

LEEFMILIEU BRUSSEL
BIM - BRUSSELS INSTITUUT VOOR MILIEUBEHEER

Milieueffectenrapport (MER)

Betreffende het ontwerp van gewestelijk natuurplan

Eindverslag
December 2013

Dossiernr.: B01/2338/06.001.R1
Uitgevoerd door studiebureau Ecorem nv
Keizer Karellaan 292B
1083 Brussel

INHOUD

Inhoud.....	i
Lijst van figuren.....	xii
Lijst van tabellen.....	xiii
Lijst van bijlagen.....	xiv
Technisch glossarium.....	xv
Lijst van afkortingen.....	xvii
DEEL I: Algemene context.....	0
1 Inleiding.....	1
2 Voorstelling van de actoren bij het ontwerp.....	2
2.1 Identificatie van de aanvrager.....	2
2.2 Identificatie van het erkend studiebureau.....	3
3 Voorstelling van het Milieueffectenrapport (MER).....	4
3.1 Wettelijk kader.....	4
3.2 Structuur van het MER.....	5
3.3 Terminologie.....	6
3.4 Beperkingen.....	6
DEEL II: Beschrijving van het ontwerp van natuurplan.....	0
1 Context en doelstellingen van het ontwerp van natuurplan.....	1
1.1 Algemene context.....	1
1.2 Ambities van het BHG op het gebied van de natuur.....	1
1.3 Regelgevende context.....	1
1.4 Opstelling en toepassing van het ontwerp van natuurplan.....	3
1.5 Doelstellingen van het ontwerp van natuurplan.....	3
1.6 Structuur van het ontwerp van natuurplan.....	4
1.7 Participatief proces.....	5
1.8 Voorstelling en verantwoording van de mogelijke alternatieven.....	6
DEEL III: Beoordeling van de milieueffecten en de sociaaleconomische effecten van het ontwerp van natuurplan.....	1
1 Ecologische en sociaaleconomische toestand en vermoedelijke evolutie indien het plan niet wordt uitgevoerd.....	2
1.1 Doelstellingen.....	2
1.2 Natuur en biodiversiteit.....	3
1.2.1 Huidige toestand.....	3
1.2.1.1 Spreiding van de groene ruimten.....	3
1.2.1.2 Landschappelijke structuur.....	4
1.2.1.3 Evolutie van de oppervlakte van de onbebouwde ruimten.....	5
1.2.1.4 Beschermde gebieden.....	6

1.2.1.5	Habitats.....	8
1.2.1.5.1	De boshabitats	10
1.2.1.5.2	De open en halfopen habitats	10
1.2.1.5.3	De vochtige habitats.....	10
1.2.1.6	Biodiversiteit	10
1.2.1.7	Invasieve soorten.....	11
1.2.1.8	Beheer	11
1.2.1.9	Beschermingsmaatregelen	11
1.2.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	13
1.3	Kwaliteit van de buitenlucht.....	13
1.3.1	Huidige toestand	13
1.3.1.1	Kenmerking van de luchtkwaliteit	14
1.3.1.2	Fijne deeltjes.....	14
1.3.1.3	Troposferische ozon	14
1.3.1.4	Stikstofoxiden (NO, NO ₂ , genoteerd als NO _x)	15
1.3.1.5	Invloed van de vegetatie op de luchtkwaliteit	15
1.3.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	16
1.4	Kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving.....	16
1.4.1	Huidige toestand	16
1.4.1.1	Regelgevende context	17
1.4.1.2	Geluidscartografie.....	17
1.4.1.3	Bronnen van geluidshinder	17
1.4.1.4	Impact van het stadslawaai op de fauna	17
1.4.1.5	De stedelijke geluidshinder verminderen.....	17
1.4.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	18
1.5	Klimaatverandering.....	18
1.5.1	Huidige toestand	18
1.5.1.1	Acties op het vlak van klimaatverandering	19
1.5.1.2	Belangrijkste broeikasgassen (BKG) die worden uitgestoten in het BHG	20
1.5.1.3	Rol van de groene ruimten in de klimaatverandering	20
1.5.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	21
1.6	Oppervlaktewater en grondwater	21
1.6.1	Huidige toestand	21
1.6.1.1	Drinkwatervoorziening en afvalwaterinzameling en -zuivering.....	23
1.6.1.2	Blauw netwerk.....	24
1.6.1.3	Kwaliteit van het water	25
1.6.1.4	Beheer van de waterdiensten en waterlichamen.....	27
1.6.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	27
1.7	Economische toestand in het BHG	27

1.7.1	Huidige toestand	27
1.7.1.1	Brusselse economische inzet	28
1.7.1.2	Participatie van de groene ruimten aan de Brusselse economie	28
1.7.1.3	Andere economische voordelen	29
1.7.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	30
1.8	Maatschappelijke toestand in het BHG.....	30
1.8.1	Huidige toestand	30
1.8.1.1	Verbanden tussen de groene ruimten en de levenskwaliteit.....	30
1.8.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	31
1.9	De gezondheid van de inwoners van het BHG.....	31
1.9.1	Huidige toestand	31
1.9.1.1	Levenskwaliteit en gezondheid.....	31
1.9.1.2	Verband tussen groene ruimten en gezondheid.....	32
1.9.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	33
1.10	Grondinname en stedenbouw.....	33
1.10.1	Huidige toestand	33
1.10.1.1	De bebouwde omgeving.....	33
1.10.1.2	Uitgestrektheid van de ondoorlatende oppervlakte	33
1.10.1.3	Gebieden met een hoge biologische waarde zoals ruigten en niet langer gebruikte spoorwegterreinen, die niet door het GBP worden beschermd.....	34
1.10.1.4	De binnenterreinen van huizenblokken	34
1.10.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	35
1.11	Energie	35
1.11.1	Huidige toestand	35
1.11.1.1	Energieverbruik	35
1.11.1.2	Energieproductie	36
1.11.1.3	Actieplan.....	36
1.11.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	36
1.12	Afval.....	36
1.12.1	Huidige toestand	36
1.12.1.1	Nuttige toepassing van afval	37
1.12.1.2	Afvalophaling	38
1.12.1.3	Actieplan.....	38
1.12.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	38
1.13	De kwaliteit van de bodem	38
1.13.1	Huidige toestand	38
1.13.1.1	Verontreiniging van de bodem	38
1.13.1.2	Verontreinigde bodems: sanering of risicobeheer.....	39
1.13.1.3	Bodemerosie (Zoniënwoud)	39
1.13.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	39

1.14	Mobiliteit.....	39
1.14.1	Huidige toestand	39
1.14.1.1	Kenmerking van de mobiliteit in het BHG.....	40
1.14.2	Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan	40
2	Milieukenmerken van de gebieden waarvoor de gevolgen van het plan aanzienlijk kunnen zijn	42
2.1	De Natura 2000-gebieden	42
2.2	De natuur- en bosreservaten	43
2.3	De gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden die zijn opgenomen in het GBP	44
2.4	De als erfgoed beschermde landschappen en gehelen.....	45
2.5	De niet-beschermde groene ruimten	46
2.6	De verharde stedelijke gebieden, in het bijzonder degene gelegen in “zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten”	47
3	Milieuproblemen die verband houden met het plan, vooral degene die betrekking hebben op gebieden met een bijzondere ecologische waarde	49
4	Doelstellingen van de milieubescherming, opgesteld op internationaal, communautair, nationaal of gewestelijk niveau, die relevant zijn voor het plan.....	50
4.1	Verbanden met andere relevante plannen en programma’s	50
4.1.1	Plannen en programma’s op het niveau van de Europese Unie	50
4.1.1.1	De biodiversiteitsstrategie van de Europese Unie voor de periode tot 2020	50
4.1.1.1.1	Voorstelling	50
4.1.1.1.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	51
4.1.2	Plannen en programma’s op nationaal niveau	51
4.1.2.1	Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)	51
4.1.2.1.1	Voorstelling	51
4.1.2.1.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	52
4.1.3	Plannen en programma’s op gewestelijk niveau	52
4.1.3.1	BWLKE Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing.....	52
4.1.3.1.1	Voorstelling	52
4.1.3.1.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	53
4.1.3.2	Preventie en bestrijding van geluidshinder en trillingen in een stedelijke omgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Plan 2008-2013)	53
4.1.3.2.1	Voorstelling	53
4.1.3.2.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	53
4.1.3.3	Waterbeheersplan (WBP) in Brussel – maatregelenprogramma	54
4.1.3.3.1	Voorstelling	54
4.1.3.3.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	54
4.1.3.4	Gewestelijk plan voor overstromingsbestrijding – Regenplan 2008-2011	54
4.1.3.4.1	Voorstelling	54
4.1.3.4.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	55

4.1.3.5	Natuurordonnantie	55
4.1.3.5.1	Voorstelling	55
4.1.3.5.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	55
4.1.3.6	De ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen	56
4.1.3.6.1	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	56
4.1.3.7	Het programma “groen en blauw netwerk”	56
4.1.3.7.1	Voorstelling	56
4.1.3.7.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	57
4.1.3.8	Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen	57
4.1.3.8.1	Voorstelling	57
4.1.3.8.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	57
4.1.3.9	Het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP)	58
4.1.3.9.1	Voorstelling	58
4.1.3.9.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	58
4.1.3.10	Het demografisch GBP	58
4.1.3.10.1	Voorstelling	58
4.1.3.10.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	59
4.1.3.11	Het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOP)	59
4.1.3.11.1	Voorstelling	59
4.1.3.11.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	59
4.1.3.12	Het Gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling (GPDO)	60
4.1.3.12.1	Voorstelling	60
4.1.3.12.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	60
4.1.3.13	Het Lichtplan	60
4.1.3.13.1	Voorstelling	60
4.1.3.13.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	60
4.1.3.14	Het IRIS II-plan, mobiliteitsplan	61
4.1.3.14.1	Voorstelling	61
4.1.3.14.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	61
4.1.3.15	De ordonnantie betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems 61	
4.1.3.15.1	Voorstelling	61
4.1.3.15.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	61
4.1.3.16	Ontwerp van gewestelijk programma voor pesticidereductie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2013-2017 (GPPR-BHG)	61
4.1.3.16.1	Voorstelling	61
4.1.3.16.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	62
4.1.3.17	Actieprogramma voor een duurzame voeding in het BHG	62
4.1.3.17.1	Voorstelling	62
4.1.3.17.2	Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	62

4.2	Belemmeringen voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan	62
4.2.1	Het Demografisch GBP	62
4.2.2	Het Regenplan	63
4.2.3	Het Lichtplan	63
5	Beoordeling van de relevantie van de doelstellingen en van het potentieel van de voorgestelde maatregelen	64
5.1	Doelstellingen	64
5.2	Methodologie	64
5.2.1	Beoordeling van de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	64
5.2.2	Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen	65
5.3	Analyse	65
5.3.1	Beoordeling van de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan	65
5.3.1.1	Uitdagingen op het vlak van natuur in de periode tot 2020	65
5.3.1.2	Mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van natuur in het BHG	67
5.3.1.2.1	Conclusie	70
5.3.2	Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen	70
5.3.2.1	Analyse op basis van de in het BB opgenomen criteria	70
5.3.3	Andere elementen voor beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen	79
5.3.3.1	Prioriteit van de maatregelen	79
5.3.3.2	Dwingend karakter van de maatregelen	80
6	Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan	81
6.1	Doelstellingen	81
6.2	Methodologie	81
6.3	Analyse van de impact	81
6.3.1	Fase 1: Screening van de maatregelen die mogelijk een impact hebben op de milieuthema's en sociaaleconomische thema's	81
6.3.2	Fase 2: Beoordeling van de impact van de maatregelen op de relevante thema's	1
6.3.2.1.1	Specifieke punten die volgens het BB moeten worden behandeld	99
6.3.3	Fase 3: Globale interpretatie van de resultaten	99
6.3.3.1	Globale interpretatie van de beoordeelde impact van het ontwerp van natuurplan op schaal van elk behandeld milieuthema	99
	Figuur III.6-1: Schematische voorstelling van de "verticale" interpretatie van de resultaten van de analyse	99
6.3.3.1.1	Verwachte globale impact op natuur en biodiversiteit	100
6.3.3.1.2	Verwachte globale impact op de kwaliteit van de buitenlucht	100
6.3.3.1.3	Verwachte globale impact op de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving	101
6.3.3.1.4	Verwachte globale impact op de klimaatverandering	101

6.3.3.1.5	Verwachte globale impact op het oppervlakte- en grondwater.....	101
6.3.3.1.6	Verwachte globale impact op het afval	101
6.3.3.1.7	Verwachte globale impact op de economie	102
6.3.3.1.8	Verwachte globale impact op de sociale toestand.....	102
6.3.3.1.9	Verwachte globale impact op de gezondheid van de inwoners.....	102
6.3.3.1.10	Verwachte globale impact op de mobiliteit	103
6.3.3.1.11	Verwachte globale impact op het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit	103
6.3.3.1.12	Evolutie van de algemene kwaliteit van het leefmilieu en van de leefomgeving in de hoofdstad.....	103
6.3.3.1.13	Impact van het ontwerp van natuurplan buiten het BHG	104
6.3.3.2	Globale interpretatie van de beoordeelde effecten van het ontwerp van natuurplan op schaal van elke behandelde doelstelling.....	104
6.3.3.2.1	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 1	104
6.3.3.2.2	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 2	105
6.3.3.2.3	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 3	106
6.3.3.2.4	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 4	106
6.3.3.2.5	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 5	106
6.3.3.2.6	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 6	107
6.3.3.2.7	Globale impact van de maatregelen van doelstelling 7	107
7	Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen, en gevolgen voor de verschillende spelers en de ontwikkeling van het gewest.....	108
7.1	Doelstellingen.....	108
7.2	Methodologie.....	108
7.3	Analyse van de impact van het ontwerp van natuurplan op het vlak van beheer en middelen.....	109
7.3.1	BESTUUR.....	109
7.3.1.1	COLLECTIEVE VOORZIENINGEN.....	109
7.3.1.1.1	Inrichting en beheer van de vervoersinfrastructuren (gevolgen op het vlak van de aansluiting op het ecologisch netwerk)	109
7.3.1.1.2	Voorzieningen voor recreatie, groene wandeling, ...	109
7.3.1.1.3	Netten (impact op de verzameling van afval- en afvloeingswater.)	109
7.3.1.1.4	Openbare gebouwen.....	109
7.3.1.2	OVERHEIDSDIENSTEN	110
7.3.1.2.1	Beheer van de groene en blauwe ruimten	110
7.3.1.2.2	Milieu-onderricht en -educatie.....	110
7.3.1.2.3	Gewestelijke of gemeentelijke diensten (Facilitatoren, Milieupolitie, ...)	110
7.3.1.2.4	Ontwikkeling van beheersinstrumenten	110
7.3.1.3	INFORMATIE DOOR DE OVERHEIDSDIENSTEN	111
7.3.1.3.1	Beantwoorden van de vraag naar informatie (punctueel of terugkerend)	111
7.3.1.3.2	Nabijheidscommunicatie in park en bos en bij de organisatie van evenementen en bewustmakingscampagnes.....	111

7.3.1.3.3	Actieve verspreiding van informatie over het milieu, in overeenstemming met de wettelijke verplichtingen	111
7.3.1.3.4	Transparantie van de milieu-informatie via de website van Leefmilieu Brussel 112	
7.3.1.3.5	Informatie (indices en indicatoren) met betrekking tot de natuur en het water	112
7.3.1.4	OPLEIDINGEN DOOR DE OVERHEIDSDIENSTEN EN VERSPREIDING VAN INSTRUMENTEN	112
7.3.1.4.1	Opleidingen voor de werknemers van bedrijven, het gemeentepersoneel, de medische en sociale werkers, particulieren, ...	112
7.3.1.4.2	Instrumenten	112
7.3.1.4.3	Ter beschikking stellen van technische instrumenten aan mensen uit het vak	113
7.3.1.4.4	Adviesgids of praktische handleiding.....	113
7.3.1.4.5	Acties voor bewustmaking van de gezinnen.....	113
7.3.1.5	FINANCIËLE HULP	113
7.3.1.5.1	Gewestelijke premies voor ondernemingen, overheidsdiensten, professionals en particulieren.....	113
7.3.1.5.2	Gemeentelijke premies voor ondernemingen, overheidsdiensten, professionals en particulieren.....	113
7.3.1.5.3	Gewestelijke subsidies voor gemeenten, ondernemingen, professionals en burgers	113
7.3.1.6	MECHANISMEN VOOR RESPONSABILISERING.....	114
7.3.1.6.1	Internalisering van de negatieve externe effecten op het milieu (stedenbouwkundige lasten)	114
7.3.1.7	FINANCIERING	114
7.3.1.7.1	Gewestbegroting voor het milieu- en waterbeheer	114
7.3.1.8	BEWUSTMAKING	114
7.3.1.8.1	Communicatie in de media	114
7.3.1.8.2	Organisatie of onthaal van evenementen en manifestaties.....	115
7.3.1.8.3	Promotiecampagnes	115
7.3.1.8.4	Projecten gericht op de bewustmaking van gezinnen, ondernemingen, overheden of scholen.....	115
7.3.1.8.5	Partnerschap met andere organisaties (NGO's, gewestelijke agentschappen, ...) in het kader van bewustmakingscampagnes	115
7.3.1.9	PARTICIPATIE	115
7.3.1.9.1	Inspraak van het publiek in de beslissingsprocessen.....	115
7.3.1.9.2	Partnerschap tussen de verschillende actoren.....	115
7.3.1.9.3	Participatieve projecten.....	116
7.3.2	REGELGEVINGSINSTRUMENTEN.....	116
7.3.2.1	NORMEN	116
7.3.2.1.1	Bestaande of te ontwikkelen normen.....	116
7.3.2.2	WETGEVING.....	116
7.3.2.2.1	Bestaande of te ontwikkelen wetgeving.....	116
7.3.2.3	VERGUNNINGEN	117

7.3.2.3.1	Milieuvergunning	117
7.3.2.3.2	Stedenbouwkundige vergunning.....	117
7.3.2.4	CONTROLE.....	117
7.3.2.4.1	Politie, toezicht en bewaking in de parken en natuurlijke ruimten	117
7.3.2.4.2	Naleving van de voorwaarden voor toekenning van vergunningen	118
7.3.2.5	GERECHT	118
7.3.2.5.1	Betalingen van administratieve boetes voor schadegevallen	118
7.3.2.5.2	Acties in het geval van niet-naleving van de normen	118
7.3.3	ONDERZOEK	118
7.3.3.1	Ondersteuning en valorisatie van onderzoeksprojecten en -programma's.....	118
7.3.3.2	Partnerschap met universitaire teams.....	118
7.3.3.3	Invoering en verspreiding van nieuwe technologieën/producten/methoden	119
7.3.4	INTER- en BOVENGEWESTELIJKE BETREKKINGEN	119
7.3.4.1	Wettelijke en morele rapporteringsverplichtingen voor de bovengewestelijke milieustrategieën	119
7.3.4.2	Betrokkenheid van Brusselse milieu-actoren in de bovengewestelijke institutionele technisch-strategische groepen	119
7.3.4.3	Uitwisseling van goede praktijken met de milieuactoren van andere gewesten, die kunnen uitmonden in samenwerkingsprojecten met medefinanciering	119
7.3.4.4	Beheer van de Brusselse groene ruimten die niet toebehoren aan het Gewest.	119
7.3.5	PLANNING.....	120
7.3.5.1	Antagonismen of synergieën t.o.v. de doelstellingen van de andere gewestelijke plannen en programma's.....	120
7.4	Analyse van de consequenties voor de verschillende actoren en de gewestelijke ontwikkeling.....	120
7.4.1	BURGERS	120
7.4.1.1	Bevolking en aantal betrokken Brusselse gezinnen.....	120
7.4.1.2	Uitgaven van de Brusselaars.....	120
7.4.1.3	Beperking van de keuzemogelijkheden van de gebruikers	121
7.4.1.4	Druk die het publiek uitoefent op de biodiversiteit in het BHG	121
7.4.1.5	Betrokkenheid in de inrichtingsprojecten (groene ruimten in de onmiddellijke omgeving, milieukeurmerken van de gebouwen en woningen, ...).....	121
7.4.1.6	Wijziging van leefwijze (inwoners) of werking (scholen, ...).....	122
7.4.1.7	Gezondheid en levenskwaliteit	122
7.4.1.8	Persoonlijke wil om iets te ondernemen voor een duurzame omgeving, bovenop de overheidsacties.....	122
7.4.2	ONDERNEMINGEN.....	122
7.4.2.1	Kosten van aanpassing en conformering	122
7.4.2.2	Wijziging van de werkmethodes en van de productiefactoren	123
7.4.2.3	Bijkomende administratieve dwang	124
7.4.2.4	Noodzaak van opleidingen, hulpmiddelen voor het beheer	124
7.4.2.5	Grondgebruik door gebouwen en beheer van directe omgeving	124

7.4.3	GEWESTELIJKE ONTWIKKELING.....	125
7.4.3.1	Ontwikkeling van economische activiteiten en van de consumptie (inclusief het creëren van tewerkstelling).....	125
7.4.3.2	Internationale uitstraling van het BHG, toeristische aantrekkingskracht	125
7.4.3.3	Aantrekkelijkheid van de stad.....	125
7.4.3.4	Significante weerslag op bepaalde activiteitensectoren	126
7.4.3.5	Creatie van ruimtelijke of economische (on)gelijkheden	126
7.4.3.6	Weerslag op de werking van de gewestelijke instanties en de gemeenten	126
7.4.4	GEWESTBEGROTING.....	127
7.4.4.1	Evolutie van de budgetten beheerd op niveau van het gewest.....	127
7.4.4.2	Gewestelijke belastingen en personenbelasting / inkomstenbelasting	127
7.4.4.3	Andere "niet-fiscale" inkomsten toegewezen aan de organieke fondsen (waaronder de schuld).....	127
7.4.4.4	Gewestelijke autonome belastingen / inkomsten	128
8	Maatregelen die worden overwogen om de negatieve effecten te vermijden, te verminderen en te compenseren	129
8.1	Doelstellingen.....	129
8.2	Methodologie.....	129
8.3	Analyse van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan die erop gericht zijn de negatieve effecten van de uitvoering ervan te voorkomen, te verminderen of te compenseren	129
8.4	Synthese van de aanbevelingen die in het kader van de studie worden gedaan	129
9	Maatregelen die worden overwogen om de uitvoering van het natuurplan op te volgen.	138
9.1	Context.....	138
9.2	Doelstellingen.....	139
9.3	Beoordeling van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan voor de follow-up van de uitvoering van het Natuurplan.....	139
9.4	Voorstel van indicatoren voor follow-up van de milieueffecten van het natuurplan	139
9.4.1	Methodologie	140
9.4.2	Staat van de Natuur.....	140
9.4.2.1	Indicator 1: City Biodiversity Index	141
9.4.2.2	Indicator 2: Evolutie van de Natura 2000-gebieden	142
9.4.3	Buitenluchtkwaliteit	142
9.4.3.1	Indicator 3: Concentratie van pollen	142
9.4.3.2	Indicator 4: Concentratie van PM10	142
9.4.4	Geluidsomgeving	142
9.4.4.1	Indicator 5: Niveau van blootstelling van de bevolking aan de geluidshinder van het weg-, het spoor- en het luchtverkeer overdag en s nachts	143
9.4.5	Klimaatverandering.....	143
9.4.5.1	Indicator 6: Evolutie van de doorlatende oppervlakte	143
9.4.6	Kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.....	144
9.4.6.1	Indicator 7: De chemische toestand van de grondwaterlichamen.....	144

9.4.6.2	Indicator 8: De chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren.....	144
9.4.6.3	Indicator 9: De biologische kwaliteit van de oppervlaktewateren.....	144
9.4.7	Groenafval	144
9.4.7.1	Indicator 10: Evolutie van de opgehaalde hoeveelheid groenafval.....	145
9.4.8	Mobiliteit.....	145
9.4.8.1	Indicator 11: het modale aandeel van de verplaatsingen met de fiets en te voet in het BHG	145
9.4.9	Sociale toestand	145
9.4.9.1	Indicator 12: Aantal en oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten.	146
9.4.10	Grondgebruik	146
9.4.10.1	Indicator 13: Bebouwde oppervlakte	146
9.4.10.2	Indicator 14: Evolutie van de oppervlakte van de ruigten.....	146
9.4.11	De economie van het BHG	146
9.4.11.1	Indicator 15: Evolutie van het aantal banen in de “groene sector”	147
9.4.12	Gezondheid van de inwoners van het BHG	147
10	Synthese en Conclusie.....	148
10.1	Synthese van de grote milieueffecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan	148
Bibliografie	.....	152
BIJLAGEN	.....	156

LIJST VAN FIGUREN

Figuur III.1-1: Kaart van de spreiding van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten (Bron: BIM, 2009, Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2008).....	4
Figuur III.1-2: Landschappelijke structuur van het BHG (Bron: BIM, 2012. Rapport over de staat van de natuur in het BHG).....	5
Figuur III.1-3: Plaatsbepaling van de natuur- en bosreservaten in het BHG (Bron: BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden).....	6
Figuur III.1-4: Plaatsbepaling van de Natura 2000-gebieden in het BHG (Bron: BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden).....	7
Figuur III.1-5: Kaart van het groene netwerk van het BHG (Bron: ontwerp van het gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling, 2013).....	12
Figuur III.1-6: Evolutie van de broeikasgasemissies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2005) en projecties tot 2020. (Bron: BIM, 2009. Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2008)	20
Figuur III.1-7: Kaart van het hydrografisch netwerk van het BHG (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP).....	22
Figuur III.1-8: Kaart van de grondwaterlichamen (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP).....	23
Figuur III.1-9: Kaart van het blauwe netwerk (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP).....	25
Figuur III.1-10: Energiestromen in het BHG in 2006 (Bron: Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2008, BIM).....	35
Figuur III.1-11: Evolutie van de opgehaalde hoeveelheid afval (Bron: BIM, 2012. Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2010)	37
Figuur III.2-1: Kaart van de gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden die zijn opgenomen in het GBP (BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden).....	45
Figuur III.2-2: Kaart van de evolutie van de oppervlakte van de ruigten tussen 1998 en 2008 in het BHG (Bron: BIM, 2012. Rapport over de staat van de natuur in het BHG).....	47
Figuur III.6-1: Schematische voorstelling van de “verticale” interpretatie van de resultaten van de analyse	99
Figuur III.6-2: Schematische voorstelling van de “horizontale” interpretatie van de resultaten van de analyse	104

LIJST VAN TABELLEN

Tabel I.2-1: Gegevens van de Aanvrager	2
Tabel II.1-1: Doelstellingen en maatregelen van het ontwerp van natuurplan.....	4
Tabel III.1-1: Overzichtstabel van de oppervlakten van de verschillende habitats in het BHG (Bron: Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest).....	9
Tabel III.1-2: Geluidsabsorptie door vegetatie (Bron: BIM).....	18
Tabel III.2-1: Lijst van de natuur- en bosreservaten.....	43
Tabel III.5-1: Beoordelingschaal van de mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van natuur in het BIM.....	64
Tabel III.5-2: SWOT-analyse over de aspecten met betrekking tot de natuur in het BHG.	66
Tabel III.5-3: Beoordeling van de mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan afgestemd zijn op de uitdagingen op het vlak van natuur van het BHG in de periode tot 2020	68
Tabel III.5-4: Prioriteitsniveau van elk van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan	79
Tabel III.6-1: Legende van de tabel voor screening van de potentiële significante effecten van het ontwerp van natuurplan	82
Tabel III.6-2: Tabel voor screening van de potentiële significante effecten die worden verwacht van het ontwerp van natuurplan	0
Tabel III.6-3: Lijst van de criteria voor beoordeling van de impact van het ontwerp van natuurplan	1

LIJST VAN BIJLAGEN

Bijlage 1: Samenvattende tabel van de voorschriften van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan

Bijlage 2: Beschrijving van de natuur- en bosreservaten van het BHG

Bijlage 3: Landschappen en gehelen die beschermd zijn of op de bewaarlijst staan

Bijlage 4: Passende beoordeling van de effecten van het ontwerp van natuurplan op de Natura 2000-gebieden, de natuurreservaten en de bosreservaten

TECHNISCH GLOSSARIUM

Alternatief	Een alternatief is een oplossing die alle of een deel van de in aanmerking genomen opties wijzigt om de negatieve effecten te verminderen, en tegelijk dezelfde doelstelling nastreeft.
Hydrografisch bekken	Gebied afgebakend door de zone waarvan het oppervlaktewater in eenzelfde waterloop of meer afvloeit.
Ecosysteem	Een ecosysteem is het geheel dat wordt gevormd door een gemeenschap van levende wezens (planten, dieren, ...) en de omgeving ervan.
Gedifferentieerd beheer	Het gedifferentieerd beheer bestaat uit een verschillend en duurzaam beheer van de verschillende bestanddelen van een groene ruimte volgens de kenmerken en functies ervan.
Invasieve soort	Soort afkomstig uit een ander werelddeel die per ongeluk of opzettelijk werd uitgezet en die hinder kan meebrengen voor het milieu, de economie of de menselijke gezondheid.
Hitte-eiland	Lokale stijgingen van de temperatuur gemeten in een stedelijke omgeving vergeleken met een landelijk gebied.
Groen netwerk	Concept voor ruimtelijke ordening dat erop gericht is om binnen het Brussels Gewest een doorlopend groen netwerk tot stand te brengen vanuit een ruimtelijk en functioneel oogpunt. Het groen netwerk heeft twee hoofddoelstellingen: een "groen snoer" ontwikkelen door de groene ruimten onderling te verbinden door middel van beplante verbindingen en de ruimtelijke verdeling van de groene ruimten verbeteren door nieuwe ruimten in te richten in de zones van de stad die te weinig groen bevatten.
Blauw netwerk	Geïntegreerde aanpak voor de herwaardering en sanering van de Brusselse rivieren. De principes van het blauwe netwerk bestaan erin om zo veel mogelijk de continuïteit van het netwerk van oppervlaktewateren te herstellen en er de schone wateren in te laten afvloeien

Ordonnantie	De ordonnantie is de handeling van de wetgevende macht die normen uitvaardigt uit hoofde van de gewestelijke bevoegdheden die worden uitgeoefend in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De ordonnantie is voor het Brussels Gewest wat de wet is op federaal niveau.
PCB	Polychloorbifenylen (PCB's) zijn chemische producten die in het verleden op grote schaal werden gebruikt, vooral in elektriciteitstransformatoren.
Ecologisch netwerk	Coherent geheel van gebieden die natuurlijke, halfnatuurlijke en kunstmatige elementen van het gewestelijk grondgebied vertegenwoordigen die in stand gehouden, beheerd en/of hersteld moeten worden om bij te dragen in het verzekeren van het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats van communautair en gewestelijk belang. Het Brussels ecologisch netwerk is samengesteld uit centrale gebieden, ontwikkelings- en verbindingsgebieden; het omvat met name de natuurreservaten, de bosreservaten en het deel van het Natura 2000-net dat op het gewestelijk grondgebied is gelegen; bovendien omvat dit netwerk de gebieden van hoogbiologische waarde in de zin van het GBP, evenals de plaatselijke en lineaire elementen van het stedelijk of landelijk landschap die niet voldoende groot zijn om een centraal gebied, ontwikkelings- of verbindingsgebied te vormen, maar kunnen bijdragen in het bevorderen van de instandhouding, de verspreiding of de migratie van de soorten, met name tussen de centrale gebieden.
Integraal natuurreservaat	Het integrale natuurreservaat vormt een beschermd gebied opgericht om er de natuurfenomenen volgens hun eigen dynamiek te laten ontwikkelen.
Gericht natuurreservaat	Het gerichte natuurreservaat vormt een beschermd gebied waarin een geschikt beheer de natuurlijke habitats en soorten waarvoor het gebied als reservaat is aangeduid in een gunstige staat van instandhouding beoogt te behouden of te herstellen. Daartoe kunnen maatregelen worden getroffen om planten- en diersoorten in stand te houden, te controleren of opnieuw in te voeren, om bepaalde facies van het plantendeck te behouden of verstoorde natuurlijke habitats weer te herstellen.
Integraal bosreservaat	Het integrale bosreservaat bestaat in een bos of een deel daarvan dat wordt beschermd en gecreëerd om er de natuurfenomenen een eigen dynamiek te laten ontwikkelen.
Gericht bosreservaat	Een gericht bosreservaat is een bos of een deel daarvan dat wordt beschermd en gecreëerd om de populaties inheemse soorten of typerende of opmerkelijke facies in stand te houden en het ongeschonden karakter van de bodem en het milieu te verzekeren.
Natura 2000-gebied	Gebied van communautair belang waarin instandhoudingsmaatregelen worden toegepast die nodig zijn om de natuurlijke habitats en/of populaties van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen. Deze gebieden zijn door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aangewezen conform de procedure en de criteria voorzien in artikelen 40 tot 46 van de Ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

LIJST VAN AFKORTINGEN

VBD	Verdrag inzake biologische diversiteit
BHRN	Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud
BB	Bijzonder bestek
ADSEI	Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie
BIM	Brussels Instituut voor Milieubeheer
BISA	Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
GBP	Gewestelijk bestemmingsplan
GPDO	Gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling
VSL	Verslag over de staat van het leefmilieu
MER	Milieueffectenrapport
GSV	Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening
GCB	Gebied van communautair belang

DEEL I: ALGEMENE CONTEXT

1 INLEIDING

Het onderhavige document vormt het Milieueffectenrapport (MER) betreffende het ontwerp van natuurplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat werd opgesteld in opdracht van Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) – Afdeling Groene ruimten.

Artikel 4 van de ordonnantie van **18 maart 2004 betreffende de milieueffectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's** vermeldt dat *“Een milieubeoordeling wordt uitgevoerd voor de in de artikelen 5 en 6 bedoelde plannen en programma's die aanzienlijke milieueffecten kunnen hebben”*. Een Milieueffectenrapport (MER) betreffende het ontwerp van natuurplan werd dus opgesteld om de milieueffecten te beoordelen.

Dit MER werd opgesteld conform het bijzonder bestek van het milieueffectenrapport van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van 22 maart 2013 en goedgekeurd door de Brusselse Regering.

Ter herinnering: het ontwerp van natuurplan werd opgesteld conform de ordonnantie van 1 maart 2012 en artikel 6 van het Verdrag inzake biologische diversiteit en vormt een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG).

2 VOORSTELLING VAN DE ACTOREN BIJ HET ONTWERP

2.1 IDENTIFICATIE VAN DE AANVRAGER

Zoals vermeld onder artikel 10 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud moet de Regering een milieueffectenrapport opstellen voor het ontwerp van natuurplan conform de bepalingen van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's.

De Regering heeft het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) belast met het toezicht op de uitvoering van deze studie.

Hoewel de Brusselse Regering de uiteindelijke aanvrager is, zal het departement Strategie Biodiversiteit van de Afdeling Groene ruimten van het BIM, dat belast is met het toezicht op deze studie en dat Ecorem heeft aangesteld voor deze opdracht, in het kader van dit rapport als de Aanvrager worden beschouwd.

Tabel I.2-1: Gegevens van de Aanvrager

Titel	Titel
Naam:	BIM
Adres:	Gulledelle 100
Afdeling:	Groene ruimten
Departement:	Strategie Biodiversiteit
Telefoonnummer:	02 775 79 01
Faxnummer:	02 775 76 11
E-mail :	bvanderwijden@leefmilieu.irisnet.be

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) is de administratie voor leefmilieu en energie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het BIM is een autonome Bestuursinstelling (aBI) van eerste categorie, opgericht bij koninklijk besluit van 8 maart 1989.

2.2 IDENTIFICATIE VAN HET ERKEND STUDIEBUREAU

Het BIM, en in het bijzonder de Afdeling Groene ruimten, heeft ons erkend studie bureau **ECOREM nv** geselecteerd voor de opstelling van het Milieueffectenrapport van het ontwerp van natuurplan, en dit ingevolge de kaderovereenkomst tussen Ecorem en de Afdeling Groene ruimten houdende de technische ondersteuning en de opstelling van effectenrapporten betreffende het natuurbehoud.

ECOREM nv (Environmental Consulting, Remediation, Engineering and Management), opgericht in 1992, is een multidisciplinair studie-, advies- en ingenieursbureau voor alle disciplines die verband houden met het milieu.

Ecorem nv heeft zich gepositioneerd als specialist inzake milieuengineering en biedt zijn klanten complementaire diensten die het mogelijk maken te voldoen aan al hun wettelijke verplichtingen. De opdracht van Ecorem nv wordt dus gekenmerkt door een constante aanpassing van zijn diensten aan de wettelijke en technische verplichtingen, waarbij tegelijk wordt gestreefd naar kostenbeheersing en wordt vooruitgelopen op nieuwe ontwikkelingen.

Op basis van de ervaring van zijn 40 medewerkers bekleedt Ecorem nv een toonaangevende positie in de domeinen Bodem, Milieu en Complementaire diensten.

3 VOORSTELLING VAN HET MILIEUEFFECTENRAPPORT (MER)

3.1 WETTELIJK KADER

De minimale inhoud van het MER werd vastgelegd in Bijlage I van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's, die strekt tot omzetting van Richtlijn 2001/42/EG van het Europees Parlement en de Raad van 27 juni 2001.

Het onderhavige milieueffectenrapport werd opgesteld op basis van de voorschriften van het bijzonder bestek van het milieueffectenrapport van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van 22 maart 2013, dat werd goedgekeurd door de Brusselse Regering, en doorgegeven aan Ecorem door de Afdeling Groene ruimten. Dit BB werd, voorafgaand aan de goedkeuring ervan, voor advies voorgelegd aan de volgende instanties:

- Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud;
- Raad voor het Leefmilieu;
- Gewestelijke Ontwikkelingscommissie;
- Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting.

Artikel 11 van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's luidt als volgt: *“De ontwerpindiener onderwerpt het ontwerp-plan of -programma en het bijbehorende milieueffectenrapport aan een openbaar onderzoek voordat het plan of programma wordt vastgesteld of aan de wetgevings- of verordeningprocedure wordt onderworpen”*.

Ditzelfde artikel vermeldt de bepalingen volgens dewelke dit openbaar onderzoek wordt georganiseerd, namelijk:

“Het openbaar onderzoek wordt door middel van aanplakkingen aangekondigd in elke gemeente van het Gewest, door middel van een bericht in het Belgisch Staatsblad en in ten minste drie Nederlandstalige en drie Franstalige kranten die in het Gewest worden verspreid, alsook door een mededeling op radio en televisie op de wijze die door de ontwerpindiener wordt vastgesteld. De bekendmaking vermeldt het begin en het einde van het openbaar onderzoek.

De ontwerpindiener vraagt de gemeenten hun opmerkingen mee te delen in het kader van het openbaar onderzoek.

Nadat die bekendmakingen zijn geschied, worden het ontwerp-plan of -programma en het milieueffectenrapport gedurende minstens zestig dagen op het gemeentehuis van elke gemeente van het Gewest ter beschikking van het publiek gesteld.

De opmerkingen en bezwaren, waarvan de auteurs een kopie naar het College van burgemeester en schepenen van de betrokken gemeenten kunnen sturen, worden binnen de onderzoekstermijn bij een ter post aangetekende brief of tegen ontvangstbewijs aan de ontwerpindiener gericht.”

Artikel 18 §5 luidt als volgt:

“Het ontwerp-plan en het milieueffectenrapport worden onderworpen aan een openbaar onderzoek volgens de door de Regering vastgestelde regels, rekening houdend onder meer met de volgende elementen:

- *het openbaar onderzoek wordt door middel van aanplakkingen aangekondigd in elke gemeente van het Gewest en door middel van een bericht in het Belgisch Staatsblad en in ten minste drie Nederlandstalige en drie Franstalige kranten die in het Gewest worden verspreid. De bekendmaking vermeldt het begin en het einde van het onderzoek dat 60 dagen duurt;*
- *ten minste de helft van de voorgeschreven termijn voor het onderzoek bevindt zich buiten de schoolvakanties;*
- *het dossier is minstens een werkdag per week tot 20 uur toegankelijk;*
- *het is mogelijk mondelinge bezwaren voor het sluiten van het onderzoek uit te drukken;*
- *de mogelijkheid technische uitleg te krijgen wordt gevrijwaard;*
- *de Regering vraagt de gemeenten om hun opmerkingen mee te delen in het kader van het openbaar onderzoek.”*

3.2 STRUCTUUR VAN HET MER

De structuur van het MER is gebaseerd op het bestek dat werd aangenomen door de Brusselse Regering en op de minimale inhoud van een strategische milieubeoordeling zoals opgenomen in Bijlage I van Richtlijn 2001/42/EG betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's.

Het onderhavige MER omvat 3 delen:

- Deel I: Algemene context
- Deel II: Beschrijving van het ontwerp van natuurplan
- Deel III: Beoordeling van de milieueffecten en de sociaaleconomische effecten van het ontwerp van natuurplan

Dit derde deel omvat in het bijzonder:

- een beschrijving van de huidige ecologische en sociaaleconomische toestand in het BHG;
- een beoordeling van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan en de sociaaleconomische toestand.

De eigenlijke effectenbeoordeling van het ontwerp van natuurplan zal gebeuren in verschillende fasen conform het bijzonder bestek, namelijk in het bijzonder:

- Eerste fase: beoordeling van de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan;
- Tweede fase: beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om deze doelstellingen te halen;
- Derde fase: beoordeling van de milieueffecten van de geselecteerde maatregelen.
- Vierde fase: beoordeling van de impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op een reeks thema's die specifiek van toepassing zijn op het BHG en die zijn opgenomen in het bijzonder bestek.

Vervolgens geeft een hoofdstuk een overzicht van de maatregelen die worden overwogen om de negatieve effecten van het ontwerp van natuurplan te vermijden, te verminderen en te compenseren. Een andere hoofdstuk beoordeelt ook de maatregelen die worden overwogen voor de follow-up van de uitvoering.

Het document wordt besloten met een hoofdstuk met de conclusies van de studie op het einde van het document.

Bij het MER is ook een niet-technische samenvatting van de studie gevoegd.

3.3 TERMINOLOGIE

Het is belangrijk te vermelden dat in het vervolg van dit document de term “groene ruimte” verwijst naar **alle openbare of private groene ruimten**, die al dan niet voor het publiek toegankelijk zijn, en niet alleen naar de openbare ruimten zoals de parken of het Zoniënwood die toegankelijk zijn voor de Brusselaars die verpozing zoeken. De termen “openbare groene ruimte” of “private groene ruimte” kunnen eventueel worden gebruikt om te verwijzen naar een of andere categorie.

Om de tekst niet te zwaar te maken, wordt ook verwezen naar het ontwerp van het gewestelijk natuurplan aan de hand van term “ontwerp van natuurplan”.

3.4 BEPERKINGEN

Het onderhavige MER is hoofdzakelijk gebaseerd op de gegevens van het Natuurrapport uit 2012, en op de gegevens van verschillende rapporten over de staat van het leefmilieu van het BHG (rapport 2007-2010 en synthese 2007-2008). Daarnaast werden een aantal Belgische of buitenlandse studies gebruikt in het kader van deze studie.

Verskillende moeilijkheden werden aangetroffen in de loop van de milieubeoordeling, zoals in het bijzonder:

- De doelstellingen van bepaalde maatregelen zijn niet in cijfers uitgedrukt en zijn soms relatief uitgebreid;
- De draagwijdte van bepaalde maatregelen, de manier waarop ze zullen worden uitgevoerd en de begunstigen ervan zijn niet altijd gekend;
- Het al dan niet dwingende karakter van de maatregelen is niet gekend;
- De budgetten die aan de maatregelen verbonden zijn, zijn niet gekend;
- Bepaalde gegevens voor het BHG ontbreken, vooral in het domein van de economie.

De analyse werd dus gemaakt zonder over deze gegevens te beschikken, op basis van de beschikbare informatie die is opgenomen in de versie van 24 september 2013 van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

DEEL II: BESCHRIJVING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

1 CONTEXT EN DOELSTELLINGEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

1.1 ALGEMENE CONTEXT

Hoewel verschillende maatregelen werden getroffen om de achteruitgang van het milieu en het verlies aan biodiversiteit te verminderen op internationale, gewestelijke en lokale schaal, stellen we in het algemeen nog altijd vast dat de oppervlakte en de biologische kwaliteit van de groene ruimten in België en in het buitenland afneemt. In het licht van deze vaststelling past het ontwerp van natuurplan dus in een benadering die vooral gericht is op deelname aan de inspanningen voor natuurbehoud in het BHG, om het biodiversiteitsverlies onder controle te krijgen.

1.2 AMBITIES VAN HET BHG OP HET GEBIED VAN DE NATUUR

Het BHG is zich ervan bewust dat de aanwezigheid van natuur in de onmiddellijke omgeving van de inwoners een zeer positief effect heeft op hun levenskwaliteit, en ook belangrijk is voor naleving van de engagementen inzake bescherming van de biodiversiteit op internationaal niveau.

Deels op basis van deze vaststellingen wil het BHG, volgens het ontwerp van natuurplan, tegen 2050 het volgende bereiken:

- *“een Gewest dat groen is tot in de kern, een Gewest dat gastvrijheid uitstraalt en waar het goed leven is. Een Gewest waar de natuur toegankelijk is voor alle inwoners, ook die van de dichtst bebouwde wijken in het centrum. Een Gewest waar alle vormen van natuur hun plaats hebben, van de meest spontane tot de meest “bewerkte”, en waar alle inwoners zich bewust zijn van de waarde van hun natuurlijk erfgoed en dit ook respecteren; de investeerders en de overheid beschouwen het als een troef voor de aantrekkelijkheid en de duurzame ontwikkeling van de stad”.*
- *“de instandhouding of zelfs het herstel van een rijk, divers, functioneel en veerkrachtig natuurlijk erfgoed, met oog voor de historische en patrimoniale aspecten van de betrokken gebieden. De elementen van de biologische diversiteit en hun interacties hebben een intrinsieke waarde, los van hun belang voor de mens, maar ze vormen ook de sokkel voor tal van diensten die aan de basis liggen van de ontwikkeling van de mens en van het welzijn.”*

Het ontwerp van natuurplan heeft bij de definitie van zijn maatregelen rekening gehouden met deze ambities voor de natuur in het BHG in de periode tot 2050.

1.3 REGELGEVENDE CONTEXT

Het ontwerp van natuurplan werd opgesteld door de Brusselse Regering conform de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud en maakt deel uit van de planning op het vlak van de bescherming van de natuur.

Deze ordonnantie vermeldt ook in artikel 6: *“De planning inzake natuurbehoud beoogt het sturen en coördineren van de voorbereiding, opstelling en uitvoering van beslissingen op het vlak van natuurbehoud en in beleidslijnen van gewestelijke bevoegdheid die daarop van invloed kunnen zijn.*

De planning inzake natuurbehoud op gewestelijk niveau omvat:

- de redactie van een rapport over de staat van de natuur;
- de redactie van een gewestelijk natuurplan;
- desgevallend, de opstelling van actieplannen;
- de opstelling van inventarissen en het toezicht op de soorten en natuurlijke habitats.”

Het ontwerp van natuurplan is dus een van de planningsinstrumenten voor instandhouding van de natuur die worden ingevoerd door de Brusselse Regering.

Deze ordonnantie definieert het natuurplan in artikel 8 als “een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het plan legt de richtlijnen vast die op korte, middellange en lange termijn gevolgd moeten worden bij de besluitvorming door de Regering, het gewestelijk bestuur, de instellingen van openbaar nut, de privépersonen belast met een missie van openbare dienst en - in aangelegenheden van gewestelijk belang - de gemeentes.

Het plan wordt om de vijf jaar opgesteld. Het blijft van toepassing zolang het niet werd gewijzigd, vervangen of opgeheven. Het eerste plan wordt aangenomen uiterlijk binnen twee jaar nadat de deze ordonnantie van kracht wordt.

De Regering bepaalt de bepalingen van het plan die dwingend zijn voor de autoriteiten bedoeld in § 1. Daarvan mag alleen bij uitzondering worden afgeweken, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen en voor zover de beslissing gerechtvaardigd wordt en in het bijzonder gemotiveerd wordt door dwingende redenen van algemeen belang. De Regering kan de modaliteiten voor de afwijkingsprocedure vastleggen.

Voor het overige heeft het gewestelijk natuurplan een indicatieve waarde. Elke afwijking van de niet-dwingende voorschriften van het plan moet met redenen omkleed worden.”

Volgens artikel 9 werden bij de opstelling van het ontwerpplan de volgende elementen in aanmerking genomen:

“ 1° de doelstellingen en vereisten bedoeld in artikel 2;

2° het rapport over de staat van de natuur bedoeld in artikel 7, de resultaten van het toezicht uitgeoefend conform artikel 15, net als de biologische waarderingskaart en de inventaris bedoeld in artikel 20, § 1;

3° de vigerende beschermingsmaatregelen genomen in of krachtens deze ordonnantie, met inbegrip van de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen van de natuurreservaten, de bosreservaten en de Natura 2000-gebieden;

4° de relevante voorschriften van de strategieën, plannen en programma's die het natuurbehoudbeleid kunnen omkaderen, oriënteren, beïnvloeden of verstoren en die zijn opgesteld op internationaal en communautair niveau, en desgevallend op nationaal en gewestelijk niveau, met inbegrip van de andere twee gewesten;

5° de voorschriften van het GewOP;

6° de beste beschikbare wetenschappelijke informatie.”

Deze inaanmerkingneming van een natuurplan in de ordonnantie komt tegemoet aan de vereisten van het Verdrag inzake biologische diversiteit. Dit vermeldt in artikel 6 dat “Elke Verdragsluitende Partij [...] nationale strategieën, plannen of programma's voor het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit te ontwikkelen, of de bestaande strategieën, plannen of programma's daartoe aan te passen, daarbij, onder andere, de op haar betrekking hebbende in dit Verdrag genoemde maatregelen in aanmerking nemend; [...] het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit op te nemen in de desbetreffende op één of meerdere sectoren betrekking hebbende plannen, programma's en beleidslijnen.”

Ter informatie, het Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft 10 aanbevelingen gedaan, namelijk:

1. Gewestelijke ontwikkeling en versterking van het groene netwerk doen samengaan;
2. De gebieden met een hoge biologische waarde en de patrimoniale soorten in stand houden en ontwikkelen;
3. Meer plaats geven aan de natuur in de centrale wijken;
4. De coherentie van het ecologisch netwerk versterken;
5. Het ecologisch beheer aanmoedigen;
6. Toezien op een geïntegreerd beleid voor milieubeheer;
7. Toegankelijkheid en natuurlijkheid doen samengaan;
8. Initiatieven op het vlak van informatie, educatie en bewustmaking van het publiek bundelen en versterken;
9. De statuten vereenvoudigen en de verantwoordelijkheden verduidelijken;
10. De biodiversiteit integreren in de plannen en ontwerpen.

1.4 OPSTELLING EN TOEPASSING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Artikel 10 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zet de modaliteiten voor opstelling en toepassing ervan uiteen.

“De Regering stelt een ontwerp van gewestelijk natuurplan op en stelt een milieueffectrapport op conform de bepalingen van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde plannen en programma's.

De Regering onderwerpt het ontwerp van plan, samen met het milieueffectrapport, aan een openbaar onderzoek en aan de adviezen vereist conform de bepalingen van die ordonnantie.

Binnen negen maanden na de aanneming van het ontwerp van plan, keurt de Regering het plan definitief goed. Wanneer de Regering afwijkt van ofwel de mening van een autoriteit geraadpleegd conform § 1, lid 2, ofwel het GewOP, dient ze haar beslissing met redenen te omkleden.

Het besluit tot aanneming van het plan wordt in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd, onverminderd de modaliteiten voor de bekendmaking aan het publiek voorzien in artikel 15 van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde plannen en programma's. Het plan wordt ook voor het publiek beschikbaar gesteld op de website van het Instituut en wordt verstuurd naar het BROH en naar het college van burgemeester en schepenen van elke gemeente.”

1.5 DOELSTELLINGEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Het ontwerp van natuurplan heeft meer bepaald tot doel: *“de stad verzoenen met de natuur, en de integratie van de natuur in de stedelijke ordenings- en ontwikkelingsplannen vergemakkelijken”.*

Hiervoor vermeldt het ontwerp van natuurplan: *“De Regering wil via de opstelling van dit plan:*

- *de prioriteit bepalen van de uitdagingen in termen van biodiversiteit;*
- *een strategie voor bescherming en ontwikkeling van de natuur bepalen, die deel uitmaakt van en aansluit bij de strategieën van stadsinrichting en -ontwikkeling;*
- *de samenwerking van gewestbesturen, gemeenten, professionals die werken op het grondgebied van het Gewest en burgers aanmoedigen, met het oog op de uitvoering van concrete acties gericht op een harmonieuze integratie van de natuur en de biodiversiteit ten bate van allen en tot in het hart van de stad;*
- *de Brusselaars bewust maken van en op de been brengen voor de biodiversiteit.*

Het plan ontvouwt de visie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de ontwikkeling van de natuur op zijn grondgebied op lange termijn, en is op middellange termijn georganiseerd rond 7 grote doelstellingen die zijn opgesplitst in een programma van 26 concrete maatregelen.”

Het ontwerp van natuurplan houdt ook rekening met 8 principes die de voorziene acties ondersteunen. Deze principes zijn:

- **Verantwoordelijkheidsprincipe:** naleving van de internationale en nationale bepalingen;
- **Subsidiariteitsprincipe en partnerschappen:** de beslissings- en handelingsbevoegdheid wordt toevertrouwd aan de meest aangewezen niveaus;
- **Principe van integratie van de bestanddelen van een duurzame ontwikkeling:** de drie dimensies van de duurzame ontwikkeling zijn opgenomen, zonder ze tegen elkaar op te zetten;
- **Transversaliteitsprincipe:** versterking van de transversale benaderingen;
- **Preventieprincipe;**
- **Gelijkheidsprincipe:** voor alle Brusselaars een milieu van goede kwaliteit garanderen, en iedereen een gelijke toegang bieden tot de natuur;
- **Deelnemingsprincipe en noodzakelijkheid van een goed bestuur:** deelneming van de betrokken burgers op het gepaste niveau;
- **Principe van optimalisatie van de bestaande toestand:** de voorgestelde maatregelen zijn vooral voortgevloeid uit de opgedane ervaringen.

1.6 STRUCTUUR VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Het ontwerp van natuurplan is opgebouwd rond 7 doelstellingen en 26 maatregelen. Een overzicht hiervan is opgenomen in de onderstaande tabel.

Tabel II.1-1: Doelstellingen en maatregelen van het ontwerp van natuurplan

Doelstellingen	Maatregelen	Prioriteit
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	1. Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	1
	2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	2
	3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3
	4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	3
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	1
	6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	3
	7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	2
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	8. Invoeren van de functie "Natuurfacilitator"	1
	9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	3
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	2
	11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	3
	12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren	2
	13. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	2
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	2
	15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	1
	16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	3
	17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	3
	18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	2
	19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	3
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	3
	21. Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	2
	22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	2
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	3
	24. Een echt "Natuurplatform" invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN	2
	25. De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	3
	26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	3

De 7 doelstellingen streven verschillende doelen na die hieronder in het kort zijn uiteengezet:

- **Doelstelling 1** stelt dat elke Brusselaar moet beschikken over een toegankelijke en gezellige groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 m afstand van zijn woning en over een groene ruimte van minder dan 1 hectare op minder dan 200 m;
- **Doelstelling 2** beoogt het behoud van het groene karakter van het Gewest en de versterking van de coherentie van het Brusselse ecologische systeem, om de nodige voorwaarden te bieden voor de goede werking van de ecosystemen en om een hoog biodiversiteitsniveau tot uiting te laten komen, wat de levenskwaliteit in de stad en de aantrekkelijkheid van het Gewest ten goede zou komen;
- **Doelstelling 3** stelt dat beter rekening moet worden gehouden met de natuur en het groene netwerk in de plannen en projecten, ook buiten de beschermde gebieden;
- **Doelstelling 4** beoogt een beter beheer van de publieke ruimten en samenhang in de aanpak van de vele beheerders;
- **Doelstelling 5** beoogt het behoud of het herstel van de natuurlijke habitats en de soorten in een gunstige staat van instandhouding, en de vermindering van de hinder die bepaalde soorten veroorzaken;
- **Doelstelling 6** beoogt de ontwikkeling van een algemene communicatiestrategie, in een goede verstandhouding met de spelers in het veld, die bepaalt welke boodschap moet worden overgebracht, en welke de doelgroepen zijn. Daarnaast moet het respect voor de groene ruimten en voor de voorzieningen ervan worden bevorderd;
- **Doelstelling 7** beoogt de ontwikkeling van de transversaliteit en de samenhang van deze aanpak door ontmoetingen en uitwisselingen tussen de actoren die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de groene ruimten en de publieke ruimte enerzijds, en de publieke en private actoren van de ontwikkeling en ruimtelijke ordening van het Gewest anderzijds, vlotter te laten verlopen.

De 26 maatregelen zijn eveneens beschreven in het ontwerp van natuurplan en omvatten een reeks voorschriften voor de uitvoering ervan. Er is ook een prioriteitsniveau aan gekoppeld.

Een tabel met een beknopt overzicht van de voorschriften van elke maatregel vindt u in **Bijlage 1**.

1.7 PARTICIPATIEF PROCES

Een participatief proces werd opgezet voor de opstelling van het ontwerp van natuurplan. Dit proces is verlopen in verschillende fasen.

De Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud (BHRN) werd in de lente van 2012 voor het eerst gevraagd naar zijn langetermijnvisie op de natuur in het BHG. Dit orgaan heeft ook de aandacht gevestigd op een aantal prioritaire doelstellingen voor de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit in Brussel.

De auteurs van het plan baseerden zich op dit werk om een voorontwerp van natuurplan op te stellen (doelstellingen en maatregelenprogramma) dat in de herfst van 2012 het voorwerp was van een uitgebreid participatief proces. Dit bood 104 Brusselse actoren, die in mindere of meerdere mate te maken hebben met het beheer en/of het gebruik van de natuur (gemeenten, gewestbesturen, verenigingen, onderwijsactoren, ...), de gelegenheid om zich uit te spreken over de inhoud van het document.

Een startsessie voor het participatief proces vond plaats in september 2012, waarbij een eerste beoordeling werd gemaakt van de mening van de deelnemers over de relevantie van de overwogen doelstellingen.

Verschillende participatieve workshops werden vervolgens georganiseerd in de loop van de maanden oktober en november 2012, om het volgende te testen:

- de relevantie van de maatregelen om de doelstellingen te bereiken;
- de haalbaarheid van de maatregelen;
- de mogelijkheid de actoren te betrekken bij de uitvoering van de maatregelen;
- de behoefte aan ondersteuning voor de uitvoering van de maatregelen;

en om voorstellen voor verbetering/ontwikkeling van het voorgestelde maatregelenprogramma te doen.

Het syntheseverslag van het participatief proces dat werd opgesteld door de studiebureaus Ecores en 21 solutions vermeldt: *“Dit proces van hulp bij besluitvorming, dat werd uitgevoerd met de steun van en in nauw overleg met het BIM, heeft tot doel een stevige basis te garanderen voor het ontwerpplan, de relevantie van de doelstellingen met betrekking tot de inzet op het vlak van de natuur in Brussel te garanderen, de relevantie van de voorgestelde maatregelen ten opzichte van de doelstellingen te garanderen, de haalbaarheid van de voorgestelde maatregelen te testen en tot slot de behoeften in termen van ondersteuning voor de uitvoering van de voorgestelde maatregelen te identificeren.”*

Aan de hand van dit participatief proces kon een aantal aanbevelingen of denkpistes worden vastgesteld waarmee rekening werd gehouden bij de opstelling van het ontwerp van natuurplan.

1.8 VOORSTELLING EN VERANTWOORDING VAN DE MOGELIJKE

ALTERNATIEVEN

Aangezien het ontwerp van natuurplan bestaat uit een reeks maatregelen die tot doel hebben de staat van de natuur in het BHG te verbeteren, is er strikt genomen geen alternatief.

Tijdens het participatief proces dat bij de opstelling van het ontwerp werd toegepast, werden niettemin verschillende actoren (gemeenten, verenigingen, ...) geraadpleegd, voorafgaand aan het openbaar onderzoek, in het bijzonder over de relevantie en de haalbaarheid van de maatregelen. De auteurs van het ontwerp van natuurplan hielden vervolgens rekening met deze opmerkingen. Zij trachtten in het bijzonder de voorgestelde maatregelen zo goed mogelijk af te stemmen op de behoeften op het vlak van natuur die werden uitgedrukt door de verschillende actoren die aanwezig waren tijdens het participatief proces. Hieruit blijkt dat de versie van het ontwerp van natuurplan die het voorwerp was van onderhavige milieubeoordeling, reeds rekening houdt met een aantal beperkingen en bijzonderheden op het vlak van natuur die specifiek gelden voor het BHG.

Hoewel geen enkel alternatief wordt voorgesteld in het kader van dit MER, na kennisname van het participatief proces, kan dus worden gesteld dat bij de opstelling van het ontwerp van natuurplan reeds alternatieven werden geanalyseerd, en dat de alternatieven/varianten die aanwezig zijn op het niveau van het ontwerp van natuurplan werden geselecteerd op basis van de opmerkingen gedaan tijdens dit participatief proces.

**DEEL III: BEOORDELING VAN DE
MILIEUEFFECTEN EN DE
SOCIAALECONOMISCHE EFFECTEN VAN
HET ONTWERP VAN NATUURPLAN**

1 ECOLOGISCHE EN SOCIAALECONOMISCHE TOESTAND EN VERMOEDELIJKE EVOLUTIE INDIEN HET PLAN NIET WORDT UITGEVOERD

1.1 DOELSTELLINGEN

Dit hoofdstuk heeft tot doel een beknopt overzicht te geven van de huidige toestand op het vlak van het milieu in het Brussels Gewest. Dit hoofdstuk is in het bijzonder gebaseerd op de volgende documenten:

- Verslag over de staat van het leefmilieu in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (verslag van 2003-2006, verslag van 2007-2010 en syntheseverslag van 2007-2008);
- Rapport over de staat van de natuur.

Bepaalde thema's die minder verenigbaar zijn met het ontwerp van natuurplan worden in het kort behandeld, maar dragen toch bij tot een algemene visie op de huidige toestand.

In een tweede fase wordt voor elk thema de "vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan" beoordeeld, d.w.z. de evolutie van de toestand indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd.

1.2 NATUUR EN BIODIVERSITEIT

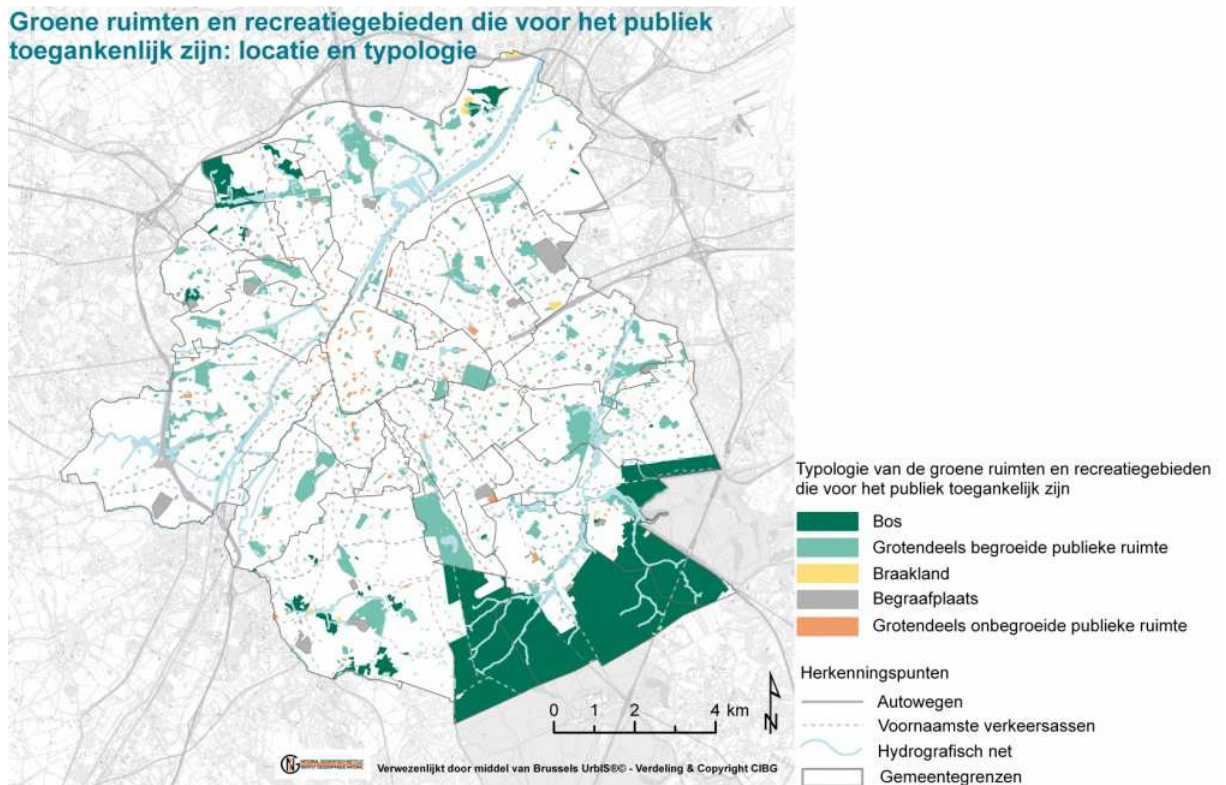
1.2.1 Huidige toestand

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) vooral stedelijk van aard is, blijft het een relatief groene stad. De groene ruimten in het BHG beslaan een oppervlakte van ongeveer 8.500 hectare, of ongeveer 50% van de oppervlakte van het Gewest. Ongeveer een derde van deze oppervlakte bestaat uit privétuinen, en naar schatting is slechts 35% van de groene ruimten voor het publiek toegankelijk. Hieruit volgt, volgens het Rapport over de staat van de natuur in het BHG, dat de oppervlakte van de toegankelijke groene ruimten (bossen, begroende openbare ruimten, ruigten en begraafplaatsen) gedeeld door het totale aantal inwoners in 2009 ongeveer 26 m² bedroeg.

We mogen niet vergeten dat deze groene ruimten bijdragen tot de levenskwaliteit van de Brusselaars doordat ze een aantal belangrijke diensten leveren (waterzuivering, houtproductie, recreatie, ...). Door de stedelijke context waarvan deze ruimten deel uitmaken, zijn de sociale en recreatieve functies bijzonder belangrijk. De opkomst bij projecten van verstedelijking van ruigten of werken waarvoor bomen moeten worden gekapt, bewijst dat de Brusselaars veel belang hechten aan de natuur en aan de positieve functies die de natuur meebrengt.

1.2.1.1 Spreiding van de groene ruimten

De groene ruimten zijn echter niet gelijkmatig over het grondgebied van het BHG gespreid. In de wijken in de tweede en derde kroon zijn de oppervlakten van de groene ruimten veel groter dan in de wijken in het centrum. Het Rapport over de staat van de natuur in het BHG verwijst naar een sociaaleconomische enquête van het ADSEI die in 2001 werd gehouden onder de Brusselse gezinnen om de tevredenheid over het aanbod aan groene ruimten in het BHG in kaart te brengen. Hieruit bleek dat 25% van de respondenten ontevreden was, wat in verband moet worden gebracht met de gebieden zonder groene ruimten. Door dit gebrek aan groene ruimten is ook de biologische connectiviteit op bepaalde plekken in het BHG kleiner.

Figuur III.1-1: Kaart van de spreiding van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten (Bron: BIM, 2009, Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2008)

1.2.1.2 Landschappelijke structuur

De gegevens van BRAT uit 2009 wijzen op de niet-homogene structuur van de groene ruimten, en ook op de aanwezigheid van 4 landschappelijke deelgebieden, namelijk:

- Een dicht verstedelijkt deelgebied;

Het dicht verstedelijkt deelgebied bestaat uit openbare parken die vooral bestemd zijn voor ontspanning en recreatie, evenals voor bescherming van het architecturaal erfgoed, met een hoge graad van “onnatuurlijkheid”.

- Een deelgebied gekenmerkt door de aanwezigheid van boshabitats;

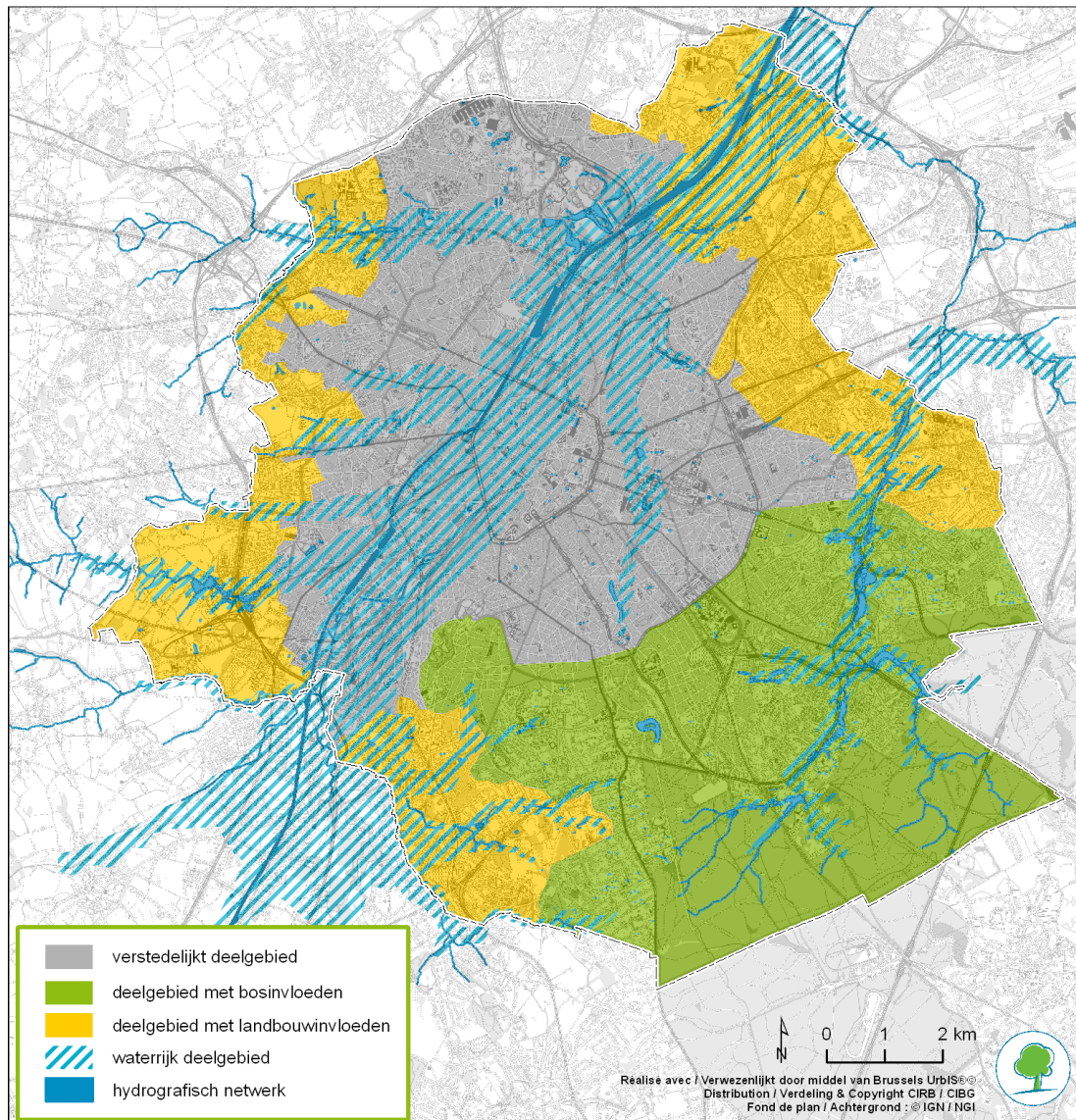
Dit deelgebied is beïnvloed door de aanwezigheid van het Zoniënwoud waar zich een flora en een fauna kunnen ontwikkelen die typisch zijn voor de bosmilieus.

- Een deelgebied gekenmerkt door de aanwezigheid van landbouwhabitats;

Naast de aanwezigheid van woningen en industrie zijn hier nog relictten van een landelijk landbouwlandschap dat vooral belangrijk is in termen van biodiversiteit, ecologische corridor en erfgoed.

- Een deelgebied gekenmerkt door de aanwezigheid van waterlichamen dat de drie andere deelgebieden deels overlapt.

Dit deelgebied telt tal van waterlichamen (waterlopen, vijvers, ...) die een belangrijke rol spelen in termen van biodiversiteit en regeling van overstromingen.

Figuur III.1-2: Landschappelijke structuur van het BHG (Bron: BIM, 2012. Rapport over de staat van de natuur in het BHG)

1.2.1.3 Evolutie van de oppervlakte van de onbebouwde ruimten

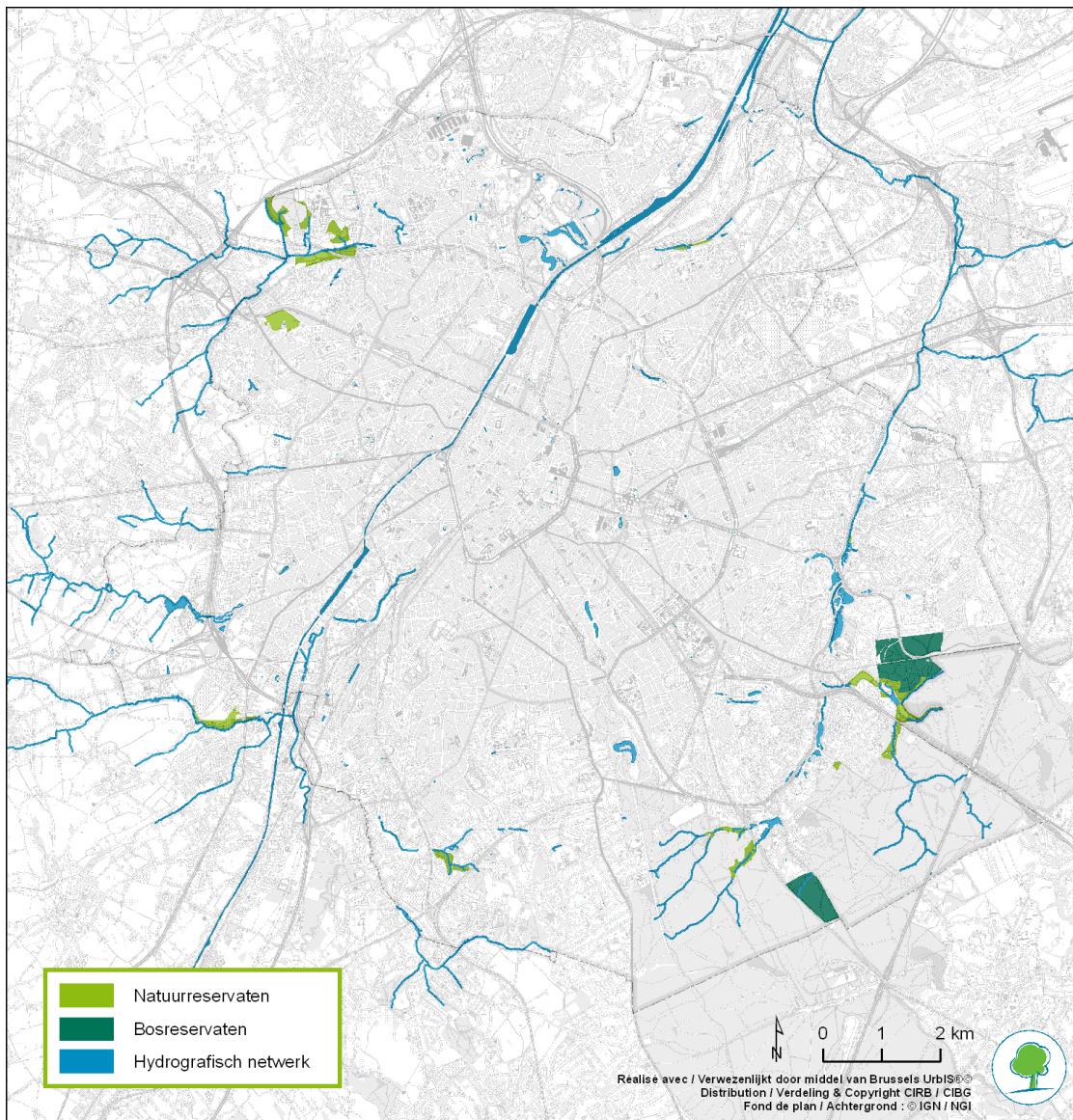
In de loop van de voorbije eeuwen, en vooral in de 19de en 20ste eeuw, heeft een deel van de groengebieden in het BHG plaats moeten ruimen voor uiteenlopende infrastructures of woningen. Dit is nog altijd een duidelijke trend. Volgens het BISA is de niet-bebouwde oppervlakte tussen 1990 en 2010 gedaald van 47% tot 42% van de gekadastreerde oppervlakte.

Deze evolutie van verstedelijking van het grondgebied en demografische groei leiden niet alleen tot een verlies aan groene ruimten, maar hebben ook tal van gevolgen voor de natuur, zoals in het bijzonder:

- Een vermindering van de verbindingen tussen de bestaande groene ruimten;
- De verontreiniging van bodems en water, vooral door de lozing van vervuild water;
- De verzuring van de bodem door atmosferische neerslag;
- Een toename van de recreatieve druk door een toename van het aantal bezoeken aan groene ruimten;
- Een toegenomen verstoring van de fauna ten gevolge van menselijke activiteiten.

1.2.1.4 Beschermd gebieden

Natuurreservaten

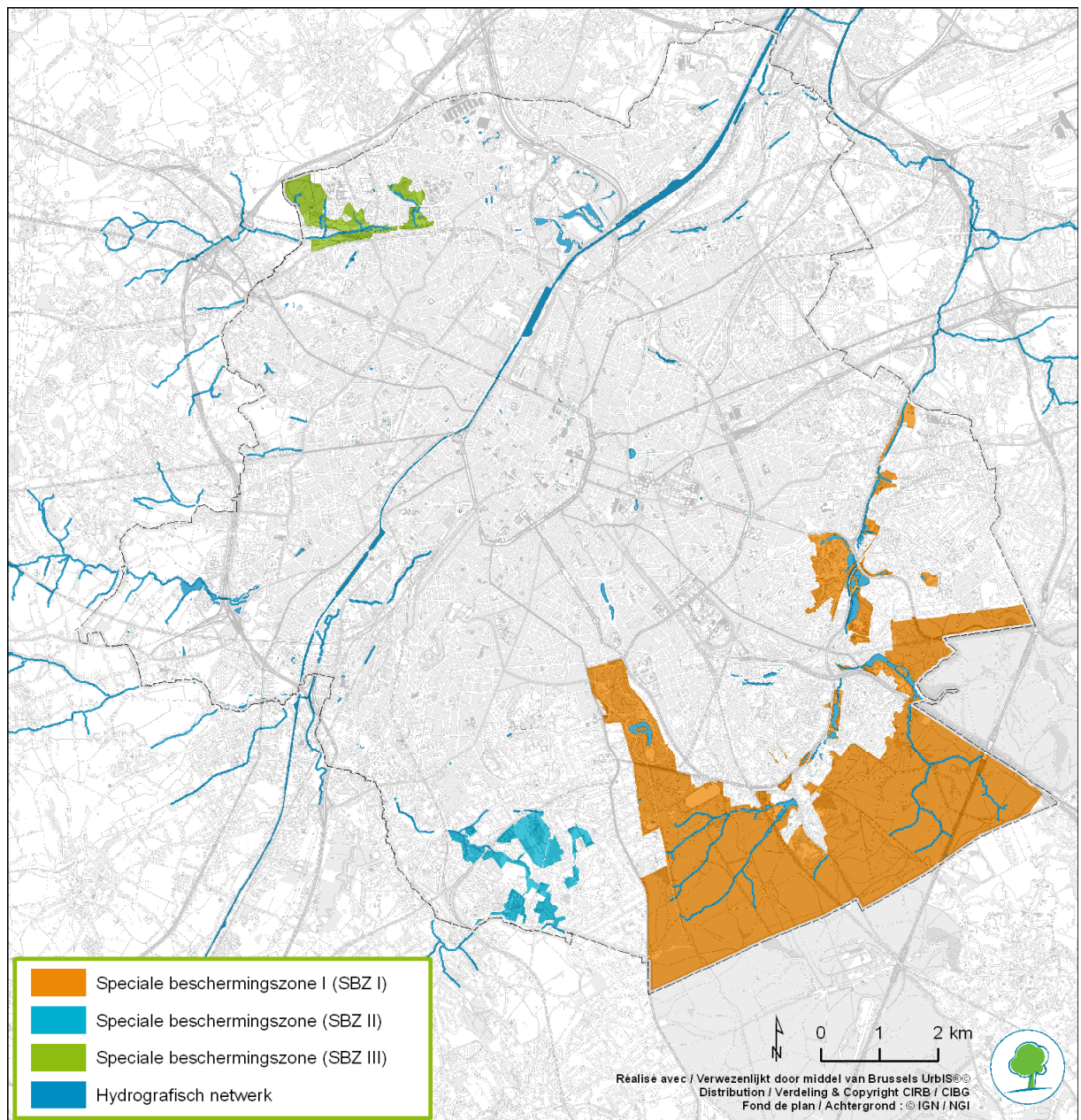

Figuur III.1-3: Plaatsbepaling van de natuur- en bosreservaten in het BHG (Bron: BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden)

Het BHG omvat in het bijzonder 14 natuurreservaten en 2 bosreservaten die verspreid liggen over zijn grondgebied. Ze beslaan een totale oppervlakte van 242 ha.

Een strikte bescherming van deze gebieden is hier van toepassing met het oog op de instandhouding van de verschillende habitats en soorten.

Natura 2000-gebieden

Figuur III.1-4: Plaatsbepaling van de Natura 2000-gebieden in het BHG (Bron: BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden)

Het BHG telt ook drie Gebieden van communautair belang (GCB) in de zin van de Habitatrichtlijn, die geïdentificeerd zijn op basis van de aanwezigheid van habitats en soorten van communautair belang waaronder bepaalde soorten vleermuizen. Deze drie gebieden beslaan een totale oppervlakte van 2.321 ha. Een groot deel van de bovenvermelde natuureservaten maakt ook deel uit van deze GCB's.

Volgens een studie van Ecosystems uit 2006 staat Brussel overigens in de top 10 van de steden met de grootste oppervlakte aan gebieden met het Natura 2000-statuut.

Net als voor de natuur- en bosreservaten zijn er ook strenge regels voor deze gebieden, met het doel hun biodiversiteit te beschermen. In het algemeen stellen we echter een achteruitgang vast van een aantal van de aanwezige habitats, hoewel deze gebieden beschermd zijn.

Gebieden met hoogbiologische waarde

Het Gewestelijk bestemmingsplan (GBP) definieert ook groengebieden met hoogbiologische waarde die voor een deel de bovenvermelde beschermde gebieden omvatten. De inschrijving van deze gebieden in het GBP houdt in dat ze een zekere bescherming tegen verstedelijking genieten.

Zoniënwoud

Met een oppervlakte van 1.657 ha vormt het Zoniënwoud de grootste groene ruimte van het BHG. Het Zoniënwoud is opgenomen in de Natura 2000-gebieden. Het ligt echter ook in het Waals Gewest en het Vlaams Gewest, en beslaat een totale oppervlakte van 4.383 ha. Het Zoniënwoud vervult tegelijk een sociale en economische functie en een functie van natuurbehoud. Door de vele bezoekers en de menselijke activiteiten in de buurt staat het Zoniënwoud echter zwaar onder druk, wat leidt tot een aantasting van het milieu (vervuiling van de bodem en het oppervlaktewater, verstoring van de fauna, verdichting van de grond, ...).

We verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 2: Milieukeurmerken van de gebieden waarvoor de gevolgen van het plan aanzienlijk kunnen zijn** voor een meer gedetailleerde beschrijving van een aantal van deze gebieden.

1.2.1.5 Habitats

De groene ruimten van het BHG omvatten verschillende types van habitats met een grote of minder grote diversiteit naargelang van het toegepaste beheer. De drie belangrijkste aanwezige habitattypes zijn:

- De boshabitats;
- De open of halfopen habitats;
- De vochtige habitats.

De onderstaande tabel vermeldt de oppervlakten van de verschillende habitats in het BHG.

Tabel III.1-1: Overzichtstabel van de oppervlakten van de verschillende habitats in het BHG (Bron: Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Oppervlakte aan bos-, gras- en vochtige habitats in het Brussels Gewest	
Bron: Leefmilieu Brussel, departement Strategie Groene ruimten 2012	
Boshabitats	
Oppervlakte aan beboste gebieden opgenomen als "Natura 2000"-habitats	1.871,9 ha
Zuurminnend beukenbos ("Natura 2000"-code: 9120)	1.266,6 ha
Hyacintrijk beukenbos ("Natura 2000"-code: 9130)	210,3 ha
Eiken-haagbeukenbos ("Natura 2000"-code: 9160)	274,6 ha
Zuurminnend eikenbos ("Natura 2000"-code: 9120)	36,1 ha
Alluviale bossen ("Natura 2000"-code: 91E0*)	84,3 ha
Oppervlakte aan beboste gebieden	2.237,3 ha
Centrale zones en ontwikkelingsgebieden van het ecologisch bosnetwerk	3.619,6 ha
Aandeel beboste gebieden op het gewestelijk grondgebied	22%
Grasvegetatie	
Oppervlakte aan grasvegetatie opgenomen als "Natura 2000"-habitats	19,7 ha
Schrale hooilanden ("Natura 2000"-code: 6510)	19,7 ha
Oppervlakte aan grasvegetatie opgenomen als gebied van gewestelijk belang (gelegen in "Natura 2000"-gebieden)	87,9 ha
Dotterbloemgraslanden	2,6 ha
Kamgraslanden	74,2 ha
Struisgrasgraslanden	0,4 ha
Zilver schoongraslanden	4,3 ha
Moeraszegge (grote zegge, watermunt, walstro, ...)	1 ha
Rietvelden	5,5 ha
Oppervlakte aan grasvegetatie dat een ander natuurbeschermingsstatuut geniet (natuurreservaat, ...)	103 ha
Totale oppervlakte aan grasvegetatie (incl. tuinen en privé domeinen)	1.083,4 ha
Aandeel van het gewestelijke grondgebied bedekt met grasvegetatie	6,7%
Vochtige habitats	
Oppervlakte aan vochtige habitats opgenomen als "Natura 2000"-habitats	95,2 ha
Vochtige tot natte ruigte ("Natura 2000"-code: 6430)	10,9 ha
Alluviale bossen ("Natura 2000"-code: 91E0*)	84,3 ha
Oppervlakte aan vochtige habitats opgenomen als habitats van gewestelijk belang	13,4 ha
Zilver schoongraslanden	4,3 ha
Dotterbloemgraslanden	2,6 ha
Rietvelden	5,5 ha
Moeraszegge (grote zegge, watermunt, walstro, ...)	1 ha
Oppervlakte aan vochtige habitats dat een ander natuurbeschermingsstatuut geniet (natuurreservaat, ...)	26,5 ha
Totale oppervlakte aan vochtige habitats	169,8 ha
Aandeel vochtige habitats op het gewestelijk grondgebied	1,1%

Hieruit blijkt de sterke vertegenwoordiging van de boshabitats, vooral door het Zoniënwoud.

Ook andere habitats zijn goed vertegenwoordigd in het BHG wat oppervlakte betreft: vooral de graslanden en tuinen. De tuinen beslaan een relatief grote oppervlakte van het grondgebied, met een grote diversiteit aan microhabitats.

Tot slot beslaan de vochtige habitats een zeer beperkte oppervlakte, die echter zeer belangrijk is wat de biodiversiteit betreft.

1.2.1.5.1 De boshabitats

Volgens het Verslag over de staat van het leefmilieu (VSL) van 2007-2010 werd een eerste gedeeltelijke beoordeling van de staat van instandhouding van de Brusselse natuurlijke habitats gemaakt, en verkeert slechts een klein deel van de boshabitats vandaag in een gunstige staat van instandhouding. Dit resultaat moet echter genuanceerd worden: er is een goed potentieel voor verbetering van de kwaliteit van deze milieus, en volgens het Rapport over de staat van de natuur in het BHG werd slechts een deel van het Zoniënwoud beoordeeld. Het VSL vermeldt eveneens:

- *“De verbetering van de staat van instandhouding van deze habitats berust voor alles op de wijziging van de structuur (verticale en horizontale verdeling van de bomen) en de samenstelling van de vegetatie, alsook op een verhoogde aanwezigheid van dood hout.*
- *In sommige bosstations vormen de verstoringen die verband houden met recreatieactiviteiten of lozingen van afvalwater eveneens een prioriteit. Ten slotte blijkt de aanwezigheid van invasieve exotische soorten op bepaalde plaatsen even problematisch.*

1.2.1.5.2 De open en halfopen habitats

Volgens het Verslag over de staat van het leefmilieu (VSL) van 2007-2010 omvat slechts 20 ha van de grasvegetatie van het BHG habitats van communautair belang. Niettemin bevindt ongeveer 80 ha van de graslanden zich in Natura 2000-gebied en geniet meer dan 100 ha van de grasformaties het statuut van natuurreservaat.

Niettemin is geen enkel actief beschermingsstatuut of aangepast ecologisch beheer toegekend aan 80% van de open habitats.

1.2.1.5.3 De vochtige habitats

Volgens het VSL van 2007-2010 beslaan de vochtige milieus op dit moment een oppervlakte van 170 ha, waarvan een groot deel in een bos. Ze spelen een belangrijke rol op het vlak van waterzuivering.

Ongeveer 80% van deze vochtige milieus geniet een actief beschermingsstatuut. Ondanks deze bescherming ondergaan deze vochtige gebieden aantastingen door in het bijzonder eutrofiëring van het water en de bodem, uitdroging of ruderalisering.

1.2.1.6 Biodiversiteit

Hoewel de oppervlakte van het Brussels Gewest relatief beperkt is, omvat het een niet te verwaarlozen diversiteit van planten en dieren: bijna 800 soorten planten, 45 soorten zoogdieren, 92 soorten nestbouwende vogels, ...

Bovendien is een groot aantal van deze soorten biologisch waardevol, vooral omdat ze zo zeldzaam zijn.

Op dit moment wordt bijna 50% van de zoogdieren en 30% van de vogels beschouwd als bedreigd of kwetsbaar. 66 plantensoorten staan op de rode lijst van de soorten die worden beschouwd als met uitsterven bedreigd, bedreigd, kwetsbaar, in verval of zeldzaam.

1.2.1.7 Invasieve soorten

De invasieve soorten vormen een aanzienlijke bedreiging voor de biodiversiteit. In het Brussels Gewest werden meer dan 200 uitheemse plantensoorten en 11 uitheemse vogelsoorten geteld. Van deze soorten zijn er een aantal die een invasief gedrag vertonen dat schadelijke gevolgen heeft voor de inheemse biodiversiteit (rivaliteit voor voedingsbronnen, predatie, ...). We merken in het bijzonder een sterke ontwikkeling van invasieve soorten op de verschillende ruigten in het BHG.

Op dit moment is er nog geen gecoördineerd plan voor bestrijding van de invasieve soorten op schaal van het BHG. Er zijn alleen een aantal gerichte maatregelen voor beheer en preventie. De ordonnantie voor natuurbehoud van 1 maart 2012 omvat een lijst van invasieve soorten in Bijlage IV, waarvoor een aantal voorschriften werd afgekondigd.

1.2.1.8 Beheer

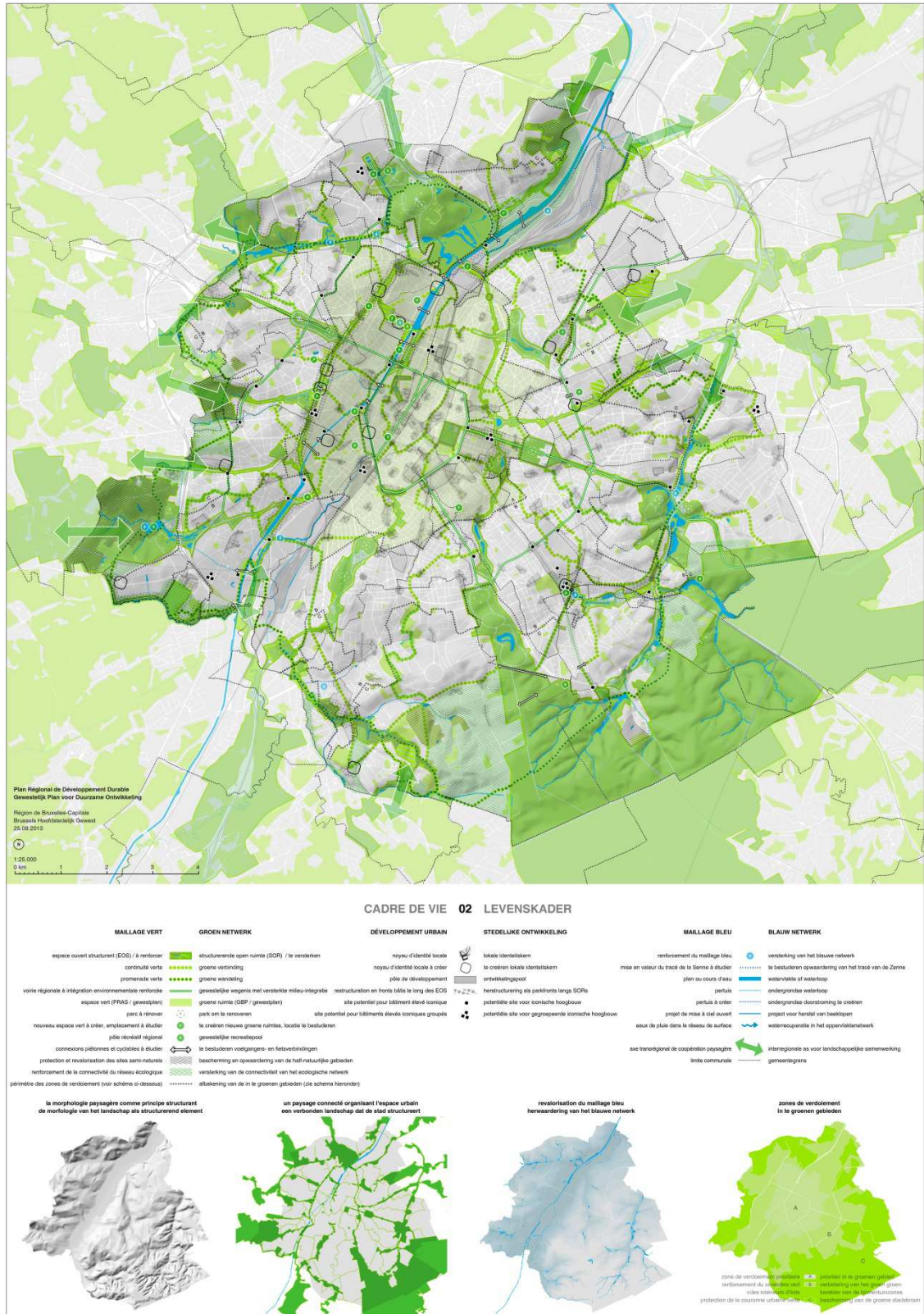
Het beheer van de 2.779 ha aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten is verdeeld over de gewestelijke besturen (Leefmilieu Brussel, maar ook Mobiel Brussel voor bepaalde pleinen, wegbermen, bepaalde bomen, ...), de gemeentebesturen (park van Brussel, Josaphatpark, Ter Kamerenbos, ...) en de Koninklijke Schenking (vijver van Bosvoorde, ...). Daarnaast is een aantal verenigingen betrokken bij het beheer van bepaalde ruimten. Op dit moment beheert het BIM 2.200 ha, waaronder 400 ha aan parken, 1.735 ha aan bossen en 54 ha aan natuurresevaten.

Volgens het Rapport over de staat van de natuur in het BHG leidt de veelheid van actoren die betrokken zijn bij het beheer van deze ruimten tegelijk tot moeilijkheden bij het vaststellen van een strategie voor grondbeheer, en tot een gebrek aan samenhang in het beheer van bepaalde ruimten.

1.2.1.9 Beschermingsmaatregelen

Om de impact van de menselijke activiteiten op de natuur te verminderen, heeft het Brussels Gewest verschillende wetten vastgelegd die vooral gebaseerd zijn op de Europese richtlijnen, waaruit onder andere de creatie van de Natura 2000-gebieden voortvloeit.

Daarnaast werden diverse min of meer specifieke projecten of programma's uitgevoerd. Een ervan is het "groene netwerk"-programma. Het doel van het groene netwerk is de bestaande aansluitingen tussen de groene ruimten behouden, en op die manier de versnippering van de habitats beperken.

Figuur III.1-5: Kaart van het groene netwerk van het BHG (Bron: ontwerp van het gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling, 2013)

Bepaalde gerichte acties, bijvoorbeeld met betrekking tot bepaalde vogelsoorten, hebben eveneens geleid tot positieve resultaten in termen van natuurbescherming.

1.2.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud geeft een wettelijk kader voor de bescherming en het aangepaste beheer van de groene ruimten. Het GewOP definieert in zijn prioriteiten de invoering van het groene en blauwe netwerk.

Indien het ontwerp van natuurplan niet wordt uitgevoerd, kan worden verwacht – gelet op de voorziene bevolkingsgroei en de verschillende toekomstige behoeften op het vlak van huisvesting en infrastructuur – dat de druk op de bestaande groene ruimten zal toenemen, wat zal leiden tot een potentiële vermindering van de oppervlakte aan groene ruimten. Dit is vooral zo aangezien het ontwerp van GPDO aangeeft dat de ruigten op industrie- en spoorwegterreinen en de gaten in huizenrijen werden aangeduid als gewestelijke reserves voor de creatie van huisvesting.

Deze vermindering van de oppervlakte aan groene ruimten kan ook de connectiviteit tussen de verschillende habitats verminderen.

De demografische groei houdt potentieel ook een toename van het aantal bezoekers aan de groene ruimten in, wat kan leiden tot een sterkere verstoring van de habitats en de soorten.

De vermindering van de oppervlakten van de groene ruimten en van hun connectiviteit en de toename van de recreatiedruk zouden dus een negatieve impact moeten hebben op de staat van instandhouding van de soorten en de habitats, te beginnen bij de meest kwetsbare habitats en soorten.

Gelet op de druk die er vandaag is op een aantal van deze gebieden, ondanks hun beschermingsstatuut, is het ook nodig maatregelen in te voeren om hun biologische kwaliteit te verbeteren en de huidige impact door menselijke activiteiten te verminderen. Indien geen passende maatregelen worden genomen, bestaat het gevaar dat de staat van instandhouding van tal van habitats en soorten achteruitgaat.

Het blijft echter nodig rekening te houden met de toepassing van andere plannen, zoals het toekomstig Gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling van het Brussels Gewest, voor een volledig beeld van de toekomstige toestand op het vlak van natuurbehoud indien het ontwerp van natuurplan niet wordt uitgevoerd. Hoewel bepaalde maatregelen van het GPDO de staat van instandhouding van bepaalde groene ruimten kunnen verbeteren, kan het geen antwoord bieden op alle uitdagingen op het vlak van de natuur die aanwezig zijn in het BHG.

1.3 KWALITEIT VAN DE BUITENLUCHT

1.3.1 Huidige toestand

België, en via België ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), heeft zich ertoe verbonden de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen aanzienlijk te verminderen om, onder andere, de kwaliteit van de lucht in een stedelijke omgeving te verbeteren. Met dit doel heeft het BHG in 2002 al het “**Plan voor structurele verbetering van de luchtkwaliteit en de strijd tegen de opwarming van het klimaat 2002-2010 (Lucht-klimaatplan van het BHG)**” aangenomen, dat een overzicht geeft van de strategie, de prioriteiten en de acties die het Gewest moet ondernemen om te voldoen aan alle Europese en internationale verplichtingen op het vlak van de luchtkwaliteit. Bovendien heeft het BHG onlangs ook het **Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE)** aangenomen, dat alle maatregelen omvat die moeten worden nageleefd op het vlak van de kwaliteit van de lucht, het klimaat en de beheersing van het energieverbruik. Aan de hand van het BWLKE verbindt het BHG zich ertoe de emissies van luchtverontreinigende stoffen te verminderen, zoals de voorlopers van troposferische ozon, de verzurende en eutrofiërende verontreinigende stoffen, de broeikasgassen, de persistente organische polluenten, ...

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt de belangrijkste inzet op het vlak van de luchtkwaliteit vooral uitgedrukt in termen van volksgezondheid, en minder in termen van fauna

en flora. De grote oriëntaties van de Brusselse actie voor bestrijding van de luchtverontreiniging worden dan ook gekozen op basis van bekommernissen met betrekking tot de volksgezondheid.

1.3.1.1 Kenmerking van de luchtkwaliteit

In het BHG houdt de luchtverontreiniging hoofdzakelijk verband met het energieverbruik in de gebouwen en met de vervoersector, en daarnaast wordt ze ook beïnvloed door de aanvoer van pollutanten van buiten het Gewest. Volgens het verslag over de staat van het leefmilieu in Brussel kon de voorbije twintig jaren een aanzienlijke vooruitgang worden opgetekend op het vlak van de luchtverontreiniging, vooral met betrekking tot zwaveldioxide (SO₂), lood en benzeen. Vandaag kunnen we stellen dat deze pollutanten geen probleem meer vormen in Brussel, door de maatregelen en structurele aanpassingen die aan de bron werden uitgevoerd.

De concentraties van fijne deeltjes, troposferische ozon en stikstofdioxide (NO₂) blijven echter zorgwekkend, en vormen nog altijd een probleem voor de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en meer bepaald voor het milieu. Deze pollutanten komen dus uitgebreid aan bod in dit thema.

1.3.1.2 Fijne deeltjes

De fijne deeltjes of "PM10" in de omgevingslucht zijn afkomstig van verschillende natuurlijke (zoals bodemerosie) of antropogene (verkeer, industrie, verwarming) bronnen. Ze omvatten een veelheid van stoffen, zoals metalen, zuren, koolstof en polycyclische aromatische koolwaterstoffen. In het BHG vormt de transportsector de belangrijkste antropogene bron van emissie van PM10, gevolgd door het energieverbruik van gebouwen, industriële processen en elektriciteitsproductie. Doordat ze zo klein zijn, kunnen de PM10 worden meegevoerd door luchtstromen over lange afstanden, zodat hun herkomst niet noodzakelijk lokaal is.

De **grenswaarden** voor PM10 zijn vastgelegd op Europees niveau:

- Een **norm van 50 µg/m³** die niet mag worden overschreden gedurende 24 uur meer dan 35 dagen per jaar
- Een **gemiddelde concentratie van 40 µg/m³** die niet mag worden overschreden over een heel jaar.

Er bestaan ook **interventiedrempels** voor PM10 die zijn vastgelegd op Brussels niveau, waarvoor gemiddeld drie overschrijdingen per jaar worden geregistreerd met betrekking tot de drempel van niveau 1 (of 71 tot 100 µg/m³) en een overschrijding gemiddeld om de drie jaar voor niveau 2 (101 tot 200 µg/m³). Er is geen specifieke grenswaarde voor de bescherming van de vegetatie.

Sinds 1997 wordt een relatief sterke daling van het aantal dagen overschrijding vastgesteld, hoewel er sinds 2005 een zekere stabiliteit lijkt te zijn.

De fijne deeltjes zijn vooral schadelijk voor de menselijke gezondheid, in het bijzonder doordat ze luchtwegaandoeningen zoals astma en cardiovasculaire aandoeningen verergeren. Hun toxiciteitsgraad is afhankelijk van hun chemische samenstelling en van de eventuele combinatie met andere pollutanten. Wat de hinder voor de vegetatie betreft, kunnen de fijne deeltjes worden opgenomen door planten of worden afgezet op de bodem. Deze deeltjes kunnen de biosfeer dus rechtstreeks of via de voedselketen besmetten.

1.3.1.3 Troposferische ozon

Troposferische ozon is een secundaire pollutant, wat wil zeggen dat ozon niet rechtstreeks in de omgevingslucht wordt uitgestoten, maar wordt gevormd in de atmosfeer door chemische reacties als gevolg van de irradiatie van primaire pollutanten (waaronder stikstofdioxide NO₂) door ultraviolette straling (UV) in aanwezigheid van zuurstof. De vorming/afbraak van troposferische ozon is een complex proces dat moeilijk controleerbaar is omdat het grotendeels afhangt van het klimaat. Toch is het mogelijk de concentraties van de ozonvoorlopers (de NO_x'en en de vluchtige organische stoffen), die hoofdzakelijk afkomstig zijn van het verkeer, te beïnvloeden.

De Europese richtlijn 2008/50/EG betreffende de kwaliteit van de omgevingslucht legt voor ozon de volgende richtwaarden vast, die moeten worden bereikt sinds 2010:

- **120 µg/m³** als dagelijks maximum van het gemiddelde over 8 uur en maximum **25 dagen overschrijding** per jaar, gemiddeld over 3 jaar.
- **18.000 µg/m³uur** (berekend gemiddelde over 5 jaar) specifiek voor de bescherming van de vegetatie.

De jaarlijkse gemiddelde concentratie van troposferische ozon in het Gewest is gestegen in de jaren '90 en vervolgens licht gedaald sinds de jaren 2000. De richtwaarde van 120 µg/m³ werd meer dan 20 keer per jaar overschreden in het BHG, vooral op zonnige dagen, maar niet meer sinds 2008. De richtwaarde voor de vegetatie werd nageleefd in alle meetstations, maar aanzienlijke moeilijkheden doen zich voor op het vlak van de naleving van doelstelling 2020, namelijk 6.000 µg/m³.h, vooral in de sterkst verstedelijkte gebieden.

Sterke concentraties van troposferische ozon kunnen de gezondheid (longfunctie) en de groei van de vegetatie schaden. De stof wordt immers opgenomen door de bladeren tijdens het fotosyntheseproces, en veroorzaakt op die manier letsels in de vorm van bruine vlekken op de bladeren, bladnecrose genoemd.

1.3.1.4 Stikstofoxiden (NO, NO₂, genoteerd als NO_x)

Stikstofoxiden (waaronder monoxide NO en dioxide NO₂) worden geproduceerd door de oxidatie van stikstof in de lucht door verbrandingsprocessen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn de NO_x-emissies toe te schrijven aan het verkeer (47%), aan een bijdrage van buiten het Brussels Gewest (achtergrondvervuiling en transgewestelijke bijdrage) (40%) en aan stedelijke achtergrondvervuiling (13%).

De Europese Richtlijn 2001/81/EG legt nationale emissieplafonds (National Emission Ceiling-NEC) vast voor NO_x die moeten worden nageleefd vanaf 2010. In België is het nationale plafond opgesplitst in drie gewestelijke plafonds voor de vaste bronnen, met uitzondering van het plafond voor transport dat op het nationale niveau is gebleven. Voor het BHG is het emissieplafond voor vaste NO_x-emissies (behalve transport) vastgelegd op **3 kton** en het BHG blijft onder dit plafond sinds 2006. Wat de NO_x-emissies van de transportsector betreft, houdt België zich niet aan het opgelegde plafond.

Sinds 1990 vertonen de emissies een duidelijke neerwaartse trend. Tussen 1990 en 2000 kon een daling van de emissies met 37% van het totaal worden waargenomen. De concentraties van NO₂ blijven daarentegen relatief stabiel en bedragen 50 tot 60 µg/m³. Deze waarden overschrijden de Europese gezondheidsnormen die zijn vastgelegd door de Europese Richtlijn 2008/50/EG, namelijk een gemiddelde jaarconcentratie van 40 µg/m³.

De NO_x'en zijn schadelijke pollutanten voor de menselijke gezondheid, maar ook voor het leefmilieu omdat ze bijdragen aan de ozonvorming en aan de verzuring. De verzurende emissies wijzigen de samenstelling van de lucht, de oppervlaktewateren en de bodem. Ze zijn dus schadelijk voor de ecosystemen (afsterven van bossen, verzuring van zoetwatermeren, aantasting van voedselketens). Zoals hoger vermeld zijn de NO_x'en overigens ozonvoorlopers, waardoor ze eveneens een impact hebben op het leefmilieu.

Bovendien werken stikstofhoudende afzettingen (NO_x en NH₃) op de grond eutrofiëring in de hand. (Dit verschijnsel houdt een ontregeling van de ecologische processen en cycli in ten gevolge van een overmatige aanvoer van voedingsstoffen, vooral stikstof en fosfor). De afzettingen van grote hoeveelheden fosfor schaden de vitaliteit van de bossen, kunnen de kwaliteit van teeltgewassen negatief beïnvloeden, doen de biodiversiteit afnemen en dragen bij tot de verontreiniging van de oppervlakte- en grondwateren.

1.3.1.5 Invloed van de vegetatie op de luchtkwaliteit

Tal van wetenschappelijke studies (in het bijzonder Pugh et al., 2012) hebben duidelijk aangetoond wat de rol van de vegetatie is in de verbetering van de luchtkwaliteit. De bomen en struiken filteren de lucht door een deel van de verontreinigende stoffen tegen te houden. Volgens Pugh et al. kan een doordachte aanplanting van bomen, struiken en andere planten

in een stedelijke omgeving in sommige gevallen de concentraties van NO₂ en fijne deeltjes aanzienlijk doen dalen.

De versterking van het groene netwerk in een stedelijke omgeving is overigens bevorderlijk voor de ontwikkeling van de zachte mobiliteit doordat nieuwe verbindingen en nieuwe trajecten worden voorgesteld, wat onrechtstreeks leidt tot een betere luchtkwaliteit door een vermindering van de emissie van luchtverontreinigende stoffen door het autoverkeer.

De aanwezigheid van planten in een stedelijke omgeving is dus zeer belangrijk indien men de kwaliteit van de lucht wil verbeteren.

1.3.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

De toename van het dagelijkse aantal verplaatsing en van de verkeersdruk, het overwicht van de dieselveertuigen en de demografische en economische groei van het Brussels Gewest zijn allemaal factoren die de luchtkwaliteit in de komende jaren sterk kunnen beïnvloeden indien ze niet worden gecontroleerd.

De maatregelen en het beleid op het vlak van de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de integratie van deze problematiek in andere beleidslijnen vormen op dit moment een efficiënt instrument voor de verbetering van de luchtkwaliteit, met name ten gevolge van de financiële sancties die de Europese instanties opleggen indien de in de Europese richtlijnen vastgelegde grenswaarden niet worden nageleefd. Het IRIS II-plan betreffende de mobiliteit in het BHG moedigt overigens ook zachte vervoerswijzen aan, om de luchtverontreiniging door het vervoer te verminderen.

Zoals hierboven aangetoond, staat de rol van de vegetatie in de verbetering van de luchtkwaliteit buiten kijf. Indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd, kunnen we ervan uitgaan dat de inbreng van de groene ruimten, vooral in de gebieden met een tekort aan groen, minder groot zal zijn. We kunnen ons dan overigens ook verwachten aan een minder sterke ontwikkeling van de zachte mobiliteit, ten gevolge van het gebrek aan steun voor de versterking van het groene netwerk.

Het effect van deze toestand kan dus als negatief worden beschouwd: ze leidt niet tot een wijziging die de luchtkwaliteit verbetert vergeleken met de huidige toestand.

1.4 KWALITEIT VAN DE GELUIDS- EN TRILLINGSOMGEVING

1.4.1 Huidige toestand

Lawaai wordt in het algemeen als zeer hinderlijk beschouwd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat gekenmerkt is door veel menselijke activiteiten en een dichte bewoning. Lawaai kan een zware hinder vormen voor de stadsbewoners en zelfs aan de oorsprong liggen van gezondheidsproblemen.

Volgens het gedetailleerde verslag van de staat van het leefmilieu in Brussel (2007-2010) is het wegverkeer de geluidsbron die de Brusselaars het sterkst hindert. Het geluid blijkt overigens zeer verschillend te worden ervaren naargelang van de situatie, met een algemene ontevredenheid die toeneemt naarmate men het stadscentrum nadert.

Deze geluidshinder vormt een obstakel voor het welzijn en de sociale samenhang en moet worden verminderd, vooral in de huidige context van bevolkingsgroei. Hiervoor moeten maatregelen voor de bescherming van stille zones worden gedefinieerd, geïdentificeerd en uitgevoerd, om de Brusselaars een kwaliteitsvolle leefomgeving te bieden. De groene ruimten en de binnenterreinen van huizenblokken worden vaak beschouwd als rustige zones voor de burgers, en spelen een belangrijke rol in de instandhouding van de stille zones.

1.4.1.1 Regelgevende context

Sinds 2009, en na de goedkeuring van Europese Richtlijn 2002/49/EG, heeft het Gewest een tweede geluidsplan aangenomen: “Preventie en bestrijding van geluidshinder en trillingen in een stedelijke omgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”. Dit plan is opgebouwd rond 10 hoofdlijnen en bevestigt de actieprincipes van het vorige plan, maar past ook een aantal procedures aan. Het doel is de geluidsniveaus te verminderen met 3 tot 5 dB.

In het kader van dit Geluidsplan heeft Leefmilieu Brussel-BIM richtwaarden vastgelegd die niet mogen worden overschreden naargelang van de verschillende bestemmingen van de grond die zijn vastgelegd in het Gewestelijk bestemmingsplan (GBP). Voor de parken, tuinen en bossen en voor woongebieden zijn de in aanmerking genomen richtwaarden, gelet op de specifieke kenmerken van een dichtbebouwde stad:

- 60 dB(A) overdag
- 55 dB(A) 's avonds
- 50 dB(A) 's nachts

1.4.1.2 Geluidscartografie

De geluidskaarten die zijn opgesteld in het kader van het Geluidsplan dienen als basis voor de beslissingen tot verbetering of behoud van de geluidsomgeving. Ze zijn bedoeld om de blootstelling aan lawaai van de bevolking weer te geven. Deze kaarten zijn gebaseerd op een modellering van de geluidsniveaus voor de verschillende vervoerswijzen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze illustreren de geluidsimpact van al deze vervoerswijzen.

Bovendien werden “zwarte punten” geïdentificeerd, met het doel de meest lawaaiërigste plekken van het Gewest aan te pakken om de toestand te verbeteren.

1.4.1.3 Bronnen van geluidshinder

De geluidshinder in het BHG wordt hoofdzakelijk voortgebracht door menselijke activiteiten in de stad en door het weg-, lucht- en spoorverkeer. Uit de gegevens van de verschillende geluidskadasters blijkt dat het wegverkeer de geluidsbron is die het grootste aantal Brusselaars treft, vooral in de nabijheid van de ring en van de grote verkeersaders van de stad. Hierbij komen de geluidsemissies van het luchtverkeer (vooral in het noordoosten van het Gewest), het spoorverkeer (noordoosten en zuidwesten) en de industriële en huishoudelijke activiteiten.

1.4.1.4 Impact van het stadslawaai op de fauna

De geluidsvervuiling heeft niet alleen gevolgen voor de menselijke gezondheid. Volgens de wetenschappelijke literatuur verstoort het stadslawaai ook de fauna en de biologische kwaliteit van de groene ruimten. De meeste geluidsgevoelige soorten behoren tot de groepen van de insecten (tweevleugeligen en rechtvleugeligen) en de gewervelde diersoorten (vogels, amfibieën en zoogdieren). Sommige soorten die voor voortplanting of bescherming gebruik maken van akoestische communicatie, ondervinden sterke hinder in een lawaaiërig omgeving (Zufferey, A & Febbraro, 2005).

De verzwakking van de geluidsniveaus en de instandhouding van de rustige gebieden zijn dus niet alleen belangrijk voor de menselijke gezondheid, maar vormen ook niet te verwaarlozen maatregelen voor het behoud en de ontwikkeling van de soorten die gevoelig zijn voor lawaai.

1.4.1.5 De stedelijke geluidshinder verminderen

Om de stedelijke geluidshinder te verminderen, zijn er maatregelen op het vlak van stedenbouw, ruimtelijke ordening en wegbeheer. In het kader van de uitvoering van het natuurplan gaat de aandacht vooral naar de aanleg van bufferzones en stille gebieden (groene ruimten) als bescherming tegen het lawaai van de stad. De plaatsing van obstakels of de creatie van “maskerende effecten”, door bomen te planten bijvoorbeeld, kan nuttig zijn om de voortplanting van lawaai te beperken. De vegetatie kan echter pas een efficiënte

geluidswerende maatregel zijn bij een minimum gewicht per vierkante meter, en indien er geen openingen zijn (Vademecum van het wegverkeerslawaai, Leefmilieu Brussel, 2004). Voor een geluidssituatie die vergelijkbaar is met die na plaatsing van een scherm, moet namelijk een rij bomen zeer dicht bij elkaar worden aangeplant, over een afstand van 100 meter.

De onderstaande tabel geeft in cijfers weer in welke mate het geluid wordt opgenomen door een dichte plantengroei, naargelang van de frequentie.

Tabel III.1-2: Geluidsabsorptie door vegetatie (Bron: BIM)

Gemiddelde frequentie van de octaafband (Hz)	125	250	500	1000	2000	4000
Absorptie door 100 m dichte vegetatie (dB)	3	5	7	9	12	15

Volgens de resultaten van deze tabel worden geluiden met een hoge frequentie beter geabsorbeerd dan geluiden met een lage frequentie.

Het frequentiegamma van het verkeerslawaai ligt doorgaans tussen 500 et 1.500 Hz. In dit geval bedraagt de vermindering van het lawaai ongeveer 7 tot 10 dB per 100 m dichte aanplanting. Deze verzwakking blijft echter onder die geboden door een geluidswerend scherm.

Hoewel vegetatie een weinig doeltreffende geluidswerende maatregel is, vergeleken met de conventionele maatregelen, kan een groenstrook echter ook een visueel scherm vormen en zo een positieve psychologische invloed uitoefenen op de omwonenden.

De ontwikkeling van de zachte mobiliteit wordt overigens bevorderd door de versterking van het groene netwerk, in het bijzonder via de Groene Wandeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit type van maatregel beperkt in het bijzonder de verkeerslast en de stedelijke hinder die ermee samenhangt.

1.4.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

De toekomstige evolutie van de geluidsniveaus is moeilijk te voorspellen, maar het gevaar bestaat dat ze zullen stijgen, vooral door het drukker wordende verkeer en de bevolkingsgroei.

Indien het natuurplan niet wordt ingevoerd, zouden bepaalde groene ruimten, die beschouwd worden als rustige gebieden, kunnen verdwijnen door de gronddruk die op dit moment bestaat. De perceptie van de geluidshinder door de bevolking zou dus kunnen achteruitgaan bij gebrek aan een sterk beleid voor de groene ruimten. Het natuurplan omvat nochtans geen specifieke voorschriften over de inplanting van vegetatie als geluidswerende maatregel.

Het blijft echter nodig rekening te houden met de toepassing van andere plannen, zoals het Geluidsplan voor een vollediger beeld van de toekomstige situatie in termen van geluidsomgeving. Het "Geluidsplan 2008-2013" voorziet in het bijzonder de aanleg en de bescherming van stille en rustige gebieden, deels in de vorm van de groene ruimten, om de geluidshinder te verminderen.

1.5 KLIMAATVERANDERING

1.5.1 Huidige toestand

Volgens het IPPC (IPCC, 2007) bestaat er geen twijfel over de klimaatopwarming. In de komende jaren zullen we vermoedelijk te maken krijgen met de volgende gevolgen van de klimaatverandering:

- Sterke stijging van de temperatuur vanaf 2050;
- Hogere frequentie van hittegolven, hevige regenbuien en stormen;
- In de winter, verhoging van het debiet van de verschillende hydrografische bekken van het land;
- Afname van de biodiversiteit. Volgens Leefmilieu Brussel-BIM zullen de populaties van 25 tot 75 van de in ons land aanwezige soorten in mindere of meerdere mate afnemen. Bijvoorbeeld, de beuken van het Zoniënwoud lijden nu al onder de klimaatveranderingen en vertonen tekenen van afsterven;
- Gezondheidsproblemen

In een stedelijke omgeving komen deze veranderingen nog bij het hitte-eilandeffect dat gemiddeld wordt geraamd op 1,5 °C. In de zomer kan het temperatuurverschil tussen het stadscentrum en de rand tot 5 °C bedragen (Ademe, 2012).

1.5.1.1 Acties op het vlak van klimaatverandering

Nu het “Kyoto-tijdperk” ten einde loopt, zijn er steeds meer internationale, Europese en lokale initiatieven om onze inspanning voor aanpassing aan en vermindering van de klimaatveranderingen voor te zetten of te vergroten. Vier van deze initiatieven kunnen in het bijzonder ook gelden voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

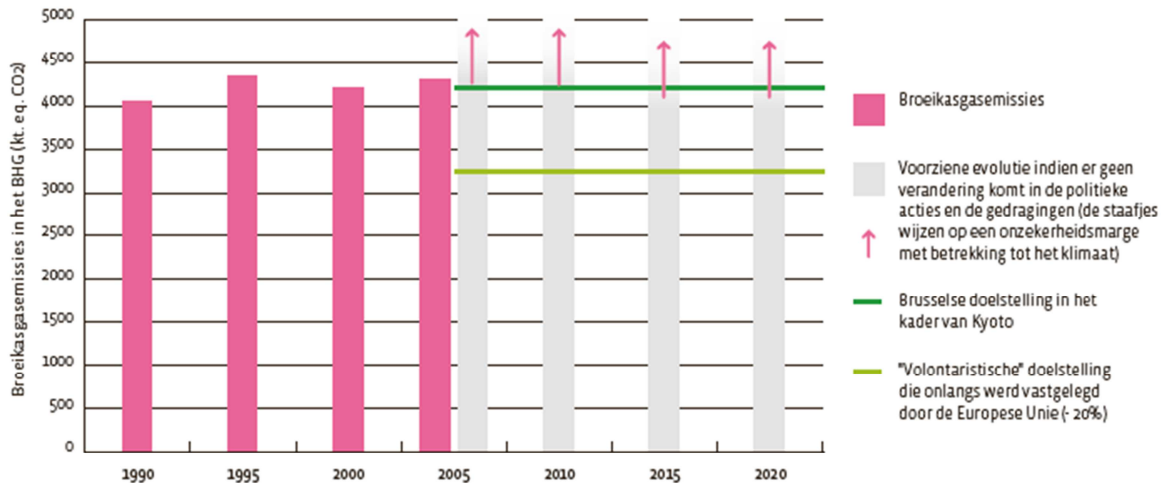
- Europa 2020. Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei;
- Energie-stappenplan 2050;
- Het Actieplan Duurzame Energie “Koolstofplan 2025”;
- Het Plan voor structurele verbetering van de luchtkwaliteit en de strijd tegen de opwarming van het klimaat, 2002-2010 (Lucht-klimaatplan).

Van de hierboven vermelde internationale engagementen is dat van het Koolstofplan 2025 het meest relevante voor het BHG op dit moment, doordat het werd ingeschreven in het Gewestelijk Regeerakkoord 2009-2014 en overgenomen in het ontwerp van GPDO.

Voor de twee eerste initiatieven zijn de doelstellingen immers nog niet uitdrukkelijk vertaald naar de context van het Brusselse grondgebied. Het BHG heeft zich er echter wel toe verbonden een Actieplan Duurzame Energie (Koolstofplan 2025, “*Tegen 2025 naar een koolstofarm Brussels Hoofdstedelijk Gewest*”) aan te nemen, waarvan de doelstellingen erin bestaan de jaarlijkse vergaderingen van het Pact van de Burgemeesters actief bij te wonen en de directe broeikasgasuitstoot in het BHG te verminderen met 30% tussen 1990 en 2025.

Na de recente goedkeuring van het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing (BWLKE) werd bovendien een voorontwerp van gewestelijk “Lucht-klimaat-energieplan” aangenomen door de Brusselse Regering. Dit ontwerpplan heeft tot doel de richtlijnen vast te leggen, alsook de maatregelen die moeten worden getroffen om minstens de door de BWLKE vastgelegde doelstellingen te halen. Deze doelstellingen worden uitvoeriger beschreven onder **punt 4.1.3.1** betreffende het BWLKE.

Op basis van de ECONOTEC-studie (“*Vooruitlopende analyse van de luchtuitstoot in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2010 en 2020*”) heeft Leefmilieu Brussel-BIM overigens ook een grafiek opgesteld van de evolutie van de broeikasgasemissies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur III.1-6: Evolutie van de broeikasgasemissies in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (1990-2005) en projecties tot 2020. (Bron: BIM, 2009. Synthèse van de staat van het leefmilieu 2007-2008)

Hoewel deze voorspellingen vrij complex zijn, gelet op de vele hypothesen die in aanmerking moeten worden genomen, blijkt dat de gewestelijke verplichtingen met betrekking tot het Protocol van Kyoto bij ongewijzigd beleid moeilijk na te leven zullen zijn. Er moeten dus zware inspanningen worden geleverd.

1.5.1.2 Belangrijkste broeikasgassen (BKG) die worden uitgestoten in het BHG

De belangrijkste broeikasgassen (BKG) die in het BHG worden uitgestoten, zijn: kooldioxide (CO₂), stikstofprotoxide (N₂O), fluorhoudende gassen (fluorkoolwaterstoffen (HFK's), perfluorkoolstoffen (PFK's), zwavelhexafluoride (SF₆) en methaan (CH₄).

CO₂ is veruit het belangrijkste BKG dat in het Gewest wordt uitgestoten: in 2006 was het goed voor 94% van de totale BKG-uitstoot. Het wordt uitgestoten tijdens verbrandingsprocessen die fossiele brandstoffen gebruiken. In het BHG is de allergrootste bron van CO₂ de verwarming van gebouwen (68% van de directe uitstoot van CO₂), en het vervoer dat 19% van de uitstoot van CO₂ voor zijn rekening neemt.

De klimaatwijzigingen hebben tal van gevolgen voor de fauna en de flora, maar ook voor het welzijn van de burgers en stadsbewoners. De configuratie van de bebouwde gebieden en de grote dichtheid van de bevolking die woont en werkt in de stad maakt de stadscentra bijzonder kwetsbaar voor overstromingen, luchtverontreiniging en hittegolven.

1.5.1.3 Rol van de groene ruimten in de klimaatverandering

De groene ruimten en de biodiversiteit spelen een belangrijke rol in zowel de aanpassing van de stad aan de klimaatveranderingen als de verzachting van deze klimaatveranderingen. Ze zijn van cruciaal belang voor de koolstofopslag, de absorptie van neerslag en de temperatuurregeling.

- Rol van de koolstofputten

Door koolstof te absorberen en op te slaan, kunnen de groene ruimten in een stedelijke omgeving een rol spelen in de matiging van de klimaatverandering.

Zo accumuleert het Zoniënwoud grote hoeveelheden koolstof via het fotosynthesep proces, waardoor het een belangrijke koolstofput vormt voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Voor koolstof hebben wetenschappelijke studies aangetoond dat een traag groeiend boompje van 8 tot 15 cm diameter 16 kg CO₂ per jaar kan opnemen; bij een grote boom op zijn

maximale groeiniveau kan dit 360 kg per jaar bedragen (Institut National de Santé Publique du Québec, 2011).

- Rol in de matiging van en de aanpassing aan hittegolven

In een stedelijke omgeving hebben de groene ruimten en de vegetatie een verkoelende effect op de lucht, door het schaduweffect en/of evapotranspiratie. Dit verschijnsel, dat valt onder de algemene noemer van het “koude-eilandeffect”, maakt het mogelijk het hitte-eilandeffect te vermijden of rechtstreeks tegen te gaan. Deze “koude-eilanden” kunnen zich voordoen in verschillende vormen: groene ruimten (parken, tuinen, vergroende structuren (begoende muren), laanbomen, ...

De beplantingen kunnen dus voor een deel de temperatuurstijging tegengaan doordat ze schaduw geven en aan evapotranspiratie doen.

Bovendien slaan de groene ruimten in verhouding minder zonnearmte op dan de gebieden waarin vooral gebouwen staan. Verschillende studies hebben al aangetoond dat de groene ruimten de luchttemperatuur kunnen veranderen. We kunnen een verschil vaststellen van 4 tot 8 °C tussen open plekken en plekken onder boomkruinen.

- Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

De aanwezigheid van vegetatie in een stedelijke omgeving maakt het ook mogelijk de effecten van zware neerslag te verzachten, doordat ze een deel van de neerslag opvangen (vooral via het bladoppervlak) en vermijden dat al te veel water in de bodem doordringt.

Het behoud van de integriteit van de ecosystemen en de ontwikkeling van de groene ruimten zijn dus elementen die in aanmerking moeten worden genomen met betrekking tot de klimaatveranderingen, en dit zowel op lokaal als op gewestelijk niveau.

1.5.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

In de komende jaren zullen de gevolgen van de klimaatverandering zich vooral vertalen in een sterke stijging van de temperaturen, een toename van de hittegolven en de regenepisoden en een versterking van het hitte-eilandeffect in stedelijke omgevingen. De groene ruimten en de plantengroei spelen dus een belangrijke rol in de matiging van de gevolgen van de klimaatverandering, vooral op het vlak van de absorptie van de neerslag en de regeling van de temperaturen. In het geval het natuurplan niet wordt uitgevoerd, komt er geen versterking van het groene netwerk en van de aanwezigheid van vegetatie in de stedelijke omgeving, waardoor de strijd tegen de klimaatverandering niet kan worden opgevoerd, en er ook niet meer bescherming kan komen tegen regenepisoden en hittegolven in de stad. We merken echter op dat het voorontwerp van het gewestelijk Lucht-Klimaat-Energieplan, dat door de Regering werd aangenomen in september 2013, met name een verbetering van de aanpassing aan de klimaatverandering beoogt.

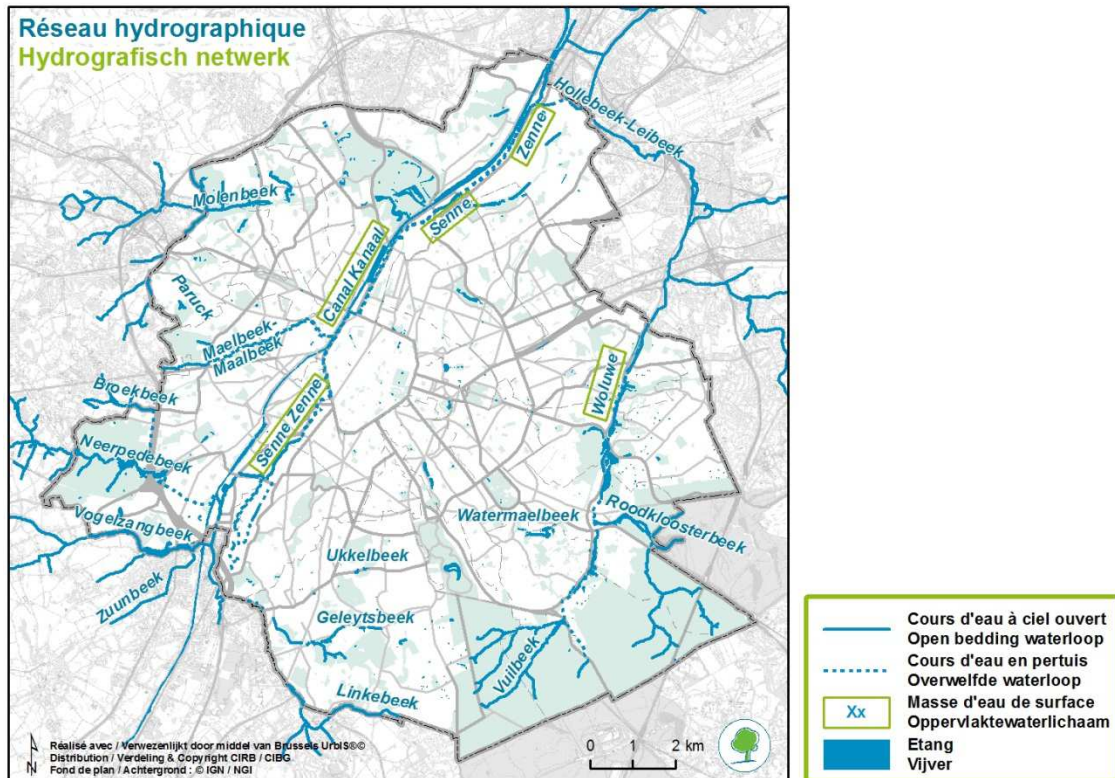
1.6 OPPERVLAKTEWATER EN GRONDWATER

1.6.1 Huidige toestand

Het BHG ligt in het hydrografisch bekken van de Schelde en het hydrografisch subbekken van de Zenne en, in mindere mate, de Dijle. Water is zeer belangrijk in het BHG, vooral door de aanwezigheid van de vele waterlopen, maar ook de vele poelen waarvan de meeste vandaag droog staan.

De belangrijkste waterlopen zijn de Zenne en de Woluwe. Het kanaal Brussel-Charleroi is ook een belangrijk element van het Brussels hydrografisch netwerk. De belangrijkste zijrivieren van de Zenne in het Brussels Gewest zijn:

- op de rechteroever: de Woluwe, de Hollebeek-Leibeek, de Zwartebeek, de Linkebeek en enkele overwelfde waterlopen;
- op de linkeroever: de Molenbeek, de Maalbeek, de Neerpedebeek en de Zuunbeek.

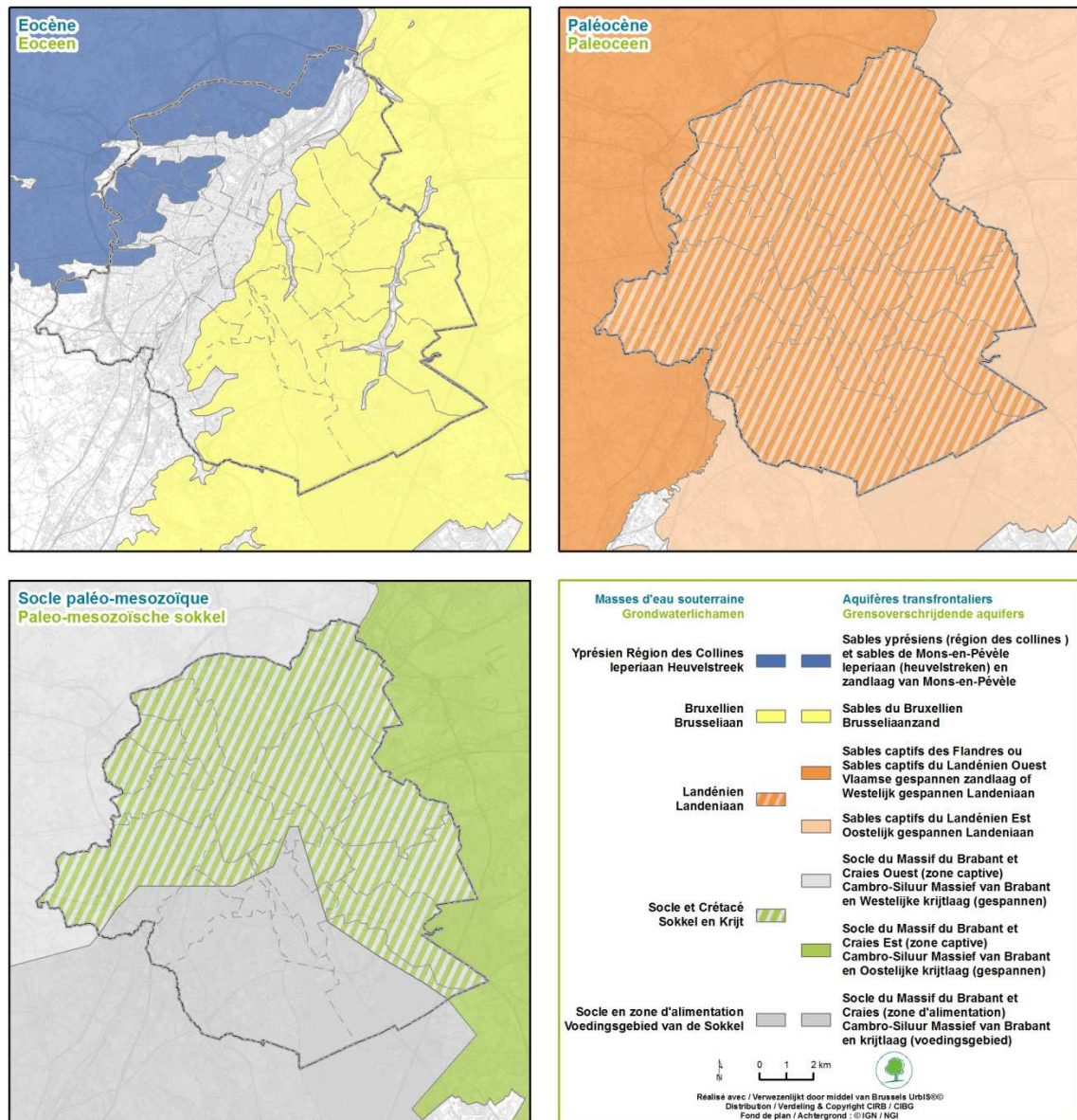

Figuur III.1-7: Kaart van het hydrografisch netwerk van het BHG (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP)

Naast waterlopen zijn er in het BHG ook tal van vijvers met een totale oppervlakte van 101,4 ha. Deze zijn alle eutroof (rijk aan voedingsstoffen).

Wat de grondwateren betreft, beschikt het BHG over 5 grondwaterlichamen, namelijk:

- het waterlichaam dat het waterlichaam van de Sokkel voedt;
- het waterlichaam van de Sokkel en van het Krijt;
- het waterlichaam van het Landeniaan;
- het waterlichaam van het Ieperiaan (heuvelstreek);
- het waterlichaam van het Brusseliaan, het Ieperiaan.

Figuur III.1-8: Kaart van de grondwaterlichamen (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP)

1.6.1.1 Drinkwatervoorziening en afvalwaterinzameling en -zuivering

De Brusselaars verbruiken ongeveer 103 liter drinkwater per dag per persoon. In 2008 leverde ViVAQuA 66,9 miljoen m³ leidingwater in het Brussels Gewest. Dit water komt vooral uit het Waals Gewest, maar in mindere mate ook van de waterwinningen in het Ter Kamerenbos en het Zoniënwoud.

Het BHG heeft twee waterzuiveringsstations, namelijk het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid (met een zuiveringscapaciteit van 360.000 inwonerequivalenten) en dat van Brussel-Noord (met een zuiveringscapaciteit van 1,1 miljoen inwonerequivalenten). Deze stations zijn aangesloten op een gemengde riolering. Naast het afvalwater stroomt hier ook het hemelwater en zuiver "parasitair" water van vijvers, stromen, bronnen, ... Er werden ook meerdere opvangputten gebouwd om de afvloeiing van het water naar de zuiveringsstations te vertragen.

Sinds de indienststelling van de twee gewestelijke waterzuiveringsstations wordt 98% van het afvalwater dat door de Brusselse riolering wordt opgevangen (uitgedrukt in inwonerequivalenten (IE)) hiernaartoe geleid voor zuivering. Dit cijfer zou 100% moeten

bedragen in de nabije toekomst, na de bouw en de aansluiting op RWZI-Zuid van twee bijkomende hoofdleidingen. Het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid heeft echter geen tertiair zuiveringsstelsel, waardoor de stikstof- en fosforconcentraties in het lozingswater van het zuiveringsstation nog hoog zijn. Er zijn echter werken voorzien om het zuiveringsstation op peil te brengen.

We vermelden ook dat **bepaalde lozingen niet worden opgevangen en nog rechtstreeks in de waterlopen terechtkomen**, vooral in de Zenne. Deze lozingen komen ofwel rechtstreeks van de industrie of van woningen, ofwel van infrastructuur voor afvalwaterbeheer (overlopen).

Ook andere problemen met de overlopen van bepaalde hoofdleidingen doen zich voor, waardoor bepaalde waterlopen verontreinigd kunnen raken.

Tot slot is er het afvloeiend hemelwater van bepaalde zeer druk gebruikte transportinfrastructuur, dat rechtstreeks in de natuur terechtkomt en verantwoordelijk is voor de vervuiling van waterlopen, vijvers en de omliggende milieus, soms in beschermde gebieden.

1.6.1.2 Blauw netwerk

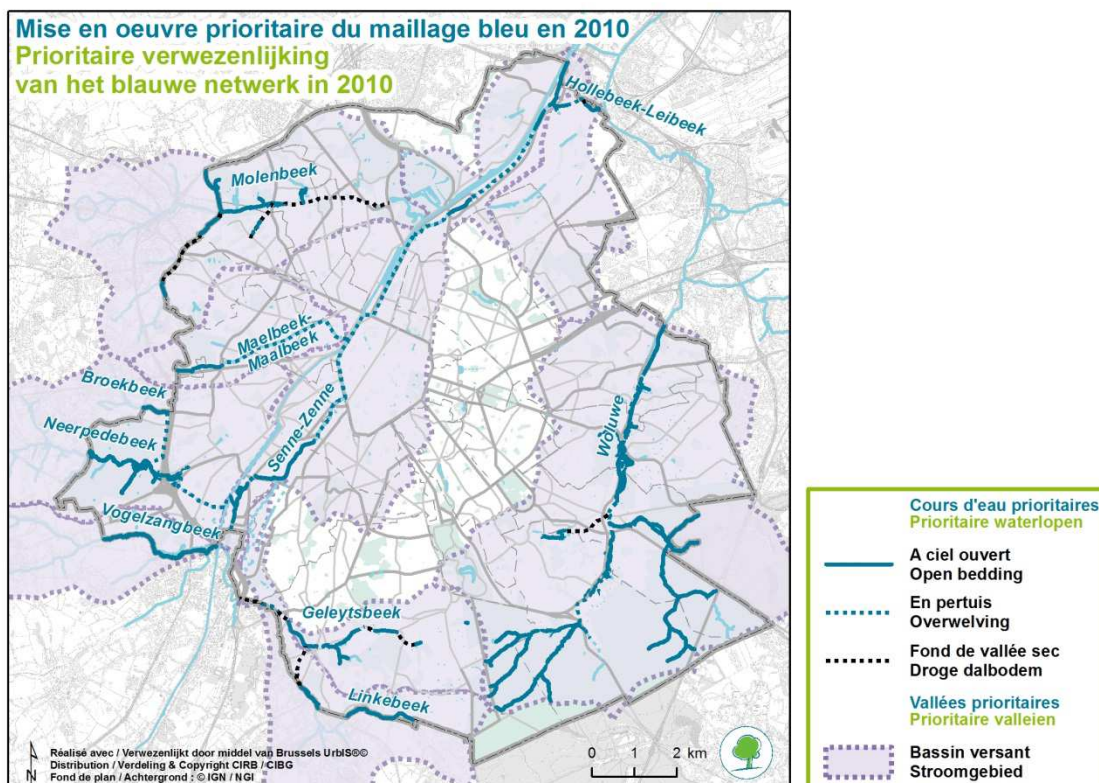
Om de toestand van de waterlopen in het BHG te verbeteren, werd in 1999 het “blauw netwerk”-programma gestart. Dit programma heeft verschillende doelstellingen, zowel op het vlak van het milieu als sociaal en economisch:

- de kwaliteit van de oppervlaktewateren garanderen;
- de sociale, landschappelijke en recreatieve functies van de rivieren, vijvers en vochtige zones combineren, en de ecologische rijkdom van deze milieus ontwikkelen.

In het kader van dit programma vermelden we de projecten van het bovengronds brengen van een deel van de Molenbeek en de Woluwe en het gedifferentieerd beheer van een aantal vijvers, wat in het bijzonder de hydromorfologische verbetering van deze waterlichamen en van de waterkwaliteit mogelijk maakt.

Het blauwe netwerk beoogt ook de scheiding van het zuivere water, afkomstig van vijvers, bronnen of kwellen, van het afvalwater. Zo daalt het volume zuiver water dat naar de zuiveringsstations gaat, en is er een betere waterbeschikbaarheid op sommige plaatsen.

Figuur III.1-9: Kaart van het blauwe netwerk (Bron: BIM, 2011. MER van het ontwerp van maatregelenprogramma van het WBP)

1.6.1.3 Kwaliteit van het water

Op Europees niveau vermeldt de Kaderrichtlijn Water (KRW) 2000/60/EG een aantal doelstellingen die bepaalde waterlopen moeten halen. Op basis van de criteria van de KRW moeten op het niveau van het BHG de Zenne, de Woluwe en het kanaal een "goede chemische toestand" en een "goed biologisch potentieel" behalen tegen 2015. Voor het grondwater moet een "goede chemische toestand" worden bereikt. Deze toestand van "goed potentieel" komt overeen met een aangepaste doelstelling van ecologische kwaliteit, die minder dwingend is dan de "goede toestand" en die rekening houdt met de gevolgen van het gewijzigde karakter van het waterlichaam (rechtstrekken van de waterlopen, kunstmatige oevers, ...).

De chemische kwaliteit van het water wordt bepaald op basis van de analyse van bepaalde bestanddelen waarvan de resultaten worden vergeleken met de Europese normen. De biologische beoordeling van het water is gebaseerd op fysisch-chemische (pH, zoutgehalte, ...) en morfologische (substraat, stroming, ...) analyses en op het gebruik van biologische indicatoren (macro-invertebraten, ...).

Chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren

Op basis van de resultaten van de analyses van watermonsters in het verslag over de staat van het leefmilieu van 2007-2010 kunnen we voor de laatste jaren een verbetering van de chemische kwaliteit van het water van het kanaal, de Woluwe en de Zenne vaststellen, en dit vooral sinds de installatie van het waterzuiveringsstation Brussel-Zuid in 2000 en het waterzuiveringsstation Brussel-Noord in 2007, waarvan het gezuiverde water in de Zenne wordt geloosd. Er zijn echter nog overschrijdingen:

- van polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK), polychloorbifenylen (PCB's), stikstof en fosfaat in de Zenne;

- van polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK) en polychloorbifenylen (PCB's) in het kanaal;
- van polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's), in de Woluwe.

De zijrivieren van de Woluwe, de Woluwe, de Geleytsbeek, de Linkebeek, de Neerpedebeek, de Molenbeek en de Grote Vijver van Bosvoorde zijn opgenomen bij de viswateren. Deze wateren zijn het voorwerp van een specifieke wetgeving (Besluit van de Executieve van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 18 juni 1992). In het algemeen blijft de chemische kwaliteit van de wateren stabiel. Er zijn echter hoge concentraties van nitrieten en residueel chloor, wat vooral voor de vissen schadelijk kan zijn.

Chemische kwaliteit van de grondwateren

Op basis van het verslag van de Staat van het Leefmilieu van 2007-2010 werden de waterlichamen van de Sokkel en het Krijt, van de Sokkel in het voedingsgebied, van het Landenaan en van het Ieperiaan (Heuvelstreek) in goede chemische toestand bevonden. De chemische toestand van de zandlaag van het Brusseliaan werd daarentegen ontoereikend bevonden door de overschrijdingen van de normen voor nitraten en voor bepaalde pesticiden (atrazine, desethylatrazine, diuron, ...).

Biologische kwaliteit van de oppervlaktewateren

Tussen 2004 en 2010 vond een monitoring plaats van de ecologische kwaliteit van de drie vijvers (Grote vijver van Bosvoorde, Vijver langs de Woluwe en vijver van het Ter Bronnenpark). Over het geheel beschouwd is de algemene biologische kwaliteit van de vijvers duidelijk toegenomen. De ecologische kwaliteit van de waterlopen is echter stabiel gebleven (middelmatisch tot slecht) of licht verbeterd (Zenne bij het verlaten van het Brussels Gewest). De Woluwe heeft daarentegen zijn goed biologisch potentieel bereikt.

Volgens het Rapport over de staat van de natuur in het BHG moet deze verbetering in verband worden gebracht met in het bijzonder de verschillende beheersmaatregelen voor het blauwe netwerk (ecologisch beheer van de oevers, beheer van de vispopulaties, ...).

Sinds 2009 zijn ook andere vijvers en stromen opgenomen in de monitoring. Hieruit blijkt, alleen al op basis van de gegevens van 2009, dat de globale ecologische kwaliteit van de Vijver van Verdronken Kinderen wordt beschouwd als matig en die van de Vijver van Ten Reuken als goed. De globale ecologische kwaliteit van de Neerpedebeek en de Vogelzangbeek is echter slecht, die van de Linkebeek is ontoereikend en die van de Molenbeek (Laarbeekbos) is matig. Deze laatste resultaten moeten volgens het VSL in verband worden gezien met de lozingen van huishoudelijk afvalwater en van afvloeiend water van de landbouw of van het wegennet die nog in deze waterlopen terecht komen.

Natuureservaten

Tal van natuureservaten, bosreservaten en Natura 2000-gebieden omvatten vijvers, poelen of stromen. Op dit moment zijn er geen volledige gegevens over de waterkwaliteit in die gebieden.

De grote stikstof- en fosforconcentratie in tal van waterlopen en vijvers heeft een onmiskenbare impact op de fauna en de flora in het BHG. Dit is bijvoorbeeld vooral het geval voor de bittervoorn die voor zijn voortplantingscyclus afhankelijk is van de zoetwatermossel, een soort die zeer gevoelig is voor de waterkwaliteit.

De oorsprong van deze stoffen in het oppervlaktewater is uiteenlopend: overlopende riolen, afvalwaterlekken, lozing van afvalwater rechtstreeks in de waterlopen, bemesting van landbouwgrond, ... De impact van de concentraties van chemische stoffen in de oppervlaktewateren, vooral afkomstig van het afvloeiend hemelwater op de grote verbindingswegen, is daarentegen veel minder gekend.

Naast de kwaliteit van het oppervlaktewater kan er ook een probleem zijn met de hoeveelheid water door de omlegging van bepaalde bronnen of waterlopen naar de riolering, wat verstoringen van de fauna en de flora meebrengt.

1.6.1.4 Beheer van de waterdiensten en waterlichamen

Wat het drinkwater en het afvalwater betreft, vervullen twee intercommunales en een privémaatschappij de volgende activiteiten:

- De intercommunale Vivaqua is verantwoordelijk voor de productie van drinkwater;
- De intercommunale Hydrobru is verantwoordelijk voor de drinkwaterdistributie en de afvalwaterinzameling;
- De naamloze vennootschap BMWB is verantwoordelijk voor de afvalwaterzuivering.

Verschillende instanties zijn verantwoordelijk voor het beheer van de oppervlaktewaterlichamen:

- De Haven van Brussel beheert het kanaal en de haveninstallaties;
- Leefmilieu Brussel is bevoegd voor de waterlopen van eerste categorie (de Zenne) en van tweede categorie (de Woluwe, de Molenbeek ,...). Het beheer van de ondergrondse kokers van de Zenne blijft echter in handen van hun constructeurs (overheid of privébedrijven);
- De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de waterlopen van derde categorie.

De vijvers worden beheerd door Leefmilieu Brussel, de Koninklijke Schenking of de gemeenten.

Tot slot is Leefmilieu Brussel belast met het toezicht op de ondergrondse waterbekkens.

1.6.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

De voorbije jaren werden aanzienlijke inspanningen geleverd om de kwaliteit van de oppervlaktewateren te verbeteren, in het bijzonder door de constructie van waterzuiveringsstations en de uitvoering van het programma van het blauw netwerk. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke verbetering van de chemische en hydromorfologische toestand van de waterlichamen. Ook werd een waterbeheersplan voor het BHG opgesteld, conform de Europese werrichtlijn 2000/60/EG. Dit waterbeheersplan, gecombineerd met andere instrumenten zoals het programma van het blauw netwerk, heeft tot doel de kwaliteit van de grond- en oppervlaktewaterlichamen te verbeteren in de komende jaren.

Indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd, kunnen we dus wel verwachten dat de reeds vastgestelde chemische en hydromorfologische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwaterlichamen erop vooruit blijft gaan, in het bijzonder door de uitvoering van het waterbeheersplan en het programma van het blauw netwerk.

1.7 ECONOMISCHE TOESTAND IN HET BHG

1.7.1 Huidige toestand

De Brusselse economie, van oorsprong vooral industrieel, heeft zich sterk gericht op de tertiaire sector. Vandaag is het BHG zowel een **aantrekkelijke regio** op economisch vlak (tewerkstelling, investeringen, ...) als een zeer belangrijke **ontwikkelingspool** voor België. In termen van rijkdom per inwoner is het Gewest koploper van het land, en een van de rijkste

regio's van Europa in termen van BBP per inwoner. Paradoxaal genoeg is een groot deel van de bevolking van het Gewest echter uitgesloten van deze economische rijkdom. Deze toestand blijkt uit sociale indicatoren zoals het werkloosheidspercentage, het gemiddelde inkomen per inwoner en het aantal personen met een leefloon. Bovendien kampt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met een zeer sterke **sociale tweedeling** tussen de verschillende gemeenten van het Gewest, maar ook tussen de verschillende wijken van deze gemeenten. In het volgende punt gaan we hier uitgebreider op in. Het Brussels Gewest wordt dus gekenmerkt door zeer hoge concentraties van armoede en kwetsbaarheid in bepaalde centrale wijken, en vooral langs het Kanaal, de oude industriële as van Brussel, en in de buurt van de Vijfhoek. Deze tweedeling blijkt ook op het vlak van het aanbod aan groene ruimten. De wijken in de eerste en tweede kroon hebben een veel grotere oppervlakte aan groene ruimten dan de centrale wijken.

1.7.1.1 Brusselse economische inzet

Vanuit economisch oogpunt zijn de strategische uitdagingen voor Brussel onder andere de herintegratie van semi-industriële activiteiten die compatibel zijn met de stad, de ontwikkeling van economische activiteiten in nieuwe sectoren, zoals in het domein van het milieu, en de transitie van ondernemingen met duurzaamheid als basisstrategie. Wat het milieu betreft, worden op dit moment vooral sectoren in de domeinen duurzaam bouwen, water en afval ontwikkeld. Op termijn kunnen ook andere sectoren, zoals duurzame voeding, worden aangepakt. Het doel is ofwel te zorgen voor de transitie van de traditionele Brusselse ondernemingen naar meer duurzaamheid, ofwel de oprichting van ondernemingen in sectoren in ontwikkeling te stimuleren.

1.7.1.2 Participatie van de groene ruimten aan de Brusselse economie

Creatie van werkgelegenheid

Het Gewest vormt een groot werkgelegenheidsbekken, maar gaat ook gebukt onder een hoog werkloosheidspercentage, vooral bij jongeren en vooral ten gevolge van de nieuwe dynamiek van de gewestelijke economie die weinig banen creëert. Het lijkt dan ook belangrijk dat alle economische sectoren die werkgelegenheid meebrengen, worden ondersteund in Brussel.

In deze context opent de recente ontwikkeling van de stadslandbouw nieuwe perspectieven wat werkgelegenheid betreft, ook al blijven de economische functies van de ecosystemen zeer beperkt (Verdonck et al, 2012).

Naast de eventuele sociale cohesie die de stadslandbouw op daken meebrengt, is er immers ook een niet te verwaarlozen economisch aspect. In haar eindwerk aan de ULB over stadslandbouw en landbouw waarvoor oppervlakten worden ingepalmd, spreekt Mélanie Vesters, stedenbouwkundige en consultant aan het Bureau de Recherches en Aménagement du Territoire (BRAT) van naar schatting 3.000 banen die mogelijk kunnen worden gecreëerd door de ontwikkeling van de dakstadslandbouw.

De ontwikkeling en het beheer van natuur in de stad kunnen overigens ook zorgen voor werkgelegenheid of voor de herinschakeling van voormalige gedetineerden.

Op basis van een verkennende analyse door het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid in november 2010 waren er in 2009 in het BHG 325 niet-tewerkgestelde werkzoekenden in de tuin- en landbouwsector. Er is dus vraag naar werkgelegenheid in deze domeinen.

Productie van goederen

Stadsmoestuinen en stadslandbouw op daken kunnen niet alleen banen creëren, maar zorgen ook voor de productie van groenten en fruit, en kunnen dus heel wat besparingen opleveren voor wie zich eraan waagt.

Productie van diensten

De economische diensten die de natuur in de stad verleent, zijn divers en kunnen aanzienlijke financiële besparingen opleveren. We vermelden in het bijzonder de rol van de aanplantingen en de bomen, vooral voor de isolatie van gebouwen tegen de wind en de zon, waardoor kan worden bespaard op energie, en voor hun rol in het beheer van het water, de bodem, de lucht en de koolstofvastlegging.

Ontwikkeling van de sectoren vrijetijdstoerisme en horeca

Het stadstoerisme breidt de laatste decennia sterk uit. Om aantrekkelijk te blijven in een markt met veel concurrentie, proberen de steden zich een uniek imago aan te meten. In deze context wil Brussel graag zijn imago van “groene stad” versterken.

De natuur, de parken en de tuinen zijn belangrijke factoren die een stad aantrekkelijk maken. Vooral in de steden die mikken op toerisme vertaalt dit zich in een sterke economische activiteit voor de aanleg en het onderhoud van groene ruimten. We vermelden enkele internationaal erkende stadsparken, zoals Central Park in New York, Mont-Royal in Montréal,...

In Brussel neemt de ontwikkeling van duurzaam toerisme toe sinds 2008. De toeristische diensten bieden een hele reeks duurzame activiteiten en evenementen aan, en er komen steeds meer ecodynamische hotels, restaurants en winkels in Brussel. We vermelden onder andere de groene wandelingen in de parken en de groene ruimten, de zachte verplaatsingswijzen om de hoofdstad te bezoeken en de groene evenementen.

Verhoging van de grondwaarde van het vastgoed

Een ander economisch gevolg van de natuur in de stad is dat de grondwaarde van de woningen van de wijken die opnieuw een groen kleedje krijgen, in de meeste gevallen stijgt. De nabijheid van natuur wordt immers afgewenteld op de waarde van een woning en dus op de grondrechten van de gemeente. De kopers van woningen zijn dus bereid meer te betalen voor een eigendom in de nabijheid van een groene ruimte zoals een park of een bos, en deze meerprijs varieert naargelang van de afstand tot deze groene ruimte en de oppervlakte, de kwaliteit en het gebruik ervan. Bijvoorbeeld, landschapsaanleg in de buurt kan de waarde van een woning doen stijgen met 7,7% (Des Rosiers et al, 2002) en mooie hoge bomen kunnen de waarde van een bouwgrond verhogen met tot 25% (Boucher & Fontaine). Bovendien worden gronden in wijken waarin groene ruimten worden behouden 12% tot 16% duurder verkocht dan gelijkaardige gronden zonder groen in de buurt.

In 2010 werd een Britse studie uitgevoerd door een consortium van organisaties die met name actief zijn in de economische ontwikkeling en de bescherming van de natuur. De studie had tot doel de economische voordelen van de natuur te beoordelen, en gaf aan dat meerdere studies hebben gewezen op een verhoging van de prijzen van bepaalde residentiële onroerende goederen door de aanwezigheid van groene elementen in de buurt (bomen, park, ...). De studie stelde ook dat de impact op de waarde van de goederen sterk kan variëren van de ene studie tegen de andere, en dat er veel minder duidelijkheid is over de waarde van commerciële onroerende goederen.

1.7.1.3 Andere economische voordelen

Stimuleringsbeleid “vastgoed”

De aanwezigheid van bomen en groene ruimten trekt nieuwe bewoners aan. Bijvoorbeeld, de stad London in Ontario wordt “Forest City” genoemd; de stad heeft van haar vele groene ruimten haar handelsmerk gemaakt. De bosgebieden versterken de band tussen de stadsbewoners en hun stad.

Handel bevorderen

De begroening van winkelstraten trekt bezoekers aan en nodigt hen uit om te consumeren. Uit een Canadese studie blijkt dat klanten gemiddeld 12% meer betalen voor een product of een dienst indien er bomen in de winkelstraat staan (Boucher & Fontaine). Uit de studie blijkt ook dat consumenten langer in deze winkels blijven en er sneller terugkomen.

1.7.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Hoewel het BHG een belangrijke economische pool is, zowel nationaal als internationaal, zal de ontwikkeling van economische activiteiten in het domein van het leefmilieu en de duurzame ontwikkeling een belangrijke uitdaging blijven voor het BHG in de komende jaren.

Gelet op de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zal dit echter weinig invloed hebben op het economisch weefsel van Brussel. De eventuele directe effecten zullen zich hoofdzakelijk beperken tot de “groene” sector, die klein blijft vergeleken met de andere economische sectoren van het BHG.

Indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd, wordt dus een geringere creatie van werkgelegenheid verwacht in het domein van het milieu, waaronder voor het beheer van de groene ruimten, meer bepaald. Om de doelstellingen op het vlak van natuurbehoud en ontwikkeling van groene ruimten te bereiken, die in het ontwerp van natuurplan staan, moeten immers nieuwe banen worden gecreëerd, zowel in het openbare domein als in de privésector. Indien het ontwerp van natuurplan niet wordt uitgevoerd, zal dit daarentegen vermoedelijk geen directe gevolgen hebben voor de andere economische sectoren van het BHG.

Hoewel de uitvoering van het ontwerp van natuurplan ook een indirecte impact kan hebben op verschillende economische sectoren (handel, toerisme, ...) blijven deze effecten zeer moeilijk te beoordelen, gelet op de vele factoren die hierin een rol kunnen spelen. Het is dus ook niet zo gemakkelijk de impact van de niet-uitvoering van het ontwerp van natuurplan in deze domeinen te beoordelen.

1.8 MAATSCHAPPELIJKE TOESTAND IN HET BHG

1.8.1 Huidige toestand

Ondanks de gunstige economische evolutie van de voorbije twee decennia is de sociale toestand in Brussel erop achteruit blijven gaan, met een steeds hoger **werkloosheidspercentage** en een **toenemende sociale ongelijkheid**. Deze sociale tweedeling van Brussel is een realiteit, en de gevolgen van de demografische *boom* zouden dit fenomeen nog kunnen versterken.

Zoals wij eerder al hebben gezegd, is er een grote ongelijkheid op het vlak van de spreiding van de groene ruimten. In de wijken in de tweede en derde kroon is er namelijk een veel grotere oppervlakte aan groene ruimten dan in de armste wijken in het centrum van Brussel. De gebieden met het minste groen liggen meer bepaald rond het kanaal, wat bijdraagt tot de sociale tweedeling van de stad. Gelet op het tekort dat er op dit moment is, zal de inzet voor het centrum er dus in de eerste plaats in bestaan het aanbod van voor het publiek toegankelijke groene ruimten en de aanwezigheid van de natuur te vergroten. Deze verbetering zou de sociale tweedeling van de stad moeten verminderen.

1.8.1.1 Verbanden tussen de groene ruimten en de levenskwaliteit

Sociale functies van de groene ruimten

De groene ruimten zijn geschikte en geliefde ruimten om sociale relaties te “beoefenen”. De groene ruimten zijn bevoorrechte plekken voor ontspanning en vrije tijd, en soms vormen ze heuse trekpleisters wanneer er feesten, tentoonstellingen en evenementen plaatsvinden.

Tal van studies suggereren dat de aanwezigheid én de toegankelijkheid van groene ruimten in de stad heel wat sociale voordelen kan opleveren, zoals een betere sociale interactie bij

volwassenen en kinderen, een betere sociale cohesie en onafhankelijkheid en een grotere burgerzin. Het aantal misdaden en daden van geweld neemt af, waardoor het veiligheidsgevoel toeneemt (Westphal, L 2003).

Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten

In het algemeen suggereren de meeste studies op grote schaal dat de stedelijke groene ruimten zorgen voor meer fysieke activiteiten, vooral bij kinderen en jongvolwassenen. Steeds meer aandacht gaat naar de kwaliteit van de groene ruimten, met betrekking tot hun gebruik voor recreatiedoeleinden en hun nabijheid.

Bovendien is er in tal van groene ruimten ook een pedagogische invulling, aan de hand van didactische borden of door de aanwezigheid van arboretums.

1.8.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Ondanks de gunstige economische evolutie voor het BHG (vooral in termen van BBP per inwoner) zullen de sociale tweedeling en de aantasting van de leefomgeving blijven toenemen indien geen actieplan wordt ingevoerd, vooral ten gevolge van de huidige demografische en economische groei.

Indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd, zullen de gevolgen alleen voelbaar zijn op sociaal niveau wat het aanbod aan groene ruimten in het stadscentrum betreft, en op het vlak van de kwaliteit van de leefomgeving en de gezondheid van de Brusselaars. Volgens de uiteengezette elementen dragen de groene ruimten immers sterk bij aan zowel de verbetering van de leefomgeving en de gezondheid (fysieke, cognitieve, psychologische en fysiologische functies) als op sociaal niveau doordat ze de sociale cohesie verhogen en recreatieve functies bevorderen.

Het ontwerp van GPDO beoogt in het bijzonder de strijd tegen de sociale tweedeling van de stad, en wil zorgen voor een kwaliteitsvolle leefomgeving voor de Brusselaars, bijvoorbeeld door het aanbod aan groene ruimten en speelpleinen te vergroten in de sterk verstedelijkte wijken. Het toekomstige GPDO kan dus een efficiënt instrument zijn om deze uitdagingen op sociaaleconomische vlak aan te gaan, indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd.

1.9 DE GEZONDHEID VAN DE INWONERS VAN HET BHG

1.9.1 Huidige toestand

Dit thema geeft een overzicht van alles wat hinder overbrengt die de menselijke gezondheid kan schaden, dus in het bijzonder de luchtkwaliteit of de geluids- en trillingsomgeving.

Deze overwegingen worden al besproken onder de hiervoor voorziene punten (namelijk in **Hoofdstuk 1.3: Buitenlucht** en **Hoofdstuk 1.4: Geluids- en trillingsomgeving**) en worden hieronder in het kort opnieuw uiteengezet. Een bijzondere aandacht moet echter worden besteed aan het verband tussen de aanwezigheid van groene ruimten en de effecten op het welzijn en de menselijke gezondheid.

1.9.1.1 Levenskwaliteit en gezondheid

Het BHG besteedt een bijzondere aandacht aan de gezondheid en de verbetering van de kwaliteit van het leven in de stad, vooral via de getroffen voorzieningen in termen van luchtkwaliteit, reductie van de geluidsniveaus en ontwikkeling van de groene ruimten.

Wat de luchtkwaliteit betreft, is het vooral de aanwezigheid van fijne deeltjes, ozon en verschillende vluchtige organische stoffen (VOS'en) die voor gezondheidsproblemen kunnen zorgen. De resultaten van verschillende recente studies geven aan dat het aantal voortijdige overlijdens en ziekenhuisopnames van cardiovasculaire patiënten verband houdt met een chronische blootstelling aan te hoge concentraties van luchtverontreinigende stoffen (fijne deeltjes, ozon, ...).

Wat het lawaai betreft, kunnen puntblootstellingen aan een hoog geluidsniveau gehoorproblemen meebrengen, de slaap verstoren en tot stress- en angstgevoelens en zenuwzinkingen leiden. Door het dichte stedelijke weefsel van Brussel treft dit type van hinder de gezondheid van tal van Brusselaars.

Om de leefomgeving en de gezondheid van de Brusselaars te verbeteren, zet Leefmilieu Brussel dus tal van acties op die er in het bijzonder op gericht zijn de kwaliteit van de binnenlucht te verbeteren, verschillende vormen van verontreiniging tegen te gaan, een zachte mobiliteit aan te moedigen en een stedelijke ruimte te behouden met een voldoende aantal kwaliteitsvolle groene en blauwe ruimten. Al deze acties dragen in het algemeen bij tot een verbetering van de levenskwaliteit, en bijgevolg tot een betere gezondheid van de inwoners.

1.9.1.2 Verband tussen groene ruimten en gezondheid

De aanwezigheid van groene ruimten lijkt verband te houden met verschillende zeer gunstige milieueffecten, en kan dus een weldadige invloed hebben op de fysieke en mentale gezondheid van de bevolking.

Fysieke functies

Zoals vermeld in **Hoofdstuk 1.4: Geluids- en trillingsomgeving** over de kenmerking van de buitenlucht, hebben de luchtverontreinigende stoffen schadelijke effecten op de gezondheid. De bomen en de planten vangen de zwevende verontreinigende stoffen op, en helpen zo de kwaliteit van de omgevingslucht verbeteren. Volgens een studie zouden in een straat zonder bomen 10.000 tot 12.000 deeltjes per liter lucht aanwezig zijn, vergeleken met 3.000 deeltjes per liter lucht in de omliggende straten die omzoomd zijn met bomen (Boucher & Fontaine). Naar schatting zou een volwassen boom in een stedelijke omgeving tot 20 kg stof per jaar opvangen.

In het algemeen zorgt de aanwezigheid van planten in de stad dus voor een kwantitatieve verbetering van de luchtkwaliteit, met positieve gevolgen voor de menselijke gezondheid.

Cognitieve functies

Intentionele en indirecte interacties met de natuur in de stad zorgen voor een opmerkelijk betere concentratie op het werk, verminderen de geestelijke vermoeidheid en verbeteren de cognitieve functies en de prestaties. Uit experimentele studies blijkt dat contact met de natuur of een uitzicht op een natuurlijk landschap factoren zijn die ervoor zorgen dat men beter de aandacht bij het werk kan houden, en dat men snel weer tot een toestand van goede cognitieve prestaties komt (Institut National de Santé Publique du Québec, 2011)

Psychologische en fysiologische functies

Op het vlak van de psychologische functies worden positieve effecten toegeschreven aan de groene ruimten, zowel op het vlak van de beoordeling van de mentale gezondheid (door een arts of door de persoon zelf), als op het vlak van stress, angsten en humeur. Volgens transversale studies die in Denemarken werden uitgevoerd, zouden de toegang tot en de nabijheid van groene ruimten verband houden met lagere stressniveaus. Dit verband zou te verklaren zijn door de kenmerken van de wijk en door de aanwezigheid van gunstige omstandigheden voor fysieke activiteiten en actieve vervoerswijzen (Institut National de Santé Publique du Québec, 2011). Andere studies zien een verband tussen een betere perceptie van de gezondheid, hogere activiteitsniveaus en een beter vermogen om te ontspannen bij gebruikers van parken. De nabijheid van bomen en gras, die zichtbaar zijn vanuit de woning, lijkt een positief effect te hebben op het vermogen van de bewoners om de uitdagingen van het leven aan te gaan, en doet agressiviteit binnen het gezin afnemen doordat de mentale vermoeidheid afneemt (CGEDD, 2013).

Wat de fysiologische functies betreft, hebben verschillende studies overigens de weldadige effecten van de aanwezigheid van natuur in de stad aangetoond met betrekking tot bepaalde vormen van stadstress, zoals verkeer, misdaad of bevolkingsdichtheid. Uit de verschillende studies bleek respectievelijk een daling van het cortisolniveau (Van Den Berg et Custers, 2011), een daling van de bloeddruk tijdens intentioneel contact met de natuur (Pretty et al,

2005) en een snellere recuperatie van stress en vermoeidheid door de nabijheid van groene ruimten en bij contact met groene ruimten (Maller et al, 2005).

1.9.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Gelet op de verwachte demografische druk en de toename van het voertuigenpark zou de hinder in termen van gezondheid voor de Brusselse bevolking kunnen verergeren indien geen doeltreffende maatregelen worden getroffen.

Zoals in dit hoofdstuk vermeld, kunnen de groene ruimten een belangrijke rol spelen in de verbetering van de geestelijke en lichamelijke gezondheid. Indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd, kunnen we ons dus verwachten aan een minder sterke daling van deze vormen van hinder. Naast het ontwerp van natuurplan zijn er echter nog andere plannen/programma's die de verbetering van de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de Brusselaars tot doel hebben.

1.10 GRONDINNAME EN STEDENBOUW

Dit deel behandelt de grondinname in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en bestudeert in het bijzonder de grond die wordt ingenomen door gebouwen en ondoorlatende oppervlakten, binnenterreinen van huizenblokken en stedelijke ruigten. Wat de groene ruimten betreft, verwijzen wij de lezer naar **Hoofdstuk 1.2: Natuur en biodiversiteit**, waarin dit thema uitgebreid aan bod komt.

1.10.1 Huidige toestand

1.10.1.1 De bebouwde omgeving

Net als alle grote steden heeft Brussel de voorbije decennia een snelle groei van de verstedelijking gekend, ten koste van de omliggende groene ruimten. In de loop der jaren heeft Brussel zich zo naar buiten toe uitgebreid langs de Zenne en het kanaal, en naar binnen toe door een tweede verdichtingsdynamiek vanuit de woonkernen, wat heeft geleid tot een hoge verstedelijkingsgraad in de meest centrale gemeenten van de hoofdstad.

Volgens de statistieken over de grondinname besloeg de bebouwde kadastrale oppervlakte in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2012 ongeveer 46,5% (of 74,9 km²) van de totale oppervlakte van het Gewest. De niet-bebouwde kadastrale oppervlakte besloeg iets meer dan 33% van de totale oppervlakte, of 53,4 km² (BISA).

Volgens de stand van zaken in het GPDO is de bebouwde oppervlakte tussen 1980 en 2003 gestegen met 13%, terwijl de niet-bebouwde oppervlakte (tuinen, parken, bossen, braakliggende gronden) is gedaald met 17%. Dit "geknabbel" aan de groene ruimten is vooral opvallend in de gemeenten van de tweede kroon waar grote terreinen worden omgebouwd tot woongebied en/of kantoren (GPDO). Vandaag gaat de verstedelijking tegen een minder hoog tempo voort dan in de jaren '80, maar nog altijd ten koste van de groene ruimten en de onbebouwde terreinen.

1.10.1.2 Uitgestrektheid van de ondoorlatende oppervlakte

Het aandeel van de ondoorlatend gemaakte oppervlakten vormt een belangrijk gegeven, niet alleen met betrekking tot de begroening van de stad, maar ook in het kader van de strategieën die worden opgezet op het vlak van preventie en beheer van overstromingen.

De snelle evolutie van de verstedelijking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft ertoe geleid dat een aanzienlijk deel van het grondgebied ondoorlatend is geworden, vooral in de centrale zone van Brussel die voor 82% ondoorlatend is.

De resultaten van een studie naar de evolutie van de ondoorlatendheid van de bodem in het BHG en in de rand (ULB-IGEAT, oktober 2006, uitgevoerd voor rekening van MBHG/BUV) wijzen op een zeer sterke stijging van de ondoorlatendheid van de bodems sinds de jaren 1950, namelijk van 18% tot 37% ondoorlatendheid in het bestudeerde gebied. Nog volgens deze studie zou ongeveer 47% van de oppervlakte van het grondgebied van het gewest op dit moment ondoorlatend zijn (gebouwen, wegen, parkings, ...). De resterende 53% is groene ruimte in de ruime zin (tuinen, bossen en wouden, parken, ruigten, begraafplaatsen, sportstadia).

Uit deze cijfers blijkt dus duidelijk de toenemende ondoorlatendheid van het Brussels Gewest die verband houdt met de verstedelijking. Deze ondoorlatendheid vergroot onder andere het risico van stedelijke overstromingen door regenbuien, vooral doordat de hoeveelheid en de snelheid van de stromen die afvloeien naar de stroomgebieden hierdoor sterk toenemen.

Een van de mogelijke oplossingen voor het probleem zou erin bestaan de gebieden met een hoog infiltratiepercentage met voorrang te beschermen, en kunstwerken te bouwen die de infiltratie van het water in de bodem bevorderen, in het bijzonder wanneer zones voor aanvulling van de grondwaterbekkens ondoorlatend worden gemaakt.

1.10.1.3 Gebieden met een hoge biologische waarde zoals ruigten en niet langer gebruikte spoorwegterreinen, die niet door het GBP worden beschermd

Buiten de bosgebieden en de vochtige en aquatische graslanden is er nog een ander type van stedelijke groene ruimte in het BHG: de ruigte. Ruigten zijn vooral “braakliggende gronden” ten gevolge van de afbraak van gebouwen of de stopzetting van industriële of landbouwactiviteiten. Het zijn resterende gebieden waar een spontane vegetatie zich vrij kan ontwikkelen. Door deze natuurlijke processen vertonen de ruigten vaak een bijzonder hoge biologische waarde, dragen ze bij aan het stedelijk ecologisch netwerk en vervullen ze een informele recreatieve functie.

Volgens het verslag over de staat van het leefmilieu in Brussel (2006) besloegen deze ruigten in 1999 ongeveer 7% van de totale oppervlakte aan groene ruimten.

De hoge biologische waarde van deze ruigten wordt in het algemeen onderschat in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Slechts 12,7% van de totale oppervlakte van deze ruigten heeft een beschermingsstatuut volgens het GBP. Volgens het Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is 20 tot 25% van de stedelijke ruigten verdwenen tussen 1998 en 2008. Een niet-groene bestemming op het GBP is de belangrijkste oorzaak voor het verdwijnen van deze ruigten: de restgebieden hebben een potentieel grote economische waarde, en bij niet-groene bestemming in het GBP kunnen er vastgoed- of andere projecten worden gepland.

1.10.1.4 De binnenterreinen van huizenblokken

De binnenterreinen van huizenblokken zijn typisch Brussels en spelen een belangrijke ecologische en sociale rol in de stad. Sinds begin 20ste eeuw zijn ze zwaar aangetast, hoewel de ontwikkeling van de binnenterreinen sinds enkele jaren sterk wordt beperkt door de gewestelijke wetgeving. Zo strekken een aantal voorschriften van het GBP en de GSV uitdrukkelijk tot bescherming van het groene en landschappelijke uitzicht van de binnenterreinen van huizenblokken. Bovendien legt voorschrift 0.6 van het GBP op dat werken op de binnenterreinen van huizenblokken met voorrang de groene kwaliteit ervan moeten verbeteren. Volgens dit voorschrift zijn projecten die de binnenterreinen van huizenblokken aantasten bovendien onderworpen aan een openbaar onderzoek. Voorschrift 2.5 van het GBP stelt overigens dat alleen projecten die betrekking hebben op de huisvesting of de voorzieningen van collectief belang de binnenterreinen van huizenblokken mogen aantasten. Bovendien legt de GSV (Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening) regels op voor de bouwdiepte (verbod om dieper dan $\frac{3}{4}$ van het perceel te bouwen) en voor de verharding van het terrein (verplichting een doorlatende oppervlakte te behouden van minstens 50% van de inspringstroken en de gebieden van koeren en tuinen).

1.10.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Hoewel het BHG al over verschillende instrumenten voor bescherming van de groene ruimten beschikt, zijn er tal van gebieden met hoogbiologische waarde, zoals ruigten en binnenterreinen van huizenblokken, die nog altijd geen beschermingsstatuut hebben. Dit heeft tot gevolg dat deze gebieden in de loop der jaren versnipperd raken, en geleidelijk verdwijnen door de verstedelijking.

Indien het natuurplan niet wordt uitgevoerd zullen bepaalde natuurlijke ruimten, indien deze trend aanhoudt, nog meer versnipperd raken, en hun oppervlakte zal afnemen door de toenemende bevolkingsdruk en de stijgende vraag naar woningen en voorzieningen. Bijgevolg kunnen we ons in dat geval verwachten aan een verzwakt beleid wat de versterking en de coherentie van het ecologisch netwerk betreft, en ook met betrekking tot de bescherming van de stedelijke biotopen, wat toch doelstellingen zijn die in het ontwerp van natuurplan zijn opgenomen.

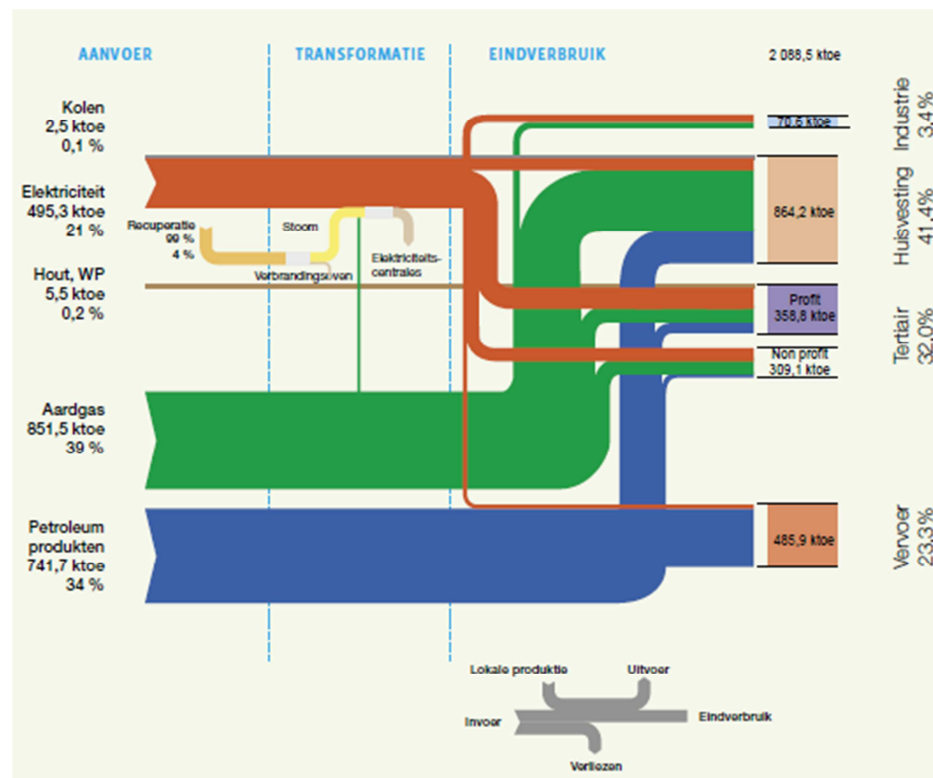
1.11 ENERGIE

De uitdagingen op het vlak van energie sluiten niet echt aan bij de inhoud en de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan. Dit thema komt dus maar kort aan bod.

1.11.1 Huidige toestand

1.11.1.1 Energieverbruik

Het energieverbruik van het BHG heeft hoofdzakelijk betrekking op gas, aardolieproducten en elektriciteit.

Figuur III.1-10: Energiestromen in het BHG in 2006 (Bron: Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2008, BIM)

In 2009 was de huisvestingssector (40%) de grootste eindverbruiker, gevolgd door de tertiaire sector (33%), het transport (23%) en de industrie (3%).

Volgens het VSL van 2007-2010 is het energieverbruik van de woningen tussen 1999 en 2009 gedaald met 18%. Voor de industrie kon tussen 2002 en 2009 een daling van het verbruik met 33% worden vastgesteld. Het verbruik van de tertiaire sector is gedaald met 7% tussen 2004 en 2009.

1.11.1.2 Energieproductie

Het BHG voert het grootste deel van de energie die het nodig heeft in, omdat het zelf maar over enkele installaties voor elektriciteitsproductie beschikt, met als belangrijkste de Electrabel-centrale in Schaarbeek die stoom gebruikt die geproduceerd is door de afvalverbrandingsinstallatie van Neder-over-Heembeek.

1.11.1.3 Actieplan

Het BHG beschikt over verschillende plannen om het energieverbruik te verminderen en de productie van hernieuwbare energie te verhogen.

Volgens Europese richtlijn 2009/28/EG moet 20% van de basisbehoefte aan energie van de Europese Unie tegen 2020 gedekt worden door hernieuwbare energie. Om dit gemeenschappelijk doel te bereiken, heeft België vooropgesteld dat het aandeel van hernieuwbare energie in het bruto eindverbruik van energie 13% moet bedragen. Biomethanisatie en fotonvoltaïsche energie zijn wellicht de twee productiemethoden die het meest geschikt zijn voor het BHG.

Het BHG beschikt ook over een actieplan inzake energie-efficiëntie, met een energiebesparing van 9% tussen 2007 en 2016 tot doel.

Een ander plan dat een invloed kan hebben op het energieverbruik van het BHG is het voorontwerp van het gewestelijk "Lucht-Klimaat-Energieplan" dat werd goedgekeurd door de Brusselse Regering. Zoals eerder vermeld heeft dit ontwerpplan tot doel de richtlijnen vast te leggen, alsook de maatregelen die moeten worden genomen om de doelstellingen van het BWLKE te halen.

1.11.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Gelet op de hoofddoelstellingen van het natuurplan zou de eventuele niet-uitvoering van het ontwerp geen al te grote invloed hebben op het verbruik en de productie van energie.

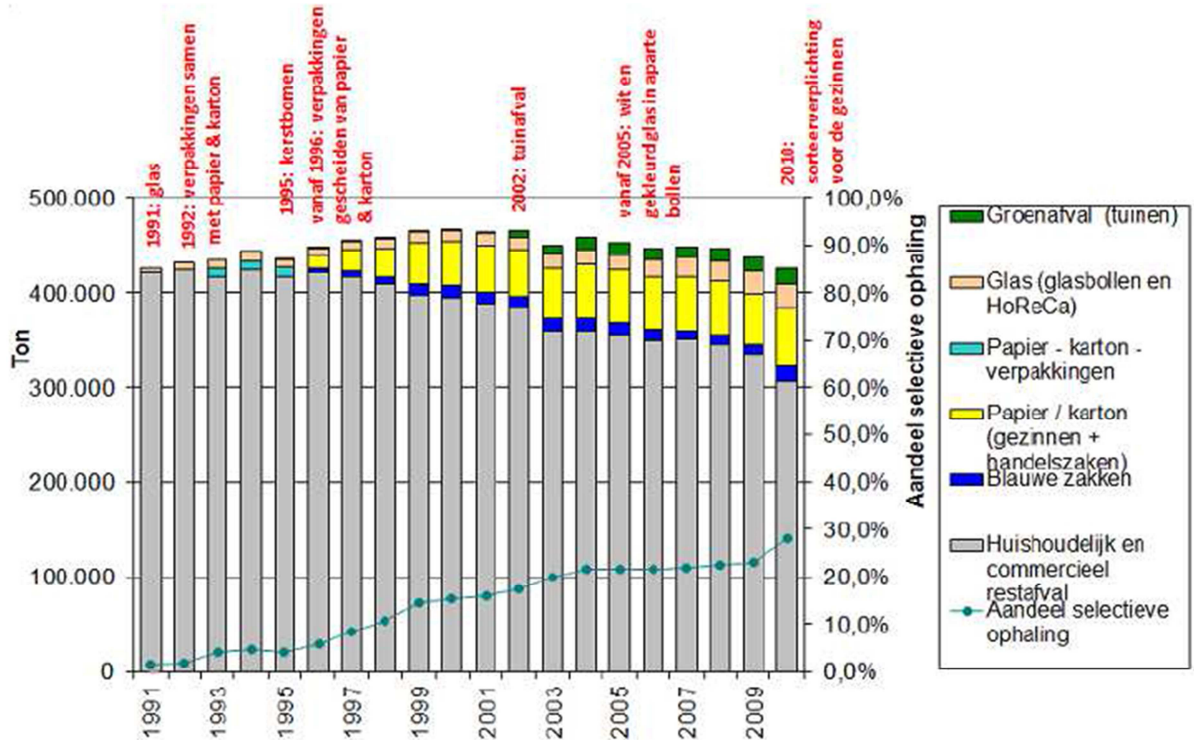
Op basis van de verschillende actieplannen is het waarschijnlijk dat het energieverbruik zal afnemen en dat de productie van hernieuwbare energie zal toenemen in het BHG in de komende decennia.

1.12 AFVAL

Net als voor energie is de inzet op het vlak van afval relatief beperkt in het ontwerp en de doelstellingen van het natuurplan. Dit thema komt dus maar kort aan bod.

1.12.1 Huidige toestand

In 2008 werd ongeveer 450.000 ton huishoudelijk afval ingezameld in het BHG. Dit cijfer is stabiel gebleven tussen 2003 en 2008. De hoeveelheden niet-huishoudelijk afval die elk jaar in het BHG worden geproduceerd, worden daarentegen geraamd op 1,5 tot 2 miljoen ton. Dit afval is hoofdzakelijk afkomstig van de bouw-/afbraaksector en de industrie.

Figuur III.1-11: Evolutie van de opgehaalde hoeveelheid afval (Bron: BIM, 2012. Synthese van de staat van het leefmilieu 2007-2010)

1.12.1.1 Nuttige toepassing van afval

Huishoudelijk afval

Een groot deel van het ongesorteerd huishoudelijk afval wordt vandaag verbrand in de afvalverbrandingsoven van Neder-over-Heembeek. Door deze verbranding wordt meteen ook elektriciteit opgewekt.

PMD, papier en karton

Sinds 1991 zijn er selectieve inzamelingen van glas, sinds 1992 van papier en karton en sinds 1996 van PMD. Het PMD, het papier en het karton worden gerecycleerd.

Groenafval

Sinds 2001 wordt het groenafval gecomposteerd in het composteringscentrum voor tuinafval in Vorst. Volgens het Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen van 2010 brengen de tuinen van het BHG naar schatting niet minder dan 30.000 ton groenafval voort. De compostering van het tuinafval produceert compost die nuttig wordt toegepast in de landbouw, in de tuinbouw en in tuinen. De stadslandbouw, momenteel in opgang in Brussel, zou zo kunnen profiteren van een lokaal geproduceerde compost, en dus in zekere mate “de cirkel rond maken” op het niveau van de productiecycli.

Daarnaast is er nog het afval dat wordt achtergelaten in de openbare groene ruimten. Hoewel de meeste Brusselaars zich ervan bewust zijn dat plastic en papierafval dat rondwerft schadelijk is voor het milieu, geldt dit niet voor het groenafval. Dit wordt regelmatig aangetroffen in de groene ruimten nabij de woningen. Dit heeft niet alleen een visuele impact, maar leidt ook tot een verrijking van de bodem en kan invasieve soorten aantrekken die zeer schadelijk zijn voor de biodiversiteit.

1.12.1.2 Afvalophaling

Net Brussel is het gewestelijk agentschap dat bevoegd is voor de ophaling en de verwerking van het huishoudelijk afval. Net Brussel staat ook in voor de ophaling van groot huisvuil, voor de glasbollen, ... en beheert twee gewestelijke containerparken en de mobiele groene plekjes.

Bet Brussel heeft verschillende dochtermaatschappijen:

- Brussel-Energie beheert de verbrandingsoven van Neder-over-Heembeek;
- Brussel-Compost beheert het composteercentrum van Vorst;
- Brussel-Recyclage beheert de sortering van recycleerbare verpakkingen;
- Brussel-Papier beheert de sortering van papier- en kartonafval.
- Een nieuwe dochtermaatschappij zal binnenkort operationeel worden: Brussel-Biogas, dat zich zal bezighouden met de nuttige toepassing voor energie van het organisch afval (biomethanisatie).

1.12.1.3 Actieplan

Het "Afvvalplan", opgesteld door Leefmilieu Brussel in samenwerking met het Gewestelijk Agentschap voor Netheid (GAN of ANB), legt de grote beleidslijnen op het vlak van afvalpreventie en -beheer in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vast over meerdere jaren. Het gaat om alle vaste afvalstoffen die in het Brussels Gewest worden geproduceerd door de gezinnen, de handelszaken, de industrie en alle andere economische activiteiten. Dit plan heeft tot doel de afvalproductie in het BHG te verminderen, in het bijzonder door invoering van regelgevende en economische instrumenten, instrumenten op vrijwillige basis, terugnameplicht, partnerschappen met andere gewesten en landen en instrumenten voor follow-up en beoordeling.

1.12.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Indien het ontwerp van natuurplan niet wordt uitgevoerd, zou dit geen al te grote impact mogen hebben op het afval dat in het BHG wordt gegenereerd en het beheer ervan.

De uitvoering van het "afvalplan" zou het afvalvolume per inwonerequivalent moeten verminderen, en de invoering van een duurzamer afvalbeheer in de komende jaren mogelijk moeten maken.

1.13 DE KWALITEIT VAN DE BODEM

Het ontwerp van natuurplan en de doelstellingen ervan hebben slechts in beperkte mate betrekking op de kwaliteit van de bodem. Dit thema komt hierna dus maar kort aan bod.

1.13.1 Huidige toestand

1.13.1.1 Verontreiniging van de bodem

Het ontwerp van inventaris van de bodemtoestand in Brussel telt op dit moment 19.280 kadastrale percelen (op een totaal van 220.000), of ongeveer 18,5% van het grondgebied van het gewest (Verslag van de staat van het leefmilieu 2007-2010). Dit zijn vooral percelen langs het kanaal, in de meest geïndustrialiseerde gemeenten, namelijk Brussel-stad, Anderlecht, Schaarbeek, Vorst en Elsene.

De bronnen van verontreiniging kunnen zowel fabrieken zijn (die giftige stoffen lozen bij ongelukken bij transport, door lekken, ...), als particulieren (stookolietanks die overlopen, een slecht beheer van onderhoudsproducten, enz.) of bouwerven (door ophogingsmaterialen van ontoereikende kwaliteit te gebruiken bij stadsinrichtingswerken).

De verontreinigende stoffen die het vaakst worden aangetroffen, zijn:

- In de grond: koolwaterstoffen (82%) en zware metalen (14%)
- In de grondwateren: koolwaterstoffen (84%), zware metalen (7%), en vluchtige organische stoffen (5%)

Vandaag is er echter een toenemend bewustzijn over bodemverontreiniging, vooral dankzij de nieuwe wetgeving die sinds 2005 van kracht is. Het aantal vragen om informatie over de bodemkwaliteit is gestegen van 3.000 in 2005 tot ongeveer 30.000 in 2010.

1.13.1.2 Verontreinigde bodems: sanering of risicobeheer

De acties op het vlak van het beheer van verontreinigde bodems worden opgelegd door “de *ordonnantie van 5 maart 2009 betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems*”. Deze wet wil betere garanties bieden voor een duurzaam beheer van de verontreinigde bodems in het BHG.

1.13.1.3 Bodemerosie (Zoniënwoud)

De bodemerosie blijft een zorgwekkend probleem, vooral voor het Zoniënwoud: de wandelaars en de fietsers op de hellingen zorgen voor aanzienlijke erosieproblemen. Zodra de mossen en de kruidlaag vernield zijn en de strooisellaag is meegenomen, wordt de bodem letterlijk afgebeten door erosie, de wortels komen bloot te liggen en het reliëf wordt gewijzigd.

Deze problematiek komt aan bod in de principes van het beheerplan van het Zoniënwoud, dat alle praktijken die een aantasting van de bodem kunnen meebrengen, wil beperken.

1.13.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

De huidige uitdagingen in het domein van de bodem omvatten, onder andere, de voortzetting en de ontwikkeling van de preventie van verontreiniging en de sanering en het beheer van effectief verontreinigde bodems, om in het bijzonder de gezondheids- en milieurisico's te beheersen. Doordat de grondreserves afnemen, ten gevolge van de verstedelijking, is er bovendien veel meer nood aan gesaneerde en risicovrije gronden.

Het natuurplan zal echter geen significante impact hebben op het vlak van deze uitdagingen. De oplossingen moeten vooral worden gezocht op het niveau van de invoering van geschikte beleids- en financiële instrumenten. De niet-uitvoering van het plan zal dus geen significante gevolgen hebben in termen van bodemkwaliteit en beheer van verontreinigde bodems.

1.14 MOBILITEIT

Met betrekking tot de inhoud en de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan is het thema mobiliteit weinig relevant. Dit thema komt dus maar kort aan bod.

1.14.1 Huidige toestand

Mobiliteit blijft in het BHG een belangrijke uitdaging wegens de hinder die eruit voortvloeit, vooral op het vlak van leefmilieu, levenskwaliteit, volksgezondheid en, ruimer nog, het welzijn van de Brusselaars.

Op dit moment stellen we vast dat het wegennet en het openbaarvervoersnet sterk verzadigd zijn. De gewestelijke mobiliteit wordt sterk beïnvloed door een groot aantal werknemers die buiten het BHG wonen. Het grootste deel van de banen in Brussel is immers ingevuld door werknemers die pendelen tussen hun woonplaats buiten het BHG en hun werkplaats in Bruxelles, wat het intra-Brusselse netwerk sterk belast.

1.14.1.1 Kenmerking van de mobiliteit in het BHG

Volgens het katern van het Kenniscentrum van de mobiliteit verplaatsen de Brusselaars zich op verschillende manieren: met de wagen (57%), te voet (28%), met het openbaar vervoer (13%) en op de "tweewieler" (2%). De wagen blijft echter wel het meest gebruikte vervoersmiddel.

- Verplaatsingen met de wagen

Volgens de gegevens van de stand van zaken van het GPDO zijn de afstanden die met de auto worden afgelegd in het BHG gestegen sinds de jaren 1990, onder andere door de bevolkingsgroei gekoppeld aan de verhoogde motorisatiegraad van de gezinnen. Zoals hoger vermeld, is de mobiliteit ook sterk beïnvloed door een groot aandeel pendelaars (geraamd op 56% van het totale aantal banen in het BHG). Meer dan de helft van deze pendelaars legt het traject af met de personenwagen, wat goed is voor een totaal van 154.000 wagens.

Sinds enkele jaren kunnen we echter vaststellen dat de Brusselaars zelf minder geneigd zijn om hun wagen te gebruiken, en vaker voor andere vervoerswijzen kiezen.

- Verplaatsingen met het openbaar vervoer

Sinds een tiental jaren gaan de verplaatsingen met het openbaar vervoer er aanzienlijk op vooruit. De statistieken van de MIVB tonen aan dat het aantal reizigers (vooral voor de metro) tussen 2000 en 2006 sterk is gestegen. Van 170,1 miljoen passagiers in 2000 is de MIVB gestegen tot 269,4 miljoen in 2006 en 311,6 miljoen in 2010.

Deze stijging van de collectieve mobiliteit is goed voor het milieu doordat de hinder door het vervoer op het vlak van lucht, geluid en gezondheid afneemt. Er zijn echter structurele maatregelen nodig om de commerciële snelheid, de toegankelijkheid en de aantrekkelijkheid van deze voertuigen te verhogen.

- Verplaatsingen met zachte vervoerswijzen

Volgens het Fietsobservatorium neemt het gemiddelde aantal fietsers elk jaar toe, ten belope van 13%. Deze stijging bleek zelfs sneller tussen 2008 en 2009. Sinds 2009 loopt bovendien het fietsdeelsysteem ("Villo") op het grondgebied van Brussel, dat vandaag bijna 2.500 fietsen telt die beschikbaar zijn in 165 stations.

Wandelen is een andere verplaatsingswijze, maar de evolutie ervan is moeilijk in cijfers uit te drukken. We kunnen ons echter verwachten aan een stijging van deze verplaatsingswijze indien ook de voorzieningen voor voetgangers beter worden.

- De ontwikkeling van het wegennet en de ontwikkeling van de zachte vervoerswijzen

De invoering van een geïntegreerd en duurzaam vervoersysteem door een daling van het gebruik van de personenwagen en door een optimalisatie van de andere verplaatsingswijzen (openbaar vervoer en zachte vervoerswijzen) blijkt een doorslaggevende uitdaging voor de stad Brussel.

Het Gewest voert een voluntaristisch beleid voor promotie van het gebruik van de fiets. Zo worden de gewestwegen geleidelijk heraangelegd met oog voor de behoeften van de fietsers.

Bovendien hoopt het Gewest dat ook de Groene Wandeling verplaatsingen met de zachte vervoerswijzen zal bevorderen.

1.14.2 Vermoedelijke evolutie bij niet-uitvoering van het natuurplan

Het wegennet van het BHG is vandaag bijna verzadigd. Indien geen geïntegreerde oplossing wordt gevonden, zullen de kwalijke gevolgen van de verkeersopstoppingen toenemen, vooral op het vlak van de milieukwaliteit, de levenskwaliteit en de gezondheid van de Brusselaars. Het IRIS II-plan vermeldt de belangrijkste prioriteiten op het vlak van de mobiliteit, en stimuleert in het bijzonder de zachte vervoerswijzen.

Hoewel het ontwerp van natuurplan niet specifiek de Brusselse mobiliteit als thema heeft, kan de niet-uitvoering ervan mogelijk de ontwikkeling van de zachte mobiliteit beïnvloeden. We merken ook op dat het ontwerp van GPDO in het bijzonder streeft naar een stijging van het modale aandeel van de fiets van 4% tot 12% tegen 2020. De versterking van het groene netwerk, die het voorwerp is van een van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan, zou de keuze voor de zachte vervoerswijzen dus kunnen bevorderen, in het bijzonder door de leefomgeving voor de gebruikers aangenamer en veiliger te maken. Indien het ontwerp van natuurplan niet wordt uitgevoerd, zou dit een negatief effect kunnen hebben op het vermogen van het ontwerp van GPDO om zijn doelstellingen op het vlak van zachte mobiliteit te halen.

2 MILIEUKENMERKEN VAN DE GEBIEDEN WAARVOOR DE GEVOLGEN VAN HET PLAN AANZIENLIJK KUNNEN ZIJN

De gebieden waarvoor de gevolgen van het plan aanzienlijk kunnen zijn, zijn de gebieden die het voorwerp vormen van de verschillende maatregelen van het plan, zoals in het bijzonder:

- De Natura 2000-gebieden;
- De natuur- en bosreservaten;
- De gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden die vermeld zijn in het GBP;
- De groene ruimten zonder beschermingsstatuut in de zin van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud, en die niet in het GBP zijn opgenomen als gebied voor groene ruimten of landbouwgebied;
- De parken en landschappen die beschermd zijn als erfgoed;
- De verharde stedelijke zones, vooral deze gelegen in “zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten”.

2.1 DE NATURA 2000-GBIEDEN

Het BHG telt drie Gebieden van Communautair Belang (GCB), namelijk:

- BE1000001, “*Het Zoniënwoud met bosranden en aangrenzende beboste domeinen en de vallei van de Woluwe. Complex ‘Zoniënwoud – Vallei van de Woluwe’*” met een oppervlakte van 2064 ha
- BE1000002, “*De beboste en open zones in het zuiden van het Brussels Gewest. Complex ‘Verrewinkel – Kinsendaal’*” met een oppervlakte van 140 ha;
- BE1000003, “*De beboste zones en de vochtige zones van de vallei van de Molenbeek in het noordwesten van het Brussels Gewest. Complex ‘Laarbeek-Dielegem-Poelbos – Moeras van Jette-Ganshoren’*” met een oppervlakte van 117 ha.

Deze GCB's zijn gedefinieerd op basis van de aanwezigheid van de volgende 9 habitats en 6 diersoorten van communautair belang:

- 4030 Droge Europese Heide
- 6430 Voedselrijke zoomvormende ruitgen van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- 6510 Laaggelegen schraal hooiland
- 7220* Kalktufbronnen met tufsteenformatie
- 9130 Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*
- 9150 Midden-Europese kalkminnende beukenbossen behorend tot het *Cephalanthero-Fagion*
- 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-Betuli*
- 9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
- 91E0* Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior*.
- Mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*)
- Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)
- Wimpervleermuis (*Myotis emarginatus*)
- Vale vleermuis (*Myotis myotis*)
- Vliegend hert (*Lucanus cervus*)
- Bittervoorn (*Rhodeus sericeus*).

Een gedetailleerde beschrijving van elk van deze GCB's vindt u in het verslag van de passende beoordeling van de effecten in **Bijlage 4**.

2.2 DE NATUUR- EN BOSRESERVATEN

Het BHG telt 14 natuurreservaten en 2 bosreservaten, met een totale oppervlakte van 242 ha.

Tabel III.2-1: Lijst van de natuur- en bosreservaten

Natuurreservaat	Gemeente	Beknopte beschrijving van de types van habitats	Oppervlakte (ha)
Moeraske	Evere, Schaarbeek, Haren	Vochtig grasland, droog grasland, poel	4,2
Moeras van Ganshoren	Ganshoren	Vochtig grasland, wilgenstruweel	9
Moeras van Jette	Jette	Moeras	5
Poelbos	Jette	Bos, vijver, grasland	9
Laarbeekbos	Jette	Bos	13
Zavelenberg	Sint-Agatha-Berchem	Grasland, Bos	13
Rietkraag Ter Bronnenpark	Sint-Lambrechts-Woluwe	Rietland	0,4
Kinsendael-Kriekenput	Ukkel	Moerasachtig bos, vochtig grasland, ruigten, vijver	10
Rood Klooster	Oudergem	Vijver, gos	26
Vallei van Verdrongen Kinderen	Watermaal-Bosvoorde	Vijver, bos, ruigten	7
Vallei van de Vuilbeek	Watermaal-Bosvoorde	Vijver, bos, rietland	9
Vallei van de Drie Fontein	Oudergem	Vochtig grasland, bos	8
Pinnebeekpoel	Watermaal-Bosvoorde	Vijver, bos	1
Vogelzangbeek	Anderlecht	Grasland, ruigte, rietveld	13

Bosreservaat	Gemeente	Beknopte beschrijving van de types van habitats	Oppervlakte (ha)
Rood Klooster	Oudergem	Bos	60
Grippensdelle	Watermaal-Bosvoorde	Bos	52

Een fiche met een uitgebreide beschrijving van de kenmerken van alle natuur- en bosreservaten is opgenomen in **Bijlage 2**.

2.3 DE GEBIEDEN VOOR GROENE RUIMTEN EN DE LANDBOUWGEBIEDEN DIE ZIJN OPGENOMEN IN HET GBP

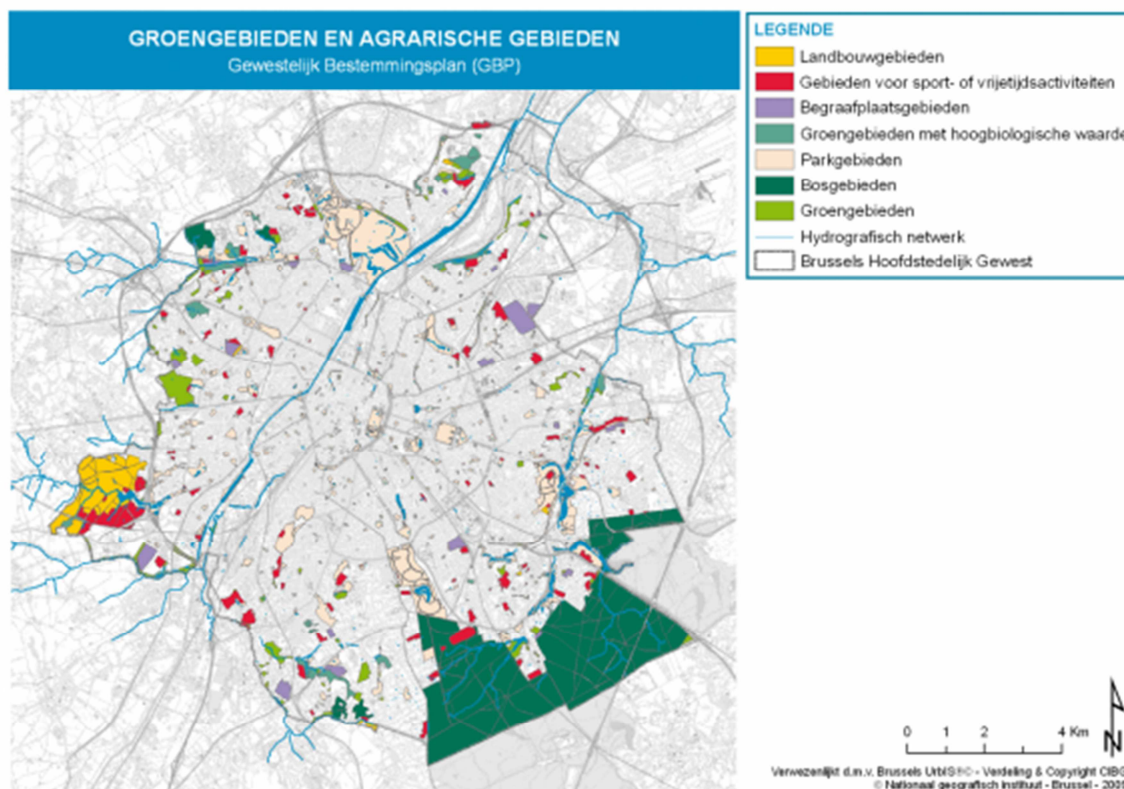
De benaming “gebieden voor groene ruimten en landbouwgebieden” in het GBP groepeert verschillende gebieden, namelijk:

- Groengebieden;
- Groengebieden met hoogbiologische waarde;
- Parkgebieden;
- Gebieden voor sport- of vrijetijdsactiviteiten in de open lucht;
- Begraafplaatsgebieden;
- Bosgebieden;
- Gebieden van erfgoed langs de randen van bossen en wouden;
- Landbouwgebieden.

Bij elk van deze gebieden horen een aantal voorschriften die echter slechts een relatief beschermingsniveau bieden aangezien, hoewel bepaalde handelingen en werken er verboden zijn, er geen vereisten zijn op het vlak van het behoud van de biologische waarde van het gebied.

Het statuut van “*groengebied met hoogbiologische waarde*” is het statuut dat het beste beschermingsniveau biedt van de 8 verschillende statuten. In deze gebieden zijn alleen die handelingen toegelaten die nodig zijn om de habitats en soorten te beschermen, wat niet het geval is in de andere gebieden waar ook overwegingen van sociale en economische aard gelden.

Op basis van de kaart met de plaatsbepaling van de verschillende gebieden die hieronder is weergegeven, merken we op dat de meeste van deze gebieden ook aan de rand van het stadscentrum liggen, waaronder in het bijzonder een groot landbouwgebied. In het stadscentrum zijn er geen parkgebieden.

Figuur III.2-1: Kaart van de gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden die zijn opgenomen in het GBP (BIM, 2010. Register van de beschermde gebieden)

Volgens het register van de beschermde gebieden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in toepassing van de kaderordonnantie water, is 40% (75 ha) van de oppervlakte van de gebieden met hoogbiologische waarde eveneens beschermd via het Natura 2000-statuut, en slechts 27% (50 ha) via het statuut van natuureservaat. Hieruit vloeit voort dat het statuut dat het GBP aan groot aantal van deze gebieden verleent, het enige statuut is voor bescherming van de biodiversiteit in deze gebieden.

2.4 DE ALS ERFGOED BESCHERMDE LANDSCHAPPEN EN GEHELEN

Op basis van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed bezitten bepaalde groene ruimten een beschermingsstatuut als "landschap". De ordonnantie definieert een landschap als "elk werk van de natuur of van de mens of van beide samen, met geen of gedeeltelijke bebouwing en dat een ruimtelijke samenhang vertoont".

Andere groene ruimten maken deel uit van "gehelen", door de ordonnantie gedefinieerd als "iedere groep van onroerende goederen die een stedelijk geheel of een dorpsgeheel vormt dat voldoende samenhangend is om topografisch te worden afgebakend en merkwaardig is door zijn homogeniteit of doordat het in zijn omgeving is geïntegreerd".

Afhankelijk van het gegeven of het landschap is ingeschreven op de bewaarlijst of beschermd is, geniet het een beschermingsniveau zoals gedefinieerd in artikel 11 of in artikel 26 van de van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed.

Een tabel met alle beschermde landschappen en alle landschappen en gehelen die op de bewaarlijst staan in het BHG, en dit op basis van het register dat beschikbaar is op de internetsite van de monumenten en landschappen en dat dateert van december 2011, is opgenomen in **Bijlage 3**.

Deze landschappen en gehelen omvatten een grote verscheidenheid van gebieden zoals parken, bossen, vijvers, landschappen, privétuinen, ... waarvan sommige al een ander beschermingsstatuut genieten, bijvoorbeeld door de inschrijving ervan in het GBP of doordat ze deel uitmaken van de gebieden die zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Daarnaast zijn er nog tal van opmerkelijke bomen die een beschermingsstatuut genieten als landschap.

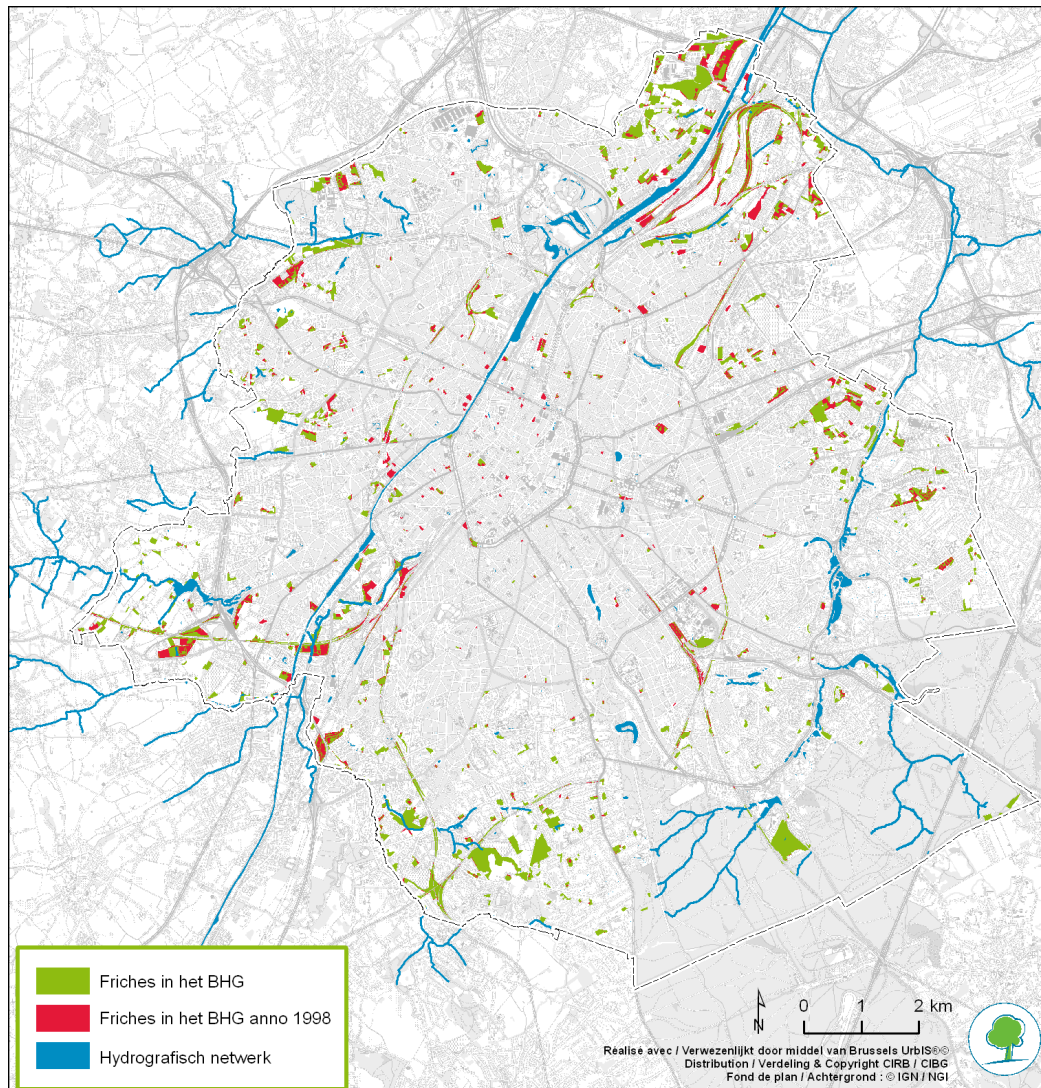
2.5 DE NIET-BESCHERMDE GROENE RUIMTEN

Tal van groene ruimten, die al dan niet voor het publiek toegankelijk zijn, zijn niet opgenomen onder de Natura 2000-gebieden, de natuur- en bosreservaten of de gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden van het GBP. Onder deze groene ruimten kunnen we een onderscheid maken tussen verschillende types van ruimte, namelijk:

- De ruigten;
- De groene ruimten van de openbare gebouwen;
- De taluds en wegbermen;
- De privétuinen.

Binnen deze gebieden die verspreid zijn over het hele grondgebied van het BHG, hoewel ze vooral buiten het stadscentrum liggen, vinden we een grote verscheidenheid van habitats. Deze ruimten kunnen ook een aanzienlijke bijdrage leveren tot het groene netwerk van het BHG.

De ruigten kunnen vaak bogen op een aanzienlijke biologische waarde. Toch wordt het belang van deze milieus vaak over het hoofd gezien. De ruigten staan niettemin onder een zware vastgoeddruk. Volgens het rapport over de staat van de natuur is tussen 1998 en 2008 ongeveer 25% van de ruigten verdwenen, vooral door verstedelijking. De onderstaande kaart toont de verschillende ruigten die er waren in 1998 en 2008. De ruigten in het centrum van de stad zijn bijna allemaal verdwenen.

Figuur III.2-2: Kaart van de evolutie van de oppervlakte van de ruigten tussen 1998 en 2008 in het BHG (Bron: BIM, 2012. Rapport over de staat van de natuur in het BHG)

2.6 DE VERHARDE STEDELIJKE GEBIEDEN, IN HET BIJZONDER DEGENE GELEGEN IN “ZONES MET EEN GEBREK AAN VOOR HET PUBLIEK TOEGANKELIJKE GROENE RUIMTEN”.

Het ontwerp van natuurplan heeft ook betrekking op de gebieden die op dit moment verhard zijn, en die eventueel “vergroend” kunnen worden. Het gaat vooral om de volgende gebieden:

- De directe omgeving van gebouwen;
- Gevels en daken;
- Openbare ruimten en wegen.

Deze verschillende gebieden groeperen mogelijk een veelheid van plaatsen met eigen kenmerken. Een eigenschap hebben ze echter gemeen: ze zijn op dit moment verhard en kunnen technisch gesproken en relatief gemakkelijk worden begroend door de aanplanting van bomen en/of diverse en gevarieerde planten.

Het ontwerp van natuurplan definieert ook “zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten”. In deze zones in het bijzonder moet het aantal openbare groene ruimten worden verhoogd. Deze zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten zijn gedefinieerd als zones op meer dan 400 m van een voor het publiek toegankelijke groene ruimte met een oppervlakte groter dan 1 ha of op meer dan 200 m van een voor het publiek toegankelijke groene ruimte met een oppervlakte kleiner dan 1 ha. Op basis van deze definitie en van de kaart van de zones met een gebrek aan voor het publiek toegankelijke groene ruimten, die werd opgesteld door het BIM, kunnen we stellen dat deze ruimten vooral in het centrum gelegen zijn, langs het kanaal en in de eerste kroon.

3 MILIEUPROBLEMEN DIE VERBAND HOUDEN MET HET PLAN, VOORAL DEGENE DIE BETREKKING HEBBEN OP GEBIEDEN MET EEN BIJZONDERE ECOLOGISCHE WAARDE

In de eerste plaats moet worden vermeld dat de “gebieden met een bijzondere ecologische waarde” waarvan sprake is in de titel verwijzen naar de Natura 2000-gebieden, de natuurreservaten en de bosreservaten.

Conform bijlage I van Richtlijn 2001/42/EG behandelt dit eerste hoofdstuk dus meer bepaald de potentiële impact van het ontwerp van natuurplan op de Natura 2000-gebieden en op de natuur- en bosreservaten van het BHG. Het is belangrijk te vermelden dat de analyse die in het begin van dit hoofdstuk wordt gemaakt alleen betrekking heeft op deze gebieden in strikte zin.

Conform de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud is in **Bijlage 4** een **passende beoordeling van het ontwerp van natuurplan** opgenomen, voor een nadere beoordeling van de eventuele effecten op deze specifieke gebieden van het BHG.

Uit deze passende beoordeling blijkt dat, in het algemeen, op basis van de beschikbare informatie, het ontwerp van natuurplan:

- geen significant verlies van habitats inhoudt;
- geen significante verhoging van de directe sterfte van de fauna inhoudt;
- geen significante afname van de kwaliteit van de habitat inhoudt;
- geen significante stijging van de versnippering van de habitats inhoudt.

De verschillende maatregelen zouden daarentegen moeten leiden tot een verbetering van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden, de natuurreservaten en de bosreservaten.

Voor meer informatie over de potentiële impact van het ontwerp van natuurplan op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten verwijzen wij de lezer naar deze studie die in de bijlage is opgenomen.

4 DOELSTELLINGEN VAN DE MILIEUBESCHERMING, OPGESTELD OP INTERNATIONAAL, COMMUNAUTAIR, NATIONAAL OF GEWESTELIJK NIVEAU, DIE RELEVANT ZIJN VOOR HET PLAN

Dit hoofdstuk heeft tot doel te beoordelen op welke manier bij de opstelling van het ontwerp van natuurplan rekening werd gehouden met de doelstellingen van de andere (internationale, nationale en gewestelijke) plannen en programma's die milieueffecten hebben.

Dit hoofdstuk omvat enerzijds een beoordeling van de coherentie en de compatibiliteit van het ontwerp van natuurplan en van de uitvoering ervan op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vergeleken met andere (Europese, nationale en gewestelijke) geldende regelgevende documenten, de gewestelijke ontwikkelingsdoelstellingen (GPDO, GBP) en andere gewestelijke plannen en documenten in het domein van het leefmilieu.

Omgekeerd wil dit hoofdstuk belichten welke belemmeringen in de andere beleidslijnen de goede uitvoering van het natuurplan kunnen hinderen.

4.1 VERBANDEN MET ANDERE RELEVANTE PLANNEN EN PROGRAMMA'S

Dit punt geeft dus een kort overzicht van de verschillende plannen en programma's in het domein van het leefmilieu die van kracht zijn op Europese, nationale en gewestelijke schaal. Vervolgens wordt het verband tussen het ontwerp van natuurplan en deze verschillende plannen bestudeerd, en wordt een analyse gemaakt van de samenhang en de compatibiliteit van het ontwerp van natuurplan met deze plannen.

4.1.1 Plannen en programma's op het niveau van de Europese Unie

4.1.1.1 De biodiversiteitsstrategie van de Europese Unie voor de periode tot 2020

4.1.1.1.1 Voorstelling

De biodiversiteitsstrategie van de Europese Unie voor de periode tot 2020 maakt deel uit van de EU 2020-strategie, en heeft tot doel het biodiversiteitsverlies een halt toe te roepen en de overgang van de Europese Unie naar een groene economie, die efficiënt omspringt met haar hulpbronnen, te versnellen. Ze beoogt ook de naleving van de engagementen die Europa op mondiaal niveau heeft aangegaan ter gelegenheid van de Conferentie van Partijen bij het Verdrag inzake biologische diversiteit die plaatsvond in 2010 in Nagoya (Japan).

Het actiekader van de Biodiversiteitsstrategie 2020 is opgebouwd rond 6 doelstellingen, namelijk:

- Volledige uitvoering van de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn;
- Handhaving en herstel van ecosystemen en ecosysteemdiensten;
- Verhoging van de bijdrage van land- en bosbouw aan de handhaving en verbetering van de biodiversiteit;
- Duurzaam gebruik van visbestanden;
- Bestrijding van invasieve uitheemse soorten;
- Vergroting van de bijdrage van de EU aan de preventie van wereldwijd biodiversiteitsverlies.

Deze doelstellingen hebben tot doel de zware druk op het natuurlijke milieu en op de ecosysteemdiensten in de Europese Unie te verminderen. Elke doelstelling wordt vertaald in een aantal maatregelen waaraan uiterste datums en begeleidingsmaatregelen zijn gekoppeld.

4.1.1.1.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan beoogt, in het algemeen, een verbetering van de staat van instandhouding van de natuur in het BHG, teneinde het biodiversiteitsverlies onder controle te krijgen. Het ontwerp van natuurplan is dus een vertaling op lokale schaal van de doelstelling van de EU 2020-strategie die tot doel heeft het biodiversiteitsverlies een halt toe te roepen.

4.1.2 Plannen en programma's op nationaal niveau

4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)

4.1.2.1.1 Voorstelling

De algemene doelstelling van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie is het engagement dat België heeft aangegaan in het kader van het Verdrag inzake biologische diversiteit (VBD; Rio, 1992) na te komen. Het is het eerste nationale document in het domein van de biodiversiteit dat van toepassing is op zowel federaal als gewestelijk niveau.

Het omvat 15 strategische doelstellingen en 78 operationele doelstellingen die zijn vastgelegd voor een periode van 10 jaar (2006-2016).

De 15 strategische doelstellingen zijn:

- De belangrijkste componenten van biodiversiteit in België identificeren en opvolgen;
- De effecten van bedreigende processen en activiteiten en hun oorzaken onderzoeken en opvolgen;
- Biodiversiteit en ecosysteemdiensten in België op peil houden of herstellen tot een gunstige behoudsstatus;
- Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit garanderen en promoten;
- De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle relevante sectorale beleidslijnen verbeteren;
- Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze promoten;
- De wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren;
- De gemeenschap betrekken via communicatie, onderwijs, bewustmaking en opleiding;
- Het regelgevend kader rond biodiversiteit versterken en de uitvoering, naleving en handhaving van de wetgeving inzake biodiversiteit verzekeren;
- Samenhang tussen en coherente implementatie van verbintenissen en overeenkomsten inzake biodiversiteit garanderen;
- Een voortgezette en effectieve internationale samenwerking garanderen voor het beschermen van de biodiversiteit;
- De internationale agenda binnen de verdragen inzake biodiversiteit beïnvloeden;
- De Belgische inspanningen opdrijven om biodiversiteitsvraagstukken op te nemen in relevante internationale organisaties en programma's;
- Promoten van de betrokkenheid van steden, provincies en andere lokale overheden bij de uitvoering van de strategie inzake biodiversiteit 2020;
- De toevoer van adequate middelen voor biodiversiteit garanderen.

De nieuwe Europese biodiversiteitsstrategie voor 2020 heeft de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie in zekere zin overbodig gemaakt. Deze laatste werd dus geactualiseerd op basis van de biodiversiteitsstrategie van de EU voor de periode tot 2020, maar ook op basis van de Aichi-doelen van het VBD 2020.

De actualisering van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie heeft niet geleid tot wijzigingen op het niveau van de strategische doelstellingen, maar wel op het niveau van de operationele doelstellingen.

De geactualiseerde versie van deze strategie zal tot 2020 van kracht zijn.

4.1.2.1.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

De oriëntaties die werden gekozen in het kader van het ontwerp van natuurplan zijn in het algemeen coherent met de doelstellingen die zijn vastgelegd in de geactualiseerde versie van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie.

Met het doel te garanderen dat de maatregelen van het ontwerp van natuurplan aansluiten bij de geactualiseerde versie van deze nationale strategie **bevelen wij echter aan**:

- erop toe te zien dat de acties die het natuurplan voorziet in het kader van de strijd tegen de invasieve soorten hetzelfde doeltreffendheidsniveau halen als de acties voorgesteld in de herziene versie van de Belgische nationale biodiversiteitsstrategie;
- dat een bijkomend voorschrift wordt opgenomen dat tot doel heeft de stimulansen die schadelijk zijn voor de biodiversiteit op te sporen, en de impact ervan te verminderen;
- dat een bijkomend voorschrift wordt opgenomen met als doel de kennis over de sociaaleconomische voordelen van de biodiversiteit te doen toenemen;
- dat de opname van de waarden van de biodiversiteit in de nationale rekeningen wordt ondersteund;
- erop toe te zien dat bedragen die worden toegekend voor de bescherming van de biodiversiteit hoger liggen dan die van de periode 2006-2001.

4.1.3 Plannen en programma's op gewestelijk niveau

4.1.3.1 BWLKE Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing

4.1.3.1.1 Voorstelling

Het BWLKE is een kaderordonnantie die in mei 2013 door de Regering werd aangenomen, en die bedoeld is als uniek regelgevend kader voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op het gebied van lucht, klimaat en energie.

Het wetboek streeft 15 doelstellingen na:

- een geïntegreerd gewestelijk lucht-, klimaat- en energiebeleid;
- de minimalisering van de primaire energiebehoefte en vooral de vermindering van de afhankelijkheid van niet hernieuwbare energiebronnen;
- het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen;
- de bevordering van het rationele energieverbruik;
- de verbetering van de energieprestatie en van het binnenklimaat van de gebouwen;
- de vermindering van de impact op het milieu voortvloeiend uit de mobiliteitsbehoeften;
- de evaluatie en verbetering van de luchtkwaliteit en van de binnenlucht om de schadelijke gevolgen voor de gezondheid en het leefmilieu te voorkomen en te verminderen;
- de vermindering van de emissies van luchtverontreinigende stoffen die precursoren zijn van eutrofiërende, verzurende en troposferische ozon, van broeikasgassen, van persistente organische verontreinigende stoffen en van verontreinigende stoffen die de stratosferische ozonlaag aantasten;
- het voorbeeldgedrag van de overheden inzake energieprestatie van de gebouwen, transport en rationeel energieverbruik.

Vooraf de doelstellingen met betrekking tot het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en de evaluatie en verbetering van de luchtkwaliteit sluiten mogelijk aan bij het natuurplan.

Om deze doelstellingen te bereiken, voorziet het BWLKE de opstelling van een “Lucht-Klimaat-Energie”-plan, waarvan het voorontwerp werd goedgekeurd op 26 september 2013 door de Brusselse Regering, die de richtlijnen en de te treffen maatregelen vastlegt.

4.1.3.1.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Er zijn geen rechtstreekse verbanden tussen de doelstellingen van het natuurplan en die van het BWLKE.

Zoals reeds vermeld zal de begroening van het Brusselse grondgebied echter bijdragen tot enerzijds de verbetering van de kwaliteit van de omgevingslucht, en dus tot de doelstellingen van vermindering van de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen die het BWLKE nastreeft. Anderzijds kan deze begroening mogelijk ook bijdragen tot een aanpassing aan de gevolgen van de klimaatverandering doordat ze de hitte-episodes matigt en de effecten van zware regenbuien beperkt.

4.1.3.2 Preventie en bestrijding van geluidshinder en trillingen in een stedelijke omgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Plan 2008-2013)

4.1.3.2.1 Voorstelling

Dit plan bevestigt de principes van het eerste “Plan ter bestrijding van het stadslawaai in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest” en past een aantal procedures aan. Dit plan geeft een overzicht van de strategie, de prioriteiten en de acties die het in de vijf komende jaren zal ondernemen, en is verplicht voor alle administratieve instanties van het Gewest. Het zet onder andere de opstelling en de toepassing van normen en richtwaarden voort, gebruikt de indicatoren die Richtlijn 2002/49/EG vooropstelt en definieert nieuwe indicatoren, vooral op het vlak van de stille zones. Het einddoel is een vermindering van de geluidsniveaus en een winst van 3 tot 5 dB(A). Het voorziet:

- een geluidskadaster dat enerzijds de oorsprong, de oorzaken en de akoestische kenmerken van de geluiden van het stedelijk milieu van weg-, lucht- en spoorwegverkeer beschrijft. Anderzijds lokaliseert dit kadaster de zones, de bebouwde en onbebouwde ruimten en de straten met een uitzonderlijk hoog geluidsniveau;
- een algemene preventie- en bestrijdingsstrategie van de geluidshinder: maatregelen voor bewustmaking van de bevolking, aanbevelingen in verband met de bouwkunst en de stedenbouw en maatregelen die corrigerend kunnen werken ten opzichte van de bestaande geluidshinder;
- een beoordeling van de technische of reglementaire normen, van de a middelen, van de acties voor de bewustmaking en de voorlichting van de bevolking en de ondernemingen.

Het plan is samengevat in acht doelstellingen waarvan er een in het bijzonder betrekking heeft op de bescherming van het grondgebied en van de groene ruimten.

4.1.3.2.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan verwijst niet rechtstreeks naar het geluidsplan 2008-2013. Het vermeldt wel enkele keren dat de groene ruimten de geluidshinder verminderen.

Tegelijk definieert het geluidsplan kwaliteitsdoelstellingen voor het geluidsniveau voor de “stille zones” op het grondgebied van het Gewest, zoals voor de binnenterreinen van huizenblokken en de groene ruimten. In het kader van zijn doelstelling die betrekking heeft op de bescherming van het grondgebied zijn er anderzijds twee voorschriften die rechtstreeks betrekking hebben op de groene ruimten. Het geluidsplan wil namelijk stille zones instellen en beschermen en opnieuw rustige zones inrichten in lawaaierige parken en groene ruimten. Hiervoor wil het geluidsplan bepaalde groene ruimten, die als bijzonder luidruchtig worden beschouwd, herinrichten.

De uitvoering van het natuurplan sluit dus volledig aan bij de logica van de doelstellingen van het geluidsplan die gericht zijn op de bescherming en de herinrichting van stille zones door de bescherming en de aanleg van kwaliteitsvolle groene ruimten.

4.1.3.3 Waterbeheersplan (WBP) in Brussel – maatregelenprogramma

4.1.3.3.1 Voorstelling

De ontwikkeling van het beheerplan in elk stroomgebieddistrict is de uitvoering van een bepaling van richtlijn 2000/60/EG, die is overgenomen in de ordonnantie van het BHG van november 2006.

Dit plan verbindt het Gewest tot verschillende acties om de grote uitdagingen op het vlak van waterbeheer in Brussel aan te gaan: kwaliteit van het drinkwater, riolering, afvalwaterzuivering, bescherming van waterlopen en van andere vochtige milieus, enz.

Het Brusselse WBP omvat 8 pijlers:

- Pijler 1: Ingrijpen op de pollutanten om de kwaliteitsdoelstellingen voor het oppervlakte- en grondwater en de beschermde gebieden te bereiken
- Pijler 2: Het hydrografische net kwantitatief herstellen
- Pijler 3: Het beginsel van de terugwinning van de kosten van de waterdiensten toepassen
- Pijler 4: Een duurzaam gebruik van water promoten
- Pijler 5: Een actief preventiebeleid tegen overstromingen door regenval voeren
- Pijler 6: Het water opnieuw integreren in het leefkader
- Pijler 7: De productie van hernieuwbare energie op basis van water en de ondergrond promoten en tegelijk de natuurlijke middelen beschermen
- Pijler 8: Bijdragen in de opstelling en uitvoering van een internationaal waterbeleid

4.1.3.3.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan verwijst naar het WBP en sluit meer bepaald aan bij de volgende pijlers: pijler 1 over de ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren; pijler 2 over het kwantitatief herstel van het hydrografisch net en pijler 6 over de herintegratie van het water in het leefkader van de Brusselaars.

Deze twee documenten vermelden de maatregelen die in het bijzonder bedoeld zijn om:

- een continuïteit te garanderen tussen het groene en het blauwe netwerk
- het ecologisch netwerk en de groene ruimten te ontwikkelen

In dezelfde geest als het ontwerp van natuurplan beoogt het WBP de ontwikkeling van de groene ruimten, namelijk de inaanmerkingneming van de diversiteit en de overlapping van de functies van de groene ruimten in een stedelijke omgeving en de uitvoering van de groene en blauwe continuïteit.

Het Waterbeheersplan, en vooral het deel over de ontwikkeling van het blauwe netwerk en de ecologische kwaliteit van de oppervlaktewateren, is dus van het grootste belang voor de verbetering van de kwaliteit van de Brusselse groene ruimten. In dit opzicht ondersteunt het ontwerp van natuurplan het WBP volledig.

4.1.3.4 Gewestelijk plan voor overstromingsbestrijding – Regenplan 2008-2011

4.1.3.4.1 Voorstelling

Het Regenplan is een overstromingsbeheerplan bedoeld om het aantal en de ernst van de overstromingen door regen en de materiële schade en de nadelen veroorzaakt door overstromingen door regen te doen afnemen, en het imago van het water in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het algemeen te herstellen.

De strategische doelstellingen van het Regenplan zijn:

- de gevolgen van ondoorlaatbaarheid van bodems verminderen
- het “grijze netwerk” (het rioleringsnetwerk in het Gewest) aanpassen
- de uitwerking van het “blauw netwerk” voortzetten, voor een zo goed mogelijke afvloeiing van het regenwater
- De bouw van infrastructuur in risicogebied voorkomen of aanpassen door specifieke architecturale en stedenbouwkundige maatregelen

4.1.3.4.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan sluit in het bijzonder aan bij de drie eerste doelstellingen van het Regenplan.

In de geest van deze doelstellingen en met betrekking tot de voorgestelde maatregelen zijn het natuurplan en het regenplan in het algemeen compatibel. Het ontwerp van natuurplan omvat immers maatregelen voor een vlotter beheer van het water en van de overstromingen, waardoor de acties van het regenplan worden versterkt. Deze maatregelen hebben in het bijzonder betrekking op een sterkere aanwezigheid van de natuur in de stad, bijvoorbeeld aan de hand van groendaken (impact op de doorlatendheid van de bodems), en op de invloed van de plannen voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten.

Hierbij moet worden vermeld dat het Regenplan het hydrografisch netwerk opnieuw een rol van lokale afvoersloot voor regenwater wil geven, wat in sommige gevallen kan leiden tot een vervuiling van de oppervlaktewateren (vervuild regenwater dat afvloeit van het wegnnet, ...) indien geen preventiemaatregelen worden ingevoerd.

4.1.3.5 Natuurordonnantie

4.1.3.5.1 Voorstelling

De natuurordonnantie van 1 maart 2012 beoogt een grotere coherentie binnen de Brusselse wetgeving op het vlak van natuurbehoud. Ze strekt tot omzetting van richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna, Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand en het Verdrag van 19 september 1979 inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa.

De belangrijkste doelstellingen van de natuurordonnantie zijn:

- het behoud of het herstel in een gunstige staat van instandhouding van de natuurlijke habitats en fauna- en florasoorten van communautair en gewestelijk belang te verzekeren;
- bij te dragen tot de invoering van een Brussels ecologisch netwerk;
- bij te dragen tot de integratie van de biologische diversiteit in haar stedelijke context;
- de sensibilisering van het publiek en de gewestelijke besturen en de instellingen van openbaar nut te bevorderen, evenals de ontwikkeling van de wetenschappelijke kennis in verband met de instandhouding en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit in een stedelijk milieu.

De natuurordonnantie wil een goed begeleide ontwikkeling van het natuurlijk netwerk in het Brussels Gewest versterken door organisatie van een planningsproces bestaande uit de redactie van een rapport over de staat van de natuur, de opstelling van inventarissen en het toezicht op de soorten en natuurlijke habitats, en in het bijzonder de redactie van een “natuurplan”.

4.1.3.5.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan vloeit voort uit de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud. Het houdt dus rekening met de doelstellingen en de vereisten die in de natuurordonnantie naar voor worden geschoven.

Terwijl de natuurordonnantie in de eerste plaats betrekking heeft op de kwalitatieve aspecten van de biodiversiteit, met name door bescherming van de natuurlijke milieus en de planten- en diersoorten en het duurzaam gebruik van het milieu en de soorten, beoogt het natuurplan ook **de meer kwantitatieve aspecten** van de biodiversiteit, vooral door een versterking van het gewestelijke groene netwerk en de verbetering van de toegang van de Brusselaars tot de natuur aan de hand van een versterking van de aanwezigheid van natuur.

Aanvullend bij de natuurordonnantie behandelt het natuurplan ook in het bijzonder het probleem van de invasieve uitheemse soorten, dat vooral kritiek is in Brussel, de verbetering van het bestuur inzake de natuur en de integratie van de uitdagingen op het vlak van natuur in de plannen en projecten.

4.1.3.6 De ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen

De industriële activiteiten die milieurisico's inhouden zijn vergunningsplichtig. De ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen definieert met name de procedure voor toekenning van deze vergunningen.

Voor ongeveer 200 types van inrichtingen is een milieuvergunning vereist. Bijvoorbeeld: de stookolietanks, de parkeerterreinen, de werkplaatsen voor houtbewerkingen, de metaalbewerking, de drukkerijen, enz. Deze inrichtingen zijn ingedeeld in 5 klassen (1A, 1B, 1C, 2 of 3) naargelang van de milieueffecten van de inrichting.

4.1.3.6.1 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan beoogt in het bijzonder een betere integratie van de uitdagingen op het vlak van natuur in de plannen en projecten. Hiervoor wordt de functie "Natuurfacilitator" in het leven geroepen, evenals een synthetische indicator om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur.

De "natuurfacilitator" wordt mogelijk betrokken bij projecten die al dan niet milieuvergunningsplichtig zijn, om de verschillende actoren te informeren over mogelijke maatregelen die goed zijn voor de natuur. Zijn betrokkenheid op het vlak van de milieuvergunningen en de procedure ervan blijft zeer beperkt.

De indicator speelt een rol in het beslissingsproces voor toekenning van de vergunning doordat hij een snelle beoordeling van de impact van het project of het plan op de natuur mogelijk maakt, zonder de procedure te wijzigen. Deze indicator zal worden gebruikt in de effectenrapporten en -studies, om de beoordeling door het bestuur te vergemakkelijken.

Hieruit blijkt dat het ontwerp van natuurplan ervoor wil zorgen dat meer rekening wordt gehouden met de natuur in de plannen en projecten, zonder daarom de procedure te wijzigen die is ingevoerd door de ordonnantie van 5 juni 1997 betreffende de milieuvergunningen.

4.1.3.7 Het programma "groen en blauw netwerk"

4.1.3.7.1 Voorstelling

Het programma van het "groene en blauwe netwerk" van het BHG is een van de prioriteiten van het Gewestelijk Ontwikkelingsplan uit 2002 (GewOP) en heeft tot doel een concept en een planning op lange termijn te ontwikkelen. Het sluit aan bij de stedenbouwkundige voorschriften die de verwezenlijking ervan praktisch mogelijk maken. Het is bedoeld om de **leefomgeving van de Brusselaar aangenamer te maken**.

De belangrijkste doelstellingen van het groene netwerk zijn:

- het tekort aan groene ruimten opvullen in zones die daar karig mee bedeed zijn;
- de groene ruimten onderling verbinden;
- de biodiversiteit van fauna en flora behouden en uitbreiden;
- de zachte mobiliteit bevorderen.

Het hoofddoel van het blauwe netwerk is de herwaardering van het open water en de vochtige gebieden.

Dit programma heeft dus vooral betrekking op de connectiviteit, de kwaliteit en het herstel van de groene ruimten en de waterlopen in Brussel. Het gaat om een geheel van activiteiten, het beter tot zijn recht laten komen van de bestaande toestand en het tot stand brengen van nieuwe verbindingen door aangepaste inrichtingswerken. Het doel is alle inwoners de mogelijkheid te bieden zich dicht bij een groene ruimte te bevinden die voldoet aan een veelheid van behoeften en/of functies.

4.1.3.7.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan sluit perfect aan bij het programma van het “groen en blauw netwerk” en omvat meer bepaald een doelstelling die betrekking heeft op de versterking van het gewestelijke groene netwerk. Het beoogt ook de kwalitatieve en kwantitatieve ontwikkeling van de groene ruimten en van de stedelijke leefomgeving, en de motivaties zijn zowel sociaal (rust, wandelen, ontspanning) als ecologisch van aard, zoals ook voor het programma “groen en blauw netwerk” het geval is.

4.1.3.8 Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen

4.1.3.8.1 Voorstelling

Dit plan werd goedgekeurd in mei 2010 voor een onbepaalde duur. Het is het vierde afvalplan dat de eerdere versies actualiseert en rekening houdt met de goedkeuring van de nieuwe Europese kaderrichtlijn (2008/98/EG) van het Europees Parlement en de Raad van 19 november betreffende afvalstoffen.

Dit afvalbeheerplan beoogt een vermindering van het huishoudelijk afval door:

- Vermindering aan de bron: verspilling, overtollige verpakkingen, organisch afval, een duurzaam beleid op het vlak van duurzame aankopen, ...
- De bevordering van hergebruik en tweedehandsartikelen
- Het beheer: rol van overheid blijft overheersen, nuttige toepassing door biogaswinning, selectieve inzamelingen, het energierendement van de verbrandingsoven verbeteren, containerparken openen en andere actiemiddelen, beter sorteren, ...

De overeenstemming tussen het afvalplan en het natuurplan betreft vooral het punt over het afvalbeheer.

4.1.3.8.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het natuurplan vermeldt het afvalplan niet uitdrukkelijk, maar spreekt wel over de koppeling tussen het groenafval en de binnenstedelijke landbouw. Het gebruik van de biomassa van de bomen (bijvoorbeeld de gecomposteerde dode bladeren) zou kunnen voldoen aan de behoeften aan een substraat voor de daklandbouw of aan organisch materiaal voor de vruchtbaarheid van de bodems.

Omgekeerd sluit het afvalplan aan bij de doelstelling van het natuurplan “Het bestuur inzake de natuur verbeteren”, dat in het bijzonder gericht is op een beter beheer van de afvalstoffen die een invloed kunnen hebben op de biodiversiteit.

4.1.3.9 Het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP)

4.1.3.9.1 Voorstelling

Het Gewestelijk bestemmingsplan, dat door de Regering werd aangenomen in 2001, vormt het referentieplan voor de ruimtelijke ordening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Alle GBP-bepalingen hebben bindende kracht en verordenende waarde. In de hiërarchie van de verordenende plannen staat het GBP bovenaan. Elke stedenbouwkundige verordening dient eraan conform te zijn.

Het GBP omvat kaarten (grafische voorschriften) en een katern met voorschriften (wettelijke schriftelijke voorschriften). Het bepaalt zo de algemene bestemming van de verschillende gebieden van het grondgebied van het Gewest, en de maatregelen voor herinrichting van de belangrijkste verbindingswegen.

4.1.3.9.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan beoogt, onder andere, een betere toegang van de Brusselaars tot de natuur en een versterking van het gewestelijke groene netwerk. Het ontwerp van natuurplan is dus coherent met voorschrift 0.2 van het GBP, dat luidt: *“De aanleg van groene ruimten is zonder beperking toegelaten in alle gebieden, namelijk om bij te dragen tot de verwezenlijking van het groen netwerk”*.

De uitvoering van het natuurplan en het nastreven van de doelstelling ervan voor versterking van het groene netwerk kunnen echter in strijd zijn met de bestemming van bepaalde gebieden. De bestemming in het GBP van bepaalde gebieden die deel uitmaken van het groene netwerk zou immers mogelijk gewijzigd kunnen worden. Het is dus belangrijk de mogelijke ecologische, sociale en economische gevolgen van deze bestemmingswijzigingen te beoordelen. Bovendien kunnen bepaalde voorschriften van het GBP ook worden gewijzigd.

Het ontwerp van natuurplan beoogt ook de ontwikkeling van een synthetische indicator om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur. Om zeker te zijn dat hij wordt aangenomen, is bovendien voorzien dat dit type van indicator wordt opgenomen in de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV).

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan en de voorstellen tot wijziging van het GBP zullen grondiger worden geanalyseerd in het volgende punt over het demografisch GBP, een gedeeltelijke wijziging van het huidige GBP.

4.1.3.10 Het demografisch GBP

4.1.3.10.1 Voorstelling

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering heeft, met het besluit van 20 januari 2011, de procedure tot gedeeltelijke wijziging van het GBP ingesteld. Het ontwerp tot wijziging van het GBP sluit aan bij de oriëntaties van het GewOP en van het huidige GBP, en houdt tegelijk rekening met de nieuwe uitdagingen waar het Gewest voor staat en die het voorwerp uitmaken van het toekomstige GPDO. Dit planningsinstrument, genaamd “demografisch GBP”, zal vooral tegemoetkomen aan de uitdaging van de demografische groei waaraan het Gewest het hoofd moet bieden en aan de dubbele vaststelling van een tekort aan woningen en een dringende behoefte aan schoolinfrastructuur.

Het Demografisch GBP werd goedgekeurd door de Regering op 3 mei 2013.

De belangrijkste doelstellingen van het Demografisch GBP zijn:

- Het hoofd bieden aan het woningtekort en de verwachte demografische groei, waarbij het harmonieus samenleven en het gemengd karakter van verschillende functies wordt gegarandeerd;
- Bestuderen van de opportuniteit om gebieden te bepalen waar een verhoging van de bouwdichtheid mogelijk is;

- Versterken van de functie van Belgische en Europese hoofdstad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de ontwikkeling en inrichting van twee strategische zones van het Plan voor de Internationale Ontwikkeling (PIO)1: de zone “Delta” en de “Heizelvlakte”.

4.1.3.10.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Aangezien het Demografisch GBP vrij recent is, wordt er in het ontwerp van natuurplan niet naar verwezen.

Volgens het MER van het Demografisch GBP brengt de wijziging van het GBP indirecte gevolgen mee. Het gaat onder andere om een vermindering van de gebieden van groene ruimten die worden omgezet in woongebied, de vernietiging van bepaalde natuurlijke habitats of de onderbreking van bepaalde ecologische verbindingen, vooral ten gevolge van de verdichting van de bebouwing. De huidige en toekomstige demografische en gronddruk zou ongunstige gevolgen kunnen hebben voor de groene ruimten, vooral ter hoogte van de stedelijke ruigten, en de oppervlakte waarop de biodiversiteit zich kan ontplooiën aanzienlijk verkleinen. Deze gronddruk houdt ook een dreiging in voor het ecologisch netwerk in Brussel, dat wellicht verstoord zal worden door nog meer hindernissen en barrières.

Om de negatieve effecten van het Demografisch GBP tot een minimum te beperken, doet het MER van dit plan een aantal aanbevelingen die vooral gericht zijn op de bescherming van de groene ruimten en de versterking van het groene netwerk. De uitvoering van het natuurplan zou deze aanbevelingen dus volledig ondersteunen, vooral via de versterking van het ecologisch netwerk en de vergroting van het aanbod aan groene ruimten.

De uitvoering van het natuurplan aan de hand van het beleid voor ontwikkeling van de natuur in de stad (vooral door de reconversie van bepaalde ruigten tot groene ruimten), zou in strijd kunnen zijn met de uitvoering van het Demografisch GBP dat de herbestemming van deze ruigten als woongebied voor ogen heeft. Het verlies aan groene ruimten, ten gevolge van de uitvoering van het Demografisch GBP, zou echter schijnbaar gecompenseerd worden door een versterking van deze ruimten binnen bepaalde gebieden van gewestelijk belang, vooral door de creatie van nieuwe parkgebieden in de buurt van Tour & Taxis.

4.1.3.11 Het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOP)

4.1.3.11.1 Voorstelling

Het Gewestelijk Ontwikkelingsplan is een oriënteringsplan dat de doelstellingen en prioriteiten van het Gewest bepaalt, die vereist zijn door de behoeften op het vlak van economie, samenleving, verplaatsingen en leefmilieu. Het werd bijgewerkt in september 2002 en vormt een ambitieus stadsproject dat is opgebouwd rond 12 prioriteiten.

Een van de prioriteiten van het GewOP beoogt *“Een rationeel beheer verzekeren van de hulpbronnen, een actief beleid voeren ter vermindering van de overlast door in de eerste plaats te streven naar een vermindering van het autoverkeer en het groene karakter van het gewest versterken”*.

In 2009 heeft de Regering, in haar intentieverklaring voor de totale wijziging van het GewOP, beslist om het GewOP van 2002 volledig te herzien en de naam ervan te wijzigen om het aspect “duurzaam” erin op te nemen.

4.1.3.11.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Hoewel het GewOP sinds 2009 in herzieningsfase is, zou de uitvoering van het GewOP onder andere streven naar een verbetering van de luchtkwaliteit, een vermindering van de geluidshinder en de uitvoering van het plan van het groene en blauwe netwerk. Het ontwerp van natuurplan sluit dus perfect aan bij de milieudoelstellingen van het GewOP en beoogt een versterking van deze acties die verband houden met de verbetering van het levenskader, de bescherming van de biodiversiteit en het behoud van de kwaliteit van de groene ruimten.

4.1.3.12 Het Gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling (GPDO)

4.1.3.12.1 Voorstelling

Het gewestelijk plan voor duurzame ontwikkeling is een strategisch document, gericht op de sturing van beleidsacties en de concretisering van de visie die wordt gedeeld door de stuwende krachten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het herzielt het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (GewOP) van 2002 en neemt er in het bijzonder de notie duurzame ontwikkeling in op.

Het toekomstige GPDO tracht 5 nieuwe uitdagingen aan te gaan, namelijk:

- **de bevolkingsgroei:** het Gewest moet rekening houden met een sterke bevolkingsaan groei tegen 2020, via onder meer een verhoogd en aangepast aanbod aan huisvesting en collectieve voorzieningen
- **tewerkstelling, beroepsopleiding en onderwijs:** essentieel voor jongeren die op de arbeidsmarkt instromen
- **het leefmilieu:** hoe kunnen we van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een model maken qua duurzame ontwikkeling en mobiliteit?
- **de strijd tegen de armoede en de dualisering van de stad,** met nieuwe stadsvernieuwingsprogramma's en een gecoördineerd sociaal beleid
- **de internationalisering:** de ontwikkeling van de internationale dimensie van het Gewest

Het toekomstige GPDO en het natuurplan sluiten vooral op elkaar aan op het vlak van de milieu-uitdaging.

4.1.3.12.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

In het algemeen sluiten de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan aan bij die van het ontwerp van GPDO. Uit het ontwerp van GPDO blijkt immers een echte bereidheid om de negatieve effecten van de demografische druk en de gronddruk op de groene ruimten te compenseren en te verlichten. Dit zal vooral gebeuren door instandhouding en promotie van de biodiversiteit, ontwikkeling van het groene en blauwe netwerk, voltooiing van de groene wandeling, het beleid van het ecologisch netwerk en de uitbreiding van het aantal groene ruimten.

4.1.3.13 Het Lichtplan

4.1.3.13.1 Voorstelling

Het Lichtplan heeft toe doel de verlichting opnieuw uit te denken om de perceptie van nachtelijk Brussel te veranderen en trajecten aan te leggen die uitnodigen tot wandelen of fietsen. De studie van het lichtplan omvat twee soorten ingrepen, namelijk:

- De verlichting van straten en pleinen
- Gebouwen in de schijnwerpers

De overeenkomst tussen het Lichtplan en het ontwerp van natuurplan is er vooral op het vlak van het tweede punt.

4.1.3.13.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het Lichtplan voorziet in het bijzonder de verlichting van alle openbare parken, of van de doortochten ervan in het geval van landschapsparken.

Het ontwerp van natuurplan moet dus rekening houden met deze doelstelling in de uitvoering van deze maatregelen, die onder andere verband houden met het beheer van de parken en de toegankelijkheid ervan voor het publiek. Het Lichtplan moet ook rekening houden met de doelstellingen en maatregelen van het toekomstige natuurplan in het kader van de uitvoering ervan.

4.1.3.14 Het IRIS II-plan, mobiliteitsplan

4.1.3.14.1 Voorstelling

Het IRIS II-plan beoogt een aanzienlijke en duurzame vermindering van de druk van het autoverkeer met behoud van een goede bereikbaarheid van de verschillende stadsfuncties. De doelstellingen zijn: verbetering van de bereikbaarheid van het Gewest met de meest aangewezen middelen, bevorderen van de levenskwaliteit van de inwoners en verminderen van de verkeersdruk met 20%. Om deze doelstellingen te halen, worden twee hefboomen overwogen:

- De vraag naar mobiliteit beheersen en rationaliseren
- De duurzame actieve verplaatsingswijzen opwaarderen

Deze hefboomen omvatten 9 strategische prioriteiten, waaronder *“De zachte vervoersvormen, zoals fietsen en wandelen, bevorderen als alternatief voor de wagen, vooral voor verplaatsingen over korte afstanden”*.

4.1.3.14.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Een van de belangrijkste doelstellingen van het IRIS II-plan bestaat er dus in de actieve verplaatsingsmodi te stimuleren, aan de hand van een uitbreiding van de fiets- en voetgangerszones. Het ontwerp van natuurplan sluit aan bij deze doelstelling aangezien we op het eerste gezicht kunnen veronderstellen dat de maatregelen die gericht zijn op de begroening en op de continuïteit van het ecologisch netwerk de valorisatie en de inrichting van nieuwe zones voor de actieve vervoerswijzen aanmoedigen.

4.1.3.15 De ordonnantie betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems

4.1.3.15.1 Voorstelling

In maart 2009 heeft de Brusselse Regering een nieuwe ordonnantie betreffende het beheer en de sanering van verontreinigde bodems aangenomen. Deze ordonnantie heeft tot doel de verontreinigde bodems te beheren en te saneren door enkele verbeteringen aan te brengen aan de voorgaande ordonnantie van 13 mei 2004. Zo wil deze nieuwe ordonnantie meer rechtszekerheid bieden, de toepassing van het principe “de vervuiler betaalt” versterken, de economische realiteit opnemen, de technische procedures verduidelijken en de toegang tot informatie verbeteren.

4.1.3.15.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Er zijn geen directe overeenkomsten tussen de bodemordonnantie en het ontwerp van natuurplan.

4.1.3.16 Ontwerp van gewestelijk programma voor pesticidereductie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 2013-2017 (GPPR-BHG)

4.1.3.16.1 Voorstelling

Het Gewestelijk programma voor pesticidereductie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (GPPR-BHG) beoogt de vermindering van de effecten van pesticiden op de gezondheid van de mens en op het milieu, in het bijzonder door het gebruik van pesticiden te verminderen en alternatieve technieken te bevorderen. Het heeft tot doel het pesticidegebruik op het gewestelijk grondgebied, zowel door de beheerders van openbare ruimten als door particulieren, sterk te verminderen.

Het omvat acties specifiek op maat van het BHG en nationale acties, die worden gepland met de andere gewesten en het federale niveau.

4.1.3.16.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

De doelstellingen van het ontwerp van natuurplan sluiten perfect aan bij de doelstellingen van het GPPR-BHG. Deze twee planontwerpen beogen immers een versterking van het ecologisch beheer van de groene ruimten en willen alternatieve technieken voor pesticiden promoten, vooral door bewustmaking en informatie van het publiek, de beheerders en de mensen het vak.

4.1.3.17 Actieprogramma voor een duurzame voeding in het BHG

4.1.3.17.1 Voorstelling

Dit programma behelst de voorstelling van een ontwerp van actieplan om een duurzamer voedingsmiddelenverbruik aan te moedigen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het actieprogramma is opgebouwd rond de volgende hoofdlijnen :

- Opstellen/Delen van een visie rond duurzame voeding voor Brussel
- Aanmoedigen van een duurzaam voedingsmiddelenverbruik in de collectieve verbruiksstructuren
  - Aanmoedigen van de vraag naar duurzame voeding in de kantines van de openbare en privésector
  - Aanmoedigen van de vraag naar duurzame voeding in horecazaken
  - Aanmoedigen van de vraag naar duurzame voeding bij evenementen
  - Aanmoedigen van de vraag naar duurzame voeding via de openbare aankopen
- Aanmoedigen van een duurzaam voedingsmiddelenverbruik bij de gezinnen
  - Bewustmaken, informeren en opvoeden
  - De aanleg van moestuinen ondersteunen

4.1.3.17.2 Verbanden met de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Het ontwerp van natuurplan is coherent met de doelstellingen van dit programma. Het ontwerp van natuurplan houdt in dat een milieuvriendelijkere landbouw wordt ingevoerd en collectieve moestuinen worden ontwikkeld, wat de ontwikkeling van een duurzame landbouw in het BHG ten goede komt.

4.2 BELEMMERINGEN VOOR DE UITVOERING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Dit laatste punt van het hoofdstuk is bedoeld om eventuele hinderpalen te identificeren die de goede uitvoering van het ontwerp van natuurplan in de weg kunnen staan. Hiervoor worden de doelstellingen/maatregelen van bepaalde plannen/programma's die onverenigbaar zijn of die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van het ontwerp van natuurplan en het nastreven van deze doelstellingen geïdentificeerd.

4.2.1 Het Demografisch GBP

De uitvoering van het Demografisch GBP zou een merkbare invloed kunnen hebben op de uitvoering van het natuurplan.

Hoewel het Demografisch GBP de bestemming van de gebieden voor groene ruimten en de landbouwgebieden in het GBP maar heel licht wijzigt, blijft er niettemin de kwestie van de mogelijke herbestemming van de leegstaande stedelijke ruigten. De door het Demografisch GBP gevolgde logica van verstedelijking van deze grote ruigten zou de uitvoering van de maatregel van het ontwerp van natuurplan, die erop gericht is de ruigten en braakliggende terreinen te behouden of een nieuwe bestemming te geven als groene ruimte, teniet kunnen doen. De huidige en toekomstige demografische druk en gronddruk zal deze vaststelling alleen maar benadrukken en helpen zorgen dat deze gebieden een nieuwe bestemming krijgen voor huisvesting.

Om rekening te houden met de Brusselse uitdagingen vanuit het oogpunt van zowel demografie als milieu, **moet worden bestudeerd op welke manier de creatie van huisvesting en de ontwikkeling van groene ruimten kunnen samengaan.**

4.2.2 Het Regenplan

Het Regenplan stelt zich tot doel de obstakels voor een goede stroming van de waterlopen weg te nemen, met name via zijn doelstelling die verband houdt met het blauwe netwerk. De handelingen en werken die hieruit voortvloeien, zullen mogelijk een impact hebben op bepaalde natuurlijke habitats. **Deze werken moeten dus mondjesmaat worden uitgevoerd, om te vermijden dat specifieke ecologische niches verdwijnen.** Opleiding van en toezicht op de onderhoudsteams zijn op dit vlak van zeer groot belang.

Met betrekking tot de maatregelen betreffende de uitvoering van het “grijze netwerk” en meer bepaald de voorzetting van het programma van de onweersbekkens, is waakzaamheid geboden. De impact van dergelijke bouwwerken op de aanvulling van de waterlopen en de vochtige zones moet grondig worden bestudeerd, net als de voordelen ervan vergeleken met natuurlijkere oplossingen die de biodiversiteit ten goede komen, die ook worden uitgevoerd in het kader van het “Blauw netwerk”.

Ook **de maatregelen gericht op de versterking van de rol van afvoersloot van het hydrografisch netwerk, voor het hemelwater, moeten omzichtig worden uitgevoerd** om de oppervlaktewaterlichamen niet te verontreinigen, hoewel deze doelstelling alleen betrekking heeft op de wateren van een zekere kwaliteit.

4.2.3 Het Lichtplan

Het Lichtplan voorziet in het bijzonder dat een groot aantal stadsparken wordt verlicht om het groene karakter van het BHG in het licht te stellen en mensen aan te sporen tot wandelen. De uitvoering van het natuurplan moet dus rekening houden met deze doelstelling en het thema verlichting goed integreren in zijn maatregelen die verband houden met het beheer van de parken en de bereikbaarheid ervan. Bovendien moet de verlichting van de parken zich houden aan zeer strenge richtlijnen naargelang van het type van park (oud park, landschapspark, landelijk park, eigentijds park, ...). Het blijft ook absoluut noodzakelijk erop toe te zien dat de doelstellingen van het Lichtplan geen belemmering vormen voor de uitvoering van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan. Licht kan immers een barrière vormen voor de verplaatsingen van bepaalde dieren, zoals vleermuizen. **De uitvoering van deze twee plannen moet dus zeker worden gecoördineerd, vooral met betrekking tot de elementen die deel uitmaken van het ecologisch netwerk van het BHG, om de verschillende nagestreefde doelstellingen te kunnen verzoenen.**

5 BEOORDELING VAN DE RELEVANTIE VAN DE DOELSTELLINGEN EN VAN HET POTENTIEEL VAN DE VOORGESTELDE MAATREGELLEN

5.1 DOELSTELLINGEN

Dit hoofdstuk heeft tot doel, in een eerste fase, na te gaan of de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan voldoen aan de uitdagingen op het vlak van natuur in het BHG in de periode tot 2020, en dus erop toe te zien dat dit plan oplossingen voorstelt voor de verschillende grote problemen, nu of in de toekomst, die in dit domein bestaan.

In een tweede fase zal ook worden beoordeeld of de maatregelen die in het ontwerp van natuurplan worden voorgesteld het mogelijk maken de verschillende uiteengezette doelstellingen te halen.

5.2 METHODOLOGIE

5.2.1 Beoordeling van de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

Om de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan te beoordelen, werd in de eerste plaats een SWOT-analyse (Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) gemaakt op basis van de huidige kennis en de beschikbare gegevens.

Deze analyse beoordeelt de positieve en negatieve effecten van de interne en externe factoren die van invloed zijn op de Brusselse biodiversiteit. De interne en externe factoren worden als volgt gedefinieerd:

- De interne factoren zijn de elementen die zijn vastgelegd in het BHG en waarover de Brusselse overheidsinstanties een zekere controle hebben;
- De externe factoren zijn de elementen van buiten het BHG of waarover de Brusselse overheidsinstanties geen of maar weinig controle hebben.

Op basis van de resultaten van deze analyse werden de belangrijkste uitdagingen op het vlak van de natuur in het BHG voor de periode tot 2020 aangetoond.

Vervolgens werd een tabel opgesteld met de verschillende doelstellingen en uitdagingen, om na te gaan in welke mate de doelstellingen zijn afgestemd op de verschillende uitdagingen die eerder werden aangeduid. Onderstaande beoordelingsschaal met 4 niveaus werd gebruikt.

Tabel III.5-1: Beoordelingsschaal van de mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van natuur in het BIM.

Mate waarin de doelstelling van het ontwerp van natuurplan is afgestemd op de uitdaging op het vlak van de natuur	Score
De doelstelling is volledig afgestemd op de uitdaging	3
De doelstelling is op significante wijze afgestemd op de uitdaging	2

De doelstelling is op niet-significante wijze afgestemd op de uitdaging

1

5.2.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen

Om het potentieel van de verschillende maatregelen om de doelstellingen te halen, te kunnen beoordelen, werd elk van de maatregelen beoordeeld op basis van de volgende criteria en subcriteria die werden geselecteerd op basis van het bijzonder bestek:

- Effecten van de maatregel met betrekking tot het nagestreefde doel in het geval van een uitvoering op grote schaal:
  - Potentieel significant/niet-significant effect;
  - Potentieel positief/onbestaand/negatief effect;
  - Potentieel direct/indirect effect;
  - Potentieel permanent/tijdelijk effect;
  - Potentieel effect op korte/middellange/lange termijn.
- Draagwijdte van de maatregel:
  - Grote/kleine betrokken oppervlakte;
  - Grote/kleine betrokken populatie.
- De door de betrokken actoren vermoede motivatie om de maatregelen effectief uit te voeren, beoordeeld op basis van de volgende elementen:
  - Al dan niet noodzakelijkheid van bijkomende menselijke hulpbronnen;
  - Al dan niet noodzakelijkheid van bijkomende specifieke kennis;
  - Al dan niet noodzakelijkheid van de betrokkenheid van tal van verschillende actoren.

De analyse is gebaseerd op de hypothese dat een maatregel die een positief, significant, direct en permanent effect heeft op korte termijn, met een grote draagwijdte en waarvoor geen bijkomende menselijke hulpmiddelen of bijkomende specifieke kennis nodig zijn en die geen betrokkenheid vereist van veel verschillende actoren, mogelijk beter kan bijdragen aan het bereiken van de doelstelling dan een maatregel met de tegenovergestelde kenmerken.

Een analysefiche met de verschillende criteria en subcriteria werd opgesteld voor elke groep van maatregelen van eenzelfde doelstelling. Een korte bespreking van het feit of deze maatregelen al dan niet in staat zijn de doelstelling te bereiken, en die gebaseerd is op de antwoorden op de verschillende criteria, is hier eveneens in opgenomen.

Tot slot volgt een analyse van de prioriteit die aan de verschillende maatregelen wordt gegeven.

5.3 ANALYSE

5.3.1 Beoordeling van de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan

5.3.1.1 Uitdagingen op het vlak van natuur in de periode tot 2020

De onderstaande tabel toont de SWOT-analyse die betrekking heeft op de aspecten met betrekking tot de natuur in het BHG, die werd gemaakt in het kader van deze studie.

Deze analyse werd gemaakt op basis van de ervaring van Ecorem en de gegevens die aanwezig zijn in de volgende informatiebronnen:

- Verslag over de staat van het leefmilieu in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (verslag van 2007-2010 en synthese van 2007-2008);

- Rapport over de staat van de natuur (September 2012); www.ibgebim.be

Tabel III.5-2: SWOT-analyse over de aspecten met betrekking tot de natuur in het BHG.

	Positief	Negatief
Interne factoren	<u>Sterke punten</u> • Het BHG bezit nog een niet te verwaarlozen oppervlakte aan groene ruimten; • Een oppervlakte van 2.365 hectare geniet een beschermingsstatuut (Natura 2000-gebied, natuur- en bosreservaten); • Aanwezigheid van groene ruimten met een grote aaneenliggende oppervlakte (Zoniënwoud, Koninklijk domein, ...); • Aanwezigheid van plannen, programma's en wetten die gunstig zijn voor het natuurbehoud (groen en blauw netwerk, natuurordonnantie, ...); • Aanwezigheid van diensten van het Brusselse bestuur die zich uitsluitend wijden aan natuurbeheer.	<u>Zwakke punten</u> • Beperkte oppervlakte van groene ruimten op bepaalde plaatsen in het BHG, en vooral in het stadscentrum; • Versnippering van de groene ruimten en gebrek aan connectiviteit; • Achteruitgang van bepaalde habitats ondanks hun beschermingsstatuut en het toegepaste gunstige beheer; • Onaangepast beheer van bepaalde groene ruimten; • Gebrek aan coördinatie tussen de verschillende beheerders; • Natuur wordt niet in aanmerking genomen in het ontwerp van projecten of plannen en in andere beleidslijnen van het BHG; • Geen algemene visie op de ontwikkeling van de natuur in het BHG.
Externe factoren	<u>Opportunities</u> • De meerderheid van Brusselaars is gehecht aan de natuur; • Groot bewustzijn van belang van natuur in de stad; • Aanwezigheid van gebieden met een potentieel hoge biologische waarde in het stadscentrum; • Grote stadsinrichtingsprojecten die de toestand van de natuur in de stad kunnen verbeteren.	<u>Bedreigingen</u> • Gebrek aan bewustwording over de kwetsbaarheid van de natuur bij de Brusselaars; • Niet-milieuvriendelijk beheer aan de rand van de groene ruimten en van het BHG (verontreiniging van het water, ...); • Zware stedenbouwkundige druk op de onbebouwde terreinen (ruigten, ...) ten gevolge van de demografische groei; • Toename van de menselijke druk op de bestaande groene ruimten; • Ontwikkeling van invasieve soorten.

Op basis van deze SWOT-analyse kunnen wij de volgende huidige en toekomstige uitdagingen op het vlak van biodiversiteit in het BHG naar voor schuiven:

1. Noodzaak van vergroting van de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten om in het bijzonder de effecten van de demografische groei in de komende jaren te verminderen. De demografische groei zou immers de volgende effecten kunnen hebben:
  - Een stijging van de vraag naar woningen en infrastructuren, wat de vastgoeddruk op de onbebouwde gronden doet stijgen;
  - Een stijging van de bezoekersdruk in de groene ruimten, wat de hinder en achteruitgang doet toenemen.
2. Noodzaak van verbetering van de biologische kwaliteit van bepaalde habitats (land- en waterhabitats) die vandaag niet voldoet, en dit door:
  - Verbetering van de kwaliteit van de elementen van het milieu die aanwezig zijn buiten de groengebieden op het niveau van het BHG en de aangrenzende gewesten en die van invloed zijn op de kwaliteit van de natuur (verbetering van de lucht- en waterkwaliteit, vermindering van de geluidshinder, ...);
  - De verstoringen in de groengebieden te verminderen;
  - De aansluitingen tussen de habitats te verbeteren, wat leidt tot een betere veerkracht van de fauna en de flora;
  - De aangetaste habitats te herstellen;
  - Een aangepast en milieuvriendelijk beheer van de groene ruimten in te voeren;
  - De invasieve soorten te bestrijden.
3. Noodzaak van planning van de ontwikkeling van de groene en aquatische ruimten op schaal van het BHG om coherente en functionele eenheden te kunnen invoeren;
4. Noodzaak van bewustmaking van de beslissingsbevoegden en de Brusselaars van het belang van de natuur, opdat beter rekening zou worden gehouden met de natuur in de dagelijkse handelingen van de burgers of bij het ontwerpen van plannen of projecten;
5. Noodzaak van coördinatie van de handelingen op het vlak van beheer of ontwikkeling van de natuur op schaal van het BHG (bv.: het groene netwerk en het blauwe netwerk moeten in overleg worden ontwikkeld; “schotten” vermijden), maar ook op schaal van de gewesten (bv.: Zoniënwoud, natuurreserveaat Vogelzangbeek, groen netwerk, ...);
6. Noodzaak toe te zien op de inzameling van voldoende gegevens over de biodiversiteit in Brussel en op de analyse ervan, om tot een monitoring van de toestand en de eventuele correctieve maatregelen te komen.

Op basis van de uitdagingen die naar voor worden geschoven, kunnen wij de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan met betrekking tot deze uitdagingen beoordelen.

5.3.1.2 Mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van natuur in het BHG

De onderstaande tabel geeft weer in welke mate de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van de natuur in het BHG in de periode tot 2020.

Tabel III.5-3: Beoordeling van de mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan afgestemd zijn op de uitdagingen op het vlak van natuur van het BHG in de periode tot 2020

Strategische doelstellingen	Uitdagingen op het vlak van natuur voor het BHG					
	Uitdaging 1: De oppervlakten van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten vergroten	Uitdaging 2: De biologische kwaliteit van de bestaande habitats verbeteren	Uitdaging 3: De ontwikkeling van groene en aquatische gebieden op schaal van het BHG plannen	Uitdaging 4: Bewustmaking van beslissers en Brusselaars om de natuur beter tot uitdrukking te laten komen	Uitdaging 5: De coördinatie van de verschillende actoren verbeteren	Uitdaging 6: Monitoring van de staat van de natuur
De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Niveau van afstemming	3	1	1	1	1	1
Het gewestelijke groene netwerk versterken	✓	✓	✓	✗	✗	✗
Niveau van afstemming	2	2	3	1	1	1
De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	✓	✗	✓	✓	✓	✗
Niveau van afstemming	2	1	2	2	2	1
Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	✗	✓	✗	✓	✓	✓
Niveau van afstemming	1	2	1	2	2	2
Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	✗	✓	✗	✗	✗	✓
Niveau van afstemming	1	3	1	1	1	3
De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	✗	✓	✗	✓	✗	✗
Niveau van afstemming	1	2	1	2	1	1
Het bestuur inzake de natuur verbeteren	✗	✗	✗	✗	✓	✗
Niveau van afstemming	1	1	1	1	2	1

Deze tabel toont aan dat de verschillende doelstellingen in het algemeen tegemoetkomen aan alle uitdagingen op het vlak van de natuur in het BHG:

- De doelstelling betreffende **de verbetering van de toegang van de Brusselaars tot de natuur** voorziet een verbetering van de toegang van het publiek tot de bestaande ruimten en de creatie van nieuwe groene ruimten. Deze doelstelling voldoet dus potentieel aan de uitdaging op het vlak van de uitbreiding van het aantal voor het publiek toegankelijke groene ruimten. Deze doelstelling komt echter niet op significante manier tegemoet aan de andere uitdagingen op het vlak van natuur;
- De doelstelling betreffende **de versterking van het gewestelijke groene netwerk** kan een significante bijdrage leveren tot een verbetering van de biologische kwaliteit van de habitats en tot de planning van de ontwikkeling van de groene en aquatische ruimten op schaal van het BHG, ten gevolge van de ontwikkeling van het groene netwerk. De ontwikkeling van dit groene netwerk zal immers zorgen voor een betere connectiviteit tussen de groene ruimten en dus de veerkracht van de fauna en de flora aanzienlijk verbeteren. Deze doelstelling kan ook leiden tot een uitbreiding van de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten. Deze doelstelling voldoet echter slechts in zeer beperkte mate aan de andere uitdagingen;

- De doelstelling betreffende **de opname van de uitdagingen op het vlak van de natuur in de plannen en projecten** voldoet potentieel aan de uitdagingen op het vlak van de uitbreiding van de oppervlakte van de groene ruimten, de planning van de ontwikkeling van de groene ruimten, de bewustmaking van de beslissingsbevoegden en de verbetering van de coördinatie van de verschillende actoren. We kunnen er immers van uitgaan dat, indien reeds in de ontwerpfase van plannen en projecten rekening wordt gehouden met de natuur, dit de nodige antwoorden zal aanreiken voor de oplossing van deze problemen. Deze doelstelling heeft echter geen betrekking op het grote publiek en komt ook niet op significante wijze tegemoet aan andere uitdagingen op het vlak van de natuur.
- De doelstelling betreffende **de uitbreiding en de versterking van het ecologisch beheer van de groene ruimten** voldoet mogelijk op significante wijze aan de uitdaging op het vlak van de verbetering van de biologische kwaliteit van de habitats. Ze kan mogelijk ook bijdragen tot de bewustmaking van de beslissingsbevoegden en de Brusselaars, en tot de verbetering van de coördinatie tussen de verschillende actoren ten gevolge van de invoering van een gemeenschappelijk referentiesysteem en de promotie van goede praktijken. Tot slot beoogt deze doelstelling de invoering van een monitoring van het ingevoerde beheer, om van te voren te kunnen tegemoetkomen aan de behoefte aan monitoring van de toestand in het BHG;
- De doelstelling betreffende **de verzoening van het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling** voldoet mogelijk aan de behoefte aan verbetering van de biologische kwaliteit van de groene ruimten, vooral dankzij de uitvoering van de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden en de verbetering van de doorlatendheid van de infrastructuur voor de fauna. Ze vervult a priori ook de behoefte aan een performant systeem voor monitoring van de biodiversiteit na de invoering van een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora. Deze doelstelling komt echter niet op significante manier tegemoet aan de andere uitdagingen op het vlak van de natuur. Hierbij dient vermeld dat, hoewel maatregel 18 betreffende het beheer van de invasieve soorten de bewustwording op dit vlak wil verbeteren, deze zich beperkt tot een zeer specifieke problematiek, wat de reikwijdte van de doelstelling op het vlak van bewustmaking vermindert;
- De doelstelling betreffende **het wakker schudden en op de been brengen van de Brusselaars voor natuur en biodiversiteit** komt mogelijk tegemoet aan de behoeften op het gebied van bewustwording van het publiek en verbetering van de biologische kwaliteit van de habitats. Maatregel 23 betreffende het participatief beheer van de habitats draagt echter vooral bij aan de bewustmaking van het publiek, en relatief weinig aan de verbetering van de biologische kwaliteit van de betreffende milieus. Tot slot beantwoordt deze doelstelling niet op significante wijze aan de andere uitdagingen;
- Tot besluit beantwoordt de doelstelling betreffende **de verbetering van het bestuur inzake de natuur** a priori aan de behoeften op het vlak van verbetering van de coördinatie tussen de verschillende actoren in het BHG. Deze doelstelling heeft nochtans hoofdzakelijk betrekking op de coördinatie van de actoren binnen het BHG, en draagt niet bij tot de verbetering van de coördinatie tussen de Gewesten.

Voor de uitdaging met betrekking tot de vergroting van de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten zijn er in het algemeen drie doelstellingen die oplossingen voorstellen voor het probleem.

Er zijn verschillende doelstellingen die tegemoet komen aan de uitdaging betreffende de verbetering van de biologische kwaliteit van de habitats. De verschillende doelstellingen hebben echter hoofdzakelijk betrekking op de landhabitats, en met de aquatische milieus wordt zeer weinig rekening gehouden. Het is dus noodzakelijk dat dit aspect wordt uitgewerkt in het ontwerp van natuurplan om te kunnen voldoen aan de uitdagingen op het vlak van de natuur die er zijn op het niveau van de aquatische milieus. Daarnaast is het zo dat het Waterbeheersplan van het BHG, dat met name tot doel heeft de goede chemische toestand en de goede ecologische toestand van de waterlichamen te bereiken, in zijn maatregelenprogramma een punt aanhaalt betreffende het herstel en de herbegroening van de oevers van waterlopen.

Tot slot moet de ontwikkeling van het groene en het blauwe netwerk eveneens gecoördineerd worden. De waterlopen en de bijhorende oevervegetatie kunnen bijvoorbeeld vliegroutes vormen voor de vleermuizen, net als bepaalde groene ruimten. Ook andere dieren of planten kunnen gebruikmaken van deze “corridors”. De inrichtingswerken die gepland zijn of werden uitgevoerd ten gevolge van de maatregel betreffende de ontwikkeling van het blauwe netwerk die is opgenomen in het Waterbeheersplan van het BHG, moeten dus in aanmerking worden genomen in de maatregelen die gericht zijn op een versterking van het groene netwerk.

Wat de uitdaging betreffende de bewustmaking van de burgers en de beslissingsbevoegden betreft, zijn er verschillende doelstellingen die voldoen aan deze uitdaging en aan de verschillende onderdelen ervan.

De uitdaging betreffende de planning van de ontwikkeling van de groene en aquatische ruimten op schaal van het BHG wordt aangegaan door de doelstellingen betreffende de versterking van het groene netwerk en de integratie van de uitdagingen op het vlak van de natuur in de plannen en projecten. **Het blijft echter nodig erop toe te zien dat de verschillende maatregelen van deze doelstellingen ook de aquatische milieus aanpakken.**

De uitdaging betreffende de verbetering van de coördinatie tussen de verschillende actoren op het vlak van het natuurbeheer wordt aangegaan door de doelstellingen die gericht zijn op integratie van de uitdagingen op het vlak van de natuur in de plannen en projecten, op de uitbreiding en versterking van het ecologisch netwerk van de groene ruimten en op de verbetering van het bestuur inzake de natuur.

Tot slot wordt de uitdaging betreffende de monitoring van de staat van de natuur aangepakt door de doelstellingen betreffende het ecologisch beheer van de groene ruimten en de verzoening van de wilde planten en dieren met de stadsontwikkeling.

5.3.1.2.1 Conclusie

We mogen redelijkerwijs aannemen dat de verschillende doelstellingen van het ontwerp van natuurplan relevant zijn met betrekking tot de uitdagingen voor de landhabitats in het BHG die naar voor zijn geschoven tijdens de SWOT-analyse.

Het blijft echter zo dat terwijl de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan antwoorden aanreiken voor de verschillende uitdagingen op het vlak van de landhabitats, dit blijkbaar veel minder het geval is voor de waterhabitats. **Wij bevelen dus aan dat de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan worden herzien, om zeker te zijn dat ze tegemoetkomen aan de huidige en toekomstige uitdagingen op het vlak van de bescherming en de ontwikkeling van de aquatische milieus en de coördinatie tussen de ontwikkeling van het groene netwerk en het blauwe netwerk.** Het waterbeheersplan van het BHG houdt overigens ook rekening met het programma van het blauwe netwerk.

5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen

5.3.2.1 Analyse op basis van de in het BB opgenomen criteria

De onderstaande fiches omvatten de resultaten van de verschillende beoordelingen van het potentieel van de maatregelen om een bepaalde doelstelling te halen.

Doelstelling 1: De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren

Maatregelen:

1. Een strategie ontwikkelen voor onthaal van het publiek in de groene ruimten;
2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten;
3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving;
4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten.

Beknopte motivering van de beoordeling:

5. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling door de impact die ze zouden moeten hebben.

Er is echter geen enkele maatregel die de aanleg van nieuwe parken voorstelt, noch de inrichting van de oevers van waterlopen terwijl dit de toegang tot de natuur eveneens zou kunnen verbeteren. Hoewel de openstelling van ruigten voor het publiek en de begroening van de speelplaatsen van scholen in zekere mate kan worden beschouwd als de creatie van nieuwe parken, geldt dit niet voor de toegang tot de oevers van waterlopen.

1. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de verschillende maatregelen is op het eerste gezicht groot en dekt het hele grondgebied van het BHG.

2. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

Terwijl maatregelen 1 en 2 vrij gemakkelijk uitvoerbaar zouden moeten zijn voor de verschillende betrokken actoren, is dit mogelijk niet zo voor maatregelen 3 en 4 omdat ze veel extra arbeidskrachten en specifieke kennis vereisen.

Besluit

Op basis van de kenmerken van de voorgestelde maatregelen kunnen wij redelijkerwijs aannemen dat de voorgestelde maatregelen de toegang van de Brusselaars tot de natuur zouden moeten verbeteren, op voorwaarde dat maatregelen 3 en 4 in het bijzonder op grote schaal worden uitgevoerd.

3. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant (1,2,3,4)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief (1,2,3,4)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (1,2,3)*

Tijdelijk (4)*

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (1,4)* Middellange termijn (2,3)* Lange termijn

Effect van de potentiële impact

Direct (1,2,3,4)* Indirect

4. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (2,3,4)*

Klein

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (1)*

Klein

5. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja (3,4)*

Nee (1,2)*

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja (1,4)*

Nee (2,3)*

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja (2,3)*

Nee (1,4)*

Doelstelling 2: Het gewestelijke groene netwerk versterken

Maatregelen:

1. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk;
2. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven;
3. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden.

Beknopte motivering van de beoordeling:

1. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de verschillende voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling.

Het BHG mag echter niet worden beschouwd als een afgezonderd eiland. Op lange termijn moet ook worden gezorgd voor aansluiting van het groene netwerk op elementen buiten het gewest. Dit vereist een gewestoverschrijdende samenwerking.

2. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de maatregelen volstaat op het eerste gezicht.

3. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

Van de 3 voorgestelde maatregelen is die betreffende de verwerving van het grondbeheer van strategische gebieden wellicht het moeilijkst uit te voeren, vooral doordat er veel verschillende actoren bij betrokken zijn en door de financiële middelen die deze uitvoering vereist.

Besluit

De verschillende maatregelen kunnen mogelijkwjs leiden tot het bereiken van de nagestreefde doelstelling, op voorwaarde dat specifiek wordt toegezien op de uitvoering ervan.

4. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant (5,6,7)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief (5,6,7)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (5,6,7)*

Tijdelijk

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn Middellange termijn Lange termijn (5,6,7)*

Effect van de potentiële impact:

Direct (5,6,7)* Indirect

5. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (5,6)*

Klein (7)*

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (5)*

Klein (6,7)*

6. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja

Nee (5,6,7)*

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja (5,6,7)*

Nee

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja (5)*

Nee (5,6,7)*

* Nummer(s) van de betrokken maatregel(en) van het ontwerp van natuurplan

Doelstelling 3: De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten

Maatregelen:

1. Invoeren van de functie “natuurfacilitator”;
2. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur.

Beknopte motivering van de beoordeling:

1. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de twee voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling.

2. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de maatregelen volstaat op het eerste gezicht.

3. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

Indien de nodige arbeidskrachten ter beschikking worden gesteld voor de uitvoering van maatregel 8, zouden de verschillende maatregelen potentieel gevolgd moeten kunnen worden door de betrokken actoren, zonder grote moeilijkheden.

Besluit

De twee voorgestelde maatregelen zouden een betere integratie van de uitdagingen op het vlak van natuur in de plannen en projecten van het BHG mogelijk moeten maken.

3. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant (8,9)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief (8,9)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (8,9)*

Tijdelijk

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (8,9)* Middellange termijn Lange termijn

Effect van de potentiële impact

Direct Indirect (8,9)*

4. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (8,9)*

Klein

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot

Klein (8,9)*

5. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja (8,9)*

Nee (9)*

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja

Nee (8,9)*

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja (9)*

Nee (8)*

* Nummer(s) van de betrokken maatregel(en) van het ontwerp van natuurplan

Doelstelling 4: Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken

Maatregelen:

1. Een gemeenschappelijk referentiesysteem aannemen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten;
2. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren;
3. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren;
4. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden;
5. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten.

Beknopte motivering van de beoordeling:

1. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de verschillende voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling.

2. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de maatregelen volstaat op het eerste gezicht.

3. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

Maatregel 13 zal vermoedelijk moeilijker uit te voeren zijn doordat er zo veel actoren bij betrokken zijn. Dit betekent echter niet dat deze maatregel onuitvoerbaar zou zijn.

Besluit

De verschillende voorgestelde maatregelen zouden moeten leiden tot een uitbreiding en een versterking van het ecologisch beheer van de groene ruimten.

6. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant
 (10,11,12,13,14)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief
 (10,11,12,13,14)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (10,11,12,13,14)*

Tijdelijk

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (10)* Middellange

termijn (11,12,13)* Lange termijn

(14)*

Effect van de potentiële impact:

Direct (11,12)*

Indirect (10,13,14)*

7. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (10,11,12)*

Klein

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (13)*

Klein (14)*

8. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja (11,12,13,14)*

Nee (10)*

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja (10,11)*

Nee (11,12,13)*

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja

Nee (10,11,12,13,14)*

* Nummer(s) van de betrokken maatregel(en) van het ontwerp van natuurplan

Doelstelling 5: Onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen

Maatregelen:

1. De beheersplannen van de beschermde gebieden uitvoeren;
2. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren;
3. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren;
4. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren;
5. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren;
6. Een toezichtsschema opstellen en uitvoeren voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora.

Beknopte motivering van de beoordeling:

1. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de verschillende voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling.

2. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de maatregelen volstaat op het eerste gezicht.

3. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

Maatregelen 19 en 21 zullen vermoedelijk moeilijker uit te voeren zijn doordat er zo veel actoren bij betrokken zijn. Dit betekent echter niet dat deze maatregelen onuitvoerbaar zou zijn.

Besluit

De verschillende voorgestelde maatregelen zouden het mogelijk moeten maken het onthaal van wilde dieren en planten en de stadsontwikkeling met elkaar te verzoenen. Hierbij moet ook worden vermeld dat bepaalde maatregelen van doelstelling 3 mogelijkkerwijs kunnen bijdragen tot het bereiken van deze doelstelling.

7. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant (15,16,17,18,19,20)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief (15,16,17,18,19,20)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (15,16,17,18,19,20)*

Tijdelijk

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (16,17)*

Middellange termijn (18,19)*

Lange termijn (15,20)*

Effect van de potentiële impact:

Direct (15,16,17,18,19)* Indirect

(20)*

8. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (15,16,17,18,19,20)*

Klein

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot

Klein (15,16,17,18,19,20)*

9. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja (18)*

Nee (15,16,17,19,20)*

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja (16,18)*

Nee (15,17,19,20)*

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja (16,18)*

Nee (15,17,19,20)*

* Nummer(s) van de betrokken maatregel(en) van het ontwerp van natuurplan

Doelstelling 6: De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit

Maatregelen:

1. Een algemene communicatiestrategie ontwikkelen;
2. De steun aan organisaties op het vlak van bewustmaking en educatie verhogen;
3. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen.

Beknopte motivering van de beoordeling:

1. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de verschillende voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling.

2. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de maatregelen volstaat op het eerste gezicht. Maatregel 24, die nochtans betrekking heeft op grote oppervlakten, bereikt mogelijk echter slechts een klein deel van de Brusselse bevolking, dat bovendien mogelijk reeds op de hoogte is van de problemen op vlak van biodiversiteitsverlies. De doelgroep moet dus duidelijk worden omschreven om de nagestreefde doelstelling te bereiken.

3. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

De actie betreffende het participatief beheer vereist de betrokkenheid van tal van actoren en een specifieke kennis. Dit kan leiden tot moeilijkheden bij de uitvoering van deze maatregel. Deze maatregel moet dus met de nodige omzichtigheid worden ingevoerd.

Besluit

In het algemeen mogen we redelijkerwijs aannemen dat deze maatregelen de Brusselaars zullen wakker schudden en op de been brengen voor de natuur.

4. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant (21,22,23)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief

(21,22,23)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (21,22,23)*

Tijdelijk

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (21,22,23)*

Middellange termijn (21,22,23)*

Lange termijn

Effect van de potentiële impact:

Direct (21,22,23)*

Indirect

5. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (23)*

Klein

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (21,22)*

Klein (23)*

6. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja

Nee (Alle)

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja (21,23)*

Nee (22)*

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja (23)*

Nee (21,22)*

* Nummer(s) van de betrokken maatregel(en) van het ontwerp van natuurplan

Doelstelling 7: Het bestuur inzake de natuur verbeteren

Maatregelen:

1. Een echt “Natuurplatform” invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN;
2. De “Natuurpartnerschappen” met de gewestelijke actoren van de stadsontwikkeling formaliseren door de ondertekening van doelstellingencontracten;
3. De aansluiting tussen verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren.

Beknopte motivering van de beoordeling:

1. Afstemming van de maatregelen op de doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering.

Op basis van de beschouwde elementen kan worden gesteld dat de verschillende voorgestelde maatregelen afgestemd zijn op de nagestreefde doelstelling.

2. Draagwijdte van de maatregelen

De draagwijdte van de maatregelen volstaat op het eerste gezicht.

3. Gemak van uitvoering van de maatregelen door de betrokken actoren op basis van de huidige toestand

Maatregel 26 zal vermoedelijk moeilijker uit te voeren zijn doordat er zo veel actoren bij betrokken zijn. Deze maatregel moet dus met de nodige omzichtigheid worden ingevoerd.

Besluit

In het algemeen mogen we redelijkerwijs aannemen dat deze maatregelen het bestuur inzake de natuur in het BHG kunnen verbeteren. Hierbij moet er echter op worden toegezien dat ook Vlaanderen en Wallonië rekening houden met de natuur bij inrichtingswerken aan de rand van het BHG. Hiervoor is een gewestoverschrijdende samenwerking nodig.

4. Impact van de maatregelen ten opzichte van de nagestreefde doelstelling in het geval van een grootschalige uitvoering

Potentiële impact:

Significant (24,25,26)*

Niet-significant

Aard van de potentiële impact:

Positief (24,25,26)*

Geen

Negatief

Duur van de potentiële impact:

Permanent (24,25,26)*

Tijdelijk

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (24,25)* Middellange

termijn (26)* Lange termijn

Effect van de potentiële impact:

Direct (24,25)* Indirect (26)*

5. Draagwijdte van de maatregelen

Oppervlakte waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot (24,25,26)*

Klein

Bevolkingsgroep waarop de maatregel betrekking heeft:

Groot

Klein

6. Motivering van de betrokken actoren om de maatregelen daadwerkelijk uit te voeren

Vereist veel bijkomende arbeidskrachten:

Ja

Nee (24,25,26)*

Vereist betrokkenheid van veel verschillende actoren:

Ja (25)*

Nee (24,26)*

Vereist bijkomende specifieke kennis:

Ja

Nee (24,25,26)*

* Nummer(s) van de betrokken maatregel(en) van het ontwerp van natuurplan

Samengevat, op basis van de beschikbare informatie mogen wij redelijkerwijs aannemen dat de maatregelen van het ontwerp van natuurplan het potentieel mogelijk zouden moeten maken de verschillende nagestreefde doelstellingen te halen. Aangezien enerzijds de doelstellingen niet in cijfers zijn uitgedrukt en ze soms vrij uitgebreid zijn, en anderzijds de draagwijdte van of de manier waarop bepaalde maatregelen zullen worden uitgevoerd niet gekend zijn, is het niettemin niet mogelijk te beoordelen in welke mate de verschillende doelstellingen mogelijkerwijs zullen worden bereikt.

Er moeten dus een aantal aanpassingen worden aangebracht om potentieel de doeltreffendheid van het ontwerp van natuurplan te verbeteren, namelijk:

- Beoordelen van de mogelijkheid de oevers van de waterlopen te verbeteren, als bijdrage aan de verbetering van de toegang tot de natuur.
De toegang tot de oevers van waterlopen vormt voor veel mensen ook een aangename plek dichtbij de natuur. Dit element, dat vaak volstaat met weinig plaats, zou in aanmerking moeten worden genomen om de nagestreefde doelstelling te bereiken;
- Beoordelen van de mogelijkheid om een intergewestelijke samenwerking op te zetten als participatie aan de verbetering van het groene netwerk en van het bestuur inzake de natuur.
Om de kwaliteit van de oppervlaktewateren en van het ecologisch netwerk te verbeteren, moet het Vlaams Gewest rekening houden met de verschillende projecten die het BHG plant, om een zekere coherentie en doeltreffendheid van de uitgevoerde elementen te garanderen;
- De doelgroep van maatregel 23 betreffende het participatief beheer goed omschrijven.
De doelgroep van deze maatregel moet bijvoorbeeld vooral mensen omvatten die zich nog niet of nog maar weinig bewust zijn van de milieuproblemen.

De motivatie die de betrokken actoren voelen om de maatregelen uit te voeren, blijkt vooral af te hangen van het verschil tussen de beschikbaarheid en de behoefte op het vlak van menselijke hulpbronnen en specifieke kennis, alsook van het aantal betrokken actoren. Op basis van deze hypothese kunnen we stellen dat verschillende maatregelen moeilijker uit te voeren zullen zijn.

Voor een goede uitvoering van de maatregelen door de verschillende actoren **zal het noodzakelijk zijn erop toe te zien dat de nodige middelen worden ingezet, en dit vooral op het vlak van de 14 volgende maatregelen:**

- 3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving;
- 4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten;
- 5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk;
- 6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven;
- 9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur;
- 11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren;
- 12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren;
- 13. Een systeem van "Natuurpremies" invoeren;
- 14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten;
- 16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren;

- 18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren;
- 20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren;
- 23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen;
- 25. De “Natuurpartnerschappen” met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten.

5.3.3 Andere elementen voor beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen

5.3.3.1 Prioriteit van de maatregelen

Het prioriteitsniveau dat aan de verschillende maatregelen wordt gegeven, kan een invloed hebben op het potentieel van de maatregelen om de nagestreefde doelstelling te bereiken. De onderstaande tabel toont de verschillende maatregelen en hun prioriteitsniveau zoals aangegeven in het ontwerp van natuurplan.

Tabel III.5-4: Prioriteitsniveau van elk van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan

Doelstellingen	Maatregelen	Prioriteit
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	1. Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	1
	2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	2
	3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3
	4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	3
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	1
	6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	3
	7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relictblandbouwgebieden	2
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	8. Invoeren van de functie “Natuurfacilitor”	1
	9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	3
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	2
	11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	3
	12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren	2
	13. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	2
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	2
	15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	1
	16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	3
	17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	3
	18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	2
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	3
	20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	3
	21. Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	2
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	2
	23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	3
	24. Een echt “Natuurplatform” invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN	2
	25. De “Natuurpartnerschappen” met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	3
	26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	3

In het geval van de eerste doelstelling is het effectief in de eerste plaats noodzakelijk de toegang van de Brusselaars tot de bestaande voor het publiek toegankelijke groene ruimten te verbeteren, alvorens de oppervlakte van deze ruimten te vergroten. De prioriteit die wordt gegeven aan de verschillende maatregelen van deze doelstellingen is dus relevant.

Voor de tweede doelstelling vormt maatregel 5 betreffende de aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en de uitvoering van het ecologisch netwerk de basis van een strategie gericht op de verbetering van het ecologisch netwerk. Om de doeltreffendheid ervan te garanderen, is het grondbeheer van strategische gebieden echter een noodzakelijke voorwaarde. **De lage prioriteit die wordt gegeven aan maatregel 6 kan de creatie van een operationeel gewestelijke groen netwerk dan ook sterk vertragen.**

Voor de doelstelling betreffende de opname van de uitdagingen op het vlak van natuur in de plannen en projecten is de prioriteit die wordt gegeven aan maatregel 8 betreffende de natuurfacilitator zeer gerechtvaardigd en noodzakelijk opdat meer actoren rekening zouden houden met de natuur.

Voor doelstelling 4 zijn er geen maatregelen met een prioriteit van niveau 1. Bovendien zou maatregel 11 betreffende de plannen voor de inrichting en het multifunctioneel beheer van de groene ruimten een prioriteit moeten vormen vergeleken met de andere maatregelen van de doelstelling, aangezien deze maatregel dwingender is van aard en het mogelijk om relatief grote aaneenliggende oppervlakten van gebieden met hoge biologische waarde gaat.

Voor doelstelling 5 vormen de uitvoering van de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en het herstel van de ecosystemen de belangrijkste prioriteit, gelet op de biologische waarde en de diensten die verband houden met deze gebieden. De strijd tegen de invasieve soorten vormt eveneens een belangrijke maatregel die een voldoende hoog prioriteitsniveau krijgt in het ontwerp van natuurplan. Wij kunnen ervan uitgaan dat de maatregelen van doelstelling 5 de juiste prioriteitsniveaus hebben gekregen.

Voor doelstelling 6 blijft maatregel 22 betreffende de versterking van de steun aan verenigingen de belangrijkste maatregel van de groep, aangezien de uitvoering van maatregelen 21 en 23 deels afhangt van het vermogen van de verenigingen die gespecialiseerd zijn in bewustmaking voor de natuur om een bijkomende werklast op te nemen.

Met betrekking tot doelstelling 7, ten slotte, zou maatregel 25 betreffende de “natuurpartnerschappen” een hoger prioriteitsniveau moeten krijgen dan de 2 andere omdat de gebieden waarop deze maatregel mogelijk betrekking heeft buiten het bereik staan van bepaalde wetgevingsinstrumenten in het domein van de natuurbescherming.

Gelet op de relevantie van elk van de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan met betrekking tot de uitdagingen op het vlak van natuur voor het BHG in de periode tot 2020, blijft het ook belangrijk erop toe te zien dat al deze doelstellingen evenveel belang krijgen, door het toekennen van een prioriteitsniveau aan de maatregelen. Bepaalde doelstellingen (4, 6 en 7) omvatten immers geen enkele maatregel met prioriteit 1, zodat we ons vragen kunnen stellen over de toekomstige uitvoering van deze doelstellingen en over de aangewende middelen om ze te bereiken. Om die reden zou prioriteitsniveau 1 moeten worden gegeven aan minstens 1 maatregel van elke doelstelling. **Hoewel de auteur van het ontwerp van natuurplan bepaalde doelstellingen als meer prioritair dan andere beschouwt, zouden de verschillende bijhorende prioriteitsniveaus dan duidelijk moeten worden toegelicht.**

5.3.3.2 Dwingend karakter van de maatregelen

De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud bepaalt in artikel 8 § 2: “De Regering bepaalt de bepalingen van het plan die dwingend zijn voor de autoriteiten bedoeld in § 1. Daarvan mag alleen bij uitzondering worden afgeweken, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen en voor zover de beslissing gerechtvaardigd wordt en in het bijzonder gemotiveerd wordt door dwingende redenen van algemeen belang. De Regering kan de modaliteiten voor de afwijkingsprocedure vastleggen.

Voor het overige heeft het gewestelijk natuurplan een indicatieve waarde. Elke afwijking van de niet-dwingende voorschriften van het plan moet met redenen omkleed worden.”

Er is echter geen duidelijke aanwijzing over het dwingende karakter van de verschillende maatregelen. Het is zeker dat indien de meest doorslaggevende maatregelen niet of slechts voor een deel dwingend zijn, de eventuele positieve effecten van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan kunnen worden verminderd.

Het is dus aanbevolen in het ontwerp van natuurplan de dwingende maatregelen voor de overheid aan te duiden, en dit conform de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

6 ANALYSE VAN DE MILIEUEFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

6.1 DOELSTELLINGEN

Het hoofddoel van dit hoofdstuk is de potentiële significante impact te beoordelen van het ontwerp van natuurplan op de verschillende milieuthema's die zijn opgenomen in het bijzonder bestek en conform richtlijn 2001/42/EG.

6.2 METHODOLOGIE

De analyse van de effecten van het ontwerp van natuurplan op de verschillende milieuthema's omvat 3 fasen, namelijk:

- **Fase 1:** Screening van de maatregelen die mogelijk een impact hebben op de milieuthema's;
- **Fase 2:** Beoordeling van de impact van de maatregelen op de relevante milieuthema's;
- **Fase 3:** Globale interpretatie van de resultaten.

De eenheid van beoordeling is niet de individuele maatregel van het ontwerp van natuurplan, maar de hele groep van maatregelen die tot eenzelfde doelstelling behoort. Dit wordt aangeduid met de term "cluster" van maatregelen.

6.3 ANALYSE VAN DE IMPACT

6.3.1 Fase 1: Screening van de maatregelen die mogelijk een impact hebben op de milieuthema's en sociaaleconomische thema's

De maatregelen van het ontwerp van natuurplan betreffen hoofdzakelijk de groene ruimten en de aspecten die ermee te maken hebben (beheer van groene ruimten, mate waarin rekening wordt gehouden met de natuur in de plannen en projecten, ...). Gelet op de aard van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan zijn verschillende maatregelen dus niet relevant met betrekking tot bepaalde milieuthema's die specifiek aan bod komen, en die bovendien slechts een vaak onrechtstreeks niet-significant zwak effect hebben. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de maatregelen van doelstelling 4 met betrekking tot het ecologisch beheer van de groene ruimten en het milieuthema betreffende de luchtkwaliteit. Deze maatregelen, die bedoeld zijn om praktijken in te voeren ter bevordering van de ontwikkeling van de biodiversiteit in de groene ruimten, brengen mogelijk geen – rechtstreeks of onrechtstreeks – significante daling van de concentraties van luchtverontreinigende stoffen mee op schaal van het BHG.

Het doel van deze eerste fase is dus te beoordelen of er al dan niet een potentiële significante impact is, naargelang van de relevantie van de beschouwde maatregelen voor de verschillende milieuthema's.

Hiervoor werd een tabel met twee ingangen aangemaakt, met daarin alle beschouwde milieuthema's en de maatregelen van het ontwerp van natuurplan. Deze tabel is hieronder opgenomen.

Tabel III.6-1: Legende van de tabel voor screening van de potentiële significante effecten van het ontwerp van natuurplan

Legende	
--	Zeer negatieve potentiële significante impact
-	Negatieve potentiële significante impact
0	Geen potentiële significante impact
+	Positieve potentiële significante impact
++	Zeer positieve potentiële significante impact

Belangrijk om weten is dat wij, om deze eerste screening te kunnen maken, ons **uitsluitend hebben gebaseerd op de potentiële significante effecten van het ontwerp van natuurplan**, en dat de kleinere effecten niet in aanmerking werden genomen.

Tabel III.6-2: Tabel voor screening van de potentiële significante effecten die worden verwacht van het ontwerp van natuurplan

Onderdelen van het ontwerp van natuurplan			Milieuthema's											
Doelstellingen	Nr. van de maatregel	Prioriteit van de maatregel	Natuur en biodiversiteit	Kwaliteit van de buitenlucht	Geluids- en trillingsomgeving	Klimaat	Oppervlakte- en grondwater	Energie	Afval	Economie	Sociale toestand	Gezondheid van de bewoners	Mobiliteit	Grondgebruik, stedenbouw, erfgoed en bodemkwaliteit
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren														
Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	1	1												
De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	2	2	++	+	+	+	+	g	+/-	+	++	++	+	+
De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3	3												
De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	4	3												
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken														
Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	5	1												
Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	6	3	++	+	+	+	+	g	g	+	+	+	+	+/-
Een gelimiteerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relictstadsbouwgebieden	7	2												
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten														
Invoeren van de functie "Natuurcatalysator"	8	1												
Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	9	3	++	+	+	+	+	g	g	+/-	+	+	g	+/-
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken														
Een gemeenschappelijk referentiesysteem aannemen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	10	2												
Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	11	3												
Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuur	12	2	++	g	+	+	+	g	+	+	+	+	+	+
De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	13	2												
De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	14	2												
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen														
De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	15	1												
Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	16	3												
De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuur voor de fauna verbeteren	17	3	++	g	g	g	+	g	g	+/-	g	g	+/-	+
Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	18	2												
Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	19	3												
Een toezichtschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	20	3												
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit														
Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	21	2												
De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	22	2	++	g	g	+	g	g	g	g	+	+	g	+
Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	23	3												
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren														
Een echt "Natuurplatform" invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN	24	2												
De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	25	3	++	g	g	g	g	g	g	+	g	g	g	g
De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	26	3												

In totaal werd geoordeeld dat de clusters van maatregelen potentieel een significante impact hebben op een milieuthema in 52 gevallen.

Geen van de groepen van maatregelen van het ontwerp van natuurplan zou overigens potentieel een significante impact hebben op het vlak van energie. De maatregelen van de 4 eerste doelstellingen hebben mogelijk ook meer impact op het milieu dan de andere doelstellingen van het ontwerp van natuurplan.

In fase 2 werd een analyse van de milieueffecten van deze 52 gevallen gemaakt.

6.3.2 Fase 2: Beoordeling van de impact van de maatregelen op de relevante thema's

Deze tweede fase geeft een nauwkeurigere beoordeling van de verwachte impact in de 52 gevallen waarvoor is aangetoond dat een relevant verband tussen een groep maatregelen en een specifiek milieuthema significante effecten kan hebben.

Voor elk van deze 52 gevallen werd een effectenbeoordelingsfiche opgesteld. Deze omvat een lijst van onderwerpen die specifiek betrekking hebben op het milieuthema en die worden vermeld in het bijzonder bestek. De verwachte impact van de relevante maatregelen op de specifieke onderwerpen van het milieuthema zal worden beoordeeld op basis van de criteria in de onderstaande tabel. Deze fiche omvat ook een beknopte beschrijving van de verwachte impact.

De analyse is gebaseerd op de toestand beschreven in hoofdstukken 1, 2, 3 en 4 van Deel III van het onderhavige document, en op de beschrijving van de verschillende maatregelen. Deze analyse blijft op een relatief strategisch niveau door de aard van deze studie en de soms slechts gedeeltelijk beschikbare informatie.

Tabel III.6-3: Lijst van de criteria voor beoordeling van de impact van het ontwerp van natuurplan

Criteria	Niveau
Intensiteit van de potentiële impact	Grote positieve impact
	Kleine tot gemiddelde positieve impact
	Neutrale impact
	Kleine tot gemiddelde negatieve impact
	Grote negatieve impact
Uiting van de potentiële impact	Korte termijn
	Middellange termijn
	Lange termijn
Omkeerbaarheid van de potentiële impact	Omkeerbaar
	Onomkeerbaar
Duur van de potentiële impact	Permanent
	Tijdelijk
Schaal van de potentiële impact	Lokaal
	Gewestelijk
	Bovengewestelijk
Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau)	Hoog
	Gemiddeld
	Laag

Wat moet worden verstaan onder de verschillende termen:

- Intensiteit van de potentiële impact: de draagwijdte van de potentiële impact in het geval van de volledige uitvoering van de maatregelen op het volledige grondgebied van het BHG;
- Uiting van de potentiële impact: het moment vanaf hetwelk het potentiële effect zich kan voordoen. Voor de korte termijn is dit 5 jaar, voor de middellange termijn 5 tot 15 jaar en voor de lange termijn meer dan 15 jaar;
- Omkeerbaarheid van de potentiële impact: voor de permanente effecten is het zo dat, in het geval de terugkeer naar de oorspronkelijke toestand een periode vereist die de levensverwachting van de mens, die kan worden geraamd op 80 jaar, overschrijdt, de impact als onomkeerbaar wordt beschouwd. Voor de tijdelijke impact wordt het effect als onomkeerbaar beschouwd indien de beste beschikbare technologieën niet volstaan om tegen economisch aanvaardbare kosten terug te keren naar de oorspronkelijke toestand;
- Duur van de potentiële impact: een impact wordt als permanent beschouwd als hij, bij benadering, na een jaar nog voortduurt. In het tegenovergestelde geval wordt de impact als tijdelijk beschouwd;
- Schaal van de potentiële impact: de impact wordt beschouwd als 1. Lokaal indien hij beperkt is tot ongeveer 1 gemeente; 2. Gewestelijk indien hij beperkt is tot het BHG; 3. Bovengewestelijk indien hij het grondgebied van het BHG overstijgt.
- Betrouwbaarheid van de beoordeling: de beoordeling wordt beschouwd als zeer betrouwbaar indien alle elementen die betrekking hebben op de maatregelen van het ontwerp van natuurplan en de bestaande toestand aanwezig zijn, en het mogelijk maken de potentiële impact op voldoende nauwkeurige wijze te beoordelen zonder twijfelgevallen of schemerzones. De betrouwbaarheid wordt als gemiddeld beschouwd indien de beschikbare informatie nog grote “onbekenden” bevat die de evolutie van de toestand kunnen beïnvloeden. Tot slot wordt de betrouwbaarheid als laag beschouwd indien verschillende “onbekenden” blijven bestaan in de beschikbare informatie, die de evolutie van de toestand kunnen beïnvloeden.

De **analysefiches** die werden opgesteld voor de 52 gevallen die de screening naar voor heeft geschoven, zijn hieronder opgenomen.

Doelstelling 1: De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren

Maatregelen:

1. Een strategie ontwikkelen voor onthaal van het publiek in de groene ruimten
2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten
3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving
4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. Inheemse dier- en plantensoorten
- B. Neofyte planten en invasieve soorten
- C. De "Natura 2000"-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten
- D. Het Zoniënwoud
- E. De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt
- F. De stedelijke landschappen
- G. Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A, D, E)*
- Geringe tot matige positieve impact (C,F,G)*
- Neutrale impact (B)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (A, C, D, E, F, G)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A, C, D, E,F, G)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, C, D, E,F, G)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A, C, D, E,F, G)*
- Bovengewestelijk

* Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerpen A en B: Inheemse dier- en plantensoorten en neofyte planten en invasieve soorten

Het effect van de verschillende maatregelen op de dier- en plantensoorten zou positief moeten zijn voor op voorwaarde dat **de meest kwetsbare soorten en habitats worden beschermd tegen het publiek en de inheemse soorten worden bevorderd in het kader van de versterking van de aanwezigheid van de natuur** ter hoogte van de openbare ruimten en de gebouwen.

Deze maatregelen strekken echter niet tot bestrijding van de uitheemse en invasieve soorten.

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwoud

De invoering van een strategie voor onthaal van het publiek zou potentieel de negatieve impact op de meest kwetsbare habitats en soorten moeten verminderen. Het blijft echter belangrijk te garanderen dat de toegang van het publiek tot de meest kwetsbare habitats, of tot habitats met dieren die gevoelig zijn voor recreatieactiviteiten, wordt verboden en dat wordt toegezien op de naleving van de verschillende regels voor het bezoeken van deze gebieden. Om die reden **bevelen wij aan dat de toegang van het publiek tot de meest kwetsbare habitats wordt verboden, en dat wordt toegezien op de naleving van de regels voor het bezoeken van de openbare groene ruimten.**

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

Maatregel 1 zou de kwaliteit van de openbare groene ruimten moeten vergroten, maatregel 4 zou het aantal openbare groene ruimten moeten vergroten en maatregelen 2 en 3 zouden de aanwezigheid van openbare groene ruimten in het Brusselse landschap moeten vergroten. Deze maatregelen lijken echter niet echt bij te dragen tot de ontwikkeling van “aquatische” elementen. Om die reden **bevelen wij aan dat de noodzaak van ontwikkeling van de aanwezigheid van de elementen van het blauwe netwerk binnen het BHG duidelijker naar voor zou komen in maatregelen 2 en 3.**

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

Ten gevolge van maatregelen 2 en 3 zou het Brusselse stedelijke landschap moeten “vergroenen” in de komende jaren. Gelet op de voorziene acties kunnen deze maatregelen ook bijdragen tot de ontwikkeling van de krachtlijnen van het Brusselse landschap, en dus de onderdelen ervan opwaarderen, vooral ter hoogte van de grote verbindingssassen zoals het kanaal of bepaalde lanen.

Hiervoor **moet bij uitvoering van deze maatregelen ook rekening worden gehouden met de bestaande uitdagingen op het vlak van het landschap in het BHG (keuze van aanplantingen, aard van de voorziene inrichtingswerken, ...).**

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Maatregelen 2 en 3 zouden moeten bijdragen tot de verbetering van het groene netwerk en het ecologisch netwerk. De openstelling voor het publiek van bepaalde ruigten, die een rol spelen in het ecologisch netwerk, kan de bijdrage van deze ruigten aan het netwerk echter beperken

indien geen maatregelen worden getroffen om de meest kwetsbare elementen te beschermen tegen verstoring. De ruigten krijgen een sociale meerwaarde indien ze worden opengesteld en doordat ze van belang blijken voor de bevolking wordt mogelijk ook hun bestemming als bebouwbaar gebied ingetrokken. Toch kunnen ze er ook op achteruitgaan indien bepaalde voorzorgsmaatregelen niet worden getroffen. Daarom bevelen wij aan dat **de ruigten worden ingericht op een manier die aansluit op hun biologische waarde, om de openstelling voor het publiek en de bescherming van de ruigten met elkaar te verzoenen en de functie van deze ruigten in het ecologisch netwerk veilig te stellen.**

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de buitenlucht

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van vegetatie op de kwaliteit van de buitenlucht

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

In het algemeen zouden de effecten van de verschillende maatregelen op de luchtkwaliteit positief moeten zijn.

Maatregel 1 houdt geen potentiële wijzigingen van de luchtkwaliteit in.

De effecten laten zich vooral voelen met betrekking tot maatregel 2. Deze maatregel heeft immers specifiek betrekking op de aanplanting van bomen in de openbare ruimten, wat potentieel, op lange termijn, kan leiden tot een aanzienlijke verbetering van de luchtkwaliteit in de omgeving doordat de concentratie van fijne deeltjes en bepaalde luchtverontreinigende stoffen in de omgevingslucht afneemt. Deze verbetering van de luchtkwaliteit zal echter alleen significant blijken in het geval van een overvloedige aanwezigheid van vegetatie en bomen. Het effect wordt ook als onomkeerbaar beschouwd aangezien de aanwezigheid van deze vegetatie in principe zou moeten blijven bestaan in de loop der jaren. Bovendien zal het effect pas echt positief zijn als er een echte wil is om de aanwezigheid van natuur in de stad te versterken om het percentage van het plantendek significant te vergroten, en dus de kwaliteit van de buitenlucht te verbeteren.

Om de verwachte effecten nog meer te verbeteren, zou het bovendien gunstig kunnen zijn de soorten te identificeren die belangrijke eigenschappen hebben die de luchtvervuiling kunnen verminderen. **We bevelen echter aan dat, bij de keuze van aan te planten soorten, rekening wordt gehouden met de allergenen van planten of met VOS-emissies die precursoren van**

troposferische ozon zijn. Zo zal de berk bijvoorbeeld worden vermeden omwille van de allergene eigenschappen van het stuifmeel. Om concentraties van specifieke allergenen te vermijden, wordt in het algemeen aanbevolen de aanplantingen te diversifiëren.

Daarnaast moet erop worden toegezien dat het schermeffect van de bomen de verspreiding van de polluenten door de wind niet vermindert.

Op dit vlak kan een positief effect worden verwacht van de uitvoering van maatregel 3, maar dit zal afhangen van de uitgevoerde inrichtingswerken.

De vergroening van de speelplaatsen van scholen ten gevolge van de uitvoering van maatregel 4 zal daarentegen wellicht geen significante invloed hebben op het vlak van de vermindering van de luchtverontreinigende stoffen.

C. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van groene ruimten en vegetatie op de geluidsniveaus

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

In het algemeen zou de impact van de verschillende maatregelen op de geluids- en trillingsomgeving positief moeten zijn. Vooral maatregelen 2 en 3 zullen vermoedelijk effecten opleveren. Deze maatregelen kunnen het immers mogelijk maken de geluidshinder te verminderen door obstakels te plaatsen of door “maskerende effecten” te creëren, in de vorm van aanplantingen (bomen, struiken, heggen, ...). De in het kader van deze maatregelen voorziene vergroening vormt echter geen geluidswerende maatregel die even efficiënt is als een klassiek geluidswerend scherm, maar heeft vooral een psychologische invloed op de perceptie van het stedelijk lawaai. Om een significante daling van de geluidsniveaus te bekomen, moet deze vegetatie bovendien zeer dicht en voldoende breed zijn.

Het effect van de maatregelen op de geluids- en trillingsomgeving zal miniem zijn en potentieel op lange termijn tot uiting komen, na verloop van de tijd die nodig is om een voldoende dichte en weelderige vegetatie te bekomen om de geluidshinder te verminderen.

D. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de klimaatverandering

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De rol van de vegetatie en de groene ruimten in de klimaatverandering

- A. Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie
- B. Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van “koude-eilanden”
- C. Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B,C)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn (A,B,C)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A,B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A,B,C)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (B,C)*
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie

Het effect van maatregelen 2, 3 en 4 op de opslag van CO₂ zal afhangen van de plantensoorten, hun aantal en hun ouderdom. Het is echter zeker dat de aanplanting van bomen zoals bedoeld in het kader van maatregel 2 een positief effect op dit vlak zou kunnen hebben. De hoeveelheid CO₂ die potentieel wordt opgeslagen, in verhouding tot de jaarlijkse emissies in het BHG, zal wellicht echter relatief beperkt blijven.

Bovendien dragen ook andere gassen dan CO₂, waarop de vegetatie minder invloed heeft, bij aan de klimaatopwarming.

Onderwerp B en C: Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van “koude-eilanden” en Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

Hoewel de uitvoering van maatregel 1 in eerste instantie geen enkele impact zal hebben op dit vlak, zal de uitvoering van maatregelen 2 en 3 de aanwezigheid van vegetatie in de publieke

ruimten en op of rond de gebouwen vergroten. Dit kan op lange termijn een significante rol spelen in de aanpassing van de stad aan de klimaatverandering, en zou kunnen bijdragen tot een betere regeling van de neerslag en de temperaturen in de stad. Het effect van deze maatregelen zal in het bijzonder afhangen van het inrichtingswerken, de plaats ervan en de geselecteerde soorten.

Maatregel 4 zou eveneens een positieve impact kunnen hebben, vooral op het niveau van de regeling van de neerslag en van de gevolgen ervan door vergroening van de speelplaatsen van scholen, doordat grotere grondoppervlakten doorlatend worden gemaakt.

Het effect van deze maatregelen zal potentieel op lange termijn tot uiting komen, nadat zich een voldoende overvloedige vegetatie heeft ontwikkeld, en op lokale schaal voor onderwerpen B en C.

E. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het oppervlakte- en grondwater

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren
- B. Het blauwe netwerk
- C. De impact op het infiltratievermogen van de bodem

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (C)*
- Geringe tot matige positieve impact (A, B)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (A, B, C)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A, B, C)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, B, C)*
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B, C, D, E, F, G)*
- Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren

Alleen maatregelen 2 en 3 kunnen potentieel bijdragen tot een verbetering van de ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren, en dit **op voorwaarde dat deze maatregelen de ontwikkeling inhouden van elementen die verband houden met het blauwe netwerk** (creatie van poelen, weer aan de oppervlakte brengen van waterlopen, ...). Deze maatregelen hebben blijkbaar echter vooral betrekking op landelementen, en relatief weinig op aquatische elementen.

Onderwerp B: Het blauwe netwerk

Het blauwe netwerk kan worden verbeterd door poelen aan te leggen of door kleine waterlopen weer aan de oppervlakte te brengen in het kader van maatregelen 2 en 3. **Deze maatregelen lijken echter vooral betrekking te hebben op de landelementen, en relatief weinig op aquatische elementen. De acties die het ontwerp van natuurplan inhoudt, moeten dus ook betrekking hebben op het blauwe netwerk, en niet beperkt blijven tot het groene netwerk.**

Onderwerp C: De impact op het infiltratievermogen van de bodem

De vergroening van bepaalde ruimten die op dit moment verhard zijn, zoals voorzien door maatregelen 2 en 3, brengt potentieel een vermindering van de ondoorlatende oppervlakten mee, en dus een stijging van de doorsijpeling van water in de bodem. Bovendien bevordert de aanwezigheid van bomen de infiltratie van het water in de ondoorlatend gemaakte zones.

F. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de afvalstoffen

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De hoeveelheid recycleerbaar organisch afval

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (A)*

Geringe tot matige positieve impact

Neutrale impact

Geringe tot matige negatieve impact (A)*

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn

Middellange termijn (A)*

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar (A)*

Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

Permanent (A)*

Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (A)*

Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

De toename van de vegetatie in het BHG kan potentieel een toename van de hoeveelheden groenafval ten gevolge van het onderhoud van de groene ruimten inhouden. Een deel van het groenafval wordt al gecomposteerd in een centrum in Vorst, dat eventueel zal moeten worden aangepast aan een mogelijke toename van de te verwerken afvalstromen.

Terwijl deze toename van het groenafval aan de ene kant een negatieve impact kan hebben, wat het beheer en het transport ervan betreft, kan het afval zelf ook een hernieuwbare bron vormen die kan worden gebruikt in de land- en tuinbouw (compost, strooisellaag, ...). **Er moet dus een denkoefening worden gemaakt over de mogelijkheden om dit groenafval op een zo milieuvriendelijk mogelijke manier op te halen en nuttig toe te passen.**

Hieraan moet echter worden toegevoegd dat het evenzeer mogelijk is dat de hoeveelheid groenafval die naar het centrum voor nuttige toepassing wordt afgevoerd, gelijk blijft of afneemt indien een gedecentraliseerd beheer (compostering op het terrein, nuttige toepassing op het terrein door gebruik als strooisellaag, ...) wordt ingevoerd op deze sites.

G. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de economie

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De participatie van de groene ruimten in de Brusselse economie

- A. *De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars*
- B. *Productie van goederen en diensten*
- C. *Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B,C)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn (A)*
- Middellange termijn (B,C)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A,B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (C)*
- Tijdelijk (A,B)*

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A,B,C)*
- Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars

In het algemeen zou het effect van de verschillende maatregelen op de creatie van werkgelegenheid positief moeten zijn. Dit effect laat zich vooral voelen in de openbare sector, op het vlak van het personeel van bepaalde diensten van Leefmilieu Brussel (Afdeling groene ruimten) en van de gemeentebesturen. Om te voldoen aan deze doelstelling en deze maatregelen in te voeren, heeft Leefmilieu Brussel immers mogelijk meer personeel nodig. Vermoedelijk zal maatregel 1 op korte termijn het meeste werk vragen omdat de kaarten moeten worden opgesteld (biologische waarderingskaart, speelvaardigheidskaart) en er eventueel ook een enquête moet worden uitgevoerd. Bovendien zou de uitvoering van maatregel 2 potentieel de creatie van werkgelegenheid kunnen inhouden ten gevolge van de oprichting van het platform "Bomen, Natuur en Landschap" en de grootschalige aanplanting van bomen door de gemeentelijke overheden (personeel op het terrein). In de privésector zal de impact sterk afhangen van het al dan niet dwingende karakter van de maatregelen en van de bereidheid van de Brusselaars om de aanwezigheid van natuur in de stad te versterken. Ten gevolge van de

uitvoering van deze maatregelen kunnen bepaalde privébedrijven zich bijvoorbeeld gaan specialiseren in de aanleg van groendaken of groengevels, of in het beheer van stadsmoestuinen of stadsboomgaarden, ... Bovendien kunnen de maatregelen leiden tot nieuwe openbare aanbestedingen, en hierdoor de creatie van werkgelegenheid in de privésector onrechtstreeks bevorderen.

Onderwerp B: De productie van goederen en diensten

In het algemeen zal het effect van de verschillende maatregelen positief zijn in termen van productie van goederen en diensten, maar het zal beperkt blijven.

Maatregelen 2 en 3 moedigen de aanplanting van bomen sterk aan; op lange termijn kunnen deze bomen zorgen voor compost, houtsnippers of fruit.

Maatregel 3 kan potentieel nieuwe diensten aanbieden, zoals de thermische regeling of de vermindering van pieken in de waterafstroming door de aanwezigheid van natuur op en rond de gebouwen.

Maatregel 4 kan, door de aanleg van moestuinen op de ruigten en de speelplaatsen van scholen, eveneens bijdragen aan de productie van goederen op middellange termijn.

Onderwerp C: Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed

Maatregel 2 zou potentieel een impact kunnen hebben op de vastgoedwaarde. Zoals reeds vermeld onder **Hoofdstuk 1.9 Economische toestand**, kan de aanwezigheid van bomen en vegetatie potentieel de grondwaarde van de terreinen en van de woongebouwen in de nabijheid ervan vergroten. Het blijft moeilijk de draagwijdte van deze mogelijke prijsstijging op dit moment te beoordelen, vooral omdat er geen algemene regel is in dit domein. Het zou interessant zijn **te beoordelen of het mogelijk is de evolutie te volgen van de prijzen van onroerende goederen in de nabijheid van de gebieden waarop het ontwerp van natuurplan specifiek betrekking heeft, om in de toekomst te kunnen anticiperen op eventuele wijzigingen.**

H. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de sociale toestand

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en de levenskwaliteit

- A. *De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën*
- B. *Sociale functies van de groene ruimten*
- C. *Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten*

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (B,C)*

Geringe tot matige positieve impact

Neutrale impact

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn

Middellange termijn (B,C)*

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar

Niet omkeerbaar (B,C)*

Duur van de potentiële impact:

Permanent (B,C)*

Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (B,C)*

Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën

De herkomst van de middelen die zullen worden toegewezen aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan is op dit moment nog niet gekend. Het is dus niet mogelijk de impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan voor de verschillende inkomenscategorieën te beoordelen.

Wat het vastgoed in het bijzonder betreft, is een “gentrificatie” van de gebieden waarop het plan specifiek betrekking heeft denkbaar, door de mogelijke prijsstijgingen van het vastgoed door de aanwezigheid van groen in de buurt, en op basis van het feit dat de vergroeningsmaatregelen vooral betrekking hebben op gebieden met een tekort aan groene ruimten die tevens de meest achtergestelde gebieden zijn op sociaaleconomisch vlak. Ook andere factoren kunnen dit fenomeen van “gentrificatie” in de hand werken (bereikbaarheid met het openbaar vervoer, geluidshinder, ...).

Niettemin **bevelen wij aan sociale begeleidingsmaatregelen in te voeren om ervoor te zorgen dat de woningen die gelegen zijn in deze gebieden met een tekort aan groene ruimten waarop het ontwerp van natuurplan betrekking heeft, toegankelijk blijven voor de bevolkingsgroep die het meest kwetsbaar is vanuit sociaaleconomisch oogpunt.**

Onderwerp B: Sociale functies van de groene ruimten

Maatregelen 2, 3 en 4 zullen vooral een positief effect hebben op het vlak van de sociale functies. Een sterkere aanwezigheid van de groene ruimten zal immers het contact van de Brusselse bevolking met de natuur verbeteren. Daarnaast kunnen deze groene ruimten potentieel nieuwe trekpleisters voor animatie en ontmoetingen vormen, en zo de sociale cohesie in de stad versterken.

Onderwerp C: Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten

Maatregel 4, die tot doel heeft de ruigten herin te richten als moestuinen of recreatiegebieden en de speelplaatsen van scholen te vergroenen, zal een positieve impact hebben op de creatie van recreatieve en pedagogische functies in het BHG. Deze maatregel zou de ontwikkeling van pedagogische activiteiten en programma's voor natuureducatie kunnen ondersteunen, door de aanleg van moestuinen of aanplantingen op de speelplaatsen van scholen.

Vermoedelijk zullen de effecten zich in het algemeen voordoen op middellange termijn, nadat de projecten die voorzien zijn voor versterking van de aanwezigheid van natuur in de stad concreet zijn geworden.

Bovendien worden de effecten van deze maatregelen als onomkeerbaar en permanent beschouwd omdat men ervan uitgaat dat de aanwezigheid van groene ruimten en vegetatie in na verloop van jaren zal voortduren. Deze effecten zullen zich ook voordoen op schaal van het Gewest doordat ze de leefomgeving en de sociale cohesie in het hele BHG verbeteren.

I. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de gezondheid van de inwoners

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op de gezondheid (lichamelijke, cognitieve, psychologische en fysiologische functies))

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Maatregelen 2 en 3 zouden potentieel een positieve impact moeten hebben op de gezondheid van de Brusselaars. De vergroening van het Brusselse grondgebied, die wordt aangemoedigd door deze twee maatregelen, zou immers potentieel gunstige effecten kunnen hebben op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de Brusselaars. De effecten van deze maatregelen zullen zich vermoedelijk laten voelen op psychologisch en fysiologisch vlak, doordat ze bijvoorbeeld zorgen voor een aangenamer leefklimaat. Het effect van deze maatregelen zal echter afhangen van de voorziene inrichtingswerken en de plaats en de draagwijdte ervan. Wij mogen redelijkerwijs aannemen dat dit effect bijzonder groot zal zijn in de sterk verstedelijkte gebieden met een tekort aan groene ruimten.

Dezelfde redenering kan worden gevolgd voor maatregelen 1 en 4 die de toegankelijkheid van de groene ruimten voor het publiek vergroten.

J. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de mobiliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)
B. De toegang tot het openbaar vervoer

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
Geringe tot matige positieve impact (A)*
Neutrale impact (B)*
Geringe tot matige negatieve impact
Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
Middellange termijn (A)*
Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
Niet omkeerbaar (A)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A)*
Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
Gewestelijk (A)*
Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)

Maatregel 2 zou potentieel een positieve impact kunnen hebben op de mobiliteit in het BHG. De vergroening van de openbare wegen die deze maatregel voorziet zou immers de zachte vervoerswijzen (fietsen en wandelen) kunnen promoten doordat ze de trajecten aangenamer en gezelliger maken. Doordat deze maatregel potentieel bijdraagt tot de verbetering van het groene netwerk zou hij bovendien de kwaliteit en de connectiviteit ervan kunnen verbeteren en dus de ontwikkeling van actieve vervoerswijzen aanmoedigen.

De impact van deze verbetering van de kwaliteit van de connectiviteit en van de vergroening van de wegen op het verkeer in het algemeen zal echter zeer beperkt zijn indien er geen specifiek mobiliteitsbeleid aan wordt gekoppeld.

Onderwerp B: De toegang tot het openbaar vervoer

De verschillende maatregelen zullen geen impact hebben op de toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor de Brusselaars.

K. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op:

- A. *Het grondgebruik*
- B. *De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten*
- C. *De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen*
- D. *De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken*
- E. *De bescherming van woonwijken tegen geluidshinder en verontreiniging*
- F. *De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars*
- G. *De bodemkwaliteit*
- H. *De historische parken en de beschermde gebieden*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A,B,C,F)*
- Geringe tot matige positieve impact (D,E,G)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact (C)*
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (Toutes)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (Toutes)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (Toutes)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (Toutes)*
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A en B: Het grondgebruik et de uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten

De invoering van maatregelen 2, 3 en 4 zal zonder enige twijfel een impact hebben op het grondgebruik van de groene ruimten. Deze maatregelen zijn er namelijk, onder andere, op gericht weer natuur in de stad te brengen en dus het aandeel van de groene ruimten te verhogen, vooral door vergroening van de openbare ruimten, de directe omgeving van de gebouwen, de ruigten en de speelplaatsen van scholen. Deze vergroening zal automatisch gepaard gaan met een behoud of uitbreiding van de doorlatende oppervlakten. Het effect zal echter afhangen van het type van grondgebruik dat daarvoor aanwezig was en van de voorziene inrichtingswerken.

Gevelbegroening en groendaken kunnen ook de hoeveelheid water die naar de riool afvloeit, doen afnemen, of deze afvloeiing vertragen, wat meteen een deel van de problemen van de ondoorlatende oppervlakten oplost.

Deze effecten zullen zich voordoen op het hele Brusselse grondgebied en zullen in principe permanent zijn.

Onderwerp C: De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen

Maatregel 4 heeft specifiek tot doel de ruigten om te vormen tot groene ruimten (moestuinen, recreatiegebied,...). Deze maatregel zal dus potentieel een positieve impact hebben op de gebieden met een hoge biologische waarde die wellicht geen bestemming zullen krijgen of niet bebouwd zullen worden binnen de komende 5 jaar, in het geval deze gebieden worden aangewezen voor de instandhouding van de biodiversiteit. **Het is dus aanbevolen dat rekening wordt gehouden met de biologische waarde van de ruigten bij de selectie van de gebieden en het ontwerp van de inrichtingswerken.** Indien dit niet gebeurt, kan de biologische kwaliteit van deze gebieden afnemen. Op welke ruigten maatregel 4 betrekking heeft, is nog niet bekend.

Maatregel 1 kan eveneens van invloed zijn op het bezoeken van de verschillende groene ruimten met biologische waarde. **In de strategie voor onthaal van het publiek die moet worden aangenomen, zal rekening moeten worden gehouden met de kwetsbaarheid van de verschillende milieus.**

Onderwerp D: De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken

Maatregelen 2 en 3 kunnen potentieel een positieve impact hebben op de bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken. Het groene karakter van deze ruimten zal worden behouden of ontwikkeld door er verschillende vormen van vegetatie te voorzien (heggen, klimplanten, bomen, struiken, ...). Naar verwachting zal de impact echter relatief beperkt zijn aangezien het ontwerp van natuurplan in zijn verschillende maatregelen niet specifiek betrekking heeft op de binnenterreinen van huizenblokken.

Onderwerp E: De bescherming van de woonwijken tegen hinder en verontreiniging

De vergroening van de directe omgeving van de gebouwen kan bijdragen aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving. Wat de luchtverontreiniging en de geluidshinder betreft, verwijzen wij de lezer naar de punten die betrekking hebben op de luchtkwaliteit en de geluidsomgeving, voor meer informatie.

Onderwerp F: De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars

De voorgestelde maatregelen zullen potentieel een positief effect hebben op de nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars. Deze maatregelen zijn er namelijk vooral op gericht alle Brusselaars te laten beschikken over groene ruimten in de nabijheid. Een van de hoofddoelstellingen bestaat erin alle Brusselaars toegang te geven tot een groene ruimte van meer dan 1 hectare op minder dan 400 meter en een groene ruimte kleiner dan 1 hectare op minder dan 200 meter van hun woonplaats. Maatregelen 2 en 3 hebben echter alleen betrekking op de invoering van kleine elementen, en niet op nieuwe groengebieden die een grote oppervlakte beslaan. Alleen maatregel 4, die de ruigten openstelt voor het publiek, kan de nabijheid van groene ruimten voor de Brusselaars mogelijk op significante wijze verbeteren. De keuze van de ruigten die het voorwerp zijn van deze maatregel zal dus van invloed zijn op de toegankelijkheid van de groene ruimten voor de Brusselaars. Het effect zal groter zijn in

gebieden met een tekort aan groene ruimten.

Onderwerp G: De bodemkwaliteit

De invoering van een strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten kan potentieel de erosie en de verdichting van bepaalde zones die veel bezoekers trekken, doen afnemen. Het effect zal afhangen van de manier waarop het publiek door de meest kwetsbare gebieden wordt geleid en van de uitgevoerde inrichtingswerken. **Het is dus aanbevolen rekening te houden met de problemen van bodemerosie bij de uitvoering van de maatregel.**

Onderwerp H: De historische parken en de beschermde gebieden

De maatregelen betreffen uitsluitend de historische parken en de beschermde openbare gebieden.

Tal van historische parken en beschermde gebieden zijn al toegankelijk voor het publiek. In het kader van maatregel 1 moet rekening worden gehouden met de elementen van hoge biologische waarde bij de ontwikkeling van een strategie voor onthaal van het publiek. Hetzelfde geldt voor de halfnatuurlijke gebieden en de beschermde parken.

Bij de uitvoering van maatregel 3, die tot doel heeft de aanwezigheid van natuur te versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving, moet eveneens **rekening worden gehouden met de architecturale bijzonderheden van de beschermde gebieden, opdat het uitzicht ervan niet zou wijzigen.**

Doelstelling 2: Het gewestelijke groene netwerk versterken

Maatregelen:

5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk
6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven;
7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. Inheemse dier- en plantensoorten
- B. Neofyte planten en invasieve soorten
- C. De "Natura 2000"-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten
- D. Het Zoniënwoud
- E. De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt
- F. De stedelijke landschappen
- G. Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (A, C, D, G)*

Geringe tot matige positieve impact (E, F)*

Neutrale impact (B)*

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn

Middellange termijn (A, C, D, G)*

Lange termijn (E, F)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar (A, C, D, E,F, G)*

Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

Permanent (A, C, D, E,F, G)*

Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (A, C, D, E,F, G)*

Bovengewestelijk

* Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerpen A en B: Inheemse dier- en plantensoorten en neofyte planten en invasieve soorten

De verschillende maatregelen gericht op de bescherming, het beheer en de connectiviteit van bepaalde gebieden met een niet te verwaarlozen biologische diversiteit zou zeer positieve gevolgen moeten hebben voor de dier- en plantensoorten. Vooral de typische inheemse soorten van de landbouwgebieden zouden hiervan de vruchten moeten plukken, aangezien het beschermingsniveau in de landbouwgebieden van het BHG op dit moment relatief beperkt is.

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwoud

Maatregelen 5 en 6 zullen ontegenzeggelijk een zeer positief effect hebben op de beschermde natuurlijke gebieden, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten door de invoering van ecologische doelstellingen en de verbetering van de connectiviteit. **Het is nochtans belangrijk dat deze doelstellingen relatief ambitieus zijn, opdat ze een reële impact zouden hebben.**

Het grondbeheer van bepaalde ruigten zou een van de belangrijke elementen van maatregel 6 moeten zijn.

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

De biologische kwaliteit van de openbare groene ruimten die deel uitmaken van het ecologisch netwerk kan er potentieel op vooruitgaan indien deze maatregelen worden uitgevoerd.

De vergroting van de oppervlakte van de openbare groene ruimten is dan weer afhankelijk van de aard en de oppervlakte van de toekomstige terreinen die zullen worden opgenomen in het ecologisch netwerk.

De perceptie die de Brusselaars hebben van de groene ruimten die deel uitmaken van het ecologisch netwerk, zou kunnen wijzigen ten gevolge van bepaalde mogelijke veranderingen van het beheer ervan die gericht zijn op het halen van de vooropgestelde doelstellingen, zoals bijvoorbeeld door de invoering van een gedifferentieerd beheer. Sommigen zouden dit kunnen zien als een gebrek aan “netheid”, of een gebrek aan beheer. Het is dan ook noodzakelijk **dat de Brusselaars informatie krijgen over de beheersmethoden die in de groene ruimten worden toegepast en over het nut ervan voor de natuur.** Een bijzondere aandacht moet bovendien uitgaan naar **de preventie van sluikstorten** in de minder intensief beheerde zones.

Zoals eerder gesteld lijken deze maatregelen weinig betrekking te hebben op de ontwikkeling van “aquatische” elementen. Om die reden **bevelen wij aan dat duidelijker wordt benadrukt dat bescherming van de elementen van het blauwe netwerk eveneens noodzakelijk is, evenals de connectiviteit ervan binnen het BHG, in maatregelen 5 en 6.**

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

De verbetering van het ecologisch netwerk in de stad zou het stedelijk landschap van het BHG kunnen verbeteren. Via het Richtschema voor Neerpede wil maatregel 7 de landschappelijke kwaliteit van het gebied behouden en waarderen, en tegelijk het recreatief gebruik ervan

veiligstellen.

De andere maatregelen hebben geen significante impact op het vlak van het landschap.

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Maatregelen 5 en 6 zouden moeten bijdragen tot de verbetering van het groene netwerk en het ecologische netwerk. De draagwijdte van deze verbetering zal vooral afhangen van de doelstellingen die verband houden met alle zones van het groene netwerk, het operationeel plan en het beheer van de strategische terreinen.

Via het Richtschema voor Neerpede wil de maatregel ook het ecologisch en landschappelijk erfgoed van dit gebied beschermen en de zachte recreatieve functies ontwikkelen en integreren. Daarnaast moet de invoering van milieuvriendelijke landbouwpraktijken worden bevorderd. Deze maatregel is vooral belangrijk aangezien het beoogde gebied aan de rand van het BHG ligt en een betere aansluiting op gebieden buiten het Brussels Gewest mogelijk maakt.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de buitenlucht

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van vegetatie op de kwaliteit van de buitenlucht

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Vooral op het vlak van maatregel 5 betreffende de uitvoering van het ecologisch netwerk zullen de effecten op de kwaliteit van de buitenlucht potentieel het meest doorslaggevend zijn. Deze effecten zullen zich echter wellicht pas voordoen op lange termijn, nadat de nodige tijd is verstreken om het ecologisch netwerk voldoende sterk te vestigen. Bovendien zal de impact van deze maatregel onder andere afhangen van de soorten en van de draagwijdte van de voorziene inrichtingswerken.

Maatregelen 6 en 7 daarentegen zullen in eerste instantie geen significante directe effecten hebben op de luchtkwaliteit.

C. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van groene ruimten en vegetatie op de geluidsniveaus

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

In het algemeen zou het effect van de verschillende maatregelen op de geluids- en trillingsomgeving positief moeten zijn. De effecten zullen zich wellicht vooral laten voelen op het vlak van de uitvoering van het ecologisch netwerk, dat in het bijzonder gericht is op de inrichting en het herstel van de gebieden van groene ruimten, aan de hand van maatregel 5. Deze maatregel zou potentieel de creatie van stille gebieden mogelijk moeten maken, door de inrichting en het herstel van gebieden van groene ruimten.

Zoals eerder vermeld, is het effect van de vegetatie op de geluids- en trillingsomgeving in het algemeen miniem en is vegetatie een weinig doeltreffende geluidswerende maatregel vergeleken met de conventionele voorzieningen op dit vlak. Het effect van deze maatregel zal dus relatief klein zijn.

Maatregelen 6 en 7 zouden het echter potentieel mogelijk kunnen maken de stille gebieden te beschermen, en op die manier geluidshinder te voorkomen indien deze gebieden een andere bestemming zouden krijgen.

D. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de klimaatverandering

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De rol van de vegetatie en de groene ruimten in de klimaatverandering

- A. Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie
- B. Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van "koude-eilanden"
- C. Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B,C)
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn (A,B,C)

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A,B,C)

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A,B,C)
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (A,B,C)
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie

Alle maatregelen samen zouden potentieel een positieve impact kunnen hebben op de koolstofopslag door de vegetatie. In het algemeen zijn deze maatregelen immers gericht op een versterking van de aanwezigheid van vegetatie in het BHG. De hoeveelheid koolstof die wordt opgeslagen door de groene ruimten zal vermoedelijk echter beperkt zijn, en zal dus geen significante impact hebben.

Onderwerp B: Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van "koude-eilanden"

Alle maatregelen samen zouden potentieel een positieve impact kunnen hebben op de matiging van de hittegolven en de aanwezigheid van koude-eilanden. Maatregel 5, die de uitvoering van het ecologisch netwerk beoogt, zou de aanwezigheid van groene ruimten in verhouding moeten doen toenemen, vooral via de stedelijke ruigten, de groengevels en groendaken, de laanbomen,... We mogen er dus van uitgaan dat al deze elementen samen, doordat ze voor schaduw en evaporatie zorgen, het fenomeen van het stedelijk hitte-eiland aanzienlijk kunnen

doen afnemen. Het effect van deze maatregel zal echter sterk afhangen van de voorziene inrichtingswerken en van de draagwijdte ervan.

Onderwerp C: Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

In het algemeen zou het effect van de verschillende maatregelen een positieve impact moeten hebben op de neerslagpieken. De uitvoering van deze maatregelen zou wellicht immers het plantendek in het BHG in verhouding moeten doen toenemen, wat enerzijds zal zorgen voor een grotere doorlatendheid van de bodem, en anderzijds de opvang van regenwater zal doen toenemen. Het effect van deze maatregelen zal echter sterk afhangen van de voorziene inrichtingswerken en van de draagwijdte ervan.

E. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de oppervlakte- en grondwateren

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren
- B. Het blauwe netwerk
- C. De impact op het infiltratievermogen van de bodem

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A)*
- Geringe tot matige positieve impact (C)*
- Neutrale impact (B)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (A, C)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A, C)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, C)*
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B, C)*
- Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren

De invoering van milieuvriendelijkere milieupraktijken in het gebied waarop het Richtschema voor het gebied Neerpede betrekking heeft, die vooral gebaseerd zijn op het bannen van pesticiden, kan de kwaliteit van de grond- en oppervlaktewateren aanzienlijk verbeteren.

Onderwerp B: Het blauwe netwerk

De verschillende maatregelen hebben geen significante impact op het blauwe netwerk, tenzij maatregelen 5 en 7 acties omvatten voor bescherming en verbetering van de vochtige en aquatische gebieden.

Onderwerp C: De impact op het infiltratievermogen van de bodem

Het grondbeheer van bepaalde gebieden kan de verstedelijking van bepaalde ruigten tegenhouden, zodat het water kan infiltreren in de bodem op deze percelen. Gelet op de oppervlakten waar het hier over gaat, zal deze impact echter beperkt blijven.

F. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de economie

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De participatie van de groene ruimten in de Brusselse economie

- A. *De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars*
- B. *Productie van goederen en diensten*
- C. *Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B,C)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (A)*
- Lange termijn (B,C)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A,B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A,B,C)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A,B,C)*
- Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars

In het algemeen zou het effect van de verschillende maatregelen op de creatie van werkgelegenheid positief moeten zijn. Het effect zal zich wellicht vooral laten voelen op het vlak van het personeel van Leefmilieu Brussel en de gewestelijke overheden. Maatregel 5 betreffende de uitvoering van het ecologisch netwerk zal namelijk de betrokkenheid van de gewestelijke overheden vereisen, en vooral van diegene die verantwoordelijk zijn voor de stadsinrichting en voor het beheer van de groene ruimten. Ook zullen de opstelling en de invoering van de Richtschema's waarop maatregel 7 betrekking heeft, op langere termijn werkgelegenheid op gewestelijke en bovengewestelijke schaal kunnen creëren. Het effect van deze maatregelen op de creatie van werkgelegenheid zal echter sterk afhangen van de middelen die de Regering hiervoor inzet en, vooral, van de eventuele inbreng van de vrijwilligers van verschillende verenigingen.

Onderwerp B: De productie van goederen en diensten

Maatregel 7, die betrekking heeft op het herstel van landbouwgebieden, zou potentieel een positief effect kunnen hebben op de productie van “biologische” voedingsmiddelen en van andere producten (compost, hout, ...). Het effect van deze maatregel zal echter vooral afhangen van de aard van de uitgevoerde acties.

Onderwerp C: Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed

Alle maatregelen samen hebben in het algemeen de ontwikkeling van de natuur in het BHG tot doel. Deze dynamiek laat potentieel toe de levenskwaliteit, de esthetische waarde en de aantrekkelijkheid van het Gewest te vergroten. We mogen dus redelijkerwijs aannemen dat de grondwaarde van het vastgoed op lange termijn geleidelijk zal toenemen in de nabijheid van deze groene ruimten..

G. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de sociale toestand

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en de levenskwaliteit

- A. *De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën*
- B. *Sociale functies van de groene ruimten*
- C. *Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (B)*
- Geringe tot matige positieve impact (B,C)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (B,C)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (B,C)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B,C)*
- Bovengewestelijk

Beknorte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën

De herkomst van de middelen die zullen worden toegewezen aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan is op dit moment nog niet gekend. Het is dus niet mogelijk de impact van het ontwerpplan op de verschillende inkomenscategorieën te beoordelen.

De eerder gemaakte opmerkingen op het vlak van de evolutie van de vastgoedprijzen door de aanwezigheid van nieuwe groene elementen en de potentiële “gentrificatie” die ermee verband houdt, gelden eveneens voor maatregelen 5 en 6.

Onderwerp B en C: Sociale, recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten

Alle maatregelen samen zullen in het algemeen een positief effect hebben op sociaal niveau. De drie maatregelen beogen in het algemeen de ontwikkeling van groene ruimten, vooral via de versterking van het ecologisch netwerk (maatregel 5), het grondbeheer van bepaalde gebieden

(maatregel 6) en de ontwikkeling van landbouwgebieden (maatregel 7). Naast de belangrijke ecologisch doelstelling omvatten deze maatregelen ook sociale doelstellingen zoals de ontwikkeling en de integratie van recreatieve functies (collectieve moestuinen, ontspanningsruimten, ruimten waar kan worden gespeeld en gewandeld, ...). Bovendien beoogt maatregel 5 in het bijzonder de versterking van het ecologisch netwerk in gebieden met een tekort aan groene ruimten, om de sociale ongelijkheid op het vlak van toegang tot de groene ruimten zoveel mogelijk te verminderen.

H. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de gezondheid van de inwoners

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op de gezondheid (lichamelijke, cognitieve, psychologische en fysiologische functies))

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

In het algemeen zouden de verschillende maatregelen potentieel een positief effect kunnen hebben op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de Brusselaars. De versterking van het groene netwerk waarop deze maatregelen betrekking hebben, zal immers bijdragen aan de versterking van het contact van de Brusselaars met de natuur, en hen een gezonde omgeving en een leefklimaat van goede kwaliteit aanbieden. Het effect zal wellicht groter zijn in de gebieden met een tekort aan groene ruimten, waarop maatregel 5 specifiek betrekking heeft, en in de strategische gebieden waarop maatregel 6 betrekking heeft en die in het algemeen sterk verstedelijkt zijn.

I. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de mobiliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)
B. De toegang tot het openbaar vervoer

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
Geringe tot matige positieve impact (A)*
Neutrale impact
Geringe tot matige negatieve impact
Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
Middellange termijn (A)*
Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
Niet omkeerbaar (A)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A)*
Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
Gewestelijk (A)*
Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)

De 3 maatregelen zouden potentieel een positieve impact kunnen hebben op de mobiliteit in het BHG. De versterking van het groene netwerk en de ontwikkeling van de groene ruimten waarop deze maatregelen betrekking hebben, zouden immers potentieel mogelijkheden kunnen creëren voor de zachte mobiliteit (fietsers en voetgangers) en de Brusselaars kunnen aanmoedigen om meer gebruik te maken van deze verplaatsingswijzen. Om dit doel te bereiken, zou in de denkoefening over het groene netwerk rekening moeten worden gehouden met de doelstellingen op het vlak van de zachte mobiliteit, zoals de verbetering en de aanleg van fietspaden en wandelpaden. **Het groene netwerk mag echter geen “fietsnelweg” worden, en de rust in deze gebieden en het recreatieve karakter ervan moeten veilig worden gesteld.** De groene ruimten van het groene netwerk zijn niet voorzien om op grote schaal te worden gebruikt in het kader van de dagelijkse verplaatsingen. Deze functie moet worden beperkt tot, bijvoorbeeld, de Gewestelijke Fietsroutes die overigens ook vergroend kunnen worden, en op die manier kunnen bijdragen tot het ecologisch netwerk.

Maatregel 7 zal in eerste instantie geen significante effecten hebben op de mobiliteit in het BHG. **In het kader van het Richtschema voor Neerpede moeten verbindingen voor de zachte**

mobiliteit worden voorzien.

Onderwerp B: De toegang tot het openbaar vervoer

De verschillende maatregelen zullen geen effect hebben op de toegang van de Brusselaars tot het openbaar vervoer.

J. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op:

- A. *Het grondgebruik*
- B. *De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten*
- C. *De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen*
- D. *De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken*
- E. *De bescherming van woonwijken tegen geluidshinder en verontreiniging*
- F. *De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars*
- G. *De bodemkwaliteit*
- H. *De historische parken en de beschermde gebieden*

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (B,C,F)*

Geringe tot matige positieve impact
(A,D,E,G,H)*

Neutrale impact

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn

Middellange termijn (Toutes)*

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar

Niet omkeerbaar (Toutes)*

Duur van de potentiële impact:

Permanent

Tijdelijk (Toutes)*

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (Toutes)*

Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A en B: Het grondgebruik et de uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten

De invoering van maatregelen 5, 6 en 7 zal bijdragen aan de toename van de oppervlakte die wordt toegewezen aan de groene ruimten. Deze maatregelen hebben onder andere tot doel de natuur terug te halen naar de stad en dus het aantal groene ruimten in verhouding te doen toenemen, vooral door de versterking van het ecologisch netwerk, het grondbeheer van bepaalde gebieden en het herstel van bepaalde landbouwzones. Deze maatregelen zouden eveneens de doorlatendheid van de bodem aanzienlijk kunnen doen toenemen.

Het effect van deze maatregelen zal echter afhangen van de aanpassingen van bestemmingen

en voorschriften van het GBP die mogelijk zijn en van de prioriteit die wordt gegeven aan de ontwikkeling van de natuur in het BHG. Bovendien zal de impact die wordt verwacht in de gebieden met een tekort aan groene ruimten en de geselecteerde strategische gebieden sterk afhangen van de mate van verharding van deze gebieden en van de voorziene inrichtingswerken (lichte of sterke vergroening, vegetalisatie of niet van de bodem, ...).

Onderwerp C: De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen

Maatregel 6, die gericht is op de verwerving van het grondbeheer voor bepaalde gebieden, zou percelen zoals de braakliggende stedelijke ruigten kunnen aanwijzen als strategische gebieden. De uitvoering van deze maatregel zal dus een positieve impact hebben op de instandhouding van deze gebieden met een hoge biologische waarde indien hier echte ecologische doelstellingen worden nagestreefd.

Onderwerp D: De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken

Maatregel 5 kan potentieel een positieve impact hebben op de bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken. Er is echter geen enkele garantie dat de voorschriften van het operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk zullen worden gevolgd voor de private binnenterreinen van huizenblokken. Bovendien omvat het groene netwerk maar heel weinig binnenterreinen van huizenblokken. Het voorschrift dat gericht is op de wijziging van het GBP is een goed instrument om deze binnenterreinen te beschermen tegen de vastgoeddruk, maar het niet kan voorkomen dat een beheer wordt ingevoerd dat de ontwikkeling van de natuur minder ten goede komt.

Hieruit blijkt dat deze maatregel wellicht alleen doeltreffend zal zijn op het niveau van de publieke binnenterreinen van huizenblokken, en dus relatief weinig impact zal hebben op algemeen niveau, gelet op de grote oppervlakte van de private binnenterreinen van huizenblokken. **Om dit probleem aan te pakken, zou het interessant zijn als maatregel 5 werd aangevuld met acties die in het bijzonder gericht zijn op de bescherming en het beheer van de private binnenterreinen van huizenblokken.**

Onderwerp E: De bescherming van de woonwijken tegen hinder en verontreiniging

Het grondbeheer van bepaalde strategische gebieden kan bijdragen tot de verbetering van de kwaliteit van het leefklimaat, vooral in het stadscentrum en langs het kanaal. Wat de luchtverontreiniging en de geluidshinder betreft, verwijzen wij de lezer voor meer informatie naar de punten die verband houden met de luchtkwaliteit en de geluidsomgeving. De aard van de inrichtingswerken zal de impact eveneens sterk beïnvloeden.

Onderwerp F: De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars

De voorgestelde maatregelen zullen zonder enige twijfel een positief effect hebben op de nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars. Deze maatregelen beogen immers in het algemeen de ontwikkeling van de natuur en van het gewestelijke groene netwerk, en dus de ontwikkeling van de groene ruimten in een stedelijke omgeving. Het effect van deze maatregelen zal zich vooral voordoen in de gebieden met een tekort aan groene ruimten waarop maatregel 5 betrekking heeft.

De verwachte effecten zullen echter afhangen van de geselecteerde gebieden en van de voorziene inrichtingswerken.

Onderwerp G: De bodemkwaliteit

De ontwikkeling van milieuvriendelijke landbouwpraktijken, zoals bedoeld door maatregel 7, zou kunnen bijdragen tot een verbetering van de bodemkwaliteit van de beschouwde gebieden. De draagwijdte zal afhangen van het type van maatregel dat wordt ingevoerd, en van de oppervlakten waarop deze acties betrekking hebben.

Onderwerp H: De historische parken en de beschermde gebieden

In het kader van maatregel 5 kan het beheer van de historische parken en de groene ruimten die deel uitmaken van de beschermde gebieden worden gewijzigd. **Bij de ontwikkeling van nauwkeurige ecologische doelstellingen voor de verschillende gebieden van het groene netwerk en het operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk moet rekening worden gehouden met de architecturale bijzonderheden van de historische parken en de beschermde gebieden.** Het is belangrijk zoveel mogelijk rekening te houden met de huidige structuur van de meest zichtbare delen van de groene ruimten, wat de architectuur betreft, om te voorkomen dat de Brusselaars de beheersmethoden die de biodiversiteit bevorderen, en die de groene ruimten vaak een wilder uitzicht geven, zouden verwerpen, en om het landschap dat de landschapsarchitect bij de aanleg van het park voor ogen had, te behouden.

De groene ruimten die beschermd zijn op basis van hun architectuur, mogen bovendien geen wijzigingen ondergaan die tot gevolg hebben dat de uitgevaardigde wettelijke voorschriften niet langer worden nageleefd.

Bepaalde halfnatuurlijke milieus die in de lijst van de beschermde landschappen staan, zijn nog niet opgenomen onder het statuut van natuurreservaat of Natura 2000-gebied. Maatregel 5 kan de staat van instandhouding van deze landschappen (Koevijverdal, rietveld van de Neerpede,...) sterk verbeteren.

Doelstelling 3: De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten

Maatregelen:

8. Invoeren van de functie “Natuurfacilitator”
9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. Inheemse dier- en plantensoorten
- B. Neofyte planten en invasieve soorten
- C. De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten
- D. Het Zoniënwoud
- E. De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt
- F. De stedelijke landschappen
- G. Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A, B, C, D, G)*
- Geringe tot matige positieve impact (D,E, F)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (A, B, G)*
- Lange termijn (C, D, F)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A, B,C, D, E,F,G)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, B,C, D, E,F, G)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A, B,C, D, E,F, G)*
- Bovengewestelijk

* Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerpen A en B: Inheemse dier- en plantensoorten et neofyte planten en invasieve soorten

Doordat informatie wordt verspreid over praktijken die de natuur ten goede komen, kan de instandhouding van de inheemse fauna en flora erop vooruitgaan en de introductie of ontwikkeling van invasieve soorten worden beperkt. **Een goede medewerking van de doelgroep blijft echter noodzakelijk, en de adviezen van de natuurfacilitator moeten worden opgevolgd.**

De invoering van een synthetische indicator om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur, kan potentieel bijdragen tot een verbetering van de staat van instandhouding van de fauna en de flora. **De beoordeling van de natuurimpact van een project mag echter niet te sterk gebaseerd zijn op een indicator alleen. De indicator moet een bijkomend beslissingshulpmiddelen zijn, en mag in geen geval doorwegen in het beslissingsproces. Andere elementen moeten worden gebruikt om de projecten die een grondigere beoordeling vragen te onderscheiden van de rest van de projecten.**

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwood

Deze 2 maatregelen kunnen ervoor zorgen dat meer rekening wordt gehouden met de potentiële impact op de ruigten en op bepaalde gebieden met een hoge biologische waarde die een beperkt beschermingsstatuut genieten, en dus hun instandhouding bevorderen. De verwachte impact op de beschermde natuurgebieden is in eerste instantie beperkt, aangezien er al belangrijkere beschermingsmaatregelen in voege zijn (passende beoordeling, ...).

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

De natuurfacilitator kan, door zijn advies, bijdragen tot de verbetering van de biologische kwaliteit van de private en openbare groene ruimten en, eventueel, tot de uitbreiding van het aantal kleine private groene ruimten. Er moet echter op worden toegezien **dat de natuurfacilitator zoveel mogelijk milieuthema's behandelt, dat de adviezen die hij geeft afgestemd zijn op de specifieke situaties en dat de adviezen gebaseerd zijn op kennis die wordt aanvaard door de voltallige wetenschappelijke gemeenschap.** Maatregel 9 zou onrechtstreeks ook kunnen leiden tot een verbetering van de hoeveelheid groene ruimten.

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

Indien in de projecten meer rekening wordt gehouden met de natuur, zou het stedelijk landschap van het BHG erop vooruit kunnen gaan, vooral door een zekere vergroening van de ruimte. De impact zal echter afhangen van de manier waarop de adviezen of aanbevelingen worden opgevolgd.

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

De 2 maatregelen dragen potentieel bij tot de verbetering van het ecologisch netwerk en het groene netwerk, met name via een beter beheer van de ruimten die er deel van uitmaken en, onrechtstreeks, doordat rekening wordt gehouden met de natuur vanaf de ontwerpfase van de projecten. Zoals hierboven al gesteld, **moet echter rekening worden gehouden met een hele**

waaier van gegevens om de impact van een project op het ecologisch netwerk te beoordelen, en niet alleen met een indicator.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de buitenlucht

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van vegetatie op de kwaliteit van de buitenlucht

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Maatregel 8, die de invoering van de functie van “Natuurfacilitator” voor ogen heeft, zal indirect een positieve impact hebben op de luchtkwaliteit. De toepassing van deze maatregel zal de ontwikkeling van de natuur op gewestelijk niveau vergemakkelijken, en kan dus onrechtstreeks de luchtkwaliteit verbeteren doordat er meer vegetatie is. Het hoofddoel van deze maatregel blijft echter het verstrekken van informatie en de bewustmaking en opleiding van de actoren van de stadsontwikkeling. De maatregel zal dus in eerste instantie geen directe significante impact hebben op de luchtkwaliteit. De verwachte directe impact zal overigens afhangen van de vegetatie die wordt aangeplant en van de omvang ervan (grassen, struiken, heggen, bomen, ...).

Maatregel 9, die betrekking heeft op de ontwikkeling van een synthetische indicator, zal op dezelfde manier een indirecte positieve impact hebben op de luchtkwaliteit doordat de vegetalisatie van het Gewest toeneemt op lange termijn. De verwachte effecten zullen bovendien afhangen van de kwaliteit van de indicator (specifiek volgens wijk, gevoeligheid,...), van het al dan niet dwingende karakter ervan en van de bereidheid van de actoren van de stadsontwikkeling om rekening te houden met deze indicator.

C. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van groene ruimten en vegetatie op de geluidsniveaus

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

In het algemeen zouden de verschillende maatregelen geen significante impact mogen hebben op de geluids- en trillingsomgeving. De invoering van de functie van "Natuurfacilitator" (maatregel 8) zou echter potentieel inrichtingswerken kunnen aanmoedigen die de bescherming van de stille gebieden ten goede komen.

D. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de klimaatverandering

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De rol van de vegetatie en de groene ruimten in de klimaatverandering

- A. Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie
- B. Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van "koude-eilanden"
- C. Rol in de aanpassing aan de neerslagvariabiliteit

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (B,C)*
- Neutrale impact (A)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (B,C)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (B,C)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (B,C)*
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie

De twee maatregelen beogen vooral de verbetering van het beheer van de natuur en het behoud of de ontwikkeling van de aanwezigheid van kleine natuurlijke ruimten in een stedelijke omgeving. Het is zeer waarschijnlijk dat veel van deze ruimten vooral bedekt zullen zijn met een grasachtige vegetatie, die een kleinere impact heeft als koolstofput. Het behoud of de aanplanting van bepaalde bomen zou echter kunnen bijdragen aan de koolstofopslag.

Onderwerp B: Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van "koude-eilanden"

De maatregelen zijn erop gericht de ontwikkeling van de vegetatie in de stad te bevorderen, wat potentieel zou kunnen bijdragen tot een vermindering van het hitte-eilandfenomeen. Het effect zal echter afhangen van de maatregelen die de Natuurfacilitator voorstelt. In het geval de synthetische indicator die maatregel 9 voorstelt, rekening houdt met de bijdrage van de voorgestelde inrichtingswerken aan de strijd tegen hitte-eilanden of aan de temperatuurregeling in gebouwen, kan hij ook een positief effect hebben. Hierover staat er echter niets in het ontwerp

van natuurplan.

Onderwerp C: Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

De natuurfacilitator zou bovendien voor een beter beheer van de neerslagpieken kunnen zorgen door maatregelen voor te stellen die de ontwikkeling van de flora bevorderen. Het gunstige effect hiervan op de regeling van de neerslag (buffereffect) wordt vaak aangehaald. De synthetische indicator zou eveneens tot gevolg kunnen hebben dat meer rekening wordt gehouden met de ondoorlatendheid van de oppervlakten en met de hinder die ze meebrengen voor de continuïteit van het groene netwerk. Deze indicator zal zich in eerste instantie beperken tot de grote projecten die effectenstudies of -rapporten vereisen, en zal weinig worden gebruikt voor kleinere werven.

In het algemeen zullen de verschillende maatregelen wellicht geen significante impact op het klimaat hebben. Deze maatregelen moedigen echter onrechtstreeks de ontwikkeling van de natuur aan, en kunnen dus potentieel een effect hebben op het klimaat, op lange termijn.

E. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de oppervlakte- en grondwateren

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren
- B. Het blauwe netwerk
- C. De impact op het infiltratievermogen van de bodem

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (A, B, C)*

Geringe tot matige positieve impact

Neutrale impact

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn

Middellange termijn (A, B, C)*

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar

Niet omkeerbaar (A,B,C)*

Duur van de potentiële impact:

Permanent (A, B, C)*

Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (B,C)*

Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A

De adviezen van de natuurfacilitator kunnen potentieel bijdragen tot een ontwikkeling van de stad die rekening houdt met de uitdagingen op het vlak van waterbeheer, en dit op voorwaarde dat de natuurfacilitator dit thema behandelt en dat de verschillende adviezen worden opgevolgd.

De indicator die voorzien is in het kader van maatregel 9 zal eveneens rekening moeten houden met de impact van het project op de waterkwaliteit, om een positieve impact te hebben in dit domein.

Zoals eerder gezegd blijft het belangrijk dat de beoordeling van de mate waarin in de projecten rekening wordt gehouden met de waterkwaliteit, niet uitsluitend wordt gebaseerd op een synthetische indicator.

Onderwerp B

Maatregelen 8 en 9 kunnen eveneens een positieve impact hebben op het blauwe netwerk **op voorwaarde dat de natuurfacilitator en de synthetische indicator rekening houden met dit**

thema.

Zoals eerder gezegd blijft het belangrijk dat de beoordeling van de mate waarin in de projecten rekening wordt gehouden met het blauwe netwerk, niet uitsluitend wordt gebaseerd op een synthetische indicator

Onderwerp C

Maatregelen 8 en 9 kunnen eveneens een positieve impact hebben op de infiltratie van het water **op voorwaarde dat de natuurfacilitator en de synthetische indicator rekening houden met dit thema.**

De infiltratie van het water houdt rechtstreeks verband met de oppervlakte van de doorlatende gebieden of van de voorziene verzachtende maatregelen. Een synthetische indicator kan dus informatie geven die in eerste instantie relatief betrouwbaar is.

F. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de economie

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De participatie van de groene ruimten in de Brusselse economie

- A. *De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars*
- B. *Productie van goederen en diensten*
- C. *Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknorte motivering van de beoordeling:

In het algemeen zouden de verschillende maatregelen geen directe significante impact mogen hebben op de creatie van werkgelegenheid, de productie van goederen en diensten en de stijging van de grondwaarde van het vastgoed. De invoering van de functie van natuurfacilitator zou, in principe, alleen moeten bijdragen tot de bewustmaking, de voorlichting en de begeleiding van de actoren van de stadsontwikkeling om de ontwikkeling van de natuur in de stad te bevorderen. De voorgestelde synthetische indicator doet dienst als hulpmiddel bij besluitvorming, en zorgt ervoor dat beter rekening kan worden gehouden met de natuur in de projecten.

Deze maatregelen beogen dus de bewustmaking van de actoren en de integratie van de natuur in de projecten, en streven geen significante economische doelstellingen na.

G. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de sociale toestand

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en de levenskwaliteit

- A. *De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën*
- B. *Sociale functies van de groene ruimten*
- C. *Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact (B,C)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën

De herkomst van de middelen die zullen worden toegewezen aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan is op dit moment nog niet gekend. Het is dus niet mogelijk de impact van het ontwerpplan op de verschillende inkomenscategorieën te beoordelen.

Onderwerp B en C: Sociale, recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten

Maatregelen 8 en 9 zullen in eerste instantie geen directe significante impact hebben op sociaal vlak. Deze maatregelen dragen immers onrechtstreeks bij aan de ontwikkeling en de verbetering van het groene netwerk door de bewustmaking van de actoren en de ontwikkeling van instrumenten (synthetische indicator, ...) die gericht zijn op de bevordering van de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit. Deze maatregelen zullen dus een grote impact hebben op het vlak van de aanwezigheid van natuur in de stad, maar niet zozeer op sociaal vlak (sociale cohesie, recreatieve en pedagogische functies, ...). Een indirecte positieve impact op het vlak

van de sociale en recreatieve functies van de groene ruimten is mogelijk, maar zal afhangen van de toegankelijkheid van de nieuwe groene elementen.

H. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de gezondheid van de inwoners

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op de gezondheid (lichamelijke, cognitieve, psychologische en fysiologische functies))

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

De maatregelen beogen de aanwezigheid van de natuur in de plannen en projecten. We mogen ons dus verwachten aan een stijging van de aanwezigheid van natuur in het BHG, en dus aan een verbetering van de leefomgeving. De potentiële verbetering van de lichamelijke en geestelijke gezondheid die hiermee samenhangt, blijft echter moeilijk te beoordelen. Deze verbetering hangt vooral af van de uitgevoerde inrichtingswerken en van de toegankelijkheid en de zichtbaarheid ervan.

I. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op:

- A. *Het grondgebruik*
- B. *De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten*
- C. *De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen*
- D. *De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken*
- E. *De bescherming van woonwijken tegen geluidshinder en verontreiniging*
- F. *De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars*
- G. *De bodemkwaliteit*
- H. *De historische parken en de beschermde gebieden*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A,B)*
- Geringe tot matige positieve impact (C,D)*
- Neutrale impact (E,F,G,H)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn (Toutes)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A,B,C,D,E)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A,B,C,D,E)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A,B,C,D,E)*
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A en B: Het grondgebruik et de uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten

De uitvoering van maatregel 9 zal wellicht een impact hebben op het grondgebruik in het BHG en op de uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten. De ontwikkeling van deze indicator maakt het immers mogelijk rekening te houden met de mate van ondoorlatendheid van de projectzones, en dus de effecten ervan op het groene netwerk te beoordelen. Om een significant positief effect te bekomen, **zou deze indicator een dwingende waarde moeten krijgen om een zekere mate van vegetalisatie van de projecten te garanderen**. De eventuele opname ervan in een GSV zou de indicator onrechtstreeks een dwingend karakter geven.

Onderwerp C: De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen

De invoering van de functie van natuurfacilitator zou potentieel kunnen leiden tot een beter beheer van de gebieden met een hoge biologische waarde. Dit zal echter afhangen van de afstemming tussen de doelgroep en de eigenaars van de gronden en hun welwillendheid. De financiële middelen die verband houden met de verbetering van deze ruigten volstaan mogelijk niet. De invoering van een indicator kan een positief effect hebben op het behoud van een deel van de ruigten waar projecten gepland zijn. Alles hangt af van de inhoud van deze indicator.

Onderwerp D: De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken

De natuurfacilitator zal zich in eerste instantie niet bezighouden met private terreinen. De impact op de binnenterreinen van huizenblokken zal dan ook beperkt zijn tot de ruimten onder gemeentelijke of gewestelijke bevoegdheid.

De indicator die maatregel 9 voorziet, kan potentieel tot gevolg hebben dat in de bouwprojecten meer rekening wordt gehouden met de binnenterreinen van huizenblokken.

Onderwerp E: De bescherming van de woonwijken tegen hinder en verontreiniging

De maatregelen hebben vooral tot doel dat rekening wordt gehouden met de natuur in de projecten, wat kan bijdragen tot een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving, vooral op het niveau van het stadscentrum en langs het kanaal. Met betrekking tot de luchtverontreiniging en de geluidshinder verwijzen wij de lezer voor meer informatie naar de punten over de luchtkwaliteit en de geluidsomgeving.

Onderwerp F: De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars

De maatregelen zullen wellicht tot gevolg hebben dat beter rekening wordt gehouden met de natuur in de bouw- en renovatieprojecten. Deze maatregelen zullen in principe echter niet leiden tot een significante toename van het aantal voor het publiek toegankelijke groene ruimten.

Onderwerp G: De bodemkwaliteit

De maatregelen zullen in eerste instantie geen significante effecten hebben op de bodemkwaliteit. De natuurfacilitator kan echter wel bijdragen tot de invoering van beheersmaatregelen die gericht zijn op de bescherming en de verbetering van de natuurlijke eigenschappen van de bodem, op voorwaarde dat dit onderwerp tot zijn bevoegdheden behoort.

Onderwerp H: De historische parken en de beschermde gebieden

De adviezen van de natuurfacilitator kunnen leiden tot een wijziging van het beheer dat wordt toegepast op deze gebieden. Zoals eerder gesteld, zal het nodig zijn het behoud van het specifieke karakter van de historische parken zoveel mogelijk te garanderen. De natuurfacilitator zal, in de denkoefening die gepaard gaat met het formuleren van zijn adviezen, eveneens rekening moeten houden met het beschermingsstatuut van de beschermde gebieden.

De synthetische indicator kan ook worden gebruikt bij renovatieprojecten in deze gebieden. Om het bijzondere karakter van de historische parken te behouden en de wetgeving inzake de bescherming van het erfgoed na te leven, **moet deze indicator rekening houden met de bijzondere eigenschappen van deze gebieden.**

Doelstelling 4: Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken

Maatregelen:

10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten
11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren
12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren
13. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden
14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. *Inheemse dier- en plantensoorten*
- B. *Neofyte planten en invasieve soorten*
- C. *De "Natura 2000"-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten*
- D. *Het Zoniënwoud*
- E. *De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt*
- F. *De stedelijke landschappen*
- G. *Het ecologisch netwerk en het groene netwerk*

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (A, C, D, E, G)*

Geringe tot matige positieve impact (B)*

Neutrale impact (F)*

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (A, B, C, D, E, G)*

Middellange termijn

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar (A, B, C, D, E, G)*

Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

Permanent (A, B, C, D, E, G)*

Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (A, B, C, D, E, G)*

Bovengewestelijk

* **Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft**

Beknorte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A en B: Inheemse dier- en plantensoorten

Alle maatregelen samen bevorderen de invoering van een beheer dat de ontwikkeling van de biodiversiteit van dieren en planten in de private en openbare groene ruimten en in de groene ruimten die verbonden zijn aan de verbindingswegen, ten goede komt. Deze verbetering zal echter afhangen van het toegepaste type van beheer, van de oppervlakte waar het om gaat en van de doelmilieus.

Onderwerp B: Neofyte planten en invasieve soorten

In het kader van het ecologisch beheer van de groene ruimten en de vervoersinfrastructuren zal wellicht een specifiek beheer gericht op de invasieve soorten worden ingevoerd. Doordat er geen actieve bestrijding is op grote schaal, en gelet op de kosten die erbij komen kijken, bestaat het gevaar dat het beheer in deze gebieden beperkt zal blijven tot het tegenhouden van de ontwikkeling van de invasieve soorten die op dit moment aanwezig zijn, en het vermijden van de introductie van nieuwe niet-inheemse soorten. Het effect op de invasieve soorten zal dus afhangen van de inhoud van het referentiesysteem en van het toegepaste beheer. Op de invasieve soorten die voorkomen buiten de groene ruimten en de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren zijn overigens geen maatregelen van toepassing. Aangezien de invasieve soorten algemeen aanwezig zijn op het grondgebied van het BHG, zal het effect globaal gezien dus beperkt zijn.

Gelet op de sterke aanwezigheid van invasieve soorten langs de verbindingswegen en de rol van verspreidingsvector van de voertuigen op deze wegen, **is het absoluut noodzakelijk dat de beheersplannen van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren rekening houden met de problematiek en een eventuele gemeenschappelijke bestrijdingsstrategie uitwerken.**

Globaal gezien zal de impact op de invasieve soorten dus gering zijn in het geval acties worden ondernomen die specifiek gericht zijn op de invasieve soorten in het kader van de beheersplannen. Indien onvoldoende financiële middelen worden toegewezen aan het beheer van de gebieden en onvoldoende rekening wordt gehouden met de invasieve soorten in deze gebieden, kan de impact echter worden beschouwd als niet-significant.

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwoud

Deze maatregelen kunnen het beheer van de ruigten en van bepaalde gebieden met een hoge biologische waarde verbeteren. De verwachte impact op de beschermde natuurlijke gebieden is in eerste instantie minder groot doordat er al beheersplannen bestaan.

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

Hoewel deze maatregelen slechts een beperkte impact hebben wat het aantal openbare groene ruimten betreft, kunnen ze de kwaliteit van de openbare en private groene ruimten potentieel significant verbeteren. Terwijl deze maatregelen de openbare groene ruimten in eerste instantie ten goede zouden moeten komen, vooral door het engagement van bepaalde

overheidsinstanties, is het effect op de private groene ruimten echter veel moeilijker te beoordelen, aangezien dit vooral afhangt van de verspreiding van het referentiesysteem en van de methode voor toekenning van subsidies.

Bovendien zorgt de invoering van multifunctionele beheersplannen er eveneens voor dat in zekere mate rekening wordt gehouden met de natuur in deze zones, die bijvoorbeeld een erfgoedaspect hebben en waarvoor op dit moment een beheer gericht op andere overwegingen dan de ontwikkeling van de natuur wordt toegepast. De mate waarin deze multifunctionele beheersplannen bijdragen tot de verbetering van de natuur zal afhangen van de getroffen maatregelen.

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

De invoering van een beheer dat gunstiger is voor de natuur in de groene ruimten zal slechts een zeer beperkte impact hebben op het landschap, aangezien het beperkt is tot de groene ruimten waarop de maatregelen betrekking hebben.

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

De maatregelen dragen bij tot de verbetering van het beheer van de groene ruimten waarvan er een aantal potentieel deel uitmaken van het ecologisch netwerk en van het groen netwerk. Aangezien dit beheer, indien het wordt toegepast op de groene ruimten, zorgt voor een betere ontwikkeling van de fauna en de flora, verbetert ook de functionele kwaliteit van de elementen die deel uitmaken van het netwerk en die er de voordelen van plukken. Bovendien kunnen de acties die worden ondernomen in de groene ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren ook de connecties tussen het ecologisch netwerk en elementen die gelegen zijn buiten het BHG aanzienlijk verbeteren.

We betreuen evenwel dat dergelijke maatregelen voor de aquatische milieus ontbreken, die eveneens een beheer vereisen dat de ontwikkeling van de natuur ten goede komt. Het ontwerp van natuurplan moet dus in die zin worden aangevuld.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De invloed van de aanwezigheid van groene ruimten en vegetatie op de geluidsniveaus

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, B, C)*
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Van deze maatregelen wordt geen significante impact op de globale geluidsomgeving verwacht. Deze maatregelen beogen immers hoofdzakelijk het beheer van de groene ruimten met het doel hun biologische kwaliteit te verbeteren, en hebben dus in eerste instantie geen significante effecten op de geluidsniveaus.

We merken evenwel dat een lokale impact in en rond de groene ruimten mogelijk is. Deze impact zal echter tijdelijk zijn, afhankelijk van de gebruikte instrumenten en van het beheer dat vandaag en in de toekomst wordt toegepast.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de klimaatverandering

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De rol van de vegetatie en de groene ruimten in de klimaatverandering

- A. Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie
- B. Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van "koude-eilanden"
- C. Rol in de aanpassing aan de neerslagvariabiliteit

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (B,C)
- Neutrale impact (A)
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (B,C)
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog
- Gemiddeld
- Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (B,C)
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (B,C)
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B,C)
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie

De toegepaste beheersmethoden op zich zullen slechts een zeer beperkte impact hebben op de koolstofopslag. Maatregel 13, die de mechanismen voor ondersteuning van de natuur coördineert en in goede banen leidt, kan eveneens een positief effect hebben op het vlak van de koolstofopslag. Deze maatregel ondersteunt immers de acties voor versterking van de natuur in de stad. Het verwachte algemene effect op de opgeslagen hoeveelheid koolstof in het BHG blijft echter niet-significant vergeleken met de huidige opslag van koolstof en de emissies van CO₂.

Onderwerp B en C: Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van "koude-eilanden"; Rol in de aanpassing aan de neerslagvariabiliteit

De gebruikte beheersmethoden op zich zullen slechts een zeer beperkte impact hebben op het vlak van de aanpassing aan de klimaatomstandigheden. Maatregel 13 betreffende de mechanismen voor ondersteuning van de natuur kan echter bijdragen tot de vermindering van het hitte-eilandeffect en de uitbreiding van de doorlatende oppervlakte, en tegelijk de versterking van de aanwezigheid van natuur in de stad en de ontwikkeling van het groene netwerk

ondersteunen. Op dit moment bestaat echter geen zekerheid over de begunstigden van maatregel 13 en over de begroting die eraan zal worden toegekend. De draagwijdte van de impact zal afhangen van het aantal projecten en van het ontwerp en de plaats ervan.

C. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de oppervlakte- en grondwateren

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren
- B. Het blauwe netwerk
- C. De impact op het infiltratievermogen van de bodem

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (A, C)*

Geringe tot matige positieve impact

Neutrale impact (B)*

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (A, B, C)*

Middellange termijn

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar (A,B,C)*

Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

Permanent (A, B, C)*

Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (B,C)*

Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren

De maatregelen die de ontwikkeling van een milieuvriendelijker natuurbeheer in het BHG en dus de vermindering van het gebruik van pesticiden beogen, verbeteren de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren.

Onderwerp B: Het blauwe netwerk

De maatregelen zijn gericht op het beheer van de groene ruimten en, in eerste instantie, niet op het beheer of de ontwikkeling van vochtige of aquatische gebieden. Indien dit wel zo was, zou het effect positief kunnen zijn.

Onderwerp C: De impact op het infiltratievermogen van de bodem

De subsidies die gericht zijn op de ondersteuning van de ontwikkeling van de natuur kunnen inhouden dat bepaalde verharde ruimten worden vergroend, wat de infiltratie van het water in de bodem doet toenemen. Hetzelfde geldt voor het typebestek voor de inrichting en het ecologisch

beheer van de directe omgeving van de infrastructuren, op voorwaarde dat dat typebestek vermeldt dat een infiltratiezone moet worden voorzien.

Ook het behoud van hoge bomen kan de infiltratie van water in de bodem bevorderen.

D. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het afval

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De hoeveelheid recycleerbare organische stoffen

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan zal in de groene ruimte naar verwachting niet leiden tot een wijziging van het volume van het groenafval, maar wel tot een wijziging van het beheer van dit afval. Afhankelijk van de aanbevelingen van het referentiesysteem ter zake en de beheersplannen (gecentraliseerd of gedecentraliseerd beheer) is het immers mogelijk dat een deel van het groenafval ter plaatse gecomposteerd wordt en niet langer wordt afgevoerd, wat de hoeveelheid groenafval die naar het composteringencentrum gaat, beperkt.

Door gebruik en nuttige toepassing van dit groenafval (productie van compost, strooisellaag, ...) kunnen de milieuprestaties van bepaalde activiteiten er significant op vooruit gaan (doordat geen chemische meststoffen gebruikt moeten worden, doordat het waterverbruik afneemt, ...), wat de duurzame ontwikkeling van het Gewest ten goede komt.

E. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de economie

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De participatie van de groene ruimten in de Brusselse economie

- A. *De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars*
- B. *Productie van goederen en diensten*
- C. *Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B)*
- Neutrale impact (C)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (A)*
- Lange termijn (B)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (A,B)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A,B)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A,B)*
- Bovengewestelijk (A)*

Beknorte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars

In het algemeen zou het effect van de verschillende maatregelen op de creatie van werkgelegenheid potentieel positief moeten zijn. De invoering van een referentiesysteem (maatregel 10) en de toepassing van de inrichtings- en beheersplannen (maatregelen 11 en 12) kunnen immers potentieel tot gevolg hebben dat werkgelegenheid wordt gecreëerd in het domein van de inrichting en het ecologisch beheer van de groene ruimten, en dit vooral in de openbare sector. Deze nieuwe banen komen er vooral door de toegenomen werklast voor de planning en monitoring van het ecologisch beheer van deze ruimten. Deze bijkomende werklast zal vooral afhangen van de omvang en de vereisten van de beheersplannen die moeten worden opgesteld en toegepast.

De ontwikkeling van “natuurpremies”, via maatregel 13, zou eveneens kunnen leiden tot nieuwe banen in ondernemingen, verenigingen en bij overheidsinstanties die actief zijn in het domein van de bescherming en de ontwikkeling van de natuur in het Brussels Gewest (aanleg van

groendaken, aanplantingen, ...).

Onderwerp B: De productie van goederen en diensten

De verschillende maatregelen zouden potentieel een positieve impact kunnen hebben op de productie van goederen en diensten, vooral via de uitvoering van ecologische beheersplannen en de toekenning van subsidies. Een ecologisch beheer van de groene ruimten zou immers potentieel kunnen leiden tot de toename en de nuttige toepassing van de productie van substraten en organische materialen. Deze zouden vervolgens kunnen worden gebruikt om de vruchtbaarheid van de bodem te behouden en de aanvoer van chemische meststoffen te vermijden.

Onderwerp C: Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed

In eerste instantie zullen de verschillende maatregelen geen significante impact hebben op de grondwaarde van de goederen. Deze doelstelling beoogt in het bijzonder het ecologisch beheer van de groene ruimten en in mindere mate de ontwikkeling van de natuur.

F. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de sociale toestand

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en de levenskwaliteit

- A. *De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën*
- B. *Sociale functies van de groene ruimten*
- C. *Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (B,C)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn (B,C)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (B,C)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B,C)*
- Bovengewestelijk

Beknorte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën

De herkomst van de middelen die zullen worden toegewezen aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan is op dit moment nog niet gekend. Het is dus niet mogelijk de impact van het ontwerpplan op de verschillende inkomenscategorieën te beoordelen.

Onderwerp B en C: Sociale, recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten

Vooral maatregel 11, die gericht is op de uitvoering van de inrichtingsplannen en de multifunctionele beheersplannen, zal potentieel de grootste impact hebben op de sociale toestand. Deze maatregel heeft immers tot doel dat alle onderdelen, en dus ook de sociale, de pedagogische en de recreatieve aspecten, in aanmerking worden genomen in het beslissingsproces over de inrichting en het beheer van de groene ruimten. Deze benadering kan dus een positief effect hebben op de ontwikkeling van recreatieve groene ruimten, de sociale contacten tussen de gebruikers bevorderen en de milieueducatie versterken.

Bij de opstelling van het referentiesysteem en de inrichtings- en beheersplannen moet er echter altijd op worden toegezien dat de bescherming van de natuurlijke milieus en hun ecologische kwaliteit enerzijds, en de recreatieve en sociale functie van deze ruimten anderzijds, kunnen samengaan. Het ecologisch beheer van deze ruimten mag niet ten koste gaan van de recreatie- of ontspanningsruimten en moet rekening houden met het sociale aspect, opdat de stadsbewoners altijd over ontspannings- en recreatieruimten zouden kunnen beschikken.

G. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de mobiliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)
B. De toegang tot het openbaar vervoer

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
Geringe tot matige positieve impact (A)*
Neutrale impact (B)*
Geringe tot matige negatieve impact
Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
Middellange termijn
Lange termijn (A)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
Niet omkeerbaar (A)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A)*
Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (A)*
Gewestelijk
Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)

De in het kader van maatregel 13 voorziene steunmechanismen zouden het potentieel mogelijk kunnen maken het gewestelijke groene netwerk te versterken en de paden voor de zachte vervoerswijzen verder te ontwikkelen. Het effect van deze maatregel zal echter sterk afhangen van de gewestelijke begroting die voor deze steunmechanismen wordt uitgetrokken. Maatregel 12, die de verbetering van het ecologisch beheer van de ruimten verbonden aan de vervoersinfrastructuren beoogt, zou bovendien ook het gebruik van de zachte vervoerswijzen kunnen bevorderen door bijvoorbeeld aangenamere en aantrekkelijke voetpaden of fietsroutes aan te leggen. Het effect van deze maatregel zal afhangen van de voorziene inrichtingswerken en de plaats ervan.

De impact van deze maatregelen op de mobiliteit zal in eerste instantie echter klein zijn. Deze maatregelen beogen in de eerste plaats de verbetering van de ecologische kwaliteit van de groene ruimten, en pas daarna de verbetering en de versterking van de zachte mobiliteit.

Onderwerp B: De toegang tot het openbaar vervoer

De verschillende maatregelen zullen geen impact hebben op de toegankelijkheid van het

openbaar vervoer voor de Brusselaars.

H. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de gezondheid van de inwoners

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op de gezondheid (lichamelijke, cognitieve, psychologische en fysiologische functies))

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

De maatregelen van het cluster beogen vooral de ontwikkeling van een milieuvriendelijker beheer van de groene ruimten. Maatregel 13 betreffende de mechanismen voor ondersteuning van de natuur zou echter potentieel een impact kunnen hebben op basis van een van de voorschriften ervan, dat met name tot doel heeft de aanwezigheid van de natuur in het stadscentrum te versterken.

Hoewel de verbetering van de biologische waarde van de groene ruimten ten gevolge van de invoering van een beheer dat gunstiger is voor de natuur potentieel een impact kan hebben op de gezondheid, in het bijzonder doordat het gebruik van pesticiden afneemt, zal dit effect zeer klein blijven en afhangen van de ondernomen acties.

Maatregel 13 bevordert de aanwezigheid van natuur in de stad en kan hierdoor ook een impact hebben op de kwaliteit van het milieu en de toegang tot de natuur van bepaalde inwoners bevorderen, waardoor hun lichamelijke en geestelijke gezondheid er potentieel op vooruit kan gaan. Het effect zal afhangen van de ondernomen acties.

I. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op:

- A. *Het grondgebruik*
- B. *De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten*
- C. *De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen*
- D. *De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken*
- E. *De bescherming van woonwijken tegen geluidshinder en verontreiniging*
- F. *De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars*
- G. *De bodemkwaliteit*
- H. *De historische parken en de beschermde gebieden*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (H)*
- Geringe tot matige positieve impact (C)*
- Neutrale impact
(A,B,D,E,F,G)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (C,H)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (C,H)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (C,H)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (C,H)*
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A en B: Het grondgebruik et de uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten

De verschillende maatregelen wijzigen niets aan het grondgebruik op zich. Alleen een wijziging van het beheer kan zich voordoen.

Onderwerp C: De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen

De uitvoering van inrichtings- en beheersplannen van de ruimten die verbonden zijn aan de vervoersinfrastructuren kan potentieel de staat van instandhouding van de niet langer gebruikte spoorwegterreinen verbeteren. De draagwijdte van deze verbetering zal dus afhangen van de

huidige toestand en van de maatregelen van het beheersplan.

Deze maatregelen zullen wellicht geen invloed hebben op de ruigten, aangezien deze als groene ruimten worden beschouwd in het kader van het ontwerp van natuurplan.

Onderwerp D: De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken

De maatregelen zijn gericht op de openbare groene ruimten. De maatregelen kunnen dus alleen de openbare binnenterreinen van huizenblokken ten goede komen. Op globaal niveau is het effect niet significant omdat er zoveel private binnenterreinen van huizenblokken zijn.

Onderwerp E: De bescherming van de woonwijken tegen hinder en verontreiniging

Gelet op de aard van de maatregelen (die betrekking hebben op het beheer) zijn er geen maatregelen die een significante impact kunnen hebben op het vlak van de bescherming van de woonwijken.

Onderwerp F: De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars

Aangezien de maatregelen alleen gericht zijn op het beheer van de groene ruimten zullen ze wellicht geen invloed hebben op de nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars.

Onderwerp G: De bodemkwaliteit

De verschillende maatregelen hebben een zeer beperkte invloed op het vlak van de wijziging van de bodemkwaliteit. Er wordt geen significante impact verwacht.

Onderwerp H: De historische parken en de beschermde gebieden

De invoering van multifunctionele beheersplannen kan de bescherming van het erfgoed en de ontwikkeling van de biodiversiteit beter doen samengaan. Tegen 2020 zou een derde van de gewestelijke parken over een dergelijk beheersplan moeten beschikken. De impact zal echter afhangen van het bereikte niveau van “verzoening” om de erfgoedbescherming en de ontwikkeling van de biodiversiteit op dezelfde site te bevorderen. Om die reden **moet een bijzondere aandacht worden besteed aan de opstelling van multifunctionele beheersplannen om een echte meerwaarde te bieden in het domein van de ontwikkeling van de biodiversiteit in de beschermde landschappen, rekening houdend met hun erfgoedwaarde, zonder de architecturale bijzonderheden ervan aan te tasten.**

Maatregel 11 voorziet dat een bijzondere aandacht wordt besteed aan de hoge bomen, om deze zoveel mogelijk te beschermen. Gelet op het grote aantal beschermde bomen kan deze maatregel potentieel een grote impact hebben op het vlak van het bomenerfgoed. Uit de voorschriften van de maatregel kunnen we echter opmaken dat deze vooral betrekking zal hebben op bomen die nog niet zijn opgenomen in de inventaris van de beschermde landschappen.

Doelstelling 5: Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen

Maatregelen:

15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren
16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren
17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren
18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren
19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren
20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. *Inheemse dier- en plantensoorten*
- B. *Neofyte planten en invasieve soorten*
- C. *De "Natura 2000"-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten*
- D. *Het Zoniënwoud*
- E. *De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt*
- F. *De stedelijke landschappen*
- G. *Het ecologisch netwerk en het groene netwerk*

Intensiteit van de potentiële impact:

Grote positieve impact (A, C, D, E, G)*

Geringe tot matige positieve impact (B)*

Neutrale impact (F)*

Geringe tot matige negatieve impact

Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

Korte termijn (A, B, C, D, E, G)*

Middellange termijn

Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

Omkeerbaar (A, B, C, D, E, G)*

Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

Permanent (A, B, C, D, E, G)*

Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

Lokaal

Gewestelijk (A, B, C, D, E, G)*

Bovengewestelijk (A, B)*

* Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Inheemse dier- en plantensoorten

Alle maatregelen samen kunnen potentieel de staat van instandhouding van de Brusselse fauna en flora significant verbeteren. Maatregel 16 is bijzonder belangrijk aangezien de vochtige milieus vaak aan schade onderhevig zijn en gebieden met een hoge biologische waarde vormen. **Het blijft absoluut noodzakelijk actieplannen te ontwikkelen voor een betere bescherming van de aquatische soorten en de vochtige milieus, aansluitend op de maatregelen die gericht zijn op de ontwikkeling van het blauwe netwerk en de verbetering van de waterkwaliteit.** Zonder goede aansluiting tussen de waterpartijen en zonder een toereikende waterkwaliteit in het BHG bestaat de kans dat deze actieplannen niet tot een resultaat leiden.

Daarnaast blijft het belangrijk dat, in het kader van maatregel 19, de acties die worden ondernomen met betrekking tot inheemse soorten zoals de vleermuizen, de vos, de mol, enz., zeer voorzichtig worden aangepakt aangezien het om beschermde soorten gaat.

Onderwerp B: Neofyten planten en invasieve soorten

Hoewel maatregel 18 de Brusselaars kan bewustmaken van de problematiek van de invasieve soorten en de introductie van nieuwe soorten tegengaat, wat effectief noodzakelijk is, draagt deze maatregel niet bij tot de strijd tegen de ontwikkeling en de verspreiding van de invasieve soorten die op dit moment aanwezig zijn in het BHG. Het is **absoluut noodzakelijk dat het Brussels Gewest beschikt over een strategisch actieplan dat gericht is op de inperking van de verspreiding van deze soorten, en dat met name uitroeisacties voorziet die gecoördineerd en gepland worden op schaal van het grondgebied.** Deze strijd zou onder andere moeten beginnen in de gebieden met een hoge biologische waarde (natuurreservaten, Natura 2000-gebieden,...) en in de gebieden die gelegen zijn langs de verbindingswegen.

Het zou ook interessant zijn voorschrift 2 van maatregel 18 te ontwikkelen, dat stelt dat de Regering maatregelen ter bestrijding van de invasieve soorten zal aannemen, waaronder in het bijzonder *“maatregelen gericht op de verkleining van de impact van de soorten die reeds aanwezig zijn in de natuur”*. De exacte aard en draagwijdte van deze maatregelen is bepalend voor de potentiële impact van maatregel 18.

Tot besluit zou de **communicatiecampagne in de eerste plaats gericht moeten zijn op de verspreiding van de invasieve soorten door grondverzet of verplaatsingen van groenafval, en bepaalde dwingende maatregelen moeten invoeren (verificatie van de aanwezigheid van invasieve planten voordat afgravingswerken worden aangevat, gevolgd door de aflevering van een certificaat, ...).**

Bovendien blijft een coördinatie met de andere Gewesten absoluut noodzakelijk. Om die reden moet het ontwerp van natuurplan erop aandringen dat een nationaal plan ter bestrijding van de invasieve soorten wordt ingevoerd.

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwoud

Maatregel 15, die vooral gericht is op de goedkeuring van de aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden en het beheer van de gebieden conform de beheersplannen, zal

automatisch een grote positieve impact hebben op deze gebieden. Het effect zal echter afhangen van de inhoud van de beheersplannen en de doelstellingen ervan. **De doelstellingen van deze plannen moeten dus voldoende ambitieus zijn.**

Deze maatregel geldt echter niet voor de gebieden die niet het statuut van Natura 2000-gebied en/of natuurreservaat hebben. Andere maatregelen van het ontwerp van natuurplan zijn gericht op de verbetering van de biologische waarde van deze gebieden (maatregelen 5 en 10 in het bijzonder).

We vermelden ook dat de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden en de ontwikkeling van de beheersplannen een gewestelijke en Europese bevoegdheid blijven.

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

De verschillende maatregelen kunnen de biologische kwaliteit van de groene en blauwe ruimten verbeteren. Ze leiden in eerste instantie niet tot een significante wijziging van het aantal en de perceptie van deze gebieden.

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

De maatregelen zullen wellicht geen significante impact hebben op het stedelijk landschap.

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Maatregel 17, betreffende de verbetering van de doordringbaarheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna, zal een bijzonder grote impact hebben op het niveau van het Zoniënwood en de ermee verbonden gebieden. Zo kan ook de aansluiting van het ecologisch netwerk op groene elementen buiten het BHG potentieel worden verbeterd.

Ook de voorgestelde invoering van een monitoring van de doeltreffendheid van de verbindingswerken wordt als positief gezien.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de oppervlakte- en grondwateren

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren
- B. Het blauwe netwerk
- C. De impact op het infiltratievermogen van de bodem

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B)*
- Neutrale impact (C)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn (A, B)*
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A,B)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, B)*
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B)*
- Bovengewestelijk (A)*

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De ecologische, chemische en fysisch-chemische kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren

De uitvoering van bepaalde beheersplannen kan potentieel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren ten goede komen. Dit hangt echter af van de doelstellingen die deze plannen nastreven.

Het actieplan voor een betere bescherming van de soorten van de vochtige en aquatische milieus kan potentieel ook de waterkwaliteit verbeteren. De impact zal echter afhangen van de ondernomen acties.

Onderwerp B: Het blauwe netwerk

De invoering van een actieplan voor een betere bescherming van de soorten van de vochtige milieus kan potentieel het blauwe netwerk ten goede komen. De impact zal echter afhangen van de ondernomen acties.

In mindere mate kan de strijd tegen de invasieve soorten leiden tot een betere waterkwaliteit

doordat inheemse gemeenschappen terugkeren langs de waterlopen. Dit vereist echter **uitroeiingsacties die duidelijk moeten worden omschreven en voorzien van de nodige middelen in het kader van het ontwerp van natuurplan.**

Onderwerp C: De impact op het infiltratievermogen van de bodem

De maatregelen houden geen significante wijziging in van het infiltratievermogen van de bodem. Een lichte impact kan echter worden verwacht naargelang van de acties die in het kader van maatregel 16 worden ondernomen.

C. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de mobiliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)
B. De toegang tot het openbaar vervoer

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
Geringe tot matige positieve impact (A)*
Neutrale impact (A,B)*
Geringe tot matige negatieve impact
Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
Middellange termijn
Lange termijn (A)*

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
Niet omkeerbaar (A)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A)*
Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (A)*
Gewestelijk (A)*
Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De groene ruimten en hun effecten op de mobiliteit (verkeersniveau en verkeerspieken, type van verkeer, modale en ruimtelijke verdeling)

Maatregel 17 zou potentieel een positieve impact kunnen hebben op de mobiliteit in het BHG. De betere doordringbaarheid van de vervoersinfrastructuren zou immers ook nieuwe mogelijkheden kunnen creëren voor de zachte mobiliteit (fietsers en voetgangers), wat de verdere ontwikkeling van dit netwerk ten goede zou komen. De heraansluiting van het ecologisch netwerk kan worden benut om het netwerk voor zachte verplaatsingen uit te bouwen. In dit geval moet er echter op worden toegezien dat de aanwezigheid van fauna en flora op duurzame wijze wordt verzoend met de aanwezigheid van de zachte vervoerswijzen, bijvoorbeeld door aangepaste paden/routes aan te bieden. Bovendien is het aantal heraansluitingsprojecten op dit moment nog vrij beperkt, en vooral geconcentreerd op het Zoniënwoud. Deze maatregel zal dus wellicht geen effecten hebben in de eerste kroon of in het stadscentrum.

De andere maatregelen zullen in eerste instantie geen significante impact hebben op de mobiliteit aangezien ze zich meer concentreren op het beheer van de planten- en diersoorten en van de habitats ervan.

Onderwerp B: De toegang tot het openbaar vervoer

De verschillende maatregelen zullen geen impact hebben op de toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor de Brusselaars.

D. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op:

- A. *Het grondgebruik*
- B. *De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten*
- C. *De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen*
- D. *De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken*
- E. *De bescherming van woonwijken tegen geluidshinder en verontreiniging*
- F. *De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars*
- G. *De bodemkwaliteit*
- H. *De historische parken en de beschermde gebieden*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact **(A,C,E,H)***
- Neutrale impact **(B,D,F,G)***
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn **(A,C,E,H)***
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar **(A,C,E,H)***

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk **(A,C,E,H)***

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal **(A,C,E,H)***
- Gewestelijk **(A,C,E,H)***
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Het grondgebruik

Maatregel 16, die inhoudt dat actieve maatregelen worden getroffen ter bescherming van de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren, kan potentieel leiden tot een wijziging van het grondgebruik. Het effect hiervan zal echter afhangen van de ondernomen acties en in alle gevallen vermoedelijk beperkt blijven tot de schaal van het BHG.

De potentiële veranderingen van het grondgebruik door de verbetering van de doordringbaarheid van de infrastructuur voor de fauna, zullen eveneens zeer beperkt zijn.

De andere maatregelen zullen geen significante impact hebben in dit domein.

Onderwerp B: De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten

Van de andere maatregelen van het cluster wordt in eerste instantie geen significante impact verwacht.

Onderwerp C: De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen

Maatregel 16, die inhoudt dat actieve maatregelen moeten worden getroffen ter bescherming van de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren, kan potentieel leiden tot een verbetering van de biologische kwaliteit van deze gebieden. Het effect hiervan zal afhangen van de ondernomen acties. Het effect zal naar verwachting echter zeer beperkt zijn, gelet op de soorten die de maatregel voor ogen heeft (vogels die nesten bouwen in gebouwen en aquatische soorten).

Ten gevolge van maatregel 18, die gericht is op een optimaal beheer van de invasieve soorten, kan elke strijd tegen invasieve soorten potentieel bijdragen tot een verbetering van de staat van instandhouding van deze gebieden. Op basis van de voorschriften van de maatregel kunnen we echter stellen dat het effect in eerste instantie heel beperkt zal zijn.

Onderwerp D: De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken

In eerste instantie zal geen van de maatregelen van het cluster een significante invloed hebben op het niveau van de bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken.

Onderwerp E: De bescherming van de woonwijken tegen hinder en verontreiniging

Maatregel 19, die gericht is op een optimaal beheer van de hinder door de fauna en de flora, kan potentieel de hinder door bepaalde soorten verminderen. De impact is echter afhankelijk van de draagwijdte van de ondernomen acties en van de beschouwde soorten.

Onderwerp F: De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars

Geen van de maatregelen van het cluster heeft een invloed op de nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars.

Onderwerp G: De bodemkwaliteit

Geen van de maatregelen van het cluster heeft een invloed op de bodemkwaliteit.

Onderwerp H: De historische parken en de beschermde gebieden

Gelet op de aanwezigheid van halfnatuurlijke gebieden en parken in de lijst van beschermde gebieden op basis van de erfgoedwaarde ervan, kunnen de acties die verband houden met maatregel 15 potentieel de structuur ervan beïnvloeden. De effecten zullen afhangen van de beheersplannen van de gebieden.

Maatregel 16 kan eveneens bepaalde veranderingen inhouden, en dit vooral voor de waterpartijen.

Doelstelling 6: De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit

Maatregelen:

21. Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen
22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken
23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. *Inheemse dier- en plantensoorten*
- B. *Neofyte planten en invasieve soorten*
- C. *De "Natura 2000"-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten*
- D. *Het Zoniënwoud*
- E. *De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt*
- F. *De stedelijke landschappen*
- G. *Het ecologisch netwerk en het groene netwerk*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A, B, G)*
- Geringe tot matige positieve impact (C, D, E, F)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn (A, B, C, D, E, F, G)*
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A, B, C, D, E, F, G)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, B, C, D, E, F, G)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A, B, C, D, E, F, G)*
- Bovengewestelijk

* Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Inheemse dier- en plantensoorten

De planten- en diersoorten van de private en openbare groene ruimten kunnen op zeer significante manier profiteren van de bewustmaking van de Brusselaars, doordat meer rekening wordt gehouden met de natuur in Brussel en door de gedragswijzigingen die dit meebrengt. Er is ook een zekere bereidheid om initiatieven op het vlak van de milieubescherming onder de aandacht te brengen van de Brusselaars, wat leidt tot een potentiële toename van de vraag aan organisaties die actief zijn in dit domein. Indien de middelen die aan de verenigingen worden toegekend om hierop in te spelen, niet volstaan, zal deze bewustmaking echter geen resultaat opleveren, waardoor een deel van de ondernomen acties zinloos wordt. Het is dus absoluut noodzakelijk **ervoor te zorgen dat de verenigingen kunnen voldoen aan de vraag. De inventaris van de verenigingen die bewustmakingsactiviteiten aanbieden, moet ook worden aangevuld met een stand van zaken van hun vermogen om aan een grotere vraag te voldoen met de middelen waarover ze vandaag beschikken.** Aangezien de middelen voor bewustmaking beperkt zijn, moeten **mogelijke samenwerkingsverbanden tussen de verenigingen die in het ontwerp van natuurplan zijn opgenomen, worden aangemoedigd.**

Onderwerp B: Neofyte planten en invasieve soorten

De bewustmaking op het vlak van het gebruik van inheemse soorten kan potentieel de introductie van invasieve soorten in de private groene ruimten verminderen. De doeltreffendheid van deze bewustmaking hangt af van de draagwijdte en van de toegewezen middelen.

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwoud

De bewustmaking rond de natuur kan leiden tot een groter respect voor de groene ruimten die voor het publiek toegankelijk zijn. Het effect blijft echter sterk afhankelijk van de middelen die hiervoor worden toegekend. Er zijn al bepaalde beschermingsmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden en de natuureservaten. Het effect kan dus groter zijn in de gebieden waar minder informatie wordt verstrekt aan het publiek en waar minder toezicht wordt uitgeoefend, zoals in de ruigten.

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

Deze maatregelen kunnen de perceptie die gebruikers hebben van de groene ruimten wijzigen en de kwaliteit van deze ruimten verbeteren. Ook het participatief beheer kan bijdragen tot de vergroening van de stad en de verbetering van het beheer van bepaalde groene ruimten. **Het is belangrijk dat dit participatief beheer steunt op het referentiesysteem in dit domein dat maatregel 10 voorziet.**

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

Het landschap zou wellicht licht gewijzigd worden. Bepaalde acties die worden ondernomen, bijvoorbeeld Brusselaars die zich de perkjes aan de voet van bomen toe-eigenen, kan plaatselijk voor aangename elementen zorgen die de biodiversiteit ten goede komen. De impact zal afhangen van de draagwijdte van de maatregelen op het vlak van de bewustmaking en de participatie van de Brusselaars.

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

De maatregelen voor bewustmaking rond de natuur kunnen leiden tot gedragswijzigingen die de

ontwikkeling van de fauna en de flora op veel plaatsen in het BHG ten goede komen, waardoor ze bijdragen tot de verbetering van het ecologisch netwerk. Op basis van de beschikbare informatie blijft het moeilijk om de potentiële impact van het ontwerp van natuurplan in dit domein te beoordelen.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de klimaatverandering

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De rol van de vegetatie en de groene ruimten in de klimaatverandering

- A. Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie
- B. Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van “koude-eilanden”
- C. Rol in de aanpassing aan de neerslagvariaties

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (A,B,C)
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn (A,B,C)

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A,B,C)
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A,B,C)
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A,B,C)
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Rol van koolstofput van de groene ruimten en de vegetatie

Maatregel 21 is er in het bijzonder op gericht de Brusselaars te informeren over de ecosysteemdiensten die de natuur verstrekt. Hoewel de koolstofopslag een van deze diensten vormt, blijft het verwachte globale effect van de maatregel op de hoeveelheid koolstof die wordt opgeslagen in het BHG niet-significant in verhouding tot de huidige koolstofopslag en de uitstoot van CO₂. Er wordt immers niet verwacht dat de maatregel aan de oorsprong zal liggen van groots opgezette acties in dit domein. Hetzelfde geldt voor de andere maatregelen.

Onderwerp B: Rol in de matiging van en de aanpassing aan zomerse hittegolven en in de aanwezigheid van “koude-eilanden”

De verschillende maatregelen zijn vooral gericht op bewustmaking rond natuur en biodiversiteit. De oplossingen die worden voorgesteld door de actoren die actief zijn in het domein van de bewustmaking voor natuur en biodiversiteit kunnen potentieel bijdragen tot de aanpassing aan de hittegolven. Alleen de acties die worden ondernomen in licht vergroende gebieden kunnen echter een significant effect hebben. Aangezien de bevolking alleen rechtstreeks kan handelen

in de privéruimten, kan deze maatregel alleen leiden tot acties op het vlak van daken, gevels en tuinen van privéwoningen die het hitte-eilandeffect kunnen verminderen. Gelet op de kostprijs van bepaalde inrichtingswerken die efficiënt zijn op dit vlak (groendak, ...) en de doelgroep, zal het globale effect wellicht zeer beperkt zijn. Andere stimulansen in dit domein zijn noodzakelijk.

Onderwerp C: Rol in de aanpassing aan de neerslagvariabiliteit

Net als in het geval van de hitte-eilanden kunnen de oplossingen die de actoren in het domein van de bewustmaking rond natuur en biodiversiteit voorstellen, potentieel bijdragen tot de aanpassing aan de neerslagvariabiliteit. Het effect zal afhangen van de ondernomen acties. In dit domein worden echter geen grote wijzigingen verwacht, gelet op de doelstellingen die deze maatregelen nastreven en de financiële middelen die nodig zijn voor de efficiënte inrichtingswerken (groendak, ...).

C. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de economie

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De participatie van de groene ruimten in de Brusselse economie

- A. *De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars*
- B. *Productie van goederen en diensten*
- C. *Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (B)
- Neutrale impact (A,C)
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn (B)
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog
- Gemiddeld
- Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (B)
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (B)
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (B)
- Gewestelijk (B)
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars

De creatie van werkgelegenheid ten gevolge van de uitvoering van deze maatregelen zal sterk afhangen van de toegekende begroting. Er wordt echter geen significante toename van de werkgelegenheid ten gevolge van deze maatregelen verwacht.

Onderwerp B: Productie van goederen en diensten

Naargelang van de toegekende budgetten zullen de bestaande diensten voor natuureducatie eventueel versterkt kunnen worden.

Daarnaast wordt ten behoeve van de scholen een inventaris opgesteld van de verenigingen en sites die bewustmakingsactiviteiten rond de natuur aanbieden. Deze inventaris zal ook beschikbaar zijn op het internet.

Onderwerp C: Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed

Van de maatregelen wordt geen significante impact op de grondwaarde van de onroerende goederen verwacht.

D. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de sociale toestand

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en de levenskwaliteit

- A. *De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën*
- B. *Sociale functies van de groene ruimten*
- C. *Recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (B,C)*
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn (B,C)*
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (B,C)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk (B,C)*

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (B,C)*
- Bovengewestelijk

Beknorte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: De financiële impact van de voorgestelde maatregelen voor de verschillende inkomenscategorieën

De herkomst van de middelen die zullen worden toegewezen aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan is op dit moment nog niet gekend. Het is dus niet mogelijk de impact van het ontwerpplan op de verschillende inkomenscategorieën te beoordelen.

Onderwerp B en C: Sociale, recreatieve en pedagogische functies van de groene ruimten

Alle maatregelen samen zullen in het algemeen een positief effect hebben op sociaal niveau. Maatregelen 21 en 22 hebben specifiek betrekking op de informatie, de bewustmaking en de educatie rond de ontwikkeling van de natuur en de biodiversiteit in een stedelijke omgeving. Via de groene ruimten willen ze gedragswijzigingen en initiatieven voor de natuur aanmoedigen, en daarnaast ook de pedagogische functies van de groene ruimten versterken. Maatregel 23 beoogt eerder het participatief beheer van de groene ruimten en vertrekt vanuit een invalshoek

van opvoeding en burgerschap. De uitvoering van deze maatregel maakt het potentieel mogelijk nieuwe activiteiten te promoten en de sociale cohesie te versterken. De maatregel vormt een reële gelegenheid voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van burgerschap doordat hij de dialoog en uitwisselingen tussen burens bevordert.

Het effect van deze maatregelen zal echter afhangen van de frequentie en de draagwijdte van de bewustmakingscampagnes, de budgetten waarover de verenigingen kunnen beschikken en de medewerking en de inbreng van de verschillende actoren.

E. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de gezondheid van de inwoners

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op de gezondheid (lichamelijke, cognitieve, psychologische en fysiologische functies))

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

De maatregelen van het cluster beogen hoofdzakelijk de bewustmaking van de Brusselaars voor de natuur en de biodiversiteit.

De acties van de verenigingen die de participatie van de inwoners inhouden, kunnen in de eerste plaats nuttige vrijetijdsactiviteiten vormen, die voor evenwicht zorgen in het leven van de betrokkenen. Bovendien kunnen deze acties leiden tot een beter leefklimaat voor de Brusselaars, wat eveneens gunstig is voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de inwoners.

Deze effecten hangen echter af van de ondernomen acties en van de draagwijdte en de doelgroep ervan.

F. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De groene ruimten en hun effecten op:

- A. *Het grondgebruik*
- B. *De uitgestrektheid van de doorlatende oppervlakten*
- C. *De gebieden met een hoge biologische waarde zoals de ruigten en de niet langer gebruikte spoorwegterreinen*
- D. *De bescherming van de binnenterreinen van huizenblokken*
- E. *De bescherming van woonwijken tegen geluidshinder en verontreiniging*
- F. *De nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars*
- G. *De bodemkwaliteit*
- H. *De historische parken en de beschermde gebieden*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact (C,D,F)*
- Neutrale impact (A,B,E,G,H)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn (C, D,E)*
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar (C,D,E)*

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Tijdelijk (C,D,E)*

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal (C,D,E)*
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

Onderwerp C, D, et F:

Door bewustmaking en informatie van het publiek kunnen maatregelen 21 en 22 potentieel een positieve impact hebben op de bescherming van de gebieden met een hoge biologische waarde en de binnenterreinen van huizenblokken. Alles hangt af van de onderwerpen die aan bod komen tijdens de bewustmakingscampagnes en van de actieprogramma's op het vlak van milieueducatie.

De uitvoering van maatregel 23 kan potentieel een positief effect hebben op de bescherming van de gebieden met een hoge biologische waarde, de binnenterreinen van huizenblokken en de nabijheid van de groene ruimten voor de Brusselaars. Het participatief beheer dat deze

maatregel voor ogen heeft, zal immers de bescherming van de groene ruimten zoals ruigten, speelplaatsen van scholen en binnenterreinen van huizenblokken aanmoedigen, en zal de Brusselaars ook dichterbij de natuur brengen en hen bewustmaken van het belang van de groene ruimten. Om een significant positief effect te bereiken, moet dit participatief beheer echter ook worden opgevolgd, en moet eventueel ook een beheersplan worden uitgewerkt voor deze verschillende gebieden.

Onderwerp G: De bodemkwaliteit

De maatregelen zullen in eerste instantie geen significant effect hebben op de bodemkwaliteit.

Onderwerp H: De historische parken en de beschermde gebieden

In het kader van maatregel 23 moet een bijzondere aandacht worden besteed aan het participatief beheer dat eventueel wordt ingevoerd in de beschermde gebieden, om de staat van instandhouding en de architectuur ervan niet te schaden. De acties die in deze gebieden worden ondernomen, moeten worden gepland en opgevolgd.

De andere maatregelen zullen wellicht geen significante impact hebben.

Doelstelling 7: Het bestuur inzake de natuur verbeteren

Maatregelen:

24. Een echt “Natuurplatform” invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN
25. De “Natuurpartnerschappen” met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten
26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren

A. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot natuur en biodiversiteit

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

- A. Inheemse dier- en plantensoorten
- B. Neofyte planten en invasieve soorten
- C. De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten
- D. Het Zoniënwoud
- E. De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt
- F. De stedelijke landschappen
- G. Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact (A, E, G)*
- Geringe tot matige positieve impact (B, C, D)*
- Neutrale impact (F)*
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn (A, B, C, D, E, F, G)*
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar (A, B, C, D, E, F, G)*
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent (A, B, C, D, E, F, G)*
- Tijdelijk

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk (A, B, C, D, E, F, G)*
- Bovengewestelijk

* Onderwerp(en) van het thema waarop het resultaat van de beoordeling betrekking heeft

Beknorte motivering van de beoordeling:

Onderwerp A: Inheemse dier- en plantensoorten

De uitvoering van deze maatregelen kan potentieel de ontwikkeling van de fauna en de flora verbeteren, en dit vooral in de gebieden met een aanzienlijke oppervlakte waarvoor op dit moment nog geen beheer wordt gevoerd dat gericht is op de ontwikkeling van de biodiversiteit. De impact zal nochtans afhangen van de partners die bereid zijn doelstellingencontracten in te voeren, van de oppervlakte en van de gebieden in kwestie.

Onderwerp B: Neofyte planten en invasieve soorten

De impact op de invasieve soorten kan relatief groot zijn indien de doelstellingencontracten voor natuur en biodiversiteit ook de strijd tegen deze soorten omvatten. Gelet op de kosten die bij een dergelijk beheer komen kijken, is het zeer waarschijnlijk dat de actoren die deze contracten willen invoeren, er niet de nodige middelen aan zullen willen besteden, waardoor de potentiële positieve impact zal afnemen.

Onderwerpen C en D: De “Natura 2000”-habitats en andere natuurlijke gebieden die een beschermingsstatuut genieten, de gebieden met een hoge biologische waarde en de stedelijke ruigten en Het Zoniënwoud

Terwijl de impact op de bestaande beschermde natuurgebieden wellicht verwaarloosbaar zal zijn, kan deze impact wel significant zijn voor bepaalde gebieden met een hoge biologische waarde doordat beter rekening wordt gehouden met de natuur, vooral in het beleid van ruimtelijke ordening, of doordat het beheer erop vooruitgaat. **De hervorming van de beschermingsstatuten mag echter in geen geval leiden tot een vermindering van het niveau van de natuurbescherming. Bovendien moeten de elementen die deel uitmaken van een eventueel plan voor erfgoedbeheer het nog altijd mogelijk maken de doelstellingen op het vlak van bescherming van de fauna en de flora, die zijn opgenomen in het beheersplan van de beschermde gebieden, te bereiken.**

Onderwerp E: De kwaliteit, de hoeveelheid en de perceptie van de groene ruimten en de blauwe ruimten (landschapselementen, recreatievoorzieningen, historische aspecten, erfgoed, enz.), vooral van de groene ruimten in de buurt

De maatregelen kunnen potentieel leiden tot een verbetering van de kwaliteit en de hoeveelheid van de biologisch waardevolle groene ruimten. De verschillende maatregelen hebben echter geen betrekking op de blauwe ruimten.

De invoering van een coördinatie tussen het BROH en Leefmilieu Brussel zou er ook toe moeten leiden dat rekening wordt gehouden met de bescherming van het erfgoed, en vooral het bebouwde erfgoed, binnen de beschermde gebieden. Het omgekeerde is eveneens mogelijk, wanneer de natuur in aanmerking wordt genomen bij een eventuele actie voor bescherming van een landschap op initiatief van de Directie voor Monumenten en Landschappen.

Onderwerp F: De stedelijke landschappen

Het stedelijk landschap zal wellicht weinig wijzigingen ondergaan ten gevolge van deze maatregelen.

Onderwerp G: Het ecologisch netwerk en het groene netwerk

Een betere coördinatie tussen de openbare diensten kan potentieel leiden tot een betere inaanmerkingneming van de natuur in de toekomstige projecten en in het dagelijks beheer van

de verschillende elementen die deel uitmaken van de stad, en die de facto het ecologisch netwerk verbeteren. De maatregel betreffende de natuurpartnerschappen kan potentieel een bijzonder positieve impact hebben op dit vlak, vooral op basis van de natuurlijke functie van corridor die bepaalde verbindingswegen en hun onmiddellijke omgeving vormen.

B. Beoordeling van het cluster van maatregelen met betrekking tot de economie

Onderwerpen van het milieuthema die in aanmerking worden genomen in de effectenbeoordeling:

De participatie van de groene ruimten in de Brusselse economie

- A. *De creatie van werkgelegenheid in het BHG en de toegankelijkheid ervan voor de Brusselaars*
- B. *Productie van goederen en diensten*
- C. *Evolutie van de grondwaarde van het vastgoed*

Intensiteit van de potentiële impact:

- Grote positieve impact
- Geringe tot matige positieve impact
- Neutrale impact
- Geringe tot matige negatieve impact
- Grote negatieve impact

Uiting van de potentiële impact:

- Korte termijn
- Middellange termijn
- Lange termijn

Betrouwbaarheid van de beoordeling (onzekerheidsniveau):

- Hoog Gemiddeld Laag

Omkeerbaarheid van de potentiële impact:

- Omkeerbaar
- Niet omkeerbaar

Duur van de potentiële impact:

- Permanent
- Non-permanent

Schaal van de potentiële impact:

- Lokaal
- Gewestelijk
- Bovengewestelijk

Beknopte motivering van de beoordeling:

In eerste instantie zullen de verschillende maatregelen geen significante impact hebben op de economische toestand van het Gewest. De verschillende maatregelen zullen immers geen directe invloed hebben op de creatie van werkgelegenheid, de productie van goederen en diensten en de grondwaarde van de onroerende goederen. In het algemeen zijn deze maatregelen erop gericht de ontmoetingen en uitwisselingen tussen actoren te vergemakkelijken en partnerschappen aan te moedigen voor de inrichting en het ecologisch beheer van de groene ruimten. Ze hebben niet specifiek betrekking op de economische ontwikkeling van het Gewest.

6.3.2.1.1 Specifieke punten die volgens het BB moeten worden behandeld

Het BB vermeldt eveneens dat een bijzondere aandacht moet worden besteed aan de effecten op:

1. de fauna en de flora (en vooral de soorten en de habitats van communautair en gewestelijk belang), en de coherentie van het Brussels ecologisch netwerk, ook buiten de Natura 2000-gebieden;
2. de historische parken en de beschermde gebieden;
3. de algemene kwaliteit van het milieu en de leefomgeving in de hoofdstad;
4. de notie sociale rechtvaardigheid op het vlak van de toegang tot de groene ruimten en de verdeling van de sociale voordelen van het plan, vooral op het niveau van de gezondheid en het welzijn van de inwoners;
5. de economische aantrekkelijkheid van het Gewest, de stad en de gemeenten.

Het eerste punt wordt behandeld in de fiches, via verschillende onderwerpen, en in de passende beoordeling.

Het tweede punt werd opgenomen bij de onderwerpen van het thema over het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit.

Het derde punt wordt behandeld onder punt **6.3.3.1. Globale interpretatie van de beoordeelde impact van het ontwerp van natuurplan op schaal van elk behandeld milieuthema.**

Het vierde punt werd behandeld via de onderwerpen van het thema betreffende de sociale toestand in de analysefiches.

Het vijfde punt wordt behandeld onder punt **7.4.3.3. Aantrekkelijkheid van de stad**

6.3.3 Fase 3: Globale interpretatie van de resultaten.

6.3.3.1 Globale interpretatie van de beoordeelde impact van het ontwerp van natuurplan op schaal van elk behandeld milieuthema

De eerder gemaakte analyse geeft geen totaalbeeld van de mogelijke impact van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan, maar een visie per cluster van maatregelen op het niveau van een bepaald thema. Voor een totaalbeeld van de impact werd een “verticale” interpretatie gemaakt van de resultaten van de analyse, waarin elk milieuthema in zijn geheel wordt bekeken.

Onderdelen van het ontwerp van natuurplan	Milieuthema's											
	Natuur en biodiversiteit	Kwaliteit van de buitenlucht	Geluids- en trillings-omgeving	Klimaatverandering	Oppervlakte- en grondwater	Energie	Afval	Economie	Sociale toestand	Gezondheid van de bewoners	Mobiliteit	Grondgebruik, stedenbouw, erfgoed en bodemkwaliteit
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	++	+	+	+	+		+/-	+	++	++	+	+
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	++	+	+	+	+			+	+	+	+	+/-
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	++	+	+	+	+			+/-	+	+		+/-
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	++		+		+		+	+	+	+	+	+
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	++				+			+/-			+/-	+
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	++			+					+	+		+
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	++							+				

Figuur III.6-1: Schematische voorstelling van de “verticale” interpretatie van de resultaten van de analyse

Deze “globale” interpretatie van de resultaten geeft dus de impact weer die wordt verwacht van de uitvoering van de clusters van maatregelen waarvoor een potentiële significante impact werd aangetoond in de screening die in Fase 1 voor elk milieuthema werd uitgevoerd. Bepaalde milieuthema’s worden alleen op significante wijze beïnvloed door de uitvoering van bepaalde doelstellingen van het ontwerp van natuurplan.

6.3.3.1.1 Verwachte globale impact op natuur en biodiversiteit

De verwachtingen van het natuurplan worden bevestigd door deze beoordeling, die stelt dat de uitvoering van het ontwerp van natuurplan tal van positieve gevolgen zou hebben voor de natuur en de biodiversiteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Door de verschillende voorziene maatregelen, vooral met betrekking tot de verbetering van het ecologisch netwerk, het ecologisch beheer van de groene ruimten of de uitvoering van de beheersplannen voor de beschermde gebieden, zouden de kwaliteit en de bescherming van de groene ruimten en de soorten, evenals de veerkracht ervan, aanzienlijk moeten verbeteren.

Daarnaast mag worden verwacht dat het landschap van het BHG wordt gewijzigd door de uitvoering van bepaalde maatregelen die gericht zijn op de ontwikkeling van bijkomende groene ruimten of de vergroening van bepaalde ruimten van de stad. Deze mogelijke impact zal doorgaans echter beperkt blijven tot de lokale schaal, en zal afhangen van de inrichtingswerken die daadwerkelijk worden uitgevoerd. De beoordeling geeft echter aan **dat het belangrijk is de versterking van de krachtlijnen van het landschap of het historisch natuurlijk erfgoed van de stad op te nemen in de denkoefening over deze “groene” ontwikkeling, vooral ter hoogte van en in de nabijheid van de aders Kanaal-Zenne.**

De analyse wijst niet alleen op de positieve gevolgen voor dit milieuthema die van het ontwerp van natuurplan worden verwacht, maar ook op de noodzaak van bepaalde voorzorgen bij de uitvoering ervan.

Zo moet bijvoorbeeld **een bijzondere aandacht worden besteed aan de aanwezigheid van gevoelige habitats en soorten bij de uitvoering van de strategie voor onthaal van het publiek of bij de openstelling voor het publiek van bepaalde ruigten.**

Ook merken we op dat terwijl de maatregelen vaak uitdrukkelijk verwijzen naar het groene netwerk, dit veel minder het geval is voor het blauwe netwerk. **De vochtige en aquatische habitats moeten dus eveneens in aanmerking worden genomen bij de uitvoering van de maatregelen, vooral die met betrekking tot de verbetering van de kwaliteit van het ecologisch netwerk en het beheer van de groene ruimten.**

De impact van het ontwerpplan op de invasieve soorten zal in eerste instantie eveneens beperkt zijn. Hoewel geen van de maatregelen de verspreiding en de introductie van invasieve soorten bevordert, lijkt het ontwerp van natuurplan slechts een beperkte impact te hebben op het vlak van de strijd tegen deze soorten. Over de middelen die hiervoor worden ingezet en de exacte aard van bepaalde maatregelen blijven we echter in het ongewisse. **De maatregelen die het ontwerp van natuurplan voorziet ter bestrijding van de invasieve soorten op schaal van het BHG en het land moeten dus in elk geval worden opgedreven.**

Opdat de Brusselaars de nieuwe beheersmaatregelen voor de groene ruimten zouden aanvaarden, is **informatie aan en educatie van de bevolking over het nut van de invoering van een milieuvriendelijk beheer noodzakelijk.**

6.3.3.1.2 Verwachte globale impact op de kwaliteit van de buitenlucht

In het algemeen kunnen de voorgestelde maatregelen voor vergroening van het BHG mogelijkwijs leiden tot een verbetering van de luchtkwaliteit door de filterende of bufferende werking van de vegetatie (die de concentratie van fijne deeltjes doet afnemen). Het effect op de luchtkwaliteit zal echter vooral afhangen van de bijzonderheden bij de uitvoering van deze maatregelen, van de geselecteerde soorten en van hun plaatsbepaling, aangezien deze parameters het verwachte effect van de vegetatie beïnvloeden.

We vermelden ook dat de maatregelen met betrekking tot de begroening van het BHG **een negatief gevolg kunnen hebben op het vlak van de luchtkwaliteit, vooral doordat de concentratie van (allergene) pollen in de lucht toeneemt of doordat de verspreiding van pollutanten door de wind wordt belemmerd, indien geen voorzorgen worden getroffen in het kader van de uitvoering van deze maatregelen.**

6.3.3.1.3 Verwachte globale impact op de kwaliteit van de geluids- en trillingsomgeving

De globale impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op de geluidsomgeving blijft over het geheel beschouwd zeer beperkt. Het effect van de vegetatie op het vlak van geluidsbepanking blijft minimaal. De “groene schermen” moeten heel (tientallen meters) breed zijn om een vermindering met enkele decibels te verkrijgen. Het effect van vegetatie op de gewaarwording van geluid is vaak vooral psychologisch van aard.

De maatregelen kunnen nochtans bijdragen tot het behoud of de ontwikkeling van stille gebieden ten gevolge van de gemaakte keuzes op het vlak van ruimtelijke ordening (begroende zone in de plaats van een potentieel lawaaierige menselijke activiteit).

6.3.3.1.4 Verwachte globale impact op de klimaatverandering

Met betrekking tot de aanpassing aan de klimaatveranderingen kunnen bepaalde maatregelen de afvloeiing van het hemelwater verbeteren en het hitte-eilandeffect verminderen, vooral doordat de doorlatende oppervlakte toeneemt door de begroening van het BHG en de aanwezigheid van meer vegetatie. De impact zal evenwel afhangen van de inrichtingswerken en de plaats ervan.

De maatregelen van het ontwerp van natuurplan die een toegenomen begroening van het BHG inhouden, kunnen eventueel ook de opslag van CO₂ door de vegetatie doen toenemen. Deze opslag zal echter afhangen van de bijzondere eigenschappen van de voorziene inrichtingswerken en van de geselecteerde planten. De bijkomende hoeveelheid CO₂ die wordt opgeslagen ten gevolge van de uitvoering van het natuurplan blijft in eerste instantie beperkt, vergeleken met de totale uitstoot van het BHG, wat erop wijst dat de impact van het plan op de klimaatveranderingen in eerste instantie weinig significant blijft. We merken ook op dat andere broeikasgassen (buiten CO₂) bijdragen tot de klimaatopwarming waarop de vegetatie a priori minder impact heeft.

6.3.3.1.5 Verwachte globale impact op het oppervlakte- en grondwater

De verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan beogen uitdrukkelijk het landmilieu, maar niet het aquatische milieu. Het verwachte effect op het aquatische milieu hangt dus soms af van de interpretatie die aan de maatregelen wordt gegeven, wat de beoordeling bemoeilijkt. Zoals eerder gezegd **is het absoluut noodzakelijk dat de maatregelen van het ontwerp van natuurplan ook betrekking zouden hebben op het aquatische milieu, om de uitdagingen op dit vlak te kunnen aangaan.**

De begroening die bepaalde maatregelen nastreven, zoals maatregelen 2 en 3, houdt soms ook in dat de grond weer doorlatend wordt gemaakt, en dus dat de afvloeiing van hemelwater naar het grondwater wordt verbeterd.

De maatregelen die verband houden met de invoering van een milieuvriendelijker beheer van de groene ruimten (geen pesticiden, ...) kunnen ook leiden tot een verbetering van de fysisch-chemische kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.

6.3.3.1.6 Verwachte globale impact op het afval

Verwacht wordt dat de uitvoering van het ontwerp van natuurplan een significant effect zal hebben op het volume (en dus het beheer) van alleen het groenafval. Op basis van de voorschriften van bepaalde maatregelen kan een stijging van de hoeveelheid groenafval worden verwacht ten gevolge van de begroening van het BHG. In dit kader is het belangrijk dat de nuttige toepassing van dit afval, dat ook een hulpbron vormt (compost, strooisellaag, ...), wordt bevorderd.

De hoeveelheden die worden afgevoerd naar een centrum voor nuttige toepassing hangen dus af van het beheer dat in de groene ruimten wordt toegepast.

6.3.3.1.7 Verwachte globale impact op de economie

Verwacht wordt dat de uitvoering van het ontwerp van natuurplan **geen significante wijziging van de Brusselse economie in haar geheel inhoudt**. Slechts bepaalde sectoren zullen de gevolgen ervan ondervinden.

In het algemeen is een stijging van de werkgelegenheid in het domein van het natuurbeheer mogelijk. Deze mogelijke stijging betreft vooral de overheidssector, doordat de werklust toeneemt, en zal afhangen van de draagwijdte van de uitvoering van de verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan en van de toegekende middelen. Daar staat tegenover dat het effect op de tewerkstelling in de privésector waarschijnlijk zeer beperkt zal zijn, doordat er geen direct dwingende maatregelen zijn. De maatregelen kunnen echter leiden tot nieuwe openbare aanbestedingen, die dus onrechtstreeks nieuwe banen in de privésector bevorderen.

De maatregelen die een zekere vergroening van het Gewest inhouden, kunnen eveneens leiden tot de productie van nieuwe producten (compost, fruit, ...) **op voorwaarde dat een systeem voor de productie en/of nuttige toepassing ervan wordt ingevoerd (ophaling en verwerking van de geproduceerde materialen)**.

Daarnaast zouden bepaalde bestaande diensten (regeling van het afvloeiend water, thermische regeling, plaatsen voor vrije tijd en ontspanning, ...) erop vooruit kunnen gaan naargelang van de draagwijdte van de uitvoering van de maatregelen voor begroening van het BHG.

Tot slot zou de prijs van bepaalde woongebouwen potentieel kunnen stijgen door de toename van groen in de buurt (bomen, parken, ...). Het blijft moeilijk deze stijging in te schatten, aangezien er geen principes zijn vastgelegd ter zake en er verschillende factoren bij betrokken zijn (type van inrichtingswerken,....).

6.3.3.1.8 Verwachte globale impact op de sociale toestand

De versterking van de aanwezigheid van natuur ter hoogte van de openbare ruimten, vooral in gebieden met een tekort aan groene ruimten, zou de sociale ongelijkheid op het vlak van de toegang tot groene ruimten moeten verminderen. Bovendien zou een sterkere aanwezigheid van natuur in de stad de kwaliteit van de leefomgeving van de Brusselaars kunnen verbeteren.

Toch kan de uitvoering van deze maatregelen ook een averechts effect hebben. Binnen de perimeter van het Gewest waarop de maatregelen vooral betrekking hebben (centrum, kanaalzone), woont immers vooral een meer achtergestelde bevolking (notie "arme halve maan" van het Gewest), en de verwachte stijging van de kwaliteit van de leefomgeving zou gepaard kunnen gaan met een stijging van de prijs van bepaalde residentiële onroerende goederen, met mogelijk de "gentrificatie" van deze stadswijken tot gevolg. Dit fenomeen houdt echter verschillende factoren in, en er zijn geen precieze gegevens over de prijsstijging van vastgoed door de aanwezigheid van groen. De exacte invloed van de maatregelen op dit vlak blijft dus moeilijk te beoordelen. Het Gewest streeft naar een grotere sociale mix en rechtvaardigheid in bepaalde stadszones, Daarom is het belangrijk **dat op dit vlak een aantal maatregelen voor follow-up worden ingevoerd, om te garanderen dat de residentiële onroerende goederen die gelegen zijn in de gebieden waarop het ontwerp van natuurplan in het bijzonder betrekking heeft, toegankelijk blijven voor personen met een bescheiden inkomen**.

Tot slot vermelden we dat nog altijd onduidelijk is uit welke hoek de begroting voor uitvoering van het ontwerp van natuurplan zal komen. Het effect van de samenstelling van de begroting die nodig is voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op de verschillende sociale bevolkingscategorieën, kan dus niet worden beoordeeld.

6.3.3.1.9 Verwachte globale impact op de gezondheid van de inwoners

Verwacht wordt dat de uitvoering van het natuurplan een positief effect zal hebben op de menselijke gezondheid. De verbetering van de leefomgeving door de begroening van het BHG, vooral in de gebieden met een tekort aan groene ruimten, kan een positief effect hebben op de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de bevolking. Deze impact zal afhangen van de voorziene inrichtingswerken en van de plaats ervan.

Daarnaast moet rekening worden gehouden met de verwachte positieve effecten van het ontwerp van natuurplan op de andere milieuthema's die eerder aan bod zijn gekomen (luchtkwaliteit, klimaat, geluidsomgeving, ...), om tot een vollediger beeld te komen van de mogelijke effecten op de gezondheid van de mensen.

6.3.3.1.10 Verwachte globale impact op de mobiliteit

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan zou geen significante gevolgen mogen hebben op het vlak van de mobiliteit.

Het ontwerp van natuurplan houdt echter de mogelijkheid in dat de begroening van de stad wordt gekoppeld aan de ontwikkeling van de zachte vervoerswijzen, om deze te bevorderen. De natuur zou immers kunnen profiteren van de ontwikkeling van de zachte vervoerswijzen (aanplantingen langs trage wegen, ...), en tegelijk zouden de zachte vervoerswijzen kunnen profiteren van de ontwikkeling van de natuur (betere kwaliteit van de zachte verbindingswegen door begroening van de directe omgeving, ...).

6.3.3.1.11 Verwachte globale impact op het grondgebruik, de stedenbouw, het erfgoed en de bodemkwaliteit

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan houdt een wijziging van het grondgebruik in, in het bijzonder door de invoering van groene gebieden. Naar verwachting zal ook de afstand van de Brusselaars tot de groene ruimten afnemen, en dit vooral in de zones waarin er een tekort is aan groene ruimten.

De nuttige toepassing van ruigten wordt in het bijzonder nagestreefd in het kader van het ontwerp van natuurplan. De mogelijke inrichting van deze zones is het voorwerp van tal van maatregelen, waaronder maatregelen 4, 5 en 6. Naar verwachting zal de bescherming en de toegankelijkheid ervan toenemen in de komende jaren, ten gevolge van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan.

We vermelden in het bijzonder dat de multifunctionele beheersplannen ook een maximale ontwikkeling van de biodiversiteit mogelijk maken ter hoogte van de landschappen die beschermd zijn als erfgoed, zonder hun specifieke architecturale eigenheid uit het oog te verliezen. **Hiervoor zal een bijzondere aandacht worden besteed aan de opstelling van de beheersplannen, om deze 2 doelstellingen met elkaar te verzoenen, namelijk de ontwikkeling van de biodiversiteit en de erfgoedbescherming, die soms tegenstrijdige maatregelen kunnen vereisen. Maatregelen voor follow-up moeten eveneens worden voorzien wanneer participatieve acties plaatsvinden ter hoogte of in de omgeving van een beschermd landschap, om de bescherming ervan te garanderen.**

Het huidige gebruik van de binnenterreinen van huizenblokken als groene ruimten zou eveneens een betere bescherming kunnen krijgen, vooral dankzij maatregel 9 en de indicator ervan.

6.3.3.1.12 Evolutie van de algemene kwaliteit van het leefmilieu en van de leefomgeving in de hoofdstad

In het algemeen, en op basis van de beschikbare informatie, zou het natuurplan moeten leiden tot meer vegetatie en meer groene ruimten binnen het Gewest, tot een verbetering van de staat van instandhouding van tal van groengebieden en tot een verbetering van de luchtkwaliteit en van de omgeving. De algemene kwaliteit van het milieu en van de leefomgeving in het BHG zou er dus op moeten vooruitgaan.

De draagwijdte van al deze mogelijke verbeteringen blijft echter moeilijk te beoordelen doordat tal van andere factoren een rol spelen (begroting, type van inrichtingswerken, plaatsbepaling van de inrichtingswerken, begunstigde personen).

Bovendien zal deze verbetering van de algemene milieukwaliteit vooral ook afhangen van de keuzes die worden gemaakt op het vlak van de ontwikkeling van het Gewest en van de uitvoering van andere plannen of programma's. Deze beoordeling benadrukt dat de uitvoering van de acties van het natuurplan moet worden gekoppeld aan de denkoefening over andere benaderingen en beleidslijnen van het Gewest, wanneer dit relevant lijkt (mobiliteitsplan, kanaalplan, enz.), om de inspanningen voor een duurzame ontwikkeling van het Gewest en voor het welzijn van de inwoners ervan te bevorderen en te optimaliseren.

6.3.3.1.13 Impact van het ontwerp van natuurplan buiten het BHG

Hoewel het grootste deel van de impact wellicht alleen van toepassing is op het BHG, zijn er ook positieve effecten van het natuurplan die de andere Gewesten van het land ten goede kunnen komen, door de aanwezigheid van overdrachtvectoren tussen het BHG en de andere Gewesten.

Zo kunnen de maatregelen ter bevordering van de verbetering van de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren ook voordelen inhouden voor de gebieden die gelegen zijn stroomafwaarts van de waterlopen die het BHG doorkruisen, of voor de gebruikers van de grondwaterbekkens buiten het BHG. De betere aansluiting tussen bepaalde groene onderdelen van de aangrenzende Gewesten enerzijds en het Brusselse groene netwerk anderzijds, kan ook de bewegingsvrijheid van planten en dieren tussen het BHG en de rand ervan vergroten. De banen die eventueel worden gecreëerd door de invoering van de maatregelen kunnen ook de inwoners van de andere Gewesten van het land ten goede komen. Hetzelfde geldt voor de bewustmakingsacties die in het BHG worden gevoerd, de strijd tegen invasieve soorten, ... Zoals eerder gesteld, zal de impact van de verschillende maatregelen buiten het BHG echter vooral afhangen van de begroting die wordt toegekend aan de uitvoering van het ontwerp van natuurplan, de voorziene inrichtingswerken en de draagwijdte van de uitvoering van de maatregelen.

6.3.3.2 Globale interpretatie van de beoordeelde effecten van het ontwerp van natuurplan op schaal van elke behandelde doelstelling

Aan de hand van de "verticale" interpretatie die werd uitgevoerd in het voorgaande deel kan de algemene impact van het natuurplan op elk van de relevante milieuthema's worden beoordeeld.

Dit deel geeft een "horizontale" interpretatie van de uitgevoerde analyse, namelijk een beeld van de totale impact van de clusters van maatregelen van elke doelstelling van het natuurplan.

Onderdelen van het ontwerp van natuurplan	Milieuthema's											
	Natuur en biodiversiteit	Kwaliteit van de buitenlucht	Delicade- en trillingsomgeving	Klimaatverandering	Oppervlakte- en grondwater	Energie	Arval	Economie	Sociale toestand	Gezondheid van de bewoners	Mobiliteit	Grondgebruik, stadsbouw, erfgoed en bodemkwaliteit
➔ 1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	++	+	+	+	+		+/-	+	++	++	+	+
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	++	+	+	+	+			+	+	+	+	+/-
➔ 3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	++	+	+	+	+			+/-	+	+		+/-
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	++		+		+		+	+	+	+	+	+
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	++				+			+/-			+/-	+
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	++			+					+	+		+
➔ 7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	++							+				

Figuur III.6-2: Schematische voorstelling van de "horizontale" interpretatie van de resultaten van de analyse

6.3.3.2.1 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 1

De uitvoering van de maatregelen van doelstelling 1, die erop gericht zijn de toegang van de Brusselaars tot de natuur te verbeteren, zou bijzonder positieve effecten moeten hebben op het niveau van de natuur. De maatregelen kunnen immers de coherentie van het ecologisch netwerk vergroten, en dus ook de veerkracht van de ecosystemen in het algemeen, en van de Natura 2000-gebieden in het bijzonder. Ze helpen ook de ongelijkheid op het vlak van de toegang tot de groene ruimten verkleinen. Positieve effecten kunnen zich ook voordoen op het vlak van de luchtkwaliteit, de aanpassing aan de klimaatverandering en de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren, en op het vlak van het grondgebruik naargelang van de voorziene inrichtingswerken.

Hoewel de maatregelen van doelstelling 1 potentieel positieve effecten inhouden, kan de uitvoering ervan ook negatieve effecten hebben, vooral op het vlak van de luchtkwaliteit, de staat van instandhouding van de meest kwetsbare habitats en soorten en de toegankelijkheid van woningen gelegen in de nabijheid van de gebieden waarop het ontwerp van natuurplan betrekking heeft.

Het is dus absoluut noodzakelijk dat **voorzorgen worden getroffen bij de uitvoering van deze maatregelen, en vooral op het vlak van:**

- **de kwetsbare soorten en habitats, vooral in het kader van de toegankelijkheid ervan;**
- **de openstelling van de ruigten voor het publiek, om hun rol in het ecologisch netwerk te garanderen;**
- **de keuze van de aangeplante soorten, vooral om de verspreiding van invasieve soorten of van zeer allergene pollen te vermijden;**
- **het beheer van het groenafval met het oog op de nuttige toepassing ervan;**
- **de mogelijke prijsstijging van bepaalde onroerende goederen, om te garanderen dat woningen gelegen in de nabijheid van de gebieden waarop het plan betrekking heeft, toegankelijk blijven voor de minst bemiddelde bevolkingsgroep;**
- **de bijzondere kenmerken van de beschermde landschappen, om hun architecturale kenmerken te behouden.**

Deze maatregelen houden ook kansen in om het landschap van het BHG te verfraaien, de zachte mobiliteit te bevorderen en bodemerosie tegen te gaan.

6.3.3.2.2 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 2

De maatregelen van doelstelling 2, die tot doel hebben het gewestelijke groene netwerk te versterken, zullen wellicht een bijzonder positief effect hebben op het vlak van de natuurbescherming aangezien ze de coherentie van het ecologisch netwerk vergroten, en dus ook de veerkracht van de ecosystemen in het algemeen en van de Natura 2000-gebieden in het bijzonder. Daarnaast dragen ze bij tot de ontwikkeling van het ecologisch netwerk. Ook op het vlak van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater kan een positieve impact worden verwacht.

Net als de maatregelen van doelstelling 1 kunnen de maatregelen van doelstelling 2 ook negatieve effecten hebben en **vereisen ze dus dat bepaalde voorzorgen worden getroffen bij de uitvoering ervan, met betrekking tot:**

- **de mogelijke prijsstijging van bepaalde onroerende goederen;**
- **het behoud van het recreatieve karakter en van de functie van natuurcorridor van het groene netwerk;**
- **de specifieke bijzondere eigenschappen van de beschermde landschappen.**

De maatregelen van doelstelling 2 houden ook kansen in voor de bescherming van de private binnenterreinen van huizenblokken.

6.3.3.2.3 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 3

De maatregelen van doelstelling 3, die tot doel hebben de uitdagingen op het vlak van de natuur te integreren in de plannen en projecten, kunnen potentieel een bijzonder positief effect hebben op de natuur, alsook op de aanpassing aan de klimaatveranderingen. Daarnaast kunnen positieve effecten worden verwacht op het vlak van het grondgebruik. Op dit moment zijn de onderwerpen die de natuurfacilitator zal behandelen en de inhoud van de indicator echter nog niet volledig gekend. Om de efficiëntie van deze maatregelen te garanderen moeten **wijzigingen worden aangebracht aan het ontwerp van natuurplan om:**

- **te garanderen dat de natuurfacilitator zoveel mogelijk milieuthema's behandelt, dat de adviezen die hij geeft, zijn afgestemd op specifieke situaties, en dat de adviezen gebaseerd zijn op kennis die wordt aanvaard door de voltallige wetenschappelijke gemeenschap;**
- **te garanderen dat de indicator zo goed mogelijk weergeeft in welke mate de natuur in aanmerking wordt genomen in de verschillende mogelijke projecten, met inbegrip van particuliere projecten. Andere elementen moeten evenwel in aanmerking worden genomen in het beslissingsproces, dat niet uitsluitend op de resultaten van de indicator gebaseerd mag zijn.**

Een ander belangrijk punt is het dwingende karakter van de indicator en van de adviezen die de facilitator geeft, wat de doeltreffendheid ervan kan garanderen. Het ontwerp van natuurplan geeft hierover geen informatie, hoewel de indicator kan worden opgenomen in de GSV, wat er een dwingend karakter aan zou geven. **Het ontwerp van natuurplan moet dus worden aangevuld om te garanderen dat de adviezen en de verplichtingen die voortvloeien uit deze maatregelen ook worden opgevolgd.**

6.3.3.2.4 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 4

De maatregelen van doelstelling 4, die tot doel heeft het ecologisch beheer van de groene ruimten uit te breiden en te versterken, kan potentieel een bijzonder positief effect hebben op de biologische waarde van de groene ruimten en, in mindere mate, op de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater en de economie. Deze maatregelen kunnen echter ook negatieve effecten hebben, bijvoorbeeld op het vlak van de beschikbare oppervlakten voor recreatieve activiteiten of op het vlak van de erfgoedwaarde van het gebied waarop de maatregelen betrekking hebben.

De doeltreffendheid van deze maatregelen op het vlak van de verbetering van de kwaliteit van de biologische waarde van de groene ruimten, en de negatieve effecten die eruit kunnen voortvloeien, hangen dus sterk af van de inhoud van deze beheersplannen en referentiesystemen die op dit moment nog niet gekend is. **Een bijzondere aandacht moet dus worden besteed aan de opstelling ervan, om te garanderen dat ze goed afgestemd zijn en dat ze zoveel mogelijk milieuthema's omvatten (sociaal, geluid, ...). Bovendien moeten conflicten worden vermeden tussen de bescherming van de natuurlijke milieus en de ecologische kwaliteit ervan enerzijds, en de recreatieve en sociale functies van deze ruimten en de erfgoedwaarde ervan, anderzijds.**

6.3.3.2.5 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 5

De maatregelen van doelstelling 5, die tot doel heeft het onthaal van de wilde fauna en flora en de stadsontwikkeling met elkaar te verzoenen, kunnen potentieel een bijzonder positief effect hebben op de natuur en op de kwaliteit de het oppervlakte- en grondwater.

Bij de uitvoering van maatregel 19 betreffende de optimalisering van het beheer van de hinder door fauna en flora moet echter zeer omzichtig tewerk worden gegaan, aangezien de soorten waarop deze maatregelen betrekking hebben deels beschermd zijn, opdat er geen negatief effect zou zijn op de staat van instandhouding van bepaalde soorten.

De maatregelen van doelstelling 5 houden eveneens mogelijkheden in voor de strijd tegen de invasieve soorten. Hoewel het ontwerp van natuurplan een aantal acties voorziet, vooral in het kader van maatregel 18 betreffende het optimaliseren van het beheer van de invasieve uitheemse soorten, bestaat de kans dat deze niet volstaan. Het ontwerp van natuurplan vormt de gelegenheid om de strijd tegen de invasieve soorten in het BHG te bevorderen. **De acties ter bestrijding van de invasieve soorten moeten dus verder worden uitgewerkt.**

6.3.3.2.6 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 6

De maatregelen van doelstelling 6, die tot doel heeft de Brusselaars wakker te schudden en op de been te brengen voor natuur en de biodiversiteit, kunnen een bijzonder positief effect hebben op het vlak van de natuur. Het budget dat zal worden uitgetrokken en de thema's/acties die aan bod zullen komen, zijn echter nog niet gekend.

Opdat de maatregelen van doelstelling 6 ter zake een echt positief effect zouden hebben, moeten dus veel bijkomende middelen worden vrijgemaakt. Zonder bijkomende financiële steun is het bijvoorbeeld weinig waarschijnlijk dat de verenigingen kunnen tegemoetkomen aan de toegenomen vraag in het domein naar bewustmaking voor de natuur.

In het geval van de uitvoering van maatregel 23, betreffende de promotie van het participatief beheer, is echter ook een negatieve impact denkbaar, vooral in de gebieden die op biologisch vlak kwetsbaar zijn of op het vlak van de erfgoedwaarde. **Er moeten dus voorzorgsmaatregelen worden getroffen.**

6.3.3.2.7 Globale impact van de maatregelen van doelstelling 7

De maatregelen van doelstelling 7, die tot doel heeft het bestuur inzake de natuur verbeteren, kunnen potentieel een bijzonder positief effect hebben op het vlak van de natuur. Om elke negatieve impact te vermijden, moet echter **een bijzondere aandacht worden besteed aan maatregel 26 die erop gericht is de aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten te optimaliseren, om het bestaande beschermingsniveau in de verschillende groene ruimten niet te doen afnemen.**

7 IMPACT VAN HET ONTWERPPLAN OP HET VLAK VAN BEHEER EN MIDDELEN, EN GEVOLGEN VOOR DE VERSCHILLENDE SPELERS EN DE ONTWIKKELING VAN HET GEWEST

7.1 DOELSTELLINGEN

De doelstelling van dit hoofdstuk is de impact van de uitvoering van het natuurplan op een reeks onderwerpen die specifiek gelden voor het BHG, te beoordelen op strategisch niveau. Deze onderwerpen, die ook zijn opgenomen in het bijzonder bestek, zijn:

- het bestuur;
- de regelgevingsinstrumenten;
- het onderzoek;
- de inter- en bovengewestelijke betrekkingen;
- de planning;
- de burgers;
- de ondernemingen;
- de algemene ontwikkeling;
- de gewestelijke begroting.

Dit hoofdstuk is geenszins bedoeld als volledige beoordeling van de potentiële impact voor deze onderwerpen ten gevolge van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan, maar wel als beoordeling op de globale schaal van het BHG aan de hand waarvan mogelijke trends op dit vlak en denksporen kunnen worden aangegeven. Zoals het BB vermeldt, gaat het erom “*een licht te werpen*” op de gevolgen van het plan met betrekking tot deze onderwerpen.

7.2 METHODOLOGIE

Conform het Bijzonder Bestek behandelt dit hoofdstuk de verschillende onderwerpen die aan bod moeten komen in het kader van de beoordeling van het ontwerp van natuurplan op het vlak van, enerzijds, het beheer en de middelen en, anderzijds, de gevolgen voor de verschillende spelers en de gewestelijke ontwikkeling.

Voor elk onderwerp werd een overzicht gegeven van de verschillende acties die potentieel een impact zullen hebben. Op basis van de huidige toestand die wordt beschreven in **Hoofdstuk 1 van Deel III**, wordt de impact van de geselecteerde maatregelen op het specifieke onderwerp beoordeeld.

Zoals vermeld in **Hoofdstuk 3.3.4: Beperkingen** van deel I, maken bepaalde elementen van het ontwerp van natuurplan het onmogelijk een nauwkeurige beoordeling te maken van de impact doordat:

- De doelstellingen van bepaalde maatregel niet in cijfers zijn uitgedrukt en soms relatief uitgebreid zijn;
- De draagwijdte van bepaalde maatregelen of de manier waarop ze worden uitgevoerd, en de begunstigen ervan, niet altijd gekend zijn;
- Niet altijd duidelijk is of de maatregelen al dan niet dwingend zijn.

7.3 ANALYSE VAN DE IMPACT VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN OP HET VLAKE VAN BEHEER EN MIDDELEN

7.3.1 BESTUUR

7.3.1.1 COLLECTIEVE VOORZIENINGEN

7.3.1.1.1 Inrichting en beheer van de vervoersinfrastructuren (gevolgen op het vlak van de aansluiting op het ecologisch netwerk)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 12 en 17

Maatregelen 12 en 17 kunnen de doordringbaarheid van de vervoersinfrastructuren verbeteren, alsook hun rol van ecologische corridor, wat de connectiviteit van het ecologisch netwerk verbetert zonder de efficiëntie van de infrastructuren te schaden.

7.3.1.1.2 Voorzieningen voor recreatie, groene wandeling, ...

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 1,2, 3, 4 en 5

Maatregel 1 zou moeten zorgen voor een betere zichtbaarheid van de vrijetijdsinfrastructuren en voor een onthaal van het publiek dat beter is afgestemd op het type van ruimte dat wordt gezocht.

Voor de groene wandeling kan de versterking van de aanwezigheid van natuur in de openbare ruimten die maatregel 2 voor ogen heeft, potentieel ook de kwaliteit van de groene wandeling verbeteren, net als maatregel 5 die gericht is op de uitvoering van het ecologisch netwerk.

7.3.1.1.3 Netten (impact op de verzameling van afval- en afvloeiingswater.)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2,3, 4, 5, 6, 8, 9 en 12

De versterking van de aanwezigheid van natuur in de openbare ruimte en in en rond de gebouwen bevordert de infiltratie van regenwater in de bodem en de aanvulling van de grondwaterbekkens, vermindert de verdunning van afvalwater dat naar de zuiveringsstations gaat en vermindert de problemen van overbelasting van riolen en het overlopen ervan in bepaalde waterlopen.

De Natuurfacilitator en de synthetische indicator voor inaanmerkingneming van de natuur in de projecten zouden eveneens een beter beheer van het afval- en hemelwater tot gevolg moeten hebben.

De inrichting van de vervoersinfrastructuren is eveneens sterk van invloed op het hydrografisch netwerk. De invoering van een typebestek, zoals maatregel 12 voorziet, kan het regenwaterbeheer verbeteren **op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met de problematiek in het document.**

7.3.1.1.4 Openbare gebouwen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2,3, 4, 8 en 9

Het ontwerp van natuurplan zou de aanwezigheid van natuur in en rond openbare gebouwen moeten versterken. Deze vergroening zal echter afhangen van de uitgetrokken financiële middelen en van de betrokkenheid van de Brusselaars en de verschillende actoren.

7.3.1.2 OVERHEIDSDIENSTEN

7.3.1.2.1 Beheer van de groene en blauwe ruimten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20

Door de uitvoering van het ontwerp van natuurplan zal het beheer van de openbare groene ruimten wellicht op significante wijze gewijzigd worden, wat een betere ontwikkeling van de fauna en flora mogelijk zal maken.

De bewustmaking van de bevolking voor de nieuwe beheerswijzen van de groene ruimten, die nodig is opdat het publiek de doorgevoerde veranderingen zou aanvaarden (minder vaak maaien, ...), zal echter afhangen van de toegekende middelen en de doelgroep.

De verschillende maatregelen hebben slechts in beperkte mate betrekking op de blauwe ruimten.

7.3.1.2.2 Milieu-onderricht en -educatie

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 4, 13, 14, 21, 22 en 23

De vergroening van bepaalde speelplaatsen van scholen vormt effectief een buitenkans om de leerlingen bewust te maken van het belang van de natuur. De impact op het vlak van de bewustmaking zal afhangen van de activiteiten die bij deze vergroening komen kijken.

Andere maatregelen zijn specifiek gericht op de bewustmaking van de Brusselaars voor de milieubescherming. De verenigingen spelen een belangrijke rol in dit domein. Ze werken vaak met zeer beperkte middelen en doen een beroep op vrijwilligers. Omdat onzeker is of de financiële middelen die ze krijgen zullen toenemen, terwijl de vraag inzake bewustmaking voor het leefmilieu stijgt, is het zeer waarschijnlijk dat het aanbod in dit domein niet zal volstaan in de toekomst.

7.3.1.2.3 Gewestelijke of gemeentelijke diensten (Facilitatoren, Milieupolitie, ...)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 8, 9, 11, 12, 13, 14, 19, 20, 24, 25, 26

De gewestelijke diensten zullen tal van bijkomende verantwoordelijkheden moeten opnemen ten gevolge van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan (Natuurfacilitator, opstelling van beheersplannen, referentiesysteem op het vlak van het beheer van groene ruimten,...)

De gemeentelijke diensten zullen eveneens een aantal beheersplannen moeten invoeren. Een goede coördinatie tussen de gewestelijke en gemeentelijke diensten lijkt dus noodzakelijk.

De verbetering van het bestuur op het vlak van de natuur houdt ook de medewerking in van verschillende gewestelijke en gemeentelijke diensten.

7.3.1.2.4 Ontwikkeling van beheersinstrumenten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 5, 7, 9, 10, 11, 12, 15

Het ontwerp van natuurplan omvat een hele reeks beheersinstrumenten, zoals:

- Het ontwerp van **operationeel plan** voor uitvoering van het ecologisch netwerk;
- Het **Richtschema** voor Neerpede;
- Een **synthetische indicator** om te beoordelen in welke mate de natuur in aanmerking wordt genomen in de projecten;
- De goedkeuring van een **gemeenschappelijk referentiesysteem** voor de verschillende bevoegdheidsniveaus;
- De uitvoering van **inrichtings- en beheersplannen** van de groene ruimten.

Deze verschillende instrumenten kunnen het beheer van de groene ruimten, en bijgevolg de staat van de instandhouding van de natuur, aanzienlijk verbeteren. De impact zal echter afhangen van de nagestreefde doelstellingen.

7.3.1.3 INFORMATIE DOOR DE OVERHEIDSDIENSTEN

7.3.1.3.1 Beantwoorden van de vraag naar informatie (punctueel of terugkerend)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 4, 8, 10, 11, 12, 14, 18, 19, 21, 22, 24

In de eerste plaats moeten we vermelden dat er al verschillende bronnen voor informatie over de natuur in Brussel bestaan, zoals in het bijzonder de website van Leefmilieu Brussel.

Het ontwerp van natuurplan voorziet een hogere steun voor verenigingen die actief zijn in het domein van de bewustmaking voor natuur en natuureducatie. Het voorziet echter niet dat een structuur wordt ingevoerd om de vragen over de natuur van burgers te beantwoorden. We betreuren het ontbreken van een “natuurcentrum” in het BHG, dat het Gewest en verenigingen samenbrengt en dienst doet als contactpunt voor de gebruikers van de groene ruimten of de burgers in het algemeen.

Voor de actoren van de stadsontwikkeling of voor de beheerders van het BHG zullen echter verschillende instrumenten worden ingevoerd aan de hand waarvan ze vragen over inrichtings- of beheerswerken die de natuur in de stad ten goede komen, kunnen beantwoorden (Natuurfacilitator, referentiesysteem, ondersteunings- en adviesprogramma, gids van goede praktijken, ...). **Deze verschillende maatregelen moeten echter goed worden gecoördineerd om overlappingsen te voorkomen.**

De verschillende beheersplannen vormen tevens specifieke informatiebronnen voor de beheerders van groene ruimten die al dan niet voor het publiek toegankelijk zijn.

7.3.1.3.2 Nabijheidscommunicatie in park en bos en bij de organisatie van evenementen en bewustmakingscampagnes

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 21, 22, 23

Het ontwerp van natuurplan voorziet dat de steun aan verenigingen die actief zijn in het domein van de bewustmaking en de educatie rond natuur wordt opgedreven. Deze verenigingen zijn vaak aanwezig bij evenementen in het domein van de natuur, en vormen een contactpunt voor communicatie in de buurt.

Buiten deze evenementen zijn er, behalve de eventuele didactische borden, geen contactpunten in de buurt voor communicatie in de parken en het bos. Het ontwerp van natuurplan voorziet niets op dit vlak. In het kader van maatregel 21 en voorschrift 2 ervan dat de ontwikkeling van initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek voor ogen heeft, **is het aanbevolen een contactpunt op het terrein te voorzien voor een betere nabijheidscommunicatie.**

7.3.1.3.3 Actieve verspreiding van informatie over het milieu, in overeenstemming met de wettelijke verplichtingen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Er zijn geen wettelijke verplichtingen ter zake.

Het zou interessant zijn **de mogelijkheid van een verspreiding van informatie over gezondheidskwesties, in het kader van maatregel 19 betreffende het beheer van de hinder door de fauna en de flora of maatregel 21 betreffende de ontwikkeling van een algemene bewustmakingsstrategie, te beoordelen.** Deze informatie zou betrekking kunnen hebben op de risico's die verband houden met de reuzenberenklauw, de woekering van cyanobacteriën in de vijvers, de consumptie van wild fruit of groenten uit de tuin, ...

7.3.1.3.4 Transparantie van de milieu-informatie via de website van Leefmilieu Brussel

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 22

Er zijn geen maatregelen van het ontwerp van natuurplan die een verbetering van de transparantie van de milieu-informatie via de website van Leefmilieu Brussel voor ogen hebben.

Maatregel 22 van het ontwerp van natuurplan voorziet een verbetering van de communicatie en een transparantere informatieverstrekking doordat de actoren en de voorziene bewustmakingsactiviteiten online worden gezet.

7.3.1.3.5 Informatie (indices en indicatoren) met betrekking tot de natuur en het water

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 9, 20

Het ontwerp van natuurplan voorziet de invoering van een synthetische indicator voor de beoordeling van de mate waarin de plannen en projecten rekening houden met de natuur. De exacte kenmerken van deze indicator zijn nog niet gekend. Maatregel 20 houdt ook in dat een vijfjarig toezichtsschema wordt ingevoerd voor de habitats en de soorten. Bepaalde waarderingskaarten zullen in dit kader ook worden bijgewerkt.

7.3.1.4 OPLEIDINGEN DOOR DE OVERHEIDSDIENSTEN EN VERSPREIDING VAN INSTRUMENTEN

7.3.1.4.1 Opleidingen voor de werknemers van bedrijven, het gemeentepersoneel, de medische en sociale werkers, particulieren, ...

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 10, 14, 21, 22, 23

Het ontwerp van natuurplan voorziet opleidingen en seminaries voor de beheerders van groene ruimten en het personeel op het terrein, in samenwerking met de beroepsverenigingen in het kader van de toepassing van het referentiesysteem en de promotie van goede beheerspraktijken. Het aantal en de frequentie van deze opleidingen en het beoogde aantal deelnemers is echter niet gekend.

De verenigingen organiseren ook regelmatig opleidingen voor het publiek. Het aantal en de frequentie van deze opleidingen is niet gekend.

Tot slot vormt het participatief beheer een praktische methode om gebaren die de natuur ten goede komen, aan te leren.

7.3.1.4.2 Instrumenten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 20, 22, 25, 26

Het ontwerp van natuurplan voorziet de invoering van tal van instrumenten, waaronder:

- Een typebestek en een gids van goede praktijken (maatregel 2)
- Handvesten "Natuur toegelaten" (maatregel 3)
- Ondersteuningsprogramma voor de scholen (maatregel 4)
- Uitvoeringsplan voor het ecologisch netwerk (maatregel 5)
- Pragmatische lijst van strategische terreinen (maatregel 6)
- Synthetische indicator voor beoordeling van de mate waarin rekening wordt gehouden met de natuur in de projecten (maatregel 9)
- Referentiesysteem voor het ecologisch beheer van de groene ruimten (maatregel 10)
- Beheers- en inrichtingsplan (maatregelen 11, 12 en 15)
- Update van bepaalde bestaande instrumenten (maatregel 14 en 20)
- Actieplan (maatregel 16)

- Vijfjarig toezichtsschema (maatregel 20)
- Inventaris van de verenigingen en sites (maatregelen 22 en 26)
- Lijst van prioritaire actoren en doelstellingencontracten (maatregel 25)

Gelet op de vele instrumenten die het ontwerp van natuurplan voorstelt, is het van groot belang dat de doelstellingen en de doelgroep van elk ervan zeer nauwkeurig worden omschreven. Zoals reeds vermeld is een goede coördinatie tussen al deze instrumenten eveneens belangrijk, om overlappenden te vermijden en zo efficiënt mogelijk te werken met het oog op de verbetering van de staat van instandhouding van de natuur.

7.3.1.4.3 Ter beschikking stellen van technische instrumenten aan mensen uit het vak

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2 en 10

De gids van goede praktijken en het referentiesysteem voor beheer voor de groene ruimten zijn instrumenten die specifiek bedoeld zijn voor professionals. Overlappenden in dit domein moeten worden vermeden.

7.3.1.4.4 Adviesgids of praktische handleiding

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 14

Het ontwerp van natuurplan voorziet de invoering van een gids van goede praktijken ten behoeve van de beheerders, die het beheer van de groene ruimten potentieel kan verbeteren. **Er moet echter op worden toegezien dat de adviezen van deze gids worden opgevolgd.**

7.3.1.4.5 Acties voor bewustmaking van de gezinnen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 21, 22, 23

Geen enkele maatregel van het ontwerp van natuurplan heeft rechtstreeks tot doel de gezinnen op hun verantwoordelijkheden te wijzen. De acties van de verenigingen die de steun van het Gewest genieten, kunnen potentieel leiden tot een responsabilisering van de gezinnen. Hetzelfde geldt voor het participatief beheer. In dit stadium is het echter niet mogelijk de impact van deze acties op dit onderwerp te beoordelen.

7.3.1.5 FINANCIËLE HULP

7.3.1.5.1 Gewestelijke premies voor ondernemingen, overheidsdiensten, professionals en particulieren

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 10, 13, 22, 7

Hoewel het ontwerp van natuurplan subsidies voorziet, zijn de herkomst van de middelen, het bedrag en de begunstigden niet gekend.

7.3.1.5.2 Gemeentelijke premies voor ondernemingen, overheidsdiensten, professionals en particulieren

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 10, 13, 22

Hoewel het ontwerp van natuurplan subsidies voorziet, zijn de herkomst van de middelen, het bedrag en de begunstigden niet gekend.

7.3.1.5.3 Gewestelijke subsidies voor gemeenten, ondernemingen, professionals en burgers

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 10, 13, 22

Hoewel het ontwerp van natuurplan subsidies voorziet, zijn de herkomst van de middelen, het bedrag en de begunstigden niet gekend.

7.3.1.6 MECHANISMEN VOOR RESPONSABILISERING

7.3.1.6.1 Internalisering van de negatieve externe effecten op het milieu (stedenbouwkundige lasten)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 8 en 9

Het is in de eerste plaats belangrijk te vermelden dat het huidige proces voor afgifte van stedenbouwkundige en/of milieuvergunningen al volstaat om de effecten te beoordelen en om de corrigerende maatregelen te treffen die nodig zijn voor bepaalde projecten.

De adviezen van de “Natuurfacilitator” en het proces voor afgifte van de vergunningen, dat vooral gebaseerd is op een synthetische indicator om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur, maken het mogelijk rekening te houden met de eventuele negatieve impact vanaf de ontwerpfase, en de negatieve externe effecten voor de natuur in dit gebied te internaliseren. Dit is vooral het geval voor de projecten waarvoor geen milieueffectenstudie of -rapport vereist is.

De impact op de bestaande toestand blijft echter potentieel kleiner. Het is ook belangrijk dat de voorwaarden die verbonden zijn aan de afgifte van de vergunningen worden nageleefd, en dat een doeltreffend controlesysteem wordt ingevoerd.

Doelstelling 3 van het ontwerp van natuurplan stelt: “*Om een hoog niveau van ecosysteemdiensten voor de bevolking te garanderen en conform de Europese en internationale doelstellingen, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn ontwikkeling op termijn op zodanige wijze realiseren dat het op gewestelijke schaal geen nettoverlies aan biodiversiteit veroorzaakt*”. **Om te garanderen dat deze doelstelling wordt bereikt, vooral op het niveau van het groene en blauwe netwerk dat nodig is voor de fauna en de flora, zou het interessant zijn na te gaan of compenserende maatregelen, zoals “stedenbouwkundige lasten” kunnen worden ingevoerd.** De stedenbouwkundige lasten zouden bijzonder interessant zijn om een nettoverlies aan biodiversiteit te vermijden in de gevallen waarin de verzachtende maatregelen die de aanvrager voorstelt, niet volstaan. Hierbij moet er echter op worden toegezien dat het eventueel ingezamelde geld wel degelijk wordt toegekend aan projecten gericht op de bescherming en de ontwikkeling van de biodiversiteit in de stad.

7.3.1.7 FINANCIERING

7.3.1.7.1 Gewestbegroting voor het milieu- en waterbeheer

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Geen enkele maatregel van het ontwerp van natuurplan vermeldt een bedrag dat wordt toegekend aan het milieu- en waterbeheer. De doeltreffendheid van het ontwerp van natuurplan zal met zekerheid afhangen van de middelen die de Regering ervoor uittrekt.

7.3.1.8 BEWUSTMAKING

7.3.1.8.1 Communicatie in de media

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 18, 19, 21

Terwijl het ontwerp van natuurplan vooral via maatregel 21 de ontwikkeling van een globale bewustmakingsstrategie beoogt, is er geen duidelijkheid over de middelen die hiervoor zullen worden ingezet.

Ook is een communicatie voorzien, waarvan de vorm nog niet vaststaat, over de invasieve soorten en de hinder door de fauna en de flora.

7.3.1.8.2 Organisatie of onthaal van evenementen en manifestaties

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 21

Uit het ontwerp van natuurplan blijkt een bereidheid om de evenementen en manifestaties die het Gewest nu al ondersteunt of organiseert, voort te zetten of te verder uit te bouwen. Het ontwerp van natuurplan vermeldt echter niet op welke manier het Gewest dit wil aanpakken.

7.3.1.8.3 Promotiecampagnes

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 21, 22

Het ontwerp van natuurplan voorziet dat initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek worden opgezet. De vorm van deze bewustmaking is nog ongekend.

7.3.1.8.4 Projecten gericht op de bewustmaking van gezinnen, ondernemingen, overheden of scholen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 4, 21, 22, 23

Het ontwerp van natuurplan voorziet dat initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek worden opgezet. De vorm van deze bewustmaking is nog ongekend.

Het ontwerp van natuurplan beoogt ook de vergroening van de scholen, wat de scholen kan helpen pedagogische activiteiten in het domein van de natuur op te zetten.

7.3.1.8.5 Partnerschap met andere organisaties (NGO's, gewestelijke agentschappen, ...) in het kader van bewustmakingscampagnes

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 21

Het ontwerp van natuurplan beoogt de bevordering van partnerschappen/samenwerkingsverbanden tussen de verschillende actoren in het domein van de bewustmaking. De betrokken actoren en de gebruikte methode zijn echter nog niet gekend.

7.3.1.9 PARTICIPATIE

7.3.1.9.1 Inspraak van het publiek in de beslissingsprocessen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 23

Het ontwerp van natuurplan beoogt een betere toe-eigening van de natuur door de burgers, vooral via een grotere betrokkenheid van de burgers bij het beheer van bepaalde kleine groene elementen. Hierbij moet echter duidelijk worden gesteld welke richtlijnen worden gegeven aan de deelnemers, en wat de draagwijdte is van de beslissingen die zij zullen mogen nemen.

Het ontwerp van natuurplan verhoogt echter niet de inspraak van het publiek in de beslissingsprocessen over de grote groene elementen van het BHG.

7.3.1.9.2 Partnerschap tussen de verschillende actoren

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 11, 12, 21, 25

Het ontwerp van natuurplan wil de partnerschappen tussen verschillende actoren bevorderen, vooral aan de hand van een aantal instrumenten zoals handvesten, beheers- en inrichtingsplannen of doelstellingencontracten.

Het ontwerp van natuurplan beoogt ook de bevordering van partnerschappen en samenwerkingsverbanden tussen de verschillende actoren in het domein van de bewustmaking.

7.3.1.9.3 Participatieve projecten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 23

Zoals eerder vermeld, beoogt het ontwerp van natuurplan een betere participatie van de burgers in het beheer van bepaalde kleine groene elementen. Welke methode hiervoor wordt gebruikt en om welke oppervlakten het gaat, is nog niet gekend.

7.3.2 REGELGEVINGSINSTRUMENTEN

7.3.2.1 NORMEN

7.3.2.1.1 Bestaande of te ontwikkelen normen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Het ontwerp van natuurplan beoogt geen wijziging van normen of ontwikkeling van nieuwe normen. Men kan echter wel stellen dat de invoering van een indicator in het kader van maatregel 9 onrechtstreeks overeenkomt met de creatie van een nieuwe norm indien deze wordt opgenomen in de wetteksten die verband houden met de afgifte van de vergunningen.

7.3.2.2 WETGEVING

7.3.2.2.1 Bestaande of te ontwikkelen wetgeving

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 1, 5, 6, 9, 10, 15, 18, 19, 26

Het ontwerp van natuurplan voorziet de invoering of de wijziging van bepaalde wetteksten.

Maatregel 1 voorziet met name de goedkeuring van een nieuw reglement en een nieuw besluit over het bezoeken van de bossen, ter ondersteuning van de maatregelen die verband houden met de ontwikkeling van een strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten. De inhoud van deze teksten is nog niet gekend. De naleving ervan op het terrein moet echter worden gegarandeerd.

Maatregelen 5 en 6 voorzien een eventuele wijziging van het GBP om de ontwikkeling van het ecologisch netwerk te bevorderen. Om welke percelen het gaat, is nog niet gekend.

In het kader van de ontwikkeling van een synthetische indicator om te beoordelen in welke mate de natuur in aanmerking wordt genomen in de projecten, kan de GSV en/of eventueel het GBP worden gewijzigd om deze indicator hierin op te nemen.

Maatregel 10 voorziet de invoering van een besluit over de toekenning van subsidies voor het ecologisch beheer van de groene ruimten. Hoewel de uitgewerkte criteria rechtstreeks verband houden met het referentiesysteem, is de inhoud van dit besluit nog niet gekend.

Maatregel 15 beoogt de opstelling van ontwerp-aanwijzingsbesluiten voor Natura 2000-gebieden, en een wijziging van de aanwijzingsbesluiten van 3 natuurreservaten. **In dit kader zal het noodzakelijk zijn de instandhoudingsdoelstellingen voor deze gebieden te bepalen. Deze moeten vrij ambitieus zijn.**

Maatregel 18 beoogt de invoering van een besluit om de afgifte van vergunningen voor de intentionele introductie van planten of dieren te regelen. Dit vormt potentieel een efficiënt instrument tegen de introductie van nieuwe invasieve soorten. De exacte lijst van de beoogde organismen is niet gekend.

Maatregel 19 stelt voor een voorstel van besluit op te stellen over de afwijking van het verbod op methodes of middelen gericht op het vangen en doden van vogels, zoogdieren en vissen. Hoewel we weten dat dit besluit vooral betrekking heeft watervogelsoorten die uit gevangenschap zijn ontsnapt, is de exacte lijst van dieren waarover het gaat nog niet gekend.

Tot slot beoogt actie 26 van het ontwerp van natuurplan een hervorming van de beschermingsstatuten die gericht zijn op een rationalisering en optimalisering van de aansluitingen tussen deze verschillende beleidslijnen. **Er moet op worden toegezien dat het beschermingsniveau van deze gebieden niet wordt beperkt ten gevolge van deze veranderingen.**

7.3.2.3 VERGUNNINGEN

7.3.2.3.1 Milieuvergunning

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 5, 9, 24

Het ontwerp van natuurplan beoogt geen wijziging van de procedure voor afgifte van de vergunningen, maar stelt voor een synthetische indicator in te voeren om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur.

Daarnaast is voorzien dat de omgeving van de bouwwerken en installaties in alle bebouwbare zones een bijzondere aandacht krijgen van de overheidsinstanties die de vergunningen afleveren, opdat ze zouden bijdragen aan de uitvoering van het ecologisch netwerk en het groen netwerk. De manier waarop de projecten zullen worden beoordeeld ten gevolge van de uitvoering van maatregel 5, is echter niet gekend.

Tot slot kan maatregel 24 potentieel van invloed zijn op de afgifte van milieuvergunningen voor bepaalde projecten ten gevolge van de adviezen van de RLBHG

7.3.2.3.2 Stedenbouwkundige vergunning

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 5, 6, 9

Het ontwerp van natuurplan voorziet geen wijziging van de procedure voor toekenning van stedenbouwkundige vergunningen. Toch kunnen enkele maatregelen het ontwerp van de projecten of de plaatsbepaling van een aantal ervan wijzigen.

Zoals eerder vermeld voorziet maatregel 5 dat de omgeving van de bouwwerken en installaties in alle bebouwbare zones een bijzondere aandacht krijgt van de overheidsinstanties die de vergunningen afleveren, hoewel de manier waarop de projecten zullen worden beoordeeld ten gevolge van de uitvoering van de maatregel nog niet gekend is.

Wijzigingen aan het GBP ten gevolge van de uitvoering van maatregelen 5 en 6 kunnen eveneens van invloed zijn op de plaats van de toekomstige projecten waarvoor een vergunning zal worden afgeleverd.

De coëfficiënt die maatregel 9 voorziet, houdt eveneens een wijziging in van de GSV die het ontwerp van bepaalde projecten beïnvloedt.

7.3.2.4 CONTROLE

7.3.2.4.1 Politie, toezicht en bewaking in de parken en natuurlijke ruimten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema:

Het ontwerp van natuurplan voorziet geen bijzondere maatregelen betreffende het toezicht en de bewaking in de parken en natuurlijke ruimten. Het zou interessant zijn **de rol van de parkwachters uit te breiden om hen te betrekken bij de animatie, de informatie en het conflictbeheer.**

Hoewel een wijziging van het parkreglement en een nieuw besluit betreffende het bezoeken van de bossen voorzien is, wordt er niets vermeld over de verificatie van de opvolging ervan op het terrein door de verschillende bezoekers. **Wij bevelen aan dat het ontwerp van natuurplan maatregelen in die zin zou bevatten.**

7.3.2.4.2 Naleving van de voorwaarden voor toekenning van vergunningen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Het ontwerp van natuurplan zegt niets over de verificatie van de voorwaarden voor toekenning van milieuvergunningen.

7.3.2.5 GERECHT

7.3.2.5.1 Betalingen van administratieve boetes voor schadegevallen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Het ontwerp van natuurplan zegt niets over de betaling van administratieve boetes voor schadegevallen. Het toekomstige nieuwe parkreglement en het nieuwe besluit betreffende het bezoeken van bossen die het ontwerp van natuurplan voorziet, zullen dit onderwerp wellicht behandelen.

7.3.2.5.2 Acties in het geval van niet-naleving van de normen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Het ontwerp van natuurplan zegt niets over de eventuele acties in het geval van niet-naleving van de normen.

Hoewel de indicator die in het kader van maatregel 9 wordt ingevoerd, rechtsreeks zou bijdragen aan de creatie van een norm, moet **de uitvoering ervan worden opgevolgd in het kader van de stedenbouwkundige vergunning.**

7.3.3 ONDERZOEK

7.3.3.1 Ondersteuning en valorisatie van onderzoeksprojecten en -programma's

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde onderwerp: 17, 20

Volgens doelstelling 7 van het ontwerp van natuurplan “*wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn acties voortzetten op het vlak van de stimulatie en de steun aan het wetenschappelijk onderzoek over natuur in de stad. Voor de toekomst wil het zich in het bijzonder wijden aan de volgende taken:*

- *de beoordeling van de staat van instandhouding van de natuurlijke habitats en de soorten die aanwezig zijn op het grondgebied van het Gewest;*
- *de ontwikkeling van het Brussels ecologisch netwerk;*
- *de integratie van de biodiversiteit in de stedelijke context en de beoordeling van de ecosysteemdiensten.*

Deze wil is echter niet vertaald in concrete maatregelen in het ontwerp van natuurplan. De opvolging van bouwwerken voor herverbinding, de monitoring van de toestand van de fauna en de flora en de bijwerking van bepaalde instrumenten op basis van nieuwe gegevens zijn activiteiten die wetenschappelijk onderzoek kunnen inhouden, maar hierover wordt geen concrete informatie gegeven.

7.3.3.2 Partnerschap met universitaire teams

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 17, 20

Het ontwerp van natuurplan maakt niet uitdrukkelijk melding van partnerschappen met universitaire teams, maar dit is niet uitgesloten. In maatregel 20 staat: *Indien nodig doet Leefmilieu Brussel een beroep op de nodige wetenschappelijke ondersteuning*”.

7.3.3.3 Invoering en verspreiding van nieuwe technologieën/producten/methoden

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Geen

Het ontwerp van natuurplan vermeldt niets over de invoering van nieuwe technologieën of producten en vernieuwende methoden. Alleen zullen “nieuwe” beheersmethoden worden ingevoerd in bepaalde groene ruimten.

7.3.4 INTER- en BOVENGEWESTELIJKE BETREKKINGEN

7.3.4.1 Wettelijke en morele rapporteringsverplichtingen voor de bovengewestelijke milieustrategieën

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 15, 20

Naast de opstelling en de transmissie van de aanwijzingsbesluiten en de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden en de evolutie van de staat van instandhouding van de habitats en de soorten, worden geen andere rapporteringsverplichtingen voor bovengewestelijke milieustrategieën vermeld.

Deze rapporteringsplicht is overigens vastgelegd in de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

7.3.4.2 Betrokkenheid van Brusselse milieu-actoren in de bovengewestelijke institutionele technisch-strategische groepen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Néant

Het ontwerp van natuurplan verwijst met name naar de betrokkenheid van België en het BHG bij tal van internationale verdragen, en de opvolging van Europese Richtlijnen (Verdrag van Ramsar, habitatrictlijn, vogelrichtlijn, ...). Vaak wordt gezorgd voor overleg of een associatie van gewestelijke regeringen in dit domein. Het BHG is ook betrokken bij verschillende internationale netwerken en programma's in het domein van het natuurbehoud (Local Action for Biodiversity, Fedenatur,...).

Het ontwerp van natuurplan vermeldt echter geen concrete maatregelen betreffende de betrokkenheid van Brusselse milieuactoren in bovengewestelijke institutionele technisch-strategische groepen.

7.3.4.3 Uitwisseling van goede praktijken met de milieuactoren van andere gewesten, die kunnen uitmonden in samenwerkingsprojecten met medefinanciering

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 7, 17

Hoewel de uitvoering van het Richtschema voor Neerpede en het OZON-project een zekere samenwerking tussen het BHG en het Vlaams Gewest inhouden, wordt er niets vermeld over de uitwisseling van goede praktijken, hoewel dit mogelijk is. **Deze maatregelen stellen immers internationale werkplatformen voor waar dergelijke uitwisselingen zouden kunnen plaatsvinden.**

7.3.4.4 Beheer van de Brusselse groene ruimten die niet toebehoren aan het Gewest

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 3, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 16, 23, 25

Het ontwerp van natuurplan voorziet de invoering van instrumenten waarmee de beheersmethoden van niet-gewestelijke groene ruimten kunnen worden beïnvloed (gidsen van goede praktijken, referentiesysteem, opleidingen, participatief beheer, ...).

7.3.5 PLANNING

7.3.5.1 Antagonismen of synergieën t.o.v. de doelstellingen van de andere gewestelijke plannen en programma's

We verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 4** van deze studie voor een beoordeling van de verbanden tussen het ontwerp van natuurplan en de andere gewestelijke plannen en programma's.

7.4 ANALYSE VAN DE CONSEQUENTIES VOOR DE VERSCHILLENDE ACTOREN EN DE GEWESTELIJKE ONTWIKKELING

7.4.1 BURGERS

7.4.1.1 Bevolking en aantal betrokken Brusselse gezinnen

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

Hoewel het ontwerp van natuurplan betrekking heeft op alle Brusselaars, hebben bepaalde maatregelen vooral specifieke gevolgen voor bepaalde categorieën van personen.

De maatregelen van doelstellingen 1 en 6 hebben betrekking op alle Brusselaars en zouden een directe impact moeten hebben op hun dagelijks leven (toegang tot de groene ruimten, vergroening van de directe omgeving, ...). Hetzelfde geldt voor doelstelling 5, hoewel de impact hiervan minder groot is. De maatregelen van doelstelling 1 hebben echter vooral betrekking op de gebieden met een tekort aan groene ruimten (stadscentrum, wijken langs het kanaal,...), terwijl die van doelstelling 5 meer bepaald betrekking hebben op gebieden met veel biologisch waardevolle groene ruimten (tweede kroon, ...).

De maatregelen van doelstellingen 2 en 3 hebben een minder directe impact op het dagelijks leven en betreffen meer in het bijzonder de aanwezigheid van natuur in bepaalde ontwikkelingsprojecten.

De maatregelen van doelstellingen 4 en 7 beogen in het bijzonder het beheer van de groene ruimten waarvan de directe impact op het dagelijks leven van de Brusselaars beperkt blijft.

Maatregelen 21, 22 en 23 betreffen eveneens potentieel alle Brusselaars rechtstreeks of onrechtstreeks door de invoering van een grote bewustmaking voor de natuur.

De andere maatregelen zijn specifiek gericht tot bepaalde Brusselse actoren.

Naast de doelstelling die verband houdt met de verbetering van de biologische kwaliteit van de natuur in het BHG, heeft het ontwerp van natuurplan ook tot doel de Brusselaars dichter bij de natuur te brengen door de aanwezigheid van groen in de stad te vergroten. Deze toenadering tussen de Brusselaars en de natuur zou kunnen leiden tot een betere betrokkenheid van de inwoners bij het beheer en de bescherming van de natuur.

Het ontwerp van natuurplan heeft niet alleen betrekking op de natuur, maar ook op de Brusselaars aan de hand van verschillende maatregelen.

7.4.1.2 Uitgaven van de Brusselaars

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan vereist dat relatief veel middelen worden vrijgemaakt. De manier waarop deze middelen worden bijeengebracht, kan potentieel van invloed zijn op bepaalde uitgaven van de belastingplichtige Brusselaars. De manier waarop

het ontwerp van natuurplan zal worden gefinancierd, is nog niet gekend. De impact ervan op dit vlak kan dus niet worden beoordeeld.

De acties voor bewustmaking van de Brusselaars of voor een beter natuurbeheer houden in eerste instantie vooral een investering in tijd in, eerder dan in financiële middelen.

De vergroening van bepaalde delen van de stad kan leiden tot een prijsstijging van het vastgoed in de buurt van de gebieden waarop de maatregelen betrekking hebben. Deze potentiële prijsstijging is moeilijk te beoordelen op basis van de beschikbare informatie.

De invoering van een indicator om te beoordelen in welke mate rekening wordt gehouden met de natuur in de projecten, kan eventueel leiden tot een aantal verplichtingen, bijvoorbeeld bij bouw- of renovatiewerken. Het blijft op dit moment moeilijk te beoordelen in welke mate de uitgaven van de Brusselaars zullen worden gewijzigd ten gevolge van deze indicator. Dit zal afhangen van de inhoud van de indicator en van het beoogde project.

Naast de indirecte verplichting die kan voortvloeien uit de indicator die maatregel 9 voorziet, is geen van de maatregelen overigens dwingend voor de inwoners van het BHG, waardoor de verplichte uitgaven ten gevolge van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan beperkt zijn.

Tot slot vermelden we dat een systeem voor natuurondersteuning zal worden ingevoerd, dat deels gebaseerd is op de indicator die in maatregel 9 wordt uitgewerkt, en dat de Brusselaars potentieel financieel kan helpen om de aanwezigheid van natuur in de stad te bevorderen. Over welke bedragen het hier gaat en welke mensen hiervoor in aanmerking komen, is echter nog niet geweten.

7.4.1.3 Beperking van de keuzemogelijkheden van de gebruikers

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 22, 23

Het ontwerp van natuurplan heeft vooral tot doel de toegang van de Brusselaars tot de natuur te verbeteren. Hoewel de toegankelijkheid van bepaalde zones gewijzigd kan worden, vooral door de invoering van een onthaalstrategie, kan een participatief beheer of de openstelling van ruigtes bijvoorbeeld het aanbod van groene ruimten vergroten. In het algemeen zal de keuze op het vlak van groene ruimten wellicht toenemen, eerder dan afnemen.

Wat de bewustmakingsactiviteiten betreft, moet het huidige aanbod behouden blijven. Elke eventuele uitbreiding van dit aanbod zal afhangen van de middelen die aan verenigingen worden toegekend.

7.4.1.4 Druk die het publiek uitoefent op de biodiversiteit in het BHG

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 1, 2, 3, 4, 5, 10, 15, 16, 21, 22, 23

De ontwikkeling van een onthaalstrategie, de uitbreiding van het aanbod van groene ruimten, de invoering van beheersplannen, instandhoudingsdoelstellingen en goede beheerspraktijken, de invoering van gerichte actieplannen en de bewustmakingsacties dragen potentieel bij tot een vermindering van de druk die het publiek uitoefent op de biodiversiteit. Hoe sterk deze druk afneemt, zal echter afhangen van de draagwijdte van de uitvoering van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan.

We verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 5 Beoordeling van de relevantie van de doelstellingen en van het potentieel van de voorgestelde maatregelen** en **Hoofdstuk 6: Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan** voor meer informatie.

7.4.1.5 Betrokkenheid in de inrichtingsprojecten (groene ruimten in de onmiddellijke omgeving, milieukeurmerken van de gebouwen en woningen, ...)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 21, 22, 23, 24

Met betrekking tot de nieuwe projecten kunnen maatregelen 3, 8, 9 en 24 het ontwerp van de projecten beïnvloeden opdat rekening zou worden gehouden met de natuur. Maatregelen 5 en 6 kunnen de inplanting van deze projecten onrechtstreeks beïnvloeden.

Maatregelen 4, 10, 11, 13, 14, 17, 21, 22, 23 hebben potentieel een invloed op de bestaande projecten.

Bepaalde openbare projecten moeten eveneens rekening houden met de maatregelen voor vergroening bij het ontwerp (maatregel 2) en het onderhoud (doelstelling 4).

7.4.1.6 Wijziging van leefwijze (inwoners) of werking (scholen, ...)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De meeste maatregelen die een directe invloed hebben op de Brusselaars hebben vooral betrekking op de wijziging van de leefomgeving, en in mindere mate op de levenswijze. De maatregelen beogen immers geen significante wijziging van de consumptie- of verplaatsingswijzen, maar wel een betere ontwikkeling en een betere instandhouding van de natuur. De eventuele wijzigingen van de levenswijze betreffen alleen de gedragingen die verband houden met de natuur (bezoeken van de groene ruimten, beheer van de private groene ruimten, ...).

Indirecte effecten op de levenswijze ten gevolge van wijzigingen van de leefomgeving kunnen zich voordoen, maar deze kunnen moeilijk worden beoordeeld op basis van de beschikbare informatie (wijziging op het vlak van mobiliteit, consumptie, ...).

Met betrekking tot de werking van bepaalde openbare gebouwen kan het beheer van de bijhorende groene ruimten worden gewijzigd.

Ook de werking van bepaalde openbare groene ruimten kan veranderen ten gevolge van veranderingen op het vlak van toegankelijkheid en beheer van de groene ruimten.

Tot slot is het zo dat, hoewel de werking van de scholen wellicht niet zal veranderen, de aanleg van groene ruimten toch inhoudt dat een systeem wordt voorzien voor het onderhoud ervan, zodat een zekere inbreng van de scholen vereist is.

7.4.1.7 Gezondheid en levenskwaliteit

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 21, 22, 23

De verbetering van de toegankelijkheid van de groene ruimten, de vergroening van de stad en de verbetering van het contact tussen de Brusselaars en de natuur zijn factoren die potentieel de levenskwaliteit en de gezondheid van de inwoners kunnen verbeteren.

We verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 6: Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan** voor meer informatie.

7.4.1.8 Persoonlijke wil om iets te ondernemen voor een duurzame omgeving, bovenop de overheidsacties

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 21, 22, 23

De steunmaatregelen voor de bewustmakingsacties die het ontwerp van natuurplan voorziet, moeten de betrokkenheid van de Brusselaars bij de verbetering van hun omgeving, en vooral van de groene ruimten, bevorderen.

7.4.2 ONDERNEMINGEN

7.4.2.1 Kosten van aanpassing en conformering

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 3, 8, 9, 10, 11, 14

Indien rekening moet worden gehouden met de natuur in de ontwerpfase van projecten, kan dit meerkosten inhouden (groendaken, kleinere bebouwde oppervlakte, ...). Daarnaast is het belangrijk dat in de berekening rekening wordt gehouden met de voordelen die de natuur biedt en die elke burger of onderneming ten goede komen (beter imago van de onderneming, betere werkomgeving, waterzuivering, regeling van de waterafvloeiing, ...), en waarvan de financiële beoordeling vaak moeilijk blijft. Indien in de ontwerpfase van een project geen rekening wordt gehouden met de natuur, houdt dit een negatief extern effect (externaliteit) in dat wordt gedragen door de rest van de bevolking (hogere frequentie van overstromingen, stijging van de kosten voor waterzuivering, ...).

De internalisering (inaanmerkingneming) van al deze negatieve externe effecten in de projecten zorgt dat het principe van “de vervuiler betaalt” wordt nageleefd, en garandeert ook de goede werking van de diensten die de natuur levert. De kostprijs van deze internalisering mag redelijkerwijs worden beoordeeld als lager dan die van de verkregen diensten.

Wat het beheer van de groene ruimten betreft, wordt geen significante stijging van de kosten verwacht. Indien minder pesticiden worden gebruikt of grasperken minder vaak worden gemaaid, kan dit de kostprijs van behaalde beheersmaatregelen of inrichtingswerken compenseren. Dit alles hangt echter af van de toegepaste beheerswijzen.

7.4.2.2 Wijziging van de werkmethodes en van de productiefactoren

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 3, 8, 9, 10, 11, 14, 24, 25, 26

Wat de integratie van de natuur in de plannen en projecten betreft, is een wijziging van de werkmethode nodig. Vanaf de eerste fase van het projectontwerp moet rekening worden gehouden met de natuur (maatregel 8) en voor de beoordeling van de projecten en plannen door het bestuur moet rekening worden gehouden met de nieuwe instrumenten (maatregelen 9, 24, 25 en 26). Dit zijn echter lichte wijzigingen, gelet op de beperkte bijkomende werklast die de maatregelen meebrengen in het kader van de opstelling en de beoordeling van een project.

Maatregel 23, die een participatief beheer promoot, kan potentieel ook een wijziging van de werkmethode van de beheerders van de groene ruimten, en vooral van wegbermen, tot gevolg hebben, aangezien de maatregel vooral betrekking heeft op kleine groene elementen (perkjes aan de voet van bomen, ...).

Voor de productiefactoren, gezien in termen van

- Werk (werklast);
- Fysiek kapitaal (gereedschappen/uitrustingen die nodig zijn voor de productie van goederen of diensten);
- Natuurlijk kapitaal (de natuurlijke elementen die goederen of diensten produceren);

zijn wijzigingen mogelijk.

Het opstellen van projecten en plannen brengt niet automatisch een hogere werklast mee voor de ondernemingen, maar als men in het opstellingsproces rekening wil houden met de natuur is wel een nieuwe manier van denken en handelen nodig. Aangezien de adviezen/informatie van de “Natuurfacilitator” niet dwingend zijn, zal de eventuele wijziging van de werkmethode echter afhangen van de keuze die de begunstigde maakt om dit advies al dan niet te volgen. Daarnaast is het nochtans zo dat de naleving van een bepaalde waarde voor de synthetische indicator, die werd ingevoerd in het kader van maatregel 9, dwingend kan worden indien deze in de GSV wordt opgenomen. Met betrekking tot het beheer van de groene ruimten kunnen bepaalde wijzigingen op het vlak van de ondernomen acties (minder vaak maaien, ...) potentieel de bijkomende werklast door vergroening van de stad en door toename van het aantal ruimten dat moet worden onderhouden, compenseren. De globale impact zal afhangen van verschillende factoren, waaronder de beheerswijzen die werden ingevoerd op het niveau van de groene ruimten en de schaal van de vergroening van de stad.

Wat het fysiek kapitaal betreft, zal het bestuur niet veel bijkomende gereedschappen en uitrustingen moeten aanschaffen. Verschillende referentiesystemen, gidsen of indicatoren moeten echter worden ingevoerd.

We vermelden tevens dat de goedkeuring door de administratie van nieuwe private fysieke kapitalen (ondernemingen, fabrieken, ...) zal worden beïnvloed door het resultaat van de synthetische indicator en dus ruimte moet voorzien voor de natuur.

Tot besluit: het ontwerp van natuurplan kan het natuurlijk kapitaal herstellen, en dit vooral op het niveau van de fauna en de flora en van de diensten die het BHG eraan ontleent (verbetering van de luchtkwaliteit, verbetering van het waterbeheer, ...). Deze verbetering hangt af van de draagwijdte van de uitvoering van de verschillende maatregelen.

7.4.2.3 Bijkomende administratieve dwang

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 3, 8, 9, 10, 11, 14

In dit stadium zouden de bijkomende administratieve verplichtingen voor de ondernemingen, die voortvloeien uit de verschillende maatregelen, relatief beperkt moeten zijn. Geen van de maatregelen is rechtstreeks dwingend. Bepaalde acties die voortvloeien uit het ontwerp van natuurplan zouden echter indirect dwingende acties kunnen meebrengen (bijvoorbeeld de opname van de indicator van maatregel 9 in de GSV die wel dwingend is).

Het ontwerp van natuurplan vermeldt echter niet welke maatregelen dwingend zijn. Voor het Bestuur zal dus geen van de maatregelen dwingend zijn, behalve indien de Regering dit beslist. De uitvoering van het ontwerp van natuurplan houdt echter in dat nieuwe instrumenten worden ingevoerd die bepaalde interne administratieve stappen vereisen.

Bovendien vermeldt de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud in artikel 8 “De Regering bepaalt de bepalingen van het plan die dwingend zijn voor de autoriteiten bedoeld in § 1”. **Het zou dus interessant zijn indien het ontwerp van natuurplan zou vermelden welke maatregelen dwingend zijn.**

7.4.2.4 Noodzaak van opleidingen, hulpmiddelen voor het beheer

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 3, 8, 10, 11, 14

Het ontwerp van natuurplan voorziet steun voor bepaalde actoren van de stedenbouwkundige ontwikkeling van het BHG via de functie van “Natuurfacilitator”.

Daarnaast is de invoering van een referentiesysteem voor het beheer van de groene ruimten voorzien, dat de ondernemingen in staat zou moeten stellen een beheer van de groene ruimten in te voeren dat de ontwikkeling van de biodiversiteit ten goede komt, en dit op economisch vlak.

Tot besluit is eveneens voorzien dat een steun- en adviesprogramma wordt ingevoerd voor de inrichting en het beheer van de directe omgeving van bepaalde gebouwen. Er is nog geen duidelijkheid over wie in aanmerking komt voor dit programma, en over het aantal en de exacte vorm van deze stappen.

7.4.2.5 Grondgebruik door gebouwen en beheer van directe omgeving

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14

Het ontwerp van natuurplan heeft tot doel de uitvoering van het ecologisch netwerk te garanderen, wat het grondgebruik in het BHG potentieel kan veranderen. Bovendien is voor nieuwe gebouwen voorzien dat in de ontwerpfase al rekening wordt gehouden met de natuur, waardoor de grondinname van gebouwen op de percelen potentieel zal wijzigen.

Zoals eerder vermeld zullen een referentiesysteem voor het beheer van de groene ruimten (maatregel 10) en een steun- en adviesprogramma voor het beheer van de directe omgeving van bepaalde gebouwen (maatregel 3) worden ingevoerd om de beheerder te helpen en het beheer van deze ruimten te verbeteren. Er is nog geen duidelijkheid over wie in aanmerking komt voor dit programma, en over het aantal en de exacte vorm van deze stappen.

7.4.3 GEWESTELIJKE ONTWIKKELING

7.4.3.1 Ontwikkeling van economische activiteiten en van de consumptie (inclusief het creëren van tewerkstelling)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De verbetering van de instandhouding van de natuur in het BHG houdt een toename van de werklast van het bestuur in, wat potentieel tot gevolg zal hebben dat er extra banen komen in de overheidssector. Het zal vooral gaan om personeel op het terrein en om de functie van natuurfacilitator.

De gevolgen voor de privésector zullen sterk afhangen van het al dan niet dwingende karakter van de maatregelen. Er kunnen economische activiteiten komen naar aanleiding van de uitvoering van bepaalde maatregelen, zoals bijvoorbeeld ten gevolge van de versterking van de aanwezigheid van natuur op en rond gebouwen. Daarnaast zijn er ondernemingen die gevestigd zijn in andere Gewesten, maar die soms werken in het BHG, die hier potentieel van kunnen profiteren.

Dit kan ook innovatie stimuleren in het domein van de stadsinrichting doordat een zekere vraag ontstaat.

Ook de consumptie van producten die verband houden met de inrichting van de groene ruimten of met de vergroening van de stad kan toenemen (gereedschappen, planten, ...).

Tot besluit kunnen zich ook meer indirecte gevolgen voordien, zoals gedragswijzigingen door de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving, en kunnen bepaalde gebieden meer bezoekers aantrekken, wat dus ook consumptie meebrengt.

7.4.3.2 Internationale uitstraling van het BHG, toeristische aantrekkingskracht

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De verbetering van de leefomgeving kan de toeristische aantrekkingskracht van de stad en haar internationale uitstraling verbeteren.

Bovendien exploiteren bepaalde steden, zoals New York, hun groene ruimten op toeristisch vlak, met name door een bezoekerscentrum op te richten en door activiteiten te ontwikkelen. De verbetering van de kwaliteit en de toegankelijkheid van de groene ruimten kan dus potentieel de toeristische aantrekkingskracht van de stad en van bepaalde “natuuractiviteiten” verbeteren.

7.4.3.3 Aantrekkelijkheid van de stad

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De aantrekkelijkheid van een stad hangt af van verschillende factoren. We vermelden vooral de geografische, sociale, economische, demografische, culturele, infrastructurale, institutionele en milieufactoren.

Hoewel de aantrekkelijkheid van een stad niet alleen afhangt van de kwaliteit van het milieu, draagt ze ertoe bij op een manier die moeilijk te meten is, en die wellicht ook door verschillende mensen anders wordt ervaren. De maatregelen met betrekking tot de verbetering van de kwaliteit van de groene ruimten en de uitbreiding van het aantal groene ruimten dragen dus potentieel bij aan de aantrekkelijkheid van het BHG of van de stad, op een manier die moeilijk te beoordelen blijft, aangezien deze afhangt van de hierboven vermelde factoren, maar ook van de voorziene inrichtingswerken (omvang van de inrichtingen, toegankelijkheid, zichtbaarheid, uitzicht,...).

Als we niet kijken naar het BHG in zijn geheel, maar naar de gemeenten en de wijken, is het ook waarschijnlijk dat gebieden met een gebrek aan groene ruimten die vergroend worden, ook aantrekkelijker worden. Deze wijziging van de aantrekkelijkheid zal echter afhangen van andere factoren, net als voor de stad of BHG het geval is.

7.4.3.4 Significante weerslag op bepaalde activiteitensectoren

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De sectoren die verband houden met het ontwerp, de creatie of het beheer van de groene ruimten die de biodiversiteit bevorderen, kunnen potentieel gebaat zijn bij de uitvoering van het ontwerp van natuurplan. Het al dan niet dwingende karakter van bepaalde maatregelen en de steun die wordt toegekend voor de invoering van milieuvriendelijkere groene ruimten zullen hierop wellicht van invloed zijn. De sector zal vermoedelijk echter wijzigen ten gevolge van deze nieuwe vraag (verdwijning of transformatie van ondernemingen waarvan het beheer weinig aangepast is aan de ontwikkeling van de natuur).

Kleinhandelszaken in de buurt van nieuwe inrichtingsprojecten in het domein van de natuur kunnen eveneens meer klanten krijgen. Op basis van de beschikbare informatie blijft het moeilijk de indirecte weerslag van de maatregelen te beoordelen.

De toeristische sector kan eveneens profiteren van een potentiële stijging van de aantrekkelijkheid van de stad.

Tot besluit kan de vraag naar “natuuractiviteiten” potentieel toenemen.

Het blijft moeilijk de impact van het ontwerp van natuurplan op de verschillende economische sectoren van het BHG te beoordelen. De eventuele significante gevolgen zullen zich vermoedelijk voordoen in een aantal welbepaalde economische sectoren. De uitvoering van het ontwerp van natuurplan zal echter naar verwachting geen grote wijziging van de economie van het BHG tot gevolg hebben.

7.4.3.5 Creatie van ruimtelijke of economische (on)gelijkheden

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: 2, 3, 4, 13

De versterking van de aanwezigheid van de natuur in de publieke ruimten, en met voorrang op die plaatsen waar het tekort het grootste is, kan de sociale ongelijkheid op het vlak van de toegang tot beschikbare groene ruimten potentieel verminderen.

Op dit moment is nog onduidelijk op welke manier bepaalde subsidies zullen worden toegekend en wie ervoor in aanmerking zal komen, zodat de eventuele economische ongelijkheid op dit vlak niet kan worden beoordeeld.

7.4.3.6 Weerslag op de werking van de gewestelijke instanties en de gemeenten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

De uitvoering van het ontwerp van natuurplan vereist dat bijkomende middelen worden uitgetrokken en dat bepaalde structuren en werkmethoden worden gewijzigd. Dit zal wellicht vooral het geval zijn op het niveau van het beheer van de groene ruimten.

De instanties die belast zijn met de ruimtelijke ontwikkeling van het BHG en met het beheer van de groene ruimten zullen ook instaan voor de uitvoering van bepaalde maatregelen, waardoor hun organisatie zal moeten worden beoordeeld en er een akkoord moet komen over de manier waarop de maatregelen worden uitgevoerd. Dit heeft bijvoorbeeld betrekking op de manier waarop het ecologisch netwerk zal worden versterkt en beheerd. Ook moet er een akkoord komen over de rationalisering van de beschermingsstatuten van de groene ruimten.

Het budget dat voor de uitvoering van bepaalde maatregelen van het ontwerp wordt uitgetrokken, moet eveneens zeer nauwgezet worden beheerd, vooral wat de aankoop van strategische gebieden betreft.

Daarnaast moeten tal van instrumenten worden ontwikkeld (referentiesysteem, ...).

De uitvoering van bepaalde maatregelen moet eveneens worden opgevolgd om de eventuele negatieve effecten te beperken. Dit zal met name het geval zijn wat de vastgoedprijzen betreft, en de toegankelijkheid van het vastgoed voor de verschillende bevolkingslagen ten gevolge van bepaalde vergroeningsprojecten.

Tot besluit zal de samenstelling van de BHRN eveneens moeten evolueren, waardoor ook de manier van werken van deze raad zal wijzigen.

7.4.4 GEWESTBEGROTING

7.4.4.1 Evolutie van de budgetten beheerd op niveau van het gewest

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

Het ontwerp van natuurplan houdt eveneens een verhoging van bepaalde budgetten met betrekking tot de natuur in, die worden beheerd op gewestelijk niveau. Aangezien voor geen enkele maatregel de kosten en beschikbare bedragen in cijfers werden uitgedrukt, is het niet mogelijk de evolutie van de verschillende relevante budgetten te beoordelen.

Het ontwerp van natuurplan vermeldt alleen, voor maatregel 22, dat de budgetten voor verenigingen die gespecialiseerd zijn in het domein van de bewustmaking behouden zullen blijven of verhoogd zullen worden.

De overheidsinterventie die gericht is op een vermindering van de problemen op het vlak van natuurbehoud vormt de beste oplossing voor de maatschappij en het leefmilieu. Er werd echter geen budget vastgelegd. **Dit vormt een grote tekortkoming in het ontwerp van natuurplan, die rechtgezet moet worden. Artikel 9 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud stelt in de beschrijving van de minimale inhoud van het natuurplan dat het nodig is “een raming van het totale budget vereist voor de uitvoering van de maatregelen bedoeld in punt 3°” op te nemen. Ook het bedrag en de verdeling van de middelen over de verschillende maatregelen zullen een grote impact hebben die beoordeeld moet worden.**

Ondanks de moeilijke economische en budgettaire context moet een voldoende groot budget behouden blijven, in het bijzonder om het engagement na te komen dat onder andere werd aangegaan in het kader van de Nationale Belgische Biodiversiteitsstrategie. Zo luidt operationele doelstelling 15.1 van de bijgewerkte Strategie “Tegen 2020 ten laatste moet de mobilisatie van financiële middelen voor biodiversiteit uit alle bronnen (met inbegrip van mogelijke innovatieve financiële mechanismen), aanzienlijk verhogen in vergelijking met de gemiddelde jaarlijkse financiering voor de biodiversiteit in de periode 2006-2010”.

Gelet op de diensten die de natuur verstrekt (vermindering van de luchtverontreiniging, temporisering van de afvloeiing van het hemelwater, ...), zal de verbetering van de staat van instandhouding van de natuur een verbetering van de kwaliteit van de diensten inhouden, evenals een vermindering van de kosten voor herstel van de schade (overstromingen, vervuiling van het drinkwater, ...). Wij mogen dus redelijkerwijs aannemen dat de investering in de bescherming van de natuur een rendabele investering op lange termijn vormt.

7.4.4.2 Gewestelijke belastingen en personenbelasting / inkomstenbelasting

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

Geen enkele maatregel houdt een wijziging in van de belastingvoet. Op dit moment is echter nog niet duidelijk waar de budgetten die nodig zijn voor de uitvoering van het ontwerpplan vandaan zullen komen.

7.4.4.3 Andere “niet-fiscale” inkomsten toegewezen aan de organieke fondsen (waaronder de schuld)

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

Geen enkele maatregel houdt een wijziging van de niet-fiscale inkomsten in. Op dit moment is echter nog niet duidelijk waar de budgetten die nodig zijn voor de uitvoering van het ontwerpplan vandaan zullen komen.

Er bestaan Europese fondsen die de duurzame ontwikkeling stimuleren en die niet worden vermeld in het ontwerp van natuurplan, en die het BHG eventueel ten goede zouden kunnen komen in het kader van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan.

7.4.4.4 Gewestelijke autonome belastingen / inkomsten

Relevante maatregelen met betrekking tot het beschouwde thema: Alle maatregelen

Geen enkele maatregel houdt een wijziging van de gewestelijke belastingen of inkomsten in. Op dit moment is nochtans niet duidelijk waar de budgetten die nodig zijn voor de uitvoering van het ontwerpplan vandaan zullen komen.

8 MAATREGELEN DIE WORDEN OVERWOGEN OM DE NEGATIEVE EFFECTEN TE VERMIJDEN, TE VERMINDEREN EN TE COMPENSEREN

8.1 DOELSTELLINGEN

Op basis van Bijlage 1 van de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieueffectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's, evenals op basis van het bijzonder bestek, worden in dit hoofdstuk de maatregelen van het ontwerp van natuurplan voorgesteld die de niet te verwaarlozen negatieve gevolgen compenseren.

Conform het bestek worden de eventuele aanvullende en/of alternatieve maatregelen voorgesteld, zowel op het niveau van de programmatie als op dat van de ruimtelijke weergave en van de voorschriften, aan de hand waarvan de nagestreefde doelstellingen beter bereikt en de negatieve effecten verminderd zullen worden.

8.2 METHODOLOGIE

De maatregelen van het ontwerp van natuurplan die erop gericht zijn de niet te verwaarlozen negatieve effecten te compenseren, zullen in de eerste plaats worden beoordeeld.

Vervolgens zullen de verschillende aanbevelingen in het kader van het onderhavige MER worden samengevat in de vorm van een tabel.

8.3 ANALYSE VAN DE MAATREGELEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN DIE EROP GERICHT ZIJN DE NEGATIEVE EFFECTEN VAN DE UITVOERING ERVAN TE VOORKOMEN, TE VERMINDEREN OF TE COMPENSEREN

Maatregel 20 van het ontwerp van natuurplan, betreffende het opstellen en uitvoeren van een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora, is een opvolgingsmaatregel om de maatregelen bij te stellen, maar vormt ook een voorzorgsmaatregel van het ontwerp van natuurplan die erop gericht is de eventuele vastgestelde impact te verminderen of te compenseren.

Het ontwerp van natuurplan voorziet geen andere maatregelen die erop gericht zijn de eventuele negatieve gevolgen die voortvloeien uit de uitvoering ervan, te voorkomen, te verminderen of te compenseren.

8.4 SYNTHESE VAN DE AANBEVELINGEN DIE IN HET KADER VAN DE STUDIE WORDEN GEDAAN

Deze aanbevelingen worden gedaan om de eventuele negatieve effecten van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan te voorkomen, te verminderen of te compenseren. Sommige aanbevelingen zijn ook bedoeld om de positieve effecten die eruit voortvloeien te verbeteren.

Aanbevelingen	Hoofdstuk over de aanbeveling
Algemene aanbevelingen	
Aangezien het ontwerp van natuurplan wel uitdrukkelijk verschillende maatregelen vermeldt voor het groene netwerk, maar niet voor het blauwe netwerk, moet worden gegarandeerd dat de verschillende maatregelen van de doelstellingen ook betrekking zouden hebben op de waterhabitats en dat dit aspect wordt uitgewerkt in het ontwerp van natuurplan, om te kunnen voldoen aan de uitdagingen op het vlak van de natuur die bestaan in dit domein. Daarnaast moet ook de ontwikkeling van het groene en het blauwe netwerk gecoördineerd worden.	5.3.1.2. <i>Mate waarin de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan zijn afgestemd op de uitdagingen op het vlak van natuur in het BHG</i> 6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i>
Het hoofdstuk over de geldende bepalingen – die moeten worden herzien – van de versie van het ontwerp van natuurplan waarop het MER gebaseerd is, is niet volledig. Daarom moet ervoor worden gezorgd dat het ontwerp van natuurplan in dit hoofdstuk de plannen opneemt die vermeld zijn onder hoofdstuk 4.2 van het MER “<i>Belemmeringen voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan</i>”, en dat ook rekening wordt gehouden met de opmerkingen die het bevat.	4.2 <i>Belemmeringen voor de uitvoering van het ontwerp van natuurplan</i>
In het ontwerp van natuurplan moet de begroting worden vermeld die zal worden toegekend aan de <u>uitvoering</u> ervan, alsook de verdeling van de middelen over de verschillende maatregelen. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de benodigde budgettaire middelen beschikbaar zullen zijn, vooral voor de 14 volgende maatregelen: 3,4 5,6 ,9, 11, 12, 13, 14, 16, 18,20, 23, 25.	7. <i>Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen</i> 5.3.2 <i>Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen</i>
De bedragen die worden toegekend aan de bescherming van de biodiversiteit moeten hoger liggen dan in de periode 2006-2010.	4.1.2.1 <i>Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)</i>
De hulpbronnen die noodzakelijk zijn voor de <u>follow-up van de uitvoering</u> van het natuurplan moeten beschikbaar zijn. Om dit te kunnen garanderen, zou het ontwerp van natuurplan dus een aangepast budget moeten voorzien en vermelden.	9. <i>Overwogen maatregelen om de voortzetting van de uitvoering van het natuurplan te garanderen</i>
De vorm en de inhoud van de beoordelingen die voorzien zijn in het kader van de follow-up van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan, moeten worden meegedeeld.	9. <i>Overwogen maatregelen om de voortzetting van de uitvoering van het natuurplan te garanderen</i>
De uitvoering van bepaalde maatregelen moet worden opgevolgd, om te garanderen dat ze worden nageleefd en/of om eventuele negatieve effecten te beperken (follow-up van advies van gids van goede praktijken, naleving van parkreglement, naleving van besluit betreffende het bezoeken van de bossen, toegankelijkheid van vastgoed voor verschillende bevolkingslagen, naleving van de verplichtingen die voortvloeien uit de indicator van maatregel 9).	7. <i>Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen</i>

In het ontwerp van natuurplan moet worden vermeld welke maatregelen dwingend zijn.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Een bijkomend voorschrift moet worden opgenomen, dat tot doel heeft stimulansen die schadelijk zijn voor de biodiversiteit op te sporen en de impact ervan te beperken.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
Een bijkomend voorschrift moet worden opgenomen, dat tot doel heeft de kennis over de sociaaleconomische voordelen van de biodiversiteit te vergroten.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
De opname van biodiversiteitswaarden in de nationale boekhouding moet worden ondersteund.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
De mogelijkheid van verbetering van de oevers van waterlopen, om de toegang tot de natuur te verbeteren, moet worden beoordeeld.	5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
De mogelijkheid van invoering van een intergewestelijke samenwerking, als bijdrage aan de verbetering van het groene netwerk en van het bestuur inzake natuur, moet worden beoordeeld.	5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
In het kader van de goede uitvoering van de verschillende maatregelen moet erop worden toegezien dat rekening wordt gehouden met de aanbevelingen betreffende de prioriteitsniveaus van de maatregelen vermeld in hoofdstuk 5.3.3 “Andere elementen voor beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen”.	5.3.3 Andere elementen voor beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
De verschillende tools die worden ingezet door de actoren van de stedenbouwkundige ontwikkeling of de beheerders van het BHG moeten goed gecoördineerd zijn, vooral om overlappingsen te vermijden. Het is dus van groot belang dat de doelstellingen en de doelgroep telkens duidelijk worden gedefinieerd.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen

Om zeker te zijn dat doelstelling 3 van het ontwerp van natuurplan - “Om een hoog niveau van ecosysteemdiensten voor de bevolking te garanderen en conform de Europese en internationale doelstellingen, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn ontwikkeling op termijn op zodanige wijze realiseren dat het op gewestelijke schaal geen nettoverlies aan biodiversiteit veroorzaakt” – wordt bereikt, zou de mogelijkheid van invoering van compenserende maatregelen, zoals “stedenbouwkundige lasten”, beoordeeld moeten worden. De stedenbouwkundige lasten zouden bijzonder interessant zijn in gevallen waarin de door de aanvrager voorgestelde verzachtende maatregelen niet volstaan. Hierbij moet er echter op worden toegezien dat het geld dat eventueel wordt opgehaald, wordt toegekend aan projecten gericht op de bescherming en de ontwikkeling van de biodiversiteit in de stad.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
De rol van de parkwachters moet worden uitgebreid, om ze te betrekken bij animatie, informatieverstrekking en conflictbeheer.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Specifieke aanbevelingen	
Aanbevelingen betreffende doelstelling 1 “De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren”	
De soorten en habitats die het kwetsbaarst zijn, moeten worden beschermd tegen het publiek, en bij versterking van de aanwezigheid van natuur in de openbare ruimten en rond de gebouwen moet de voorkeur uitgaan naar inheemse soorten. De toegang van het publiek tot de meest kwetsbare habitats moet worden verboden, en de naleving van de regels betreffende het bezoeken van de openbare groene ruimten moet worden gegarandeerd. Bij de selectie van de sites en het ontwerp van de inrichtingswerken moet rekening worden gehouden met de biologische waarde van de ruigten. De inrichting van de ruigten moet afgestemd zijn op de biologische waarde ervan, om tegelijk de openstelling en de bescherming van de ruigten te garanderen, zodat hun functie in het ecologisch netwerk behouden kan blijven. Bij de keuze van de soorten die moeten worden aangeplant, moet een bijzondere aandacht worden besteed aan de allergenen die mogelijk verbonden zijn aan de planten of aan de VOS-uitstoot. Daarnaast moet een zo ruim mogelijke variatie van inheemse planten worden gebruikt, om de concentratie van bepaalde allergenen te beperken. Er moet worden nagedacht over de ophaling en de nuttige toepassing van het groenafval, opdat dit zo milieuvriendelijk mogelijk zou kunnen gebeuren. De mogelijkheid moet worden bekeken dat de prijs van het vastgoed wordt gevolgd in de nabijheid van zones waarop het ontwerp van natuurplan specifiek betrekking heeft, om in de toekomst op de eventuele wijzigingen te kunnen anticiperen.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan

Sociale begeleidingsmaatregelen moeten worden ingevoerd om te garanderen dat de woningen in deze gebieden met een tekort aan groene ruimten waarop het ontwerp van natuurplan betrekking heeft, toegankelijk zouden blijven voor de meest kwetsbare personen op sociaaleconomisch vlak. In het kader van de uitvoering van maatregel 1 betreffende de ontwikkeling van een onthaalstrategie moet rekening worden gehouden met de problematiek van de bodemerosie. De versterking van de aanwezigheid van natuur ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving, in het kader van maatregel 3, zou eveneens rekening moeten houden met de architecturale bijzonderheden van de beschermde gebieden, om het uitzicht ervan niet te wijzigen.	
Aanbevelingen betreffende doelstelling 2 “Het gewestelijke groene netwerk versterken”	
Maatregel 5, betreffende de bescherming en het beheer van de gebieden van hoge biologische waarde, en maatregel 6, betreffende het grondbeheer van strategische gebieden, zouden relatief ambitieus moeten zijn om een reële positieve impact te hebben. Opdat de Brusselaars de beheersmethoden die worden toegepast in de groene ruimten zouden aanvaarden en het nut ervan voor de natuur zouden inzien, moet erover worden gecommuniceerd. Een bijzondere aandacht moet hierbij uitgaan naar de preventie van sluikstorten in de gebieden die minder intensief worden beheerd. Het groene netwerk mag geen “fietssnelweg” worden, om een zekere rust in dit gebied te behouden en het recreatieve karakter ervan niet te verstoren. In het kader van het Richtschema voor Neerpede moeten verbindingen voor de zachte mobiliteit worden voorzien. In het kader van maatregel 5, over de bescherming van gebieden van hoge biologische waarde, moeten acties worden opgenomen die specifiek gericht zijn op de bescherming en het beheer van de private binnenterreinen van huizenblokken. Er moet rekening worden gehouden met de architecturale bijzonderheden van de historische parken en van de beschermde landschappen in het kader van de ontwikkeling van nauwkeurige ecologische doelstellingen voor de verschillende zones van het groene netwerk en het operationele plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk. De groene ruimten die beschermd zijn op basis van hun architectuur mogen niet worden gewijzigd op een manier die niet aansluit bij de wettelijke voorschriften.	6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i>
Aanbevelingen betreffende doelstelling 3 “De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten”	
De impact van een project op het ecologisch netwerk mag niet worden beoordeeld op basis van een indicator alleen. Deze moet een bijkomend hulpmiddel voor de besluitvorming vormen, en mag in geen geval doorslaggevend zijn in het beslissingsproces. Andere elementen moeten worden gebruikt om de projecten die een grondigere beoordeling vragen, te onderscheiden.	6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i>

De medewerking van de doelgroep van de maatregelen is vereist, en de adviezen van de natuurfacilitator moeten worden opgevolgd. Nagegaan moet worden of een dwingende waarde kan worden toegekend aan de indicator van maatregel 9, om een zekere mate van begroening van de projecten te garanderen. Aangezien bepaalde gegevens betreffende de natuurfacilitator ontbreken in het ontwerp van natuurplan, moet ervoor worden gezorgd dat de natuurfacilitator de milieuthema's zo snel mogelijk behandelt, dat de adviezen die hij geeft aangepast zijn aan de specifieke gevallen, en dat de adviezen gebaseerd zijn op kennis die aanvaard wordt door de hele wetenschappelijke gemeenschap. De synthetische indicator moet rekening houden met de bijzondere kenmerken van de beschermde landschappen..	
Aanbevelingen betreffende doelstelling 4 “Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken”	
Aangezien er veel invasieve soorten zijn langs de verbindingswegen, en gelet op de rol van verspreidingsvector die de voertuigen op deze wegen vervullen, moet het beheersplan van de ruimten rond de vervoersinfrastructuren rekening houden met de problematiek en met een eventuele gemeenschappelijke strategie die nog moet worden uitgewerkt. Bij de opstelling van het referentiesysteem en de inrichtings- en beheersplannen moet er altijd op worden toegezien dat de bescherming van de natuurlijke milieus en van de ecologische kwaliteit ervan kan samengaan met de recreatieve en sociale behoeften van deze ruimten. Het ecologisch beheer van deze ruimten hoeft niet ten koste van de recreatieve en ontspanningsgebieden te gaan en moet de sociale component omvatten, zodat de stadsbewoners nog altijd kunnen beschikken over ruimten voor ontspanning en recreatie. Er moet een bijzondere aandacht worden besteed aan de opstelling van multifunctionele beheersplannen, om een reële meerwaarde te bieden in het domein van de ontwikkeling van de biodiversiteit ter hoogte van de beschermde landschappen, wat hun erfgoedwaarde betreft, zonder de architecturale bijzonderheden ervan in het gedrang te brengen.	6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i>
In het typebestek voorzien onder maatregel 12 betreffende de aanleg van vervoersinfrastructuren moet rekening worden gehouden met het regenwater.	7. <i>Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen</i>
Aanbevelingen betreffende doelstelling 5 “Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen”	
In het kader van maatregel 19, betreffende de optimalisering van het beheer van de hinder door fauna en flora, moeten de acties die vooral worden ondernomen met betrekking tot inheemse soorten, zoals de vleermuizen, de vos, de mol, enz., zeer voorzichtig worden uitgevoerd, opdat hun staat van instandhouding niet zou worden aangetast, aangezien deze soorten beschermd zijn. Het ontwerp van natuurplan zou moeten aandringen op de	6. <i>Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan</i>

invoering van een nationaal plan ter bestrijding van invasieve soorten, evenals een strategisch actieplan voor het BHG. De communicatiecampagne die voorzien is in het kader van de strijd tegen invasieve soorten moet in het bijzonder toegespitst worden op de verspreiding van invasieve soorten ten gevolge van grondwerken, of via groenafval, en op de invoering van bepaalde dwingende maatregelen (verificatie van afwezigheid van invasieve planten voordat afgravingen worden aangevat, waarna een certificaat wordt afgegeven, ...). De doelstellingen van de beheersplannen moeten voldoende ambitieus zijn opdat ze de gewenste resultaten zouden opleveren.	
De acties die het ontwerp van natuurplan voorziet in het kader van de strijd tegen invasieve soorten moeten even doeltreffend zijn als degene die worden voorgesteld in de herziene versie van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie.	4.1.2.1 Belgische nationale biodiversiteitsstrategie 2006-2016 (BNBS)
Ambitieuze instandhoudingsdoelstellingen moeten worden bepaald voor de gebieden bedoeld door maatregel 15 (Natura 2000-gebieden en natuureservaten).	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Aanbevelingen betreffende doelstelling 6 “De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit”	
De verenigingen moeten de toename van de vraag naar activiteiten/bewustmaking aankunnen. Bij de inventaris van de verenigingen die bewustmakingsactiviteiten aanbieden, moet een stand van zaken worden gevoegd van hun vermogen om een grotere vraag aan te kunnen. De bereidheid om mogelijke samenwerkingsverbanden tussen de verenigingen die in het ontwerp van natuurplan worden vermeld, aan te moedigen, moet worden belicht. Er moeten follow-upmaatregelen worden voorzien bij de invoering van participatieve acties ter hoogte van of in de directe omgeving van beschermde gebieden, om de bescherming ervan te garanderen.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan
Een contactpersoon op het terrein moet worden voorzien, voor een betere “nabijheidscommunicatie” in het kader van maatregel 21 en voorschrift 2 ervan betreffende de ontwikkeling van initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
De doelgroep van maatregel 23 betreffende het participatief beheer moet goed worden omschreven. De doelgroep waarop deze maatregel in het bijzonder betrekking moet hebben, moet bijvoorbeeld vooral bestaan uit personen die zich nog niet of nog maar weinig bewust zijn van de milieuproblematiek.	5.3.2 Beoordeling van het potentieel van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te halen
Aanbevelingen betreffende doelstelling 7 “Het bestuur inzake de natuur verbeteren”	
De hervorming van de beschermingsstatuten mag geen daling van het niveau van bescherming van de natuur inhouden.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan

	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
De bepalingen van een eventueel plan voor erfgoedbeheer moeten het altijd mogelijk maken de doelstellingen op het vlak van bescherming van de fauna en de flora, die zijn opgenomen in het beheerplan van de beschermde gebieden, te bereiken.	6. Analyse van de milieueffecten van het ontwerp van natuurplan
Aanbevelingen gericht op bijzondere maatregelen	
De mogelijkheid van informatieverstrekking over gezondheidsaangelegenheden, in het kader van maatregel 19 betreffende het beheer van de hinder door de fauna en de flora of maatregel 21 betreffende de ontwikkeling van een algemene bewustmakingsstrategie, moet worden bekeken.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
In het kader van maatregelen 7 en 17, die interregionale platformen voorzien, moeten uitwisselingen van goede praktijken worden voorzien.	7. Impact van het ontwerpplan op het vlak van beheer en middelen
Specifieke aanbevelingen betreffende de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten	
Elke eventuele wijziging van het beschermingsstatuut van een groene ruimte moet het huidige beschermingsniveau behouden of verbeteren, maar mag het in geen geval doen afnemen.	Passende beoordeling van de effecten
De beheerplannen van de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten moeten worden uitgevoerd, en de noodzakelijke en toereikende middelen voor de uitvoering ervan moeten worden voorzien.	Passende beoordeling van de effecten
De richtlijnen van het toekomstig operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk moeten zo concreet mogelijk zijn, en ook aangepast aan verschillende situaties, om coherente gehelen van groene ruimten in te voeren op hun niveau en op het niveau van het ecologisch netwerk.	Passende beoordeling van de effecten
De verschillende maatregelen die bijdragen tot een vermindering van de directe sterfte van de fauna moeten ook rekening houden met de aquatische soorten van het BHG.	Passende beoordeling van de effecten
Er moet een maatregel worden opgenomen betreffende de vermindering van de potentiële chemische en fysisch-morfologische impact van bestaande projecten of plannen op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.	Passende beoordeling van de effecten
Er moet een maatregel worden opgenomen betreffende de vermindering van potentiële geluidsverstoringen van bestaande projecten of plannen in de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.	Passende beoordeling van de effecten
Er moet een maatregel worden opgenomen over de vermindering van potentiële lichtverstoringen van bestaande projecten of plannen in de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.	Passende beoordeling van de effecten

De eventuele impact op de fauna van de installatie van nieuwe verlichtingssystemen in de groene ruimten moet worden beoordeeld, en de nodige corrigerende maatregelen moeten worden getroffen.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De toegang van het publiek tot de habitats die het kwetsbaarst zijn of die storingsgevoelige soorten herbergen, moet zoveel mogelijk worden beperkt.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
De naleving van de regels voor het bezoeken van de verschillende groene ruimten moet worden gegarandeerd, vooral voor de beschermde natuurgebieden.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Het natuurplan moet in de eerste plaats werken op het niveau van de prioritair habitats van communautair belang, en langs de waterlopen en de vervoersinfrastructuren die de beschermde natuurgebieden doorkruisen, in het kader van de strijd tegen invasieve soorten.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Een voluntaristisch beleid moet worden gevoerd dat gericht is op informatie over en repressie van het sluikstorten van groenafval in de groene ruimten in het algemeen.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Het natuurplan moet een luik omvatten over de intergewestelijke samenwerking op het vlak van het beheer en de bescherming van de natuur, om de eventuele impact vanuit het Vlaams en het Waals Gewest te beperken.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Een bijzondere aandacht moet uitgaan naar de keuze van de voor het publiek toegankelijke ruigten en de aanleg die er mogelijk is, om de functie natuurbehoud te kunnen verzoenen met de recreatieve functie die deze ruimten moeten vervullen.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>
Alle maatregelen van het ontwerp van natuurplan die hierboven worden vermeld, moeten ook gelden voor het blauwe netwerk.	<i>Passende beoordeling van de effecten</i>

9 MAATREGELEN DIE WORDEN OVERWOGEN OM DE UITVOERING VAN HET NATUURPLAN OP TE VOLGEN

9.1 CONTEXT

Artikel 10 van Richtlijn 2001/42/EG luidt als volgt:

“De lidstaten gaan de aanzienlijke gevolgen voor het milieu van de tenuitvoerlegging van plannen en programma's na, onder meer om onvoorziene negatieve gevolgen in een vroeg stadium te kunnen identificeren en de passende herstellende maatregelen te kunnen nemen.

Om te voldoen aan de bepalingen van lid 1 kunnen, als dit passend is, de bestaande monitoringsregelingen worden gebruikt om overlapping van monitoring te vermijden.”

Dit artikel van de Richtlijn werd omgezet in de ordonnantie van 18 maart 2004 betreffende de milieu-effectenbeoordeling van bepaalde plannen en programma's. Artikel 16 van deze ordonnantie luidt als volgt:

“De opsteller van het plan of programma gaat de aanzienlijke gevolgen voor het milieu van de tenuitvoerlegging van het plan of programma na, onder meer om onvoorziene negatieve gevolgen in een vroeg stadium te kunnen identificeren en de passende herstellende maatregelen te kunnen nemen.

Die monitoring vindt minstens om de 5 jaar plaats. Indien hij dit noodzakelijk acht, kan de ontwerpindiener evenwel sneller tot die monitoring overgaan.”

Daarnaast vermeldt de ordonnantie van 1 maart 2012 in artikel 15:

“Het Instituut houdt toezicht op de staat van instandhouding van soorten en natuurlijke habitats aanwezig in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, daarbij inzonderheid rekening houdend met prioritair natuurlijke habitats en soorten, natuurlijke habitats van communautair en gewestelijk belang, net als met de soorten bedoeld in bijlage II.5, conform een vijfjaarlijks toezichtsschema aangenomen door de Regering.

Het toezichtsschema voorziet dat de volgende taken worden uitgevoerd:

1° de identificatie van de soorten en habitats die continu of periodiek worden gevolgd, niettegenstaande elke aanpassing tijdens de uitvoering, ingegeven door de actualiteit, mogelijk is;

2° de realisatie - op basis van wetenschappelijke inventarissen - van periodieke kwalitatieve en kwantitatieve balansen van de staat van instandhouding op gewestelijke schaal van de natuurlijke habitats en soorten

3° het bijhouden van een register van diersoorten van communautair belang en gewestelijk belang die werden gevangengenomen of door een ongeval zijn omgekomen;

4° de identificatie, de analyse van en het toezicht op de bedreigingen waarmee de habitats en de soorten eventueel geconfronteerd worden en van/op de processen en activiteitscategorieën die daarvan de oorzaak zijn;

5° het toezicht op en de beoordeling van het beheer van de gebieden beschermd in toepassing van deze ordonnantie en de groene ruimtes beheerd door het Gewest, desgevallend op basis van onafhankelijke wetenschappelijke studies;

6° de opvolging van de compenserende maatregelen die eventueel zijn aangenomen in het kader van de afwijkingen gevestigd in het kader van deze ordonnantie;

7° de redactie en verzending naar de Europese Commissie, om de zes jaar, van een rapport over de toepassing van de bepalingen genomen in het kader van Richtlijn 92/43/EEG en van

Richtlijn 2009/147/EG, waarvan de structuur en bekendmakingsmodaliteiten door de Regering worden vastgelegd.

Rekening houdend met de best beschikbare wetenschappelijke kennis, kan de Regering de modaliteiten bepalen voor de beoordeling van de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats, met inbegrip van wat betreft het vastleggen van referentiewaarden en indicatoren voor de staat van instandhouding op relevante geografische schaal.”

9.2 DOELSTELLINGEN

Het Bijzonder Bestek vermeldt: *“Het MER zal de beoogde maatregelen van het gewestelijk natuurplan voor de follow-up van de uitvoering ervan bespreken. De opvolging van de gevolgen voor het leefmilieu van het plan zal bovendien verzekerd worden in het kader van het toezichtsschema dat beoogd wordt bij artikel 15, §1 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.”*

In het kader van dit hoofdstuk zullen dus de maatregelen van het ontwerp van natuurplan die worden overwogen om de opvolging van de uitvoering ervan te garanderen, worden beoordeeld. Er zullen aanbevelingen worden gedaan om de opvolging van de milieueffecten te verbeteren.

9.3 BEOORDELING VAN DE MAATREGELEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN VOOR DE FOLLOW-UP VAN DE UITVOERING VAN HET NATUURPLAN.

Het ontwerp van natuurplan vermeldt: *“Conform de voorschriften van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zal de uitvoering van het onderhavige plan het voorwerp zijn van een beoordeling in het kader van het volgende Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (art. 7, 3°).*

Om zich te vergewissen van de vooruitgang van de toestand op het terrein in de zin en op het niveau van de nagestreefde doelstellingen, zal bovendien een tussentijdse beoordeling plaatsvinden.”

Het ontwerp van natuurplan vermeldt echter niet op welke manier deze beoordelingen zullen verlopen. Het is derhalve noodzakelijk **de vorm en de inhoud van deze beoordelingen toe te lichten in het ontwerp van natuurplan.**

Daarnaast wordt vermeld dat maatregel 20 betreffende de opstelling en de uitvoering van een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora een maatregel voor opvolging van de uitvoering van het Natuurplan kan vormen.

Het blijft belangrijk erop toe te zien dat de hulpmiddelen die nodig zijn om de uitvoering van het natuurplan op te volgen, beschikbaar zullen zijn. Hiervoor moet het ontwerp van natuurplan dus een aangepast budget voorzien en vermelden.

9.4 VOORSTEL VAN INDICATOREN VOOR FOLLOW-UP VAN DE MILIEUEFFECTEN VAN HET NATUURPLAN

Om de milieueffecten van de uitvoering van het natuurplan te kunnen beoordelen, worden verschillende opvolgingsindicatoren voorgesteld. Gelet op de vele andere plannen en programma's die bestaan in het BHG en de vele andere factoren die hierin een rol kunnen spelen, **zal het echter altijd nodig zijn het exacte aandeel van het natuurplan in de eventuele wijziging van de indicator in de komende jaren te beoordelen, om de nodige wijzigingen te kunnen aanbrengen aan de uitvoering ervan en de situatie te verbeteren.**

9.4.1 Methodologie

Voor elk thema werden een of meer indicatoren in beschouwing genomen. In totaal werden 15 indicatoren geselecteerd. Deze werden geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- Als indicator moet het resultaat ervan informatie verstrekken over de globale toestand van het beschouwde thema;
- De vereiste gegevens moeten indien mogelijk gemakkelijk toegankelijk zijn en regelmatig bijgewerkt worden;
- De aanwezigheid van een verwachte potentiële impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan op de evolutie van de indicator.

De bestaande indicatoren werden bij voorkeur zo gekozen dat overlapping van monitoring wordt vermeden, zoals vermeld in artikel 10 van richtlijn 2001/42/EG.

Met betrekking tot **de natuur** in het bijzonder was het nodig, gelet op de vele potentiële gevolgen van het ontwerp van natuurplan ter zake, een of meer indicatoren te vinden om een zo groot mogelijk aantal verschillende gevolgen op te volgen.

In het geval van de milieuthema's betreffende de **luchtkwaliteit, de geluidshinder, de kwaliteit van het water en het afval**, werd ervoor geopteerd vooral indicatoren te selecteren die worden gebruikt in de "set milieu-indicatoren" van het BHG.

De set milieu-indicatoren werd geselecteerd op basis van onderstaande elementen:

- Ze moeten de belangrijkste milieuproblemen van het BHG weerspiegelen;
- Ze moeten wetenschappelijk correct zijn en steunen op concepten waarover een zekere wetenschappelijke consensus bestaat;
- Ze moeten gevoelig zijn voor de veranderingen die zich voordoen in het domein van het leefmilieu dat de indicator kenmerkt;
- Ze moeten afgeleid zijn van basisgegevens die beschikbaar zijn tegen een goede kosten-efficiëntieverhouding, die betrouwbaar zijn en die regelmatig worden bijgewerkt;
- Ze moeten samenvattend en gemakkelijk te interpreteren zijn.

In het kader van de opstelling van het verslag over de staat van het leefmilieu 2007-2010 werd een internetmodule op de website van Leefmilieu Brussel gezet, met het doel deze indicatoren regelmatig bij te werken naarmate recentere gegevens beschikbaar worden.

Daarnaast werden specifieke indicatoren geselecteerd voor de beoordeling van de impact van het ontwerp van natuurplan op de klimaatverandering, de **mobiliteit**, de **luchtkwaliteit**, de sociale toestand, **het grondgebruik** en de **economie**.

Tot besluit werden verschillende indicatoren geselecteerd die worden gebruikt in het kader van de opvolging van andere thema's, met het doel de evolutie van de **gezondheid** van de bevolking ten gevolge van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan te beoordelen.

Hierbij moet worden vermeld dat het slechts om een indicator gaat en dat de interpretatie van de resultaten soms vereist dat bepaalde externe factoren in aanmerking worden genomen, evenals de onderliggende mechanismen ervan, om de evolutie van de toestand goed te kunnen begrijpen.

9.4.2 Staat van de Natuur

De indicator die werd geselecteerd om de algemene staat van de natuur in het BHG te beoordelen, is de "*Indicator van de stedelijke biodiversiteit (City Biodiversity Index)*". Aan de hand van deze indicator kunnen veranderingen of trends op het vlak van de staat, de druk en de reactie van de biodiversiteit in een stedelijke omgeving worden beoordeeld.

Daarnaast wordt een bijkomende indicator voorgesteld die specifiek betrekking heeft op de Natura 2000-gebieden.

9.4.2.1 Indicator 1: City Biodiversity Index

Deze indicator werd ontwikkeld naar aanleiding van een Conferentie van de Partijen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit, en vormt een gebruiksvriendelijk wetenschappelijk geloofwaardig en objectief instrument.

De indicator omvat de volgende verschillende elementen:

Indicatoren van inheemse stedelijke biodiversiteit

1. Percentage van natuurlijke hulpbronnen en halfnatuurlijke gebieden;
2. Diversiteit van de ecosystemen;
3. Meting van de ecologische versnippering;
4. Inheemse biodiversiteit in de bebouwing;
5. tot 9. Inheemse soorten: planten, vogels, vlinders + 2 soorten naar keuze;
10. Percentage van beschermde gebieden;
11. Aandeel van invasieve exoten.

Ecosysteemdiensten die afhankelijk zijn van de biodiversiteit

12. Diensten die verband houden met zoet water (kosten van zuivering);
13. Koolstofputten (bomen in de stad);
14. Ameniteiten (recreatie en educatie; aantal bezoeken/persoon/jaar);
15. Oppervlakte en percentage van de stad aan stadsparken en beschermde gebieden;
16. Jaarlijks aantal educatieve bezoeken aan de parken of natuureservaten.

Bestuur en beheer van de stedelijke biodiversiteit

17. Budget dat wordt uitgetrokken voor biodiversiteit;
18. Jaarlijks aantal projecten en programma's dat de stad organiseert;
19. Reglementaire bescherming, lokale actieplannen voor de biodiversiteit;
20. Aantal vestigingen dat essentiële functies van de biodiversiteit dekt;
21. Aantal coördinaties tussen agentschappen;
22. Raadplegingsproces;
23. Bestaande partnerschappen;
24. Biodiversiteit in de schoolprogramma's;
25. Aantal programma's en evenementen voor bewustmaking.

Gelet op het stedelijke karakter van het BHG en de vele mogelijke effecten op het vlak van de natuur die voortvloeien uit de uitvoering van het natuurplan, is deze indicator dus in het algemeen aangepast. De globale index die eruit voortvloeit geeft echter slechts een onnauwkeurig beeld geeft van de evolutie van de globale toestand. Om die reden moet de evolutie van elk onderdeel van deze index apart worden beoordeeld, om tot een nauwkeurigere indicatie van de evolutie van de toestand te komen.

Huidige waarde en trend

Volgens een studie van Leefmilieu Brussel werd in 2010 een score van 59 punten behaald. Bepaalde elementen bleken echter moeilijk te beoordelen in de context van het BHG. Aangezien deze tool in de eerste plaats werd gebruikt voor een interne beoordeling, en niet om een vergelijking te maken met andere steden, kunnen de eventuele elementen van deze indicator die niet volledig relevant en toepasselijk zijn op de context van het BHG zo goed mogelijk worden beoordeeld zonder dat de voorschriften in het kader van de berekening van de indicator moeten worden opgevolgd en op voorwaarde dat deze zelfde techniek wordt gebruikt voor elke beoordeling van de indicator. Daarnaast kunnen aanvullende indicatoren specifiek op maat van de Brusselse toestand worden overwogen.

De verschillende onderdelen van deze indicator kunnen ook met elkaar worden vergeleken.

De waarde van de indicator voor 2011 of 2012 is niet gekend.

9.4.2.2 Indicator 2: Evolutie van de Natura 2000-gebieden

Voor de **Natura 2000-gebieden in het bijzonder** is het aanbevolen eveneens een indicator van het type “*distance to target*” in te voeren, die gebaseerd is op de doelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Aan de hand van deze indicator kunnen de vorderingen op het vlak van de instandhouding van de habitats en de soorten ten opzichte van de specifieke doelstellingen van de beheersplannen worden beoordeeld.

Huidige waarde en trend

De instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden zijn nog niet officieel goedgekeurd, zodat deze indicator nog niet kan worden uitgevoerd.

9.4.3 Buitenluchtkwaliteit

Gelet op het potentiële effect van de vegetatie op de luchtkwaliteit werden verschillende indicatoren geselecteerd om de evolutie van de toestand op te volgen. De voorgestelde indicatoren zijn:

- De concentratie van pollen;
- De concentratie van PM10.

9.4.3.1 Indicator 3: Concentratie van pollen

De vergroening van de stad kan leiden tot een toename van de pollenconcentratie in de lucht. De pollen van bepaalde plantensoorten hebben een allergie-effect voor tal van personen, zodat het zeker interessant is de evolutie van de concentraties in de lucht op te volgen.

Huidige waarde en trend

Het surveillancenet van het stuifmeel en de schimmelsporen in de lucht volgt de evolutie van de pollenconcentratie van de meest allergene soorten in Brussel en in de rest van het land. De gegevens staan op de website van het surveillancenet (<https://airallergy.wiv-isp.be>). De concentraties variëren in de loop van het jaar afhankelijk van de beschouwde soort. Er wordt echter geen analyse gemaakt van de evolutie van de pollenconcentraties in de lucht, het ene jaar tegen het andere.

9.4.3.2 Indicator 4: Concentratie van PM10

De deeltjes met een diameter kleiner dan 10 micrometer (PM10) die in de omgevingslucht zitten, hebben een uiteenlopende oorsprong: natuurlijke processen zoals bodemerosie, menselijke activiteiten waarbij verbranding komt kijken, ...

Huidige waarde en trend

Volgens het BISA (op basis van gegevens van het BIM) lag de jaarconcentratie van PM10 in 2012 tussen 22 en 34 µg/m³ volgens de meetstations voor de luchtkwaliteit.

Sinds 2002 tekent zich geen duidelijke trend af. We merken evenwel een zekere daling van de concentraties die nog moet worden bevestigd op basis van de toekomstige resultaten.

9.4.4 Geluidsomgeving

De indicator die werd geselecteerd om de evolutie van de geluidsomgeving in het BHG op te volgen, en die uit de set milieu-indicatoren van het BHG komt, is de blootstelling van de bevolking aan de geluidshinder van het weg-, het spoor- en het luchtverkeer, overdag en 's nachts.

Hoewel het ontwerp van natuurplan naar verwachting geen invloed zal hebben op de geluidsniveaus langs de verkeerswegen, kan het wel nieuwe stille gebieden creëren in het BHG.

9.4.4.1 Indicator 5: Niveau van blootstelling van de bevolking aan de geluidshinder van het weg-, het spoor- en het luchtverkeer overdag en s nachts

De beoordeling van het niveau van blootstelling van de bevolking aan geluidshinder is gebaseerd op de index Lden (day-evening-night) die het gewogen geluidsniveau over 24 uur weergeeft, en de index Ln (night) die het nachtelijke geluidsniveau tussen 23 uur en 7 uur weergeeft. De blootstelling van de bevolking aan lawaai wordt vervolgens geraamd op basis van de woonplaats en de blootstelling van de gebouwen met een gevel die potentieel is blootgesteld aan een bepaald geluidsniveau (door de sterkst blootgestelde gevel te bekijken, in het geval van weg- en spoorverkeer).

Huidige waarde en trend

De resultaten worden in een geluidskadaster gegoten en op de website van Leefmilieu Brussel gezet. De gegevens worden niet op jaarlijkse basis bijgewerkt. Indien de inrichting en het verkeer niet wijzigen, zullen de gegevens echter niet veel veranderen van het ene jaar op het andere. Wij bevelen aan dat de gegevens die nodig zijn voor de beoordeling van het niveau van blootstelling aan geluidshinder van de bevolking ter hoogte en ten gevolge van stedelijke inrichtingswerken die werden uitgevoerd, worden bijgewerkt, om de impact van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan in dit domein te kunnen beoordelen. Op basis van de beschikbare gegevens zal het ook mogelijk zijn de blootstelling aan geluid in de groene ruimten te beoordelen. De verwachte nieuwe stille gebieden zouden dus zichtbaar moeten zijn in het geluidskadaster.

Er zijn geen beschikbare gegevens over de huidige trend op het vlak van blootstelling aan lawaai. Deze trend is wellicht anders in de verschillende wijken van het BHG.

9.4.5 Klimaatverandering

Het ontwerp van natuurplan zal in eerste instantie geen significante impact hebben op het energieverbruik in het BHG. Het ontwerp van natuurplan kan daarentegen wel bijdragen aan de aanpassing aan de klimaatveranderingen. Om de evolutie op dit vlak op te volgen, werd 1 indicator geselecteerd, namelijk die van de evolutie van de ondoorlatende oppervlakten. Hoewel deze indicator in het bijzonder het wateropslopend vermogen van de bodem weergeeft, houdt hij ook verband met de aanwezigheid van vegetatie, zodat het in zekere mate mogelijk is de zones op te volgen die te maken kunnen krijgen met het hitte-eilandeffect.

9.4.5.1 Indicator 6: Evolutie van de doorlatende oppervlakte

De ULB-IGEAT heeft in 2006 een studie uitgevoerd naar de evolutie van de ondoorlatendheid van de bodem in het BHG. De studie beoordeelde de oppervlakte van de ondoorlatende gebieden in het BHG en de aangrenzende zone voor verschillende periodes. Het zou interessant zijn deze gegevens bij te werken om het effect van het plan in dit domein te beoordelen.

Huidige waarde en trend

Volgens de bovenvermelde studie beslaan de ondoorlatende zones van elke gemeente van het BHG 16% tot 85% van de totale oppervlakte in 2006.

9.4.6 Kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater

Aangezien er een vrij sterk verband is tussen, enerzijds, het ontwerp van natuurplan en, anderzijds, de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren, werden verschillende indicatoren geselecteerd die voortvloeien uit de set van milieu-indicatoren van het BHG, namelijk:

- De chemische toestand van de grondwaterlichamen;
- De chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren;
- De biologische kwaliteit van de oppervlaktewateren.

9.4.6.1 Indicator 7: De chemische toestand van de grondwaterlichamen

Het BHG telt 5 grondwaterlichamen die elk het voorwerp zijn van een monitoring van hun chemische toestand, op basis van monsternemingen.

Huidige waarde en trend

De resultaten zijn beschikbaar bij Leefmilieu Brussel. Wij verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 1.6 Oppervlakte- en grondwateren** voor meer informatie over de huidige toestand.

De evolutie van de chemische kwaliteit van het grondwater in de voorbije jaren hangt af van de polluenten en het waterlichaam die worden bestudeerd.

9.4.6.2 Indicator 8: De chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren

De beoordeling van de chemische kwaliteit van het grondwater is gebaseerd op een watermonster en op de analyse van de concentratie van verschillende bestanddelen in de verschillende waterlopen.

Huidige waarde en trend

Volgens Leefmilieu Brussel hebben de Zenne, het kanaal en de Woluwe nog geen goede chemische toestand bereikt. De informatie is beschikbaar bij Leefmilieu Brussel. Wij verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 1.6 Oppervlakte- en grondwateren** voor meer informatie over de huidige toestand.

De evolutie van de kwaliteit van de oppervlaktewateren in de voorbije jaren hangt af van de polluenten en het waterlichaam die worden bestudeerd.

9.4.6.3 Indicator 9: De biologische kwaliteit van de oppervlaktewateren

De beoordeling van de ecologische kwaliteit van het grondwater is gebaseerd op de analyse van de samenstelling en de overvloedige aanwezigheid van verschillende soorten die een indicatie geven van de kwaliteit van het milieu.

Huidige waarde en trend

De gegevens zijn beschikbaar bij Leefmilieu Brussel en verschillen van de ene waterloop tegen de andere. Wij verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 1.6 Oppervlakte- en grondwateren** voor meer informatie over de huidige toestand.

De evolutie van de biologische kwaliteit van de oppervlaktewateren in de voorbije jaren hangt af van de waterloop. Wij verwijzen de lezer naar **Hoofdstuk 1.6 Oppervlakte- en grondwateren** voor meer informatie over de huidige toestand.

9.4.7 Groenafval

Het ontwerp van natuurplan kan een impact hebben op de geproduceerde hoeveelheid groenafval. Een indicator uit de set van milieu-indicatoren werd geselecteerd om de evolutie van de opgehaalde hoeveelheden groenafval in het BHG op te volgen.

9.4.7.1 Indicator 10: Evolutie van de opgehaalde hoeveelheid groenafval

Deze indicator heeft tot doel de evolutie van de hoeveelheid groenafval die wordt opgehaald in het BHG te beoordelen. Hoewel het ontwerp van natuurplan een toename van de hoeveelheid groenafval kan inhouden (vooral ten gevolge van de vergroening van de stad), zou het interessant zijn te weten of dit een invloed heeft op de opgehaalde volumes, aangezien de invoering van een ecologisch beleid ook kan inhouden dat het groenafval ter plaatse wordt gecomposteerd.

In eerste instantie beschikt Net Brussel over de nodige gegevens over de hoeveelheid groenafval die in het BHG wordt opgehaald. Voor de opvolging van deze indicator moeten dus geen bijkomende gegevens worden verzameld in het kader van de opvolging van de uitvoering van het ontwerp van natuurplan.

Huidige waarde en trend

De beschikbare gegevens van de set van milieu-indicatoren dateren van 2010. Dat jaar werd ongeveer 15.076 ton groenafval opgehaald.

In 2011 werd volgens het BISA ongeveer 14.596 ton groenafval opgehaald, huis aan huis, in de containerparken en in het kader van het onderhoud van de parken.

Terwijl de hoeveelheid groenafval van het onderhoud van de groene ruimten en van de containerparken relatief stabiel blijft, lijkt de hoeveelheid die aan huis wordt opgehaald in stijgende lijn te gaan, indien geen rekening wordt gehouden met het resultaat van 2011.

9.4.8 Mobiliteit

Het ontwerp van natuurplan kan potentieel een impact hebben op de zachte verplaatsingswijzen. Om die reden werden de volgende indicatoren uit de tweede grote nationale enquête over de mobiliteit van de Belgen, getiteld BELDAM (BELgian DAily Mobility), geselecteerd, die overigens werden overgenomen door het Kenniscentrum van de Mobiliteit van het BHG:

- Modaal aandeel van verplaatsingen met de fiets en te voet in het BHG.

9.4.8.1 Indicator 11: het modale aandeel van de verplaatsingen met de fiets en te voet in het BHG

Huidige waarde en trend

In 2010 bedroeg het modale aandeel van de fiets voor de verplaatsingen binnen het BHG 3,5% en dat van verplaatsingen te voet 37%.

Volgens de MOBEL-studie die in 1999 werd uitgevoerd, bedroeg het modale aandeel van de verplaatsingen met de fiets in het BHG 1,2%, en dat van de verplaatsingen te voet 32,6%. Er is dus een stijging van het modale aandeel van beide verplaatsingswijzen in het BHG tussen 1999 en 2010.

9.4.9 Sociale toestand

Het ontwerp van natuurplan kan de sociale ongelijkheid op het vlak van de toegang tot openbare groene ruimten verminderen. Om de toekomstige veranderingen op dit vlak te kennen, wordt voorgesteld de evolutie van het aantal en de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimte op te volgen.

9.4.9.1 Indicator 12: Aantal en oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten.

Het ontwerp van natuurplan stelt in het kader van maatregel 1 een kaart voor van de voor het publiek toegankelijke groene en recreatieruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die werd opgesteld op basis van een verslag van de BRAT uit 2009.

Om de evolutie van deze toestand te kunnen beoordelen, zou het interessant zijn deze kaart bij te werken en de oppervlakten en de betrokken bevolking per gemeente te berekenen. Ook moeten de term “groene ruimten” en de methoden voor berekening duidelijk worden gedefinieerd alvorens de update uit te voeren.

Huidige waarde en trend

Zie de kaart van het ontwerp van natuurplan M1_1 “Voor het publiek toegankelijke groene ruimten en recreatieruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”.

9.4.10 Grondgebruik

Het ontwerp van natuurplan kan potentieel een impact hebben op het grondgebruik. Om die reden stellen wij voor de evolutie op dit vlak te volgen aan de hand van de volgende indicatoren:

- evolutie van de bebouwde oppervlakte;
- evolutie van de oppervlakte van de ruigten.

9.4.10.1 Indicator 13: Bebouwde oppervlakte

Het ontwerp van natuurplan heeft in het bijzonder tot doel dat meer rekening wordt gehouden met de natuur in de projecten, en beoogt ook een vergroening van de ruimte die potentieel kan leiden tot een vermindering van de bebouwde oppervlakte.

Huidige waarde en trend

Op 1 januari 2012 besloeg de totale bebouwde oppervlakte 7.496 ha.

De bebouwde oppervlakte gaat al verschillende jaren in stijgende lijn. In 2005 bedroeg deze oppervlakte 7.276 ha.

9.4.10.2 Indicator 14: Evolutie van de oppervlakte van de ruigten

Het natuurrapport geeft een kaart van de evolutie van de spreiding van de ruigten in het BHG in hoofdstuk II.3.5 “De ruigten”. Om de eventuele impact van de uitvoering van het natuurplan op dit vlak te volgen, zou het interessant zijn deze kaart bij te werken.

Huidige waarde en trend

De huidige toestand is niet gekend, maar volgens het natuurrapport en de bovenvermelde kaart is 20 tot 25% van de ruigten die er in 1998 nog waren, verdwenen tussen 1998 en 2008.

9.4.11 De economie van het BHG

Het ontwerp van natuurplan kan potentieel leiden tot een evolutie van de werkgelegenheid in de groene sectoren. Er wordt dus voorgesteld de evolutie van het aantal “groene” banen (in de overheids- en de privésector) in het BHG te volgen.

Het is belangrijk te vermelden dat er dit moment slechts weinig gegevens beschikbaar zijn over het aantal groene banen in het BHG, waardoor het moeilijk is een indicator in te voeren.

9.4.11.1 Indicator 15: Evolutie van het aantal banen in de “groene sector”

In de eerste plaats moet worden gedefinieerd wat wordt verstaan onder een groene baan. In het kader van deze indicator en op basis van de beschikbare gegevens en de potentiële significante impact van het ontwerp van natuurplan ter zake, werd besloten zich te beperken tot de opvolging van banen die rechtstreeks te maken hebben met de tuinbouw (boomkwekerijen, onderhoud en aanleg van parken en tuinen, ...) en de landbouw. Deze indicator houdt dus geen rekening met banen die verband houden met bijvoorbeeld de natuur in de bouwsector, terwijl het ontwerp van natuurplan toch ook een impact kan hebben op dit vlak (groendaken, ...), die wellicht echter beperkt is vergeleken met andere factoren. Er zijn ook andere elementen die deze sector sterk beïnvloeden, waaronder bepaalde wettelijke verplichtingen voor de groendaken, waardoor de exacte bijdrage van het ontwerp van natuurplan aan de evolutie van de werkgelegenheid in deze sector moeilijk te beoordelen valt.

Op dit moment zijn er geen nauwkeurige gegevens over het aantal banen in de sector van het milieubeheer. Wij bevelen aan dat, in samenwerking met het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid, een inventaris wordt opgesteld van de bestaande werkgelegenheid in de groene sector, en dat vooral wordt gekeken naar het domein van de tuinbouw en de landbouw in het BHG. Op basis van de verkregen gegevens moet vervolgens de evolutie van de indicator worden opgevolgd.

Huidige waarde en trend

Volgens een extrapolatie in het kader van een studie met de titel “*Potentiële tewerkstelling door duurzame voeding in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*”, uitgevoerd in 2012 door de Facultés Universitaires Saint-Louis, Greenloop en het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid, voor rekening van het BIM, zou er een equivalent van 28 voltijdse banen in het domein van de landbouwproductie zijn in het BHG.

Volgens de landbouwcijfers van mei 2011 van de FOD Economie, die op de internetsite van deze overheidsdienst staan, zou het gaan om 37 regelmatig tewerkgestelde personen. Volgens welke methode men aan deze gegevens komt, is echter niet duidelijk. Het zou interessant zijn zich te baseren op de cijfers van de FOD Economie en hun berekeningsmethode in het kader van de opvolging van de indicator.

Voor de tuinbouw zijn op dit moment blijkbaar geen gegevens beschikbaar. Het zou interessant zijn na te gaan of een indicator van het aantal banen in de tuinbouw in Brussel en in de rand kan worden ingevoerd. Bepaalde ondernemingen uit deze sector die gevestigd zijn buiten het BHG kunnen immers ook in Brussel komen werken. Wat de banen in de overheidssector betreft, werd een vragenlijst verstuurd naar de gemeenten, om relatief gemakkelijk over deze gegevens te kunnen beschikken.

9.4.12 Gezondheid van de inwoners van het BHG

Om de evolutie van de gezondheidsimpact van het ontwerp van natuurplan op te volgen, wordt voorgesteld de indicatoren te gebruiken die hierboven werden beschreven in de volgende punten:

- 9.4.3: Buitenlucht;
- 9.4.4: Geluidsomgeving;
- 9.4.9: Sociale toestand.

10 SYNTHESE EN CONCLUSIE

Het onderhavige document vormt het Milieueffectenrapport (MER) van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het MER werd opgesteld conform het Bijzonder Bestek (BB) van het milieueffectenrapport van het ontwerp van gewestelijk natuurplan van 22 maart 2013 dat werd goedgekeurd door de Brusselse Regering.

Ter herinnering: het ontwerp van gewestelijk natuurplan werd opgesteld door het BIM conform de ordonnantie van 1 maart 2012 en conform artikel 6 van het Verdrag inzake biologische diversiteit en vormt een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG).

Het ontwerp van gewestelijk natuurplan heeft meer bepaald tot doel: *“de stad verzoenen met de natuur, en de integratie van de natuur in de stedelijke orderings- en ontwikkelingsplannen vergemakkelijken”*.

Hiervoor stelt het ontwerp van gewestelijk natuurplan wat volgt: *“De Regering wil via de opstelling van dit plan:*

- *de prioriteiten bepalen van de uitdagingen in termen van biodiversiteit;*
- *een strategie voor bescherming en ontwikkeling van de natuur bepalen, die deel uitmaakt van en aansluit bij de strategieën van stadsinrichting en -ontwikkeling;*
- *de samenwerking van gewestbesturen, gemeenten, professionals die werken op het grondgebied van het Gewest en burgers aanmoedigen, met het oog op de uitvoering van concrete acties gericht op een harmonieuze integratie van de natuur en de biodiversiteit ten bate van allen en tot in het hart van de stad;*
- *de Brusselaars bewust maken van en op de been brengen voor de biodiversiteit.*

Het ontwerp van gewestelijk natuurplan is opgebouwd rond 7 doelstellingen en 26 maatregelen die verschillende voorschriften voor de uitvoering ervan vooropstellen.

Daarnaast vond een participatief proces plaats met verschillende Brusselse actoren die in mindere of meerdere mate betrokken zijn bij het beheer en/of het gebruik van de natuur (gemeenten, gewestbesturen, verenigingen, vormingswerkers, ...), in het kader van de opstelling van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

10.1 SYNTHESE VAN DE GROTE MILIEUEFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN GEWESTELIJK NATUURPLAN

In het kader van het MER van het ontwerp van gewestelijk natuurplan werden de volgende punten beoordeeld, conform het BB:

1. Relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan;
2. Potentieel van de maatregelen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te bereiken;
3. Milieueffecten van de geselecteerde maatregelen;
4. Impact van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op de specifieke sociaaleconomische thema's die in het Bijzonder Bestek (BB) zijn opgenomen;
5. Effecten op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.

Naast de positieve en negatieve milieueffecten belicht het MER ook de opportuniteiten om de positieve effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan te maximaliseren.

Relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan

Om de relevantie van de doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan te beoordelen, werd in de eerste plaats een SWOT-analyse (Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) uitgevoerd, om de belangrijkste uitdagingen op het vlak van de natuur in het BHG voor de periode tot 2020 op een rijtje te zetten. De verschillende doelstellingen werden vervolgens vergeleken met de resultaten van de analyse.

In het algemeen kan op basis van de beoordeling redelijkerwijs worden aangenomen dat de verschillende doelstellingen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan relevant zijn met betrekking tot de landhabitats in het BHG. Aangezien er in de maatregelen geen duidelijke verwijzing is naar de waterhabitats en het blauwe netwerk, stelt de beoordeling echter dat het noodzakelijk is **dat de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan worden herzien, om te garanderen dat ze ook tegemoetkomen aan de huidige en toekomstige uitdagingen op het vlak van de bescherming en de ontwikkeling van de aquatische milieus. Een coördinatie tussen de ontwikkeling van het groene netwerk en het blauwe netwerk moet eveneens worden voorzien.**

Potentieel van de maatregelen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan om de gedefinieerde doelstellingen te bereiken;

Om te beoordelen in welke mate de verschillende maatregelen zijn afgestemd op de door het Gewest gedefinieerde doelstellingen, werd elk van de maatregelen van het ontwerp van gewestelijk natuurplan bestudeerd op basis van geselecteerde criteria en subcriteria.

Een beoordelingsfiche, met verschillende criteria en subcriteria, werd opgesteld voor elk van de groepen van maatregelen van eenzelfde doelstelling. Ook werd geanalyseerd welke prioriteit de verschillende maatregelen krijgen bij de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

De beoordeling geeft aan dat de uitvoering van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan, zoals gedefinieerd, het mogelijk zou moeten maken de verschillende nagestreefde doelstellingen te halen.

Nochtans kon op basis van de beoordeling worden vastgesteld dat er onzekerheid is over de middelen en de hulpbronnen die kunnen worden ingezet voor de uitvoering van deze maatregelen. Bovendien zijn de doelstellingen niet in cijfers uitgedrukt, en zijn ze soms vrij uitgebreid. Het is dus nodig een **bijzondere aandacht te besteden aan de definitie en de uitvoering van bepaalde opvolgingsmaatregelen, als noodzakelijke begeleiding bij de uitvoering van het gewestelijk natuurplan, om zicht te krijgen op de daadwerkelijke bijdrage van het plan aan de nagestreefde gewestelijke doelstellingen.**

Tot slot moet het prioriteitsniveau van een aantal maatregelen worden gewijzigd, en moet er een duidelijk actieplan komen voor de uitvoering van de maatregelen volgens hun respectieve prioriteitsniveau.

Milieueffecten van de uitvoering van de geselecteerde maatregelen.

De analyse van de effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan voor de verschillende milieuthema's gebeurde in 3 fasen, namelijk:

- **Fase 1:** Screening van de maatregelen die mogelijk een impact hebben op de milieuthema's;
- **Fase 2:** Beoordeling van de impact van de maatregelen op de relevante thema's;
- **Fase 3:** Globale interpretatie van de resultaten.

Tijdens fase 1 werd een tabel met twee ingangen opgesteld, met aan de ene kant de doelstellingen en hun maatregelen en aan de andere kant de verschillende beschouwde milieuthema's (natuur en biodiversiteit, oppervlaktewater, sociale toestand, ...). In 52 gevallen werd voor de groep maatregelen van een beschouwde doelstelling geoordeeld dat deze potentieel een significant effect hebben voor een specifiek milieuthema. Ten gevolge van deze

analyse werd ook vastgesteld dat van geen van de maatregelen een significant effect op het thema energie wordt verwacht.

Tijdens fase 2 werd voor elk van de 52 gevallen waarin een cluster van maatregelen een mogelijke impact op een specifiek milieuthema inhield, een effectenbeoordelingsfiche opgesteld.

De resultaten van de analyse die middels deze fiches werden voorgesteld, waren het voorwerp van een globale interpretatie vanuit het oogpunt van zowel elk specifiek milieuthema (“verticale” interpretatie) als de groepen van maatregelen van elke doelstelling (“horizontale” interpretatie). Zo kon de globale impact van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op een specifiek milieuthema worden belicht, en was er duidelijkheid over de globale milieueffecten van de verschillende maatregelen van een specifieke doelstelling van het ontwerp van gewestelijk natuurplan.

Met betrekking tot de milieuthema's kan het ontwerp van gewestelijk natuurplan een grote – positieve en/of negatieve – potentiële impact hebben en specifieke opportuniteiten bieden in de domeinen:

- Natuur en biodiversiteit;
- Grondgebruik;
- Aanpassing aan de klimaatverandering;
- De sociale toestand in het BHG;
- De kwaliteit van de buitenlucht.

Het ontwerp van gewestelijk natuurplan kan eveneens, in mindere mate, significante effecten hebben op:

- De gezondheid van de inwoners;
- De kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren.

De uitgevoerde beoordeling benadrukte dus de vele verwachte positieve effecten die verband houden met de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan, en dus de opportuniteit ervan. Daarnaast wees ze erop dat ook bepaalde negatieve effecten uit deze operatie kunnen voortvloeien. Aanbevelingen werden gedaan om de potentieel negatieve gevolgen van de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan te vermijden of te beperken. Een aantal aanbevelingen werden gedaan om de positieve effecten te maximaliseren of om bepaalde opportuniteiten die eruit voortvloeien te benutten. Alle aanbevelingen zijn samengevoegd in **Hoofdstuk 8.4 “Synthese van de aanbevelingen gedaan in het kader van de studie”**.

De vastgestelde effecten hangen echter vaak af van de draagwijdte of de plaatsbepaling van de voorziene inrichtingswerken/acties of van de keuzes die verband houden met de uitvoering ervan. Aangezien deze elementen in het algemeen niet in het ontwerp van gewestelijk natuurplan zijn opgenomen, was het niet altijd mogelijk bepaalde gevolgen meer in detail te analyseren.

Met betrekking tot de natuur en de biodiversiteit in het bijzonder zou het ontwerp van gewestelijk natuurplan tal van positieve gevolgen op dit vlak moeten hebben, als alles naar verwachting verloopt. **Er werden echter ook potentiële negatieve effecten of opportuniteiten belicht. Een bijzondere aandacht zal moeten uitgaan naar vooral:**

- **De aanwezigheid van kwetsbare soorten en habitats bij de uitvoering van de strategie voor onthaal van het publiek of de openstelling voor het publiek van bepaalde ruigten;**
- **De aanwezigheid van vochtige en waterhabitats in de uitvoering van de maatregelen op het vlak van, met name, de verbetering van de kwaliteit van het ecologisch netwerk en het beheer van de groene ruimten;**
- **De verbetering van de maatregelen die het ontwerp van gewestelijk natuurplan voorziet voor de strijd tegen invasieve soorten op schaal van het BHG en het land;**
- **De mate waarin de versterking van de krachtlijnen van het landschap of van het historisch natuurlijk erfgoed van het BHG in aanmerking worden genomen in de denkoefening van deze “groene” ontwikkeling;**

- **De informatie en de educatie van de bevolking over het nut van de invoering van een milieuvriendelijk beheer.**

In het algemeen zou de **kwaliteit van het leefmilieu van het BHG ook moeten verbeteren door de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan**, waaronder de maatregelen die verband houden met de begroening van het BHG. De uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan, vooral op het vlak van de gebieden met een tekort aan groene ruimten (wijken in het centrum, wijken langs het Kanaal, ...), **zou ook moeten leiden tot een betere aanpassing aan de klimaatveranderingen, een verbetering van de luchtkwaliteit, een vermindering van de sociale ongelijkheid wat de toegang tot groene ruimten betreft en een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving van de inwoners van het BHG.**

Impact van de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op de specifieke sociaaleconomische thema's die zijn opgenomen in het Bijzonder Bestek

Dit deel van het MER had tot doel de impact te beoordelen van de uitvoering van het gewestelijk natuurplan op 70 thema's die vooral betrekking hebben op het bestuur, de reglementeringen, de Brusselaars en de gewestelijke ontwikkeling, en die zijn opgenomen in het bijzonder bestek. **De belangrijkste aanbevelingen die uit dit hoofdstuk voortvloeien, luiden als volgt:**

- **Nagaan of de verschillende maatregelen goed gecoördineerd zijn, vooral om overlappingsen te vermijden;**
- **Voorzien van een contactpersoon op het terrein in de groengebieden, voor betere “nabijheidscommunicatie”**
- **Nagaan of “stedenbouwkundige lasten” kunnen worden ingevoerd, die moeten garanderen dat de ontwikkeling van het BHG geen netto-biodiversiteitsverlies zou teweegbrengen op schaal van het Gewest;**
- **Opnemen in het ontwerp van gewestelijk natuurplan van een raming van de algemene begroting die nodig is voor de uitvoering van de verschillende voorziene maatregelen.**

Effecten van de uitvoering van het ontwerp van gewestelijk natuurplan op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.

Uit deze passende beoordeling blijkt in het algemeen, op basis van de beschikbare informatie, dat het ontwerp van gewestelijk natuurplan:

- geen significant verlies van habitats inhoudt;
- geen significante stijging van de directe sterfte van de fauna inhoudt;
- geen significante afname van de kwaliteit van de habitat inhoudt;
- geen significante stijging van de versnippering van de habitats inhoudt.

De verschillende maatregelen zouden daarentegen moeten leiden tot een verbetering van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden, de natuureservaten en de bosreservaten.

Bepaalde maatregelen werden echter uitgevaardigd om zeker te zijn dat de uitvoering van bepaalde acties geen negatieve gevolgen zal meebrengen, maar ook om de positieve effecten van het ontwerp van gewestelijk natuurplan voor de Natura 2000-gebieden te maximaliseren.

BIBLIOGRAFIE

- Pugh et al., 2012. Effectiveness of Green Infrastructure for Improvement of Air Quality in Urban Street Canyons, *Environmental Sciences Technology*, 46 (14), 7692-7699.
- Zufferey, A & Febbraro, I. 2005. La pollution sonore. 5p. Disponible en ligne sur: <http://medias.cohabiter.ch/pdf/bruit.pdf>
- Leefmilieu Brussel, Vademecum van het wegverkeerslawaaï, 2004. Document gerealiseerd in het kader van het Europese project "Life-Geluidshinder", in samenwerking met het BUV, het BROH, het BIVV en de VSGB.
- Ademe, 2012, Climat et territoire, 12 fiches pour agir dans les collectivités locales. Ademe, Agence de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie.
- Verdonck et al, 2012. Systeem van duurzame voeding, potentieel voor werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Eindverslag van het onderzoek voor rekening van het Brussels Instituut voor Milieubeheer.
- Des Rosiers et al., 2002. Landscaping and House Values: An Empirical Investigation, *Journal of Real Estate Research*, 23 (1): 139-161.
- Boucher & Fontaine, 2010. La biodiversité et l'urbanisation, Guide de bonnes pratiques sur la planification territoriale et le développement durable", ministère des Affaires municipales, des Régions et de l'Occupation du territoire, coll. "Planification territoriale et développement durable", 178 p. www.mamrot.gouv.qc.ca
- BIM, 2009. Synthèse van het verslag over de staat van het leefmilieu 2007-2008.
- BIM, 2010. Plan voor de preventie en het beheer van afvalstoffen
- BIM, 2011. Verslag over de staat van het leefmilieu 2007-2010
- BIM, 2011. Waterbeheerplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Maatregelenprogramma.
- BIM, 2012. Rapport over de staat van de natuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- BIM, 2013. Ontwerp van gewestelijk natuurplan.
- Brussels Observatorium voor de werkgelegenheid, november 2010. Groene banen in Brussel, verkennende analyse.
- Ecosystems, 2006. Biodiversity and Natura 2000 in urban areas, nature in cities across Europe: A review of key issues and experiences
- EcoRes, 21 Solutions, 2012. Participatief proces voor de opstelling van het Natuurplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Synthèse van de workshops – Rapport
- Faculté Saint-Louis, Greenloop, Brussels Observatorium voor de werkgelegenheid, 2012. Systeem van duurzame voeding, potentieel voor werkgelegenheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- GIEC, 2007: Bilan 2007 des changements climatiques. Contribution des Groupes de travail I, II et III au quatrième Rapport d'évaluation du Groupe d'experts intergouvernemental sur l'évolution du climat [Équipe de rédaction principale, Pachauri, R.K. et Reisinger, A. (publié sous la direction de~)]. GIEC, Genève, Suisse, ..., 103 pages
- Institut National de Santé Publique du Québec, Direction de la santé environnementale et de la toxicologie, Stephen Vida et al., 2011. "Les groene ruimten urbains et la santé", Publication n°1274
- WESTPHAL, Lynne M. Urban greening and social benefits. *Journal of arboriculture*, mai 2003, vol. 29, n°3, pg 137-147 (11p)

CGEDD - Conseil Général de l'environnement et du développement durable. Ministère de l'écologie, du développement durable et de l'énergie. "Les liens entre santé et biodiversité", Avril 2013. N° 008095-01

Maller et al. , 2005. Healthy nature healthy people: 'contact with nature' as an upstream health promotion intervention for populations. Health Promotion International, Vol. 21 No1.

Natural Economy Northwest (Consortium steering group), 2010. Building natural value for sustainable economic development: the green infrastructure valuation toolkit user guide, beschikbaar op <http://www.greeninfrastructurenw.co.uk/html/index.php?page=projects&GreenInfrastructureValuationToolkit=true>

Pretty et al., 2005. The Mental and Physical Health Outcomes of Green Exercise. International Journal Of Environmental Health Research 15 (5): 319-337.

ULB, 2006. Présentation de l'Etude de l'évolution de l'imperméabilisation du sol en Région de Bruxelles Capitale; beschikbaar op http://evelyne.huytebroeck.be/IMG/pdf/Etude_eau.pdf

Van den Berg & Custers, 2011. Gardening Promotes Neuroendocrine and Affective REstoration from Stress. Journal of Health Psychology 16 (1): 3-11.

Internetsites

<http://www.leefmilieubrussel.be>

<http://statbel.fgov.be/nl>

<http://www.bisa.irisnet.be>

<https://airallergy.wiv-isp.be>

Interne kwaliteitscontrole uitgevoerd,

Ir. Amandine D'Haese
Business unit manager

Arnaud de Valensart
Consultant

Dr. W. Mondt
Afgevaardigd bestuurder

ECOREM nv
Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar
Tel. 03 87 10 900 - Fax 03 87 10 901

E-mail: info@ecorem.be

Verantwoordelijke uitgever: F. Fontaine en R. Peeters – Gulledelle 100 – 1200 Brussel
Wettelijk depot : D/5762/2014/04

**BIJLAGE 1: Samenvattende tabel van de
voorschriften van de maatregelen van het
ontwerp van natuurplan**

Samenvattende tabel van de voorschriften van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan	
Onderdelen van het ontwerp van natuurplan	Prioriteit maatregel
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	
1. Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	1
Vervollediging van de biologische waarderingskaart (LB)	
De bestaande kennis over de vraag naar recreatie verzamelen (LB)	
Ontwikkelen van speelvaardigheidskaarten (LB)	
Ontwikkelen van een strategie voor onthaal van het publiek op maat van elke groene ruimte (LB)	
Goedkeuren van een nieuw parkreglement en een nieuw besluit betreffende het bezoeken van de bossen (uiterlijk tegen 2018) (LB)	
2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	2
Creëren van een platform "Bomen, natuur en landschap" (BHG)	
De aanplanting van bomen aanmoedigen; Een "Handvest van de boom in de stad" opstellen; Invoeren van participatieve wijkprocessen voor de aanplanting van gedeelde bomen of bomen onder peterschap (LB)	
3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3
Ontwikkelen van een steun- en adviesprogramma voor de inrichting en het beheer van de directe omgeving van gebouwen (projectoproepen, ontwikkeling van indicatoren, referentiesysteem, gidsen van goede praktijken,...) (LB)	
Het handvest "Natuur toegelaten" voor overheidsgebouwen laten ondertekenen door de verschillende bevoegdheidsniveaus die gebouwen beheren in het BHG (2016)	
4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	3
De ruigten die de komende 5 jaar wellicht geen bestemming zullen krijgen, in kaart brengen (LB in samenwerking met de gemeenten)	
Ontwikkelen van een steun- en adviesprogramma voor de scholen die vegetatiezones willen aanleggen op de speelplaatsen van scholen - Ondersteunen van de ontwikkeling van natuureducatieactiviteiten (LB, in samenwerking met de overheidinstanties en de inrichtende machten)	
2 Het gewestelijke groene netwerk versterken	
5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	1
Duidelijke ecologische doelstellingen voorleggen voor de verschillende zones van het groene netwerk (LB, 2015)	
Vastleggen van een ontwerp van operationeel plan voor de uitvoering van het Brussels ecologisch netwerk, gericht op de realisering van de verschillende ecologische doelstellingen (LB in samenwerking met het BROH, Mobiel Brussel, de Haven van Brussel, de gemeenten, ...)	
Integreren van de oriëntaties in de ontwikkelings- en bestemmingsplannen en -programma's	
In alle bebouwbare gebieden moet de nodige aandacht gaan naar de directe omgeving van de bouwwerken en de inrichtingen (om bij te dragen aan het groene netwerk)	
Actualiseren van de biologische waarderingskaart en de Regering voorstellen doen voor de versterking van het ecologisch netwerk op het niveau van de gebieden met een tekort aan groene ruimten (LB)	

6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	3
Opstellen van een pragmatische lijst van de strategische terreinen en opstarten van de onderhandelingen (LB in samenwerking met de gewestelijke operator)	
Beoordelen van de mogelijkheid om de bestemming van de aangeduide strategische terreinen te wijzigen met de bedoeling het gewestelijke groene netwerk te versterken (Regering)	
7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	2
De prioriteiten bepalen van de uit te voeren maatregelen (geïdentificeerd in het Richtplan Neerpede-Vlezenbeek-Sint-Anna-Pede) (tegen 2014, Regering)	
Maatregelen nemen ter aanmoediging van de invoering van landbouwpraktijken die het milieu en de ecosystemen respecteren, in de perimeter van het Richtplan voor Neerpede (vanaf 2014, Regering)	
Uitvoeren van de prioritair maatregelen van het Richtplan voor Neerpede (vanaf 2015, BHG en betrokken partners)	
Toepassen van de maatregelen van het Richtplan voor Neerpede voor andere agrarische gebieden (vanaf 2016)	
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	
8. Invoeren van de functie "Natuurfacilitator"	1
Aanstellen van een "natuurfacilitator" door LB (taken, doelgroepen, werkwijzen en takenpakket)	
9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	3
Opstellen van een synthetische indicator om te beoordelen in welke mate de natuur in aanmerking wordt genomen in bouw- en renovatieprojecten van gebouwen en in openbare ruimten, naargelang van de specifieke kenmerken van de wijken (LB, tegen 2015)	
Voorstellen doen aan de Regering voor invoering van de indicatoren die werden uitgewerkt in de gewestelijke stedenbouwkundige verordening (BROH, LB, 2016)	
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	
10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	2
Een gemeenschappelijk referentiesysteem voor het ecologisch beheer van de groene ruimten voorstellen (LB)	
Een voorstel van besluit opstellen tot regeling van de toekenning van subsidies voor het ecologisch beheer van de groene ruimten (LB, tegen 2017)	
Zorgen voor de bekendmaking en de verspreiding van het referentiesysteem (LB, vanaf 2017)	
De gewestelijke en gemeentelijke besturen en de organisaties belast met een opdracht van openbare dienstverlening vragen zich te verbinden tot toepassing van het referentiesysteem (Natuurfacilitator)	
11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	3
Opstellen van beheerplannen voor de ruimten die LB beheert (LB)	
Een bijzondere aandacht moet uitgaan naar de grote bomen (inventaris en cartografie) (LB)	
De beheerders van publieke ruimten in het BHG uitnodigen om multifunctionele beheersplannen te ontwikkelen en uit te voeren	
Denkoefening houden over de integratie van het "multifunctionele beheersplan" in het wetgevingsapparaat van het BHG (Regering)	
Opstellen van een beheermonitoringschema (LB, tegen 2016)	
12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren	2
De laatste hand leggen aan de inrichtingsplannen en ecologische beheersplannen die op dit moment worden opgesteld	
Een platform "Bomen, natuur en landschap" creëren	

De modaliteiten bepalen voor het beheer van de gevoeligste vakken (LB, 2016)	
Een bijzondere aandacht moet uitgaan naar de grote bomen (bescherming)	
13. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	2
De nodige maatregelen treffen om de ondersteuningsmechanismen voor de realisatie van de doelstellingen van de natuurordonnantie te coördineren en in goede banen te leiden (Regering)	
14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	2
Bijwerken van de beschikbare tools (referentiesysteem, fiches van goede praktijken, technische bepalingen, ...) (LB)	
Organiseren van de seminaries voor de beheerders van de groene ruimten en de teams op het terrein (LB)	
Ondersteunen van een dienst voor hulp en advies op maat voor de beheerders van de groene ruimten (BHG)	
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	
15 De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	1
Opstellen van ontwerpen van aanwijzingsbesluiten voor de drie Natura 2000-gebieden (uiterlijk tegen 2014) + voorstel tot wijziging van de aanwijzingsbesluiten van de drie natuurreservaten die gelegen zijn buiten Natura 2000; Opstellen van ontwerp-beheersplannen voor de 48 Natura 2000-gebieden en de drie natuurreservaten die buiten Natura 2000 gelegen zijn.	
Beheer van deze gebieden conform de beheersplannen.	
16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	3
Goedkeuren van actieplannen om de instandhouding van bepaalde soorten te verbeteren (zwaluwen, gierzwaluwen, soorten van de vochtige en watergebieden en meer bepaald de amfibieën en de gele lis)	
17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	3
De laatste hand leggen aan de haalbaarheidsstudie over de bouw van een ecobrug over de Terhulpssteenweg (FODMV, in samenwerking met Beliris, Mobiel Brussel, BROH en LB) Eind 2014	
Meewerken aan het OZON-project (uitvoering van een ecoduct, een ecodoorgang, een hangbrug, ...)	
Invoering van een monitoring van de doeltreffendheid van de herverbindingswerken (2018)	
18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	2
Opzetten van een communicatiecampagne voor de strijd tegen invasieve soorten (LB, vanaf 2015)	
Goedkeuren van maatregelen ter bestrijding van invasieve soorten (maatregelen ter preventie van het verschijnen van nieuwe invasieve soorten) Regering, 2015	
Een voorstel van besluit indienen bij de Regering ter omkadering van de toekenning van vergunningen voor de bewuste introductie van niet-inheemse dier- of plantensoorten (LB, 2016)	
19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	3
Opstellen en voeren van een communicatiecampagne rond het voederen van dieren en het samenleven met wilde diersoorten (LB, 2015)	
Opdrijven van de communicatie over de procedures die moeten worden gevolgd voor het beheer van de eikenprocessierups, de dierenkadavers en de zwerkatten (LB)	
Opstellen van een voorstel van besluit houdende de afwijking van het verbod op methodes en middelen om vogels, zoogdieren en vissen te vangen en te doden (LB, 2016)	
Een overeenkomst sluiten met een revalidatiecentrum voor de opvang en de verzorging van verzwakte dieren, en vervolgens het weer vrijlaten ervan (LB, jaarlijks)	

20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	3
Goedkeuren van een vijfjaarlijks toezichtsschema van de staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats die aanwezig zijn in het BHG (Regering, tegen half 2015)	
Bepalen welke instanties of diensten bevoegd zijn om de gegevens te bezorgen die kunnen bijdragen tot het toezicht op de staat van instandhouding van de soorten en de natuurlijke habitats (Regering, tegen 2016)	
Actualiseren van de biologische waarderingskaart van het grondgebied van het gewest (LB)	
Oprichten van een Observatorium voor natuurlijke habitats, fauna en flora dat zal instaan voor de toepassing van het vijfjaarlijks toezichtsschema, de actualisering van de biologische waarderingskaart en de contacten met de betrokken Gemeenten en Gewestbesturen	
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	
21. Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	2
Voortzetten en versterken van de steun aan de actoren in het domein van de bewustmaking voor natuur en biodiversiteit die actief zijn in het BHG (BHG)	
Ontwikkelen van initiatieven voor informatie en bewustmaking van het publiek (LB)	
Aanmoedigen van partnerschappen/samenwerkingsverbanden tussen de verschillende actoren van de bewustmaking en de natuureducatie (LB)	
22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	2
Behouden en eventueel verhogen van de budgetten die worden toegekend aan verenigingen gespecialiseerd in bewustmaking voor de natuur	
Opstellen van een inventaris van de verenigingen en sites die bewustmakingsactiviteiten aanbieden voor scholen, en aanduiden van potentiële sites	
Uitbreiden van de verenigingen	
Online zetten van een lijst van actoren en activiteiten voor bewustmaking voor de natuur (LB)	
23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	3
Aanmoedigen van het participatief beheer van de groene ruimten (LB in samenwerking met de wijkverenigingen, vormingswerkers, parkanimatoren, gemeenten, ...)	
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	
24. Een echt "Natuurplatform" invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN	2
Uitvoeren van de hervorming van de BHRN (samenstelling en werkwijze)	
25. De "Natuurpartnerschappen" met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	3
Opstellen van een lijst van prioritaire actoren waarmee kan worden onderhandeld (LB)	
Onderhandelen van "doelstellingencontracten over natuur en biodiversiteit" met de actoren aangeduid door de Regering (LB)	
26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	3
Tot stand brengen van een goede coördinatie tussen het BIM en het BROH voorafgaand aan de indiening van de beheersplannen van de Natura 2000-gebieden en de reservaten die erfgoedbescherming genieten	
Aanbrengen van de nodige aanpassingen voor aanvragen tot bescherming van gebieden, indien de bescherming van het gebied een initiatief is van de DML (Regering)	
De gebieden aanduiden die een of meer beschermingsstatuten genieten (natuur, erfgoed, stedenbouw) en de motivatie voor deze bescherming onderzoeken	

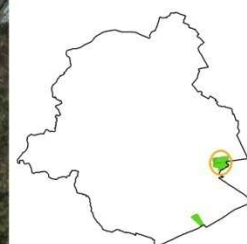

BIJLAGE 2: Beschrijving van de natuur- en bosreservaten van het BHG

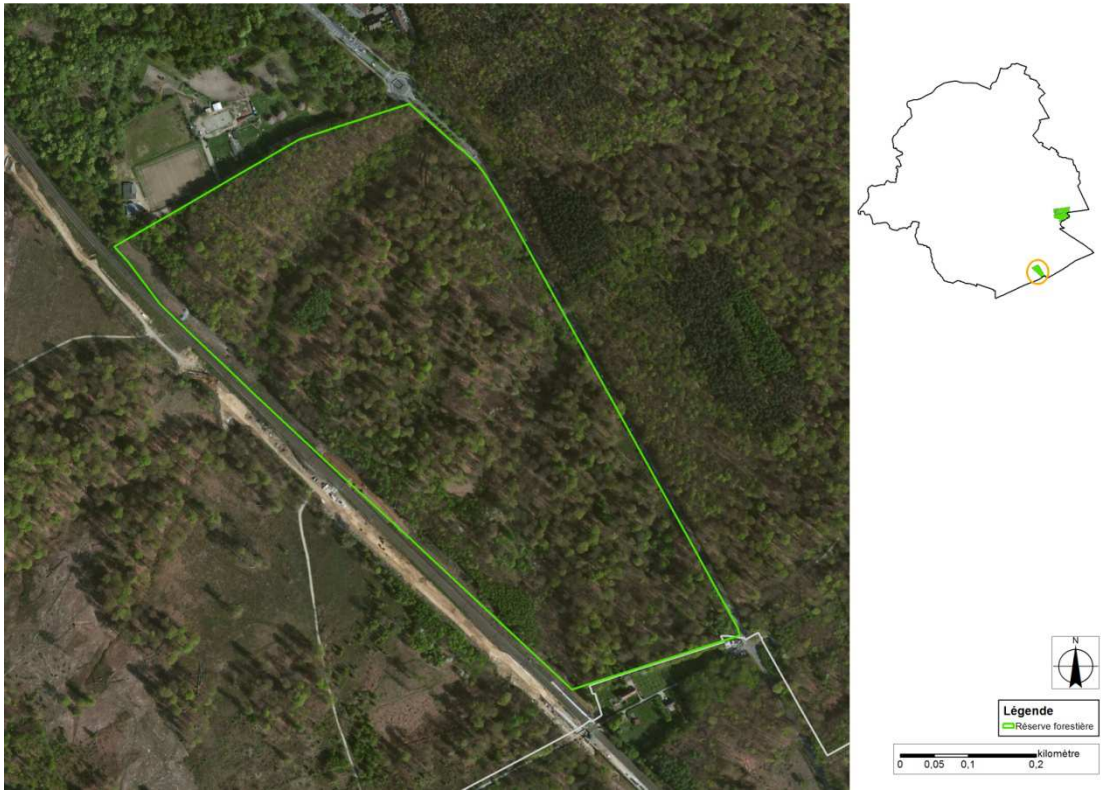
BR 01

Bosreservaat Rood Klooster

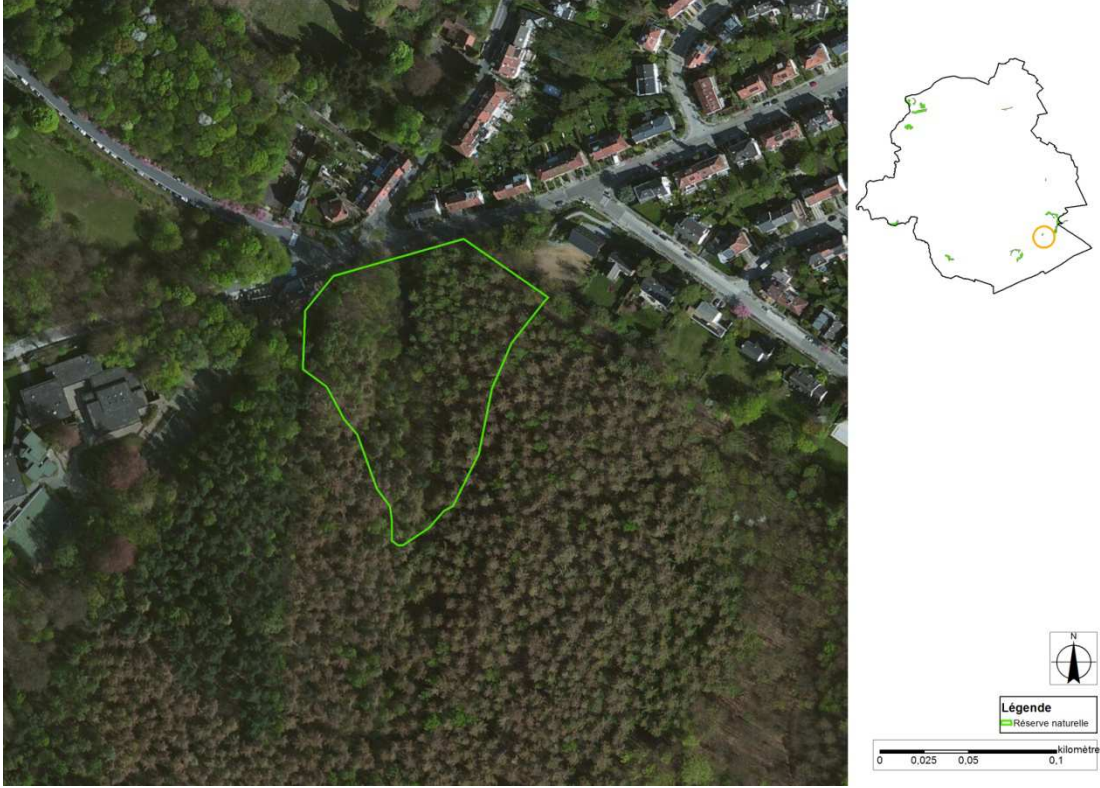
Plaatsbepaling	Dit bosreservaat maakt eveneens deel uit van het Zoniënwoud en is hoger gelegen dan het natuureservaat Rood Klooster.
Aanwijzingsbesluit	Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 27 september 2007 dat aan bepaalde delen van het Zoniënwoud het statuut van speciale beschermingszone toekent.
Beschrijving van het gebied	In het bosreservaat treffen we hoofdzakelijk habitats van het type eikenhaagbeukenbossen en zuurminnende beukenbossen. In dit gebied komen tal van vogel- en zoogdiersoorten voor.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

BR 02	
Bosreservaat Grippensdelle	
Plaatsbepaling	Het reservaat ligt in het Zoniënwoud op het grondgebied van de gemeente Watermaal-Bosvoorde.
Aanwijzingsbesluit	Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 27 september 2007 dat aan bepaalde delen van het Zoniënwoud het statuut van speciale beschermingszone toekent.
Beschrijving van het gebied	Het aanwezige bostype bestaat hoofdzakelijk uit een Atlantisch zuurminnend beukenbos waarin zich een kruidlaag ontwikkelt die typisch is voor dit milieu, en die in het bijzonder bestaat uit adelaarsvaren (<i>Pteridium aquilinum</i>) en wilde kamperfoelie (<i>Lonicera periclymenum</i>). De Zwanewijdebeek stroomt door het bosreservaat in bepaalde periodes van het jaar. De aanwezigheid van dood hout trekt tal van in holen levende vogels aan, zoals de boomklever (<i>Sitta europaea</i>), de boomkruiper (<i>Certhia brachydactula</i>) en verschillende soorten spechten.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

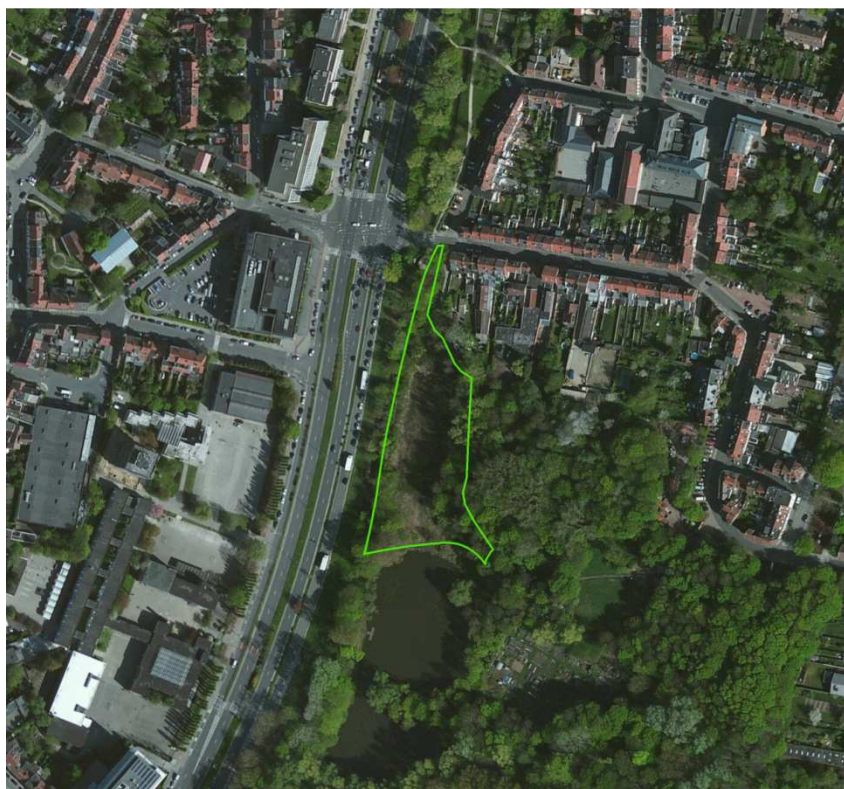

NR 01	
Natuurreservaat Pinnebeekpoel	
Plaatsbepaling	De Pinnebeekpoel ligt aan de rand van het Zoniënwoud in Watermaal-Bosvoorde. Het is het kleinste natuurreservaat van het Brussels Gewest: ongeveer dertig aren.
Aanwijzingsbesluit	Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve van 27 april 1992 dat aan bepaalde gedeelten van het Zoniënwoud, met name de Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel, de Dry Borrenvallei te Oudergem en de poel nabij de Pinnebeekdreef te Watermaal-Bosvoorde, het statuut toekent van gewestelijk natuurreservaat en dat aan een bosgedeelte gelegen tussen de Verdronken Kinderenvallei en Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel het statuut toekent van gewestelijk bosreservaat.
Beschrijving van het gebied	Rond de Pinnebeekpoel ligt een eiken-berkenbos met zomereik (<i>Quercus robur</i>). Het water komt van 2 de hellingen die de poel omringen. De poel is een broedplaats voor tal van amfibieën (vooral de gewone pad, de bruine kikker, de alpenwatersalamander, de kleine watersalamander en de vinpoetsalamander). Ook de gele lis komt hier voor.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 02

Natuurreservaat Rietveld van het Bronpark

Plaatsbepaling

Het natuurreservaat ligt in het Woluwedal, net naast de vijver van het Bronpark in de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe.

Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot toekenning van het statuut van natuurreservaat aan het rietveld van het Bronpark.

Beschrijving van het gebied

Aan de rand van de Woluwe en net naast de vijver van het Bronpark, en met een oppervlakte van 0,35 hectaren, ligt een klein moeras waarin zich een rietveld heeft ontwikkeld. Het stroomafwaarts gelegen deel ligt permanent onder water, met een waterhoogte die stijgt of daalt naargelang van de seizoenen en het neerslagniveau. Het andere deel is droger. Rond het rietveld ligt een strook elzen-essenbos. Verschillende bronnen voeden het moeras en de vijver.

Het gebied is interessant omdat zich op een beperkte oppervlakte een rietveld, een vijver, een stroom, een vochtig bos en een droog bos ontwikkelen. Het gebied ligt ook in de nabijheid van wandelwegen die ecologische doorgangen vormen voor verschillende soorten.

	Het rietveld van het Bronpark omvat een rietland met phragmition-vegetaties, zeggevenen en tal van andere planten die gebonden zijn aan aquatische milieus zoals de gele lis (<i>Iris pseudacorus</i>), de bittere veldkers (<i>Cardamine amara</i>), de dotterbloem (<i>Caltha palustris</i>), enz. Dit milieu is ook gunstig voor tal van amfibieën, waaronder in het bijzonder de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>) en de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>), en voor vogels.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 03

Natuurreservaat Laarbeekbos

Plaatsbepaling

Het reservaat ligt in de vallei van de Molenbeek op het grondgebied van de gemeente Jette.

Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot toekenning van het statuut van natuurreservaat aan een deel van het Laarbeekbos.

Beschrijving van het gebied

Net als het Poelbos werd het Laarbeekbos in de middeleeuwen ontgonnen als groeve, wat de inzinkingen in het landschap verklaart. Slechts 14 van de 34,6 hectaren die het bos groot is, vallen het onder het statuut van natuurreservaat. Het Laarbeekbos omvat een groot beukenbos, dat zeer oud en gelijkjarig is, waarin ook essen (*Fraxinus excelsior*), zomereiken (*Quercus robur*) en gewone esdoorns (*Acer pseudoplatanus*) staan. Ook andere milieus hebben zich hier ontwikkeld, zoals het essen-eikenbos met daslook en het essen-elzenbos. Hier staat ook een populierenaanplant. De grasvegetatie is dan weer typisch voor kalkhoudende milieus.

Het reservaat omvat een bospoel waaruit een stroompje vloeit. Het water dat afvloeit in het bos bevat calciumcarbonaat, met de vorming van kalktuf tot gevolg.

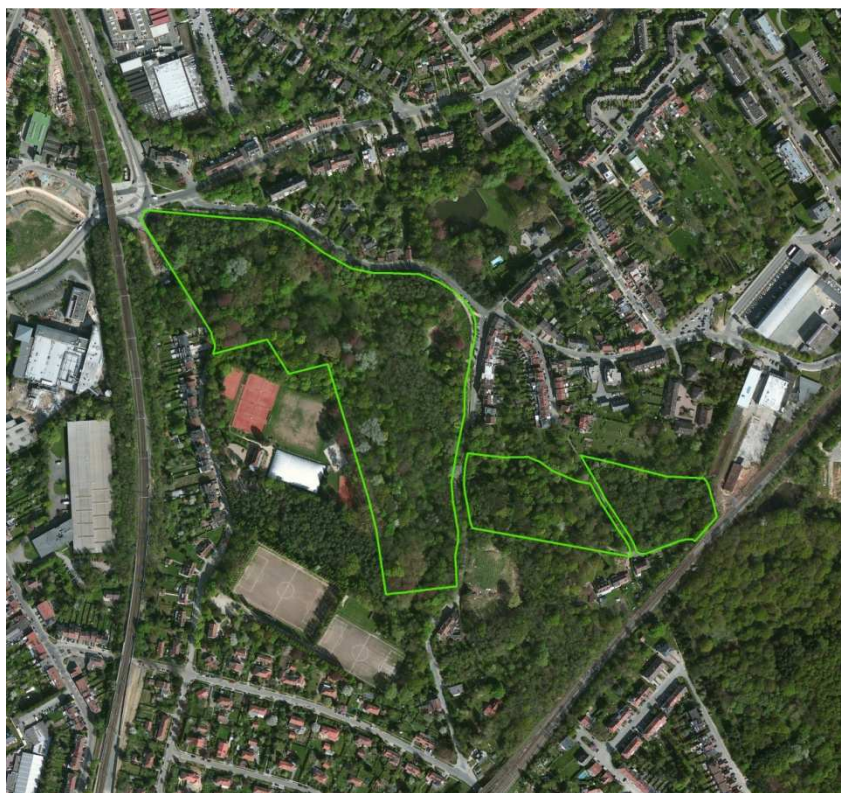

	Het gebied is ook aantrekkelijk voor in holen levende vogels zoals de groene specht (<i>Picus viridis</i>) en de grote bonte specht (<i>Dendrocopos major</i>) en tal van vleermuissoorten zoals de meervleermuis (<i>Vespertilion dasycnème</i>) en de mopsvleermuis (<i>Barbastella barbastellus</i>).
Hinder	• Geluid afkomstig van de aanwezigheid van de autoweg en, in mindere mate, van de vliegtuigen die opstijgen in Zaventem; • De luchtverontreiniging werd niet gemeten, maar de aanwezigheid van de autoweg in de nabijheid draagt wellicht bij tot de eutrofiëring van het milieu, de verzuring van de grond en de teloorgang van het bos. Ook de meststoffen en pesticiden die op naburige landbouwgronden worden gebruikt, verontreinigen de bodem; • Sluikstorten aan de rand van het bos; • De stedenbouwkundige druk is groot. Op de akkers rond het bos werd gebouwd, waardoor het geleidelijk afgesloten raakte van de omliggende landbouwzones en parken; • De recreatieve druk is zeer groot in het Laarbeekbos. Ongeveer 40% van de oppervlakte vertoont sterke of minder sterke schade, zoals de verdwijning van de kruid- en struiklaag, afkalving van de bodem en boomwortels die bloot komen te liggen.
Doelstellingen van het beheersplan	• De bescherming van de watervoorraden, het hydrografisch net en de vochtige milieus, en dit vooral door bescherming van de wandelzones (oevers van de stromen, ...) en door een goede geleiding van het publiek; • Verbetering van de doorsijpeling van het water in de grond door de verdichte en afgekalfde zones te herstellen; • De bodem moet al zijn fysisch-chemische eigenschappen behouden, en moet worden hersteld waar hij is aangetast. Dit houdt vooral in dat bepaalde kwetsbare zones beschermd moeten worden, dat het publiek geleid moet worden, ... • Toezien op het behoud van de bestanden en de grasvegetatie van ecologisch belang, door schade te herstellen; • Zorgen voor de aanwezigheid van open plekken, bosranden en dood hout; • Uitheemse soorten, zoals de halsbandparkiet, met omzichtigheid en op schaal van het gewest behandelen; • Geleiding van het publiek in het bos; • Behoud van een goede landschappelijke kwaliteit van het gebied.

NR 04

Natuurreservaat Kinsendal-Kriekenput

Plaatsbepaling

Het reservaat is gelegen in Ukkel, niet ver van het station Kalevoet.

Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot wijziging van het koninklijk besluit van 26 juni 1989 houdende de oprichting van de Kinsendal-Kriekenput als Staatsnatuurreservaat.

Beschrijving van het gebied

Het gebied van de Kinsendal-Kriekenput vormt een halfnatuurlijke ruimte met een grote verscheidenheid aan milieus (moerasachtig of gemengd bos, vochtig of hoog grasland, verlaten boomgaarden, ruigten, bronnen, beken, vijver) die een belangrijk knooppunt van het Brusselse groene en blauwe netwerk vormen. Het gebied wordt hoofdzakelijk bedekt door een elzen-essenbos en een essen-eikenbos.

Door het gebied vloeien 3 beken (Kinsenbeek, Groelsbeek en Geleystbeek) waarrond zich een moerasachtig bos heeft ontwikkeld met vooral els (*Alnus sp*) en es (*Fraxinus excelsior*). De grasvegetatie is hier heel rijk: bittere veldkers (*Cardamine amara*), lidrus (*Equisetum palustre*), grote engelwortel (*Angelica archangelica*), echte valeriana (*Valeriana officinalis*), enz. Op andere plaatsen heeft zich een gemengd bos ontwikkeld, met een zeer dicht onderhout.

	Het gebiedt vormt in het bijzonder een foerageergebied en schuilplaatsen voor tal van soorten vleermuizen. Ook veel vogelsoorten kunnen hier worden aangetroffen, zoals de ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>), de grote gele kwikstaart (<i>Motacilla cinerea</i>), de bosrietzanger (<i>Acrocephalus palustris</i>), de groene specht (<i>Picus viridis</i>), de grote bonte specht (<i>Dendrocopos major</i>), de boomklever (<i>Sitta europaea</i>), enz. Het water van de verschillende bronnen en stromen is van goede kwaliteit; vissen en amfibieën zoals de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>), de kleine watersalamander (<i>Lissotriton vulgaris</i>), de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>) en de gewone pad (<i>Bufo bufo</i>) gedijen hier.
Bedreigingen	Volgens het beheersplan drukken vooral de volgende vormen van hinder hun stempel op dit gebied: • Het autoverkeer zorgt voor een matige maar constante geluidshinder; • Het afvloeiend water van de gemeentelijke begraafplaats voert veel zand naar de Kinsenbeek; • Beperkte watertoevoer; • Storten van tuinafval, puin, groot huisvuil langs de Engelandstraat; • Lokale aantasting van de bodem, vooral op en rond de oevers, door betreding; • Plaatselijke verstoring van de fauna door honden die niet aan de leiband worden gehouden; • Aanwezigheid van invasieve uitheemse soorten (halsbandparkiet en Japanse duizendknoop).
Doelstellingen van het beheersplan	• Bescherming en verbetering van de vochtige milieus en de waterbronnen door het optimale behoud van de grondwaterlagen en het waterpeil, verbetering van de waterkwaliteit, bescherming van de oevers van de vijvers, ... • Beperking van de betreding van de bodem; • Behoud van staand of liggend dood hout; • Maximaal herstel en ontwikkeling van inheemse diersoorten, en vooral van de meest kwetsbare; • Bescherming van de kenmerkende landschappen van het reservaat; • Benutting van het educatieve potentieel van het reservaat. Het plan vermeldt ook dat de continuïteit van het groene en blauwe netwerk buiten het reservaat noodzakelijk is, om zoveel mogelijk zuiver water opnieuw aan te sluiten op het reservaat en de groene zones die met het gebied verbonden zijn actief te beschermen.

NR 05

Natuurreservaat Moeras van Ganshoren

Plaatsbepaling

Het moeras van Ganshoren ligt in de vallei van de Molenbeek op het grondgebied van de gemeente Ganshoren

Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot toekenning van het statuut van natuurreservaat aan het moeras van Ganshoren.

Beschrijving van het gebied

Het moeras van Ganshoren heeft een oppervlakte van 11,9 hectaren en bestaat vooral uit vochtige graslanden, afgewisseld met groepjes bomen.

Door de uitgraving en inbedrijfstelling van een hoofdafvalwaterleiding in de jaren '50 kwam het moeras droog te liggen, ten gevolge van de drainagewerken en de omlegging van een deel van de Molenbeek. De vele populieren, die grote hoeveelheden water aan de grond onttrekken, zijn mee verantwoordelijk voor de drooglegging van het moeras van Ganshoren. Het aantal vochtige zones is dus sterk gedaald, en een kenmerkende ruigtevegetatie is in de plaats gekomen. De rietvelden en zeggevenen nemen nog altijd de vochtigere depressies in. In de vochtige graslanden groeien vooral de dotterbloem (*Caltha palustris*), de echte koekoeksbloem (*Silene flos-cuculi*), de moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) en de primula (*Primula sp.*).

	Elders in het moeras staan wilgen (<i>Salix sp</i>) en sleedoorns (<i>Prunus spinosa</i>), en schieten bepaalde boomsoorten (meidoorn, hazelaars, vlier) weer uit. In het moeras van Ganshoren leven tal van vleermuissoorten (waaronder de vale vleermuis (<i>Myotis myotis</i>), de mopsvleermuis (<i>Barbastella barbastellus</i>) en de meervleermuis (<i>Vespertilion dasycnème</i>), vogels zoals de wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>), de blauwe reiger (<i>Ardea cinerea</i>), de torenvalk (<i>Falco tinnunculus</i>), de nachtegaal (<i>Luscinia megarhynchos</i>), de kleine karekiet (<i>Acrocephalus scirpaceus</i> ...), ... Hier gedijen ook amfibieën zoals de gewone pad (<i>Bufo bufo</i>), de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>), de meerkikker (<i>Rana ridibunda</i>), de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>) en reptielen zoals de ringslang (<i>Natrix natrix</i>).
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 06

Natuurreservaat Moeras van Jette

Plaatsbepaling

Het natuurreservaat ligt langs de Wereldtentoonstellingslaan in Jette in de vallei van de Molenbeek.

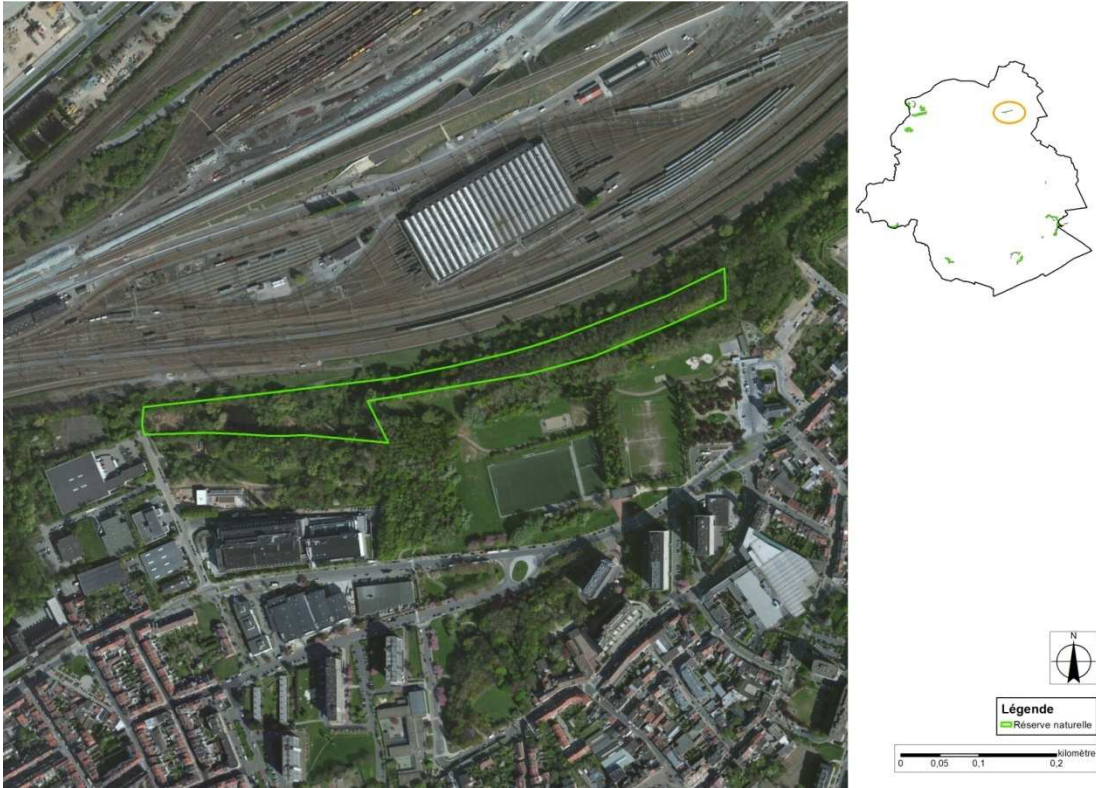
Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot toekenning van het statuut van natuurreservaat aan het moeras van Jette.

Beschrijving van het gebied	Het reservaat beslaat een oppervlakte van 5,3 hectaren en omvat vochtige graslanden, rietvelden, wilgenbosjes en een vijver. Het moeras van Jette is door de spoorlijn Brussel-Dendermonde gescheiden van het moeras van Ganshoren. Net als het moeras van Ganshoren is het moeras van Jette sterk beïnvloed door de installatie van een hoofdafvalwaterleiding in 1955, waarvoor grond werd verzet en het gebied werd drooggelegd. Zo werden de afwateringsinstallaties geneutraliseerd bij het herstel van het moeras, opdat het water hier zou kunnen blijven staan. De wateroverloop die vroeger in de hoofdleiding uitkwam, voedt nu een vijver. Hier gedijt een typische vegetatie van de vochtige milieus, waaronder riet (<i>Phragmites australis</i>), grote lisdodde (<i>Typha latifolia</i>), rietgras (<i>Phalaris arundinacea</i>), waterweegbree (<i>Alisma sp</i>), gewone dotterbloem (<i>Caltha palustris</i>), gele lis (<i>Iris pseudacorus</i>), echte koekoeksbloem (<i>Silene flos-cuculi</i>), ... In dit gebied komen vooral dezelfde soorten voor als in het moeras van Ganshoren, namelijk tal van vogelsoorten zoals de torenvalk (<i>Falco tinnunculus</i>), de ransuil (<i>Asio Otus</i>), de sijs (<i>Carduelis spinus</i>), de ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>), ...; amfibieën zoals de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>), de meerkikker (<i>Rana ridibunda</i>),...; reptielen zoals de ringslang (<i>Natrix natrix</i>), ...; en vleermuizen zoals in het bijzonder de mopsvleermuis (<i>Barbastella barbastellus</i>), de meervleermuis (<i>Vespertilion dasycnème</i>), de vale vleermuis (<i>Myotis myotis</i>), ... Samen met het Laarbeekbos, het Poelbos, het Dielegembos, het moeras van Ganshoren en een deel van het Koning Boudewijnpark vormt het Moeras van Jette een habitat en foerageergebied voor 12 soorten vleermuizen.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

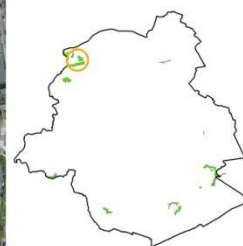
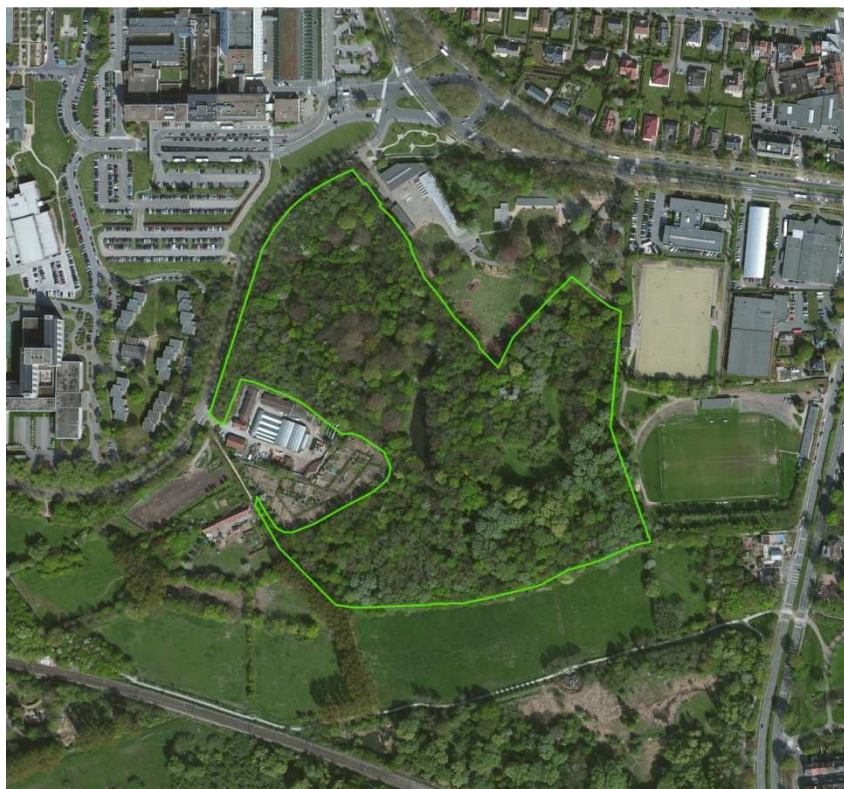

NR 07	
Natuurreservaat Het Moeraske	
Plaatsbepaling	Het gebied beslaat een oppervlakte van 14 ha langs het station van Schaarbeek-Vorming op de grens van 3 gemeenten: Het grootste deel van het gebied ligt in Evere. De bronnen van de Kerkebeek, die het moeras voedt, liggen in Haren. Het Walckierspark met een oppervlakte van 4,5 ha ligt in Schaarbeek.
Aanwijzings- besluit	Besluit van de Executieve van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 4 april 1992 houdende verlening van het statuut als gewestelijk natuurreservaat voor een deel van "het Moeraske" (B.S., 29 april 1992)
Beschrijving van het gebied	Het Moeraske is een overblijfsel van een moerasgebied dat een aantal waardevolle habitats omvat, waaronder in het bijzonder een rietveld en een vochtig grasland. Het plantkundig belang heeft meer met de aanwezige habitattypes dan met het voorkomen van zeldzame planten te maken. In dit gebied komen verschillende watervogelsoorten voor, waaronder de ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>). Ook amfibieën zoals de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>) en de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>) gedijen hier.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 08

Natuurreservaat Poelbos

Légende
Réserve naturelle

0 0,045 0,09 0,18 kilomètre

Plaatsbepaling

Het reservaat ligt in de vallei van de Molenbeek in Jette.

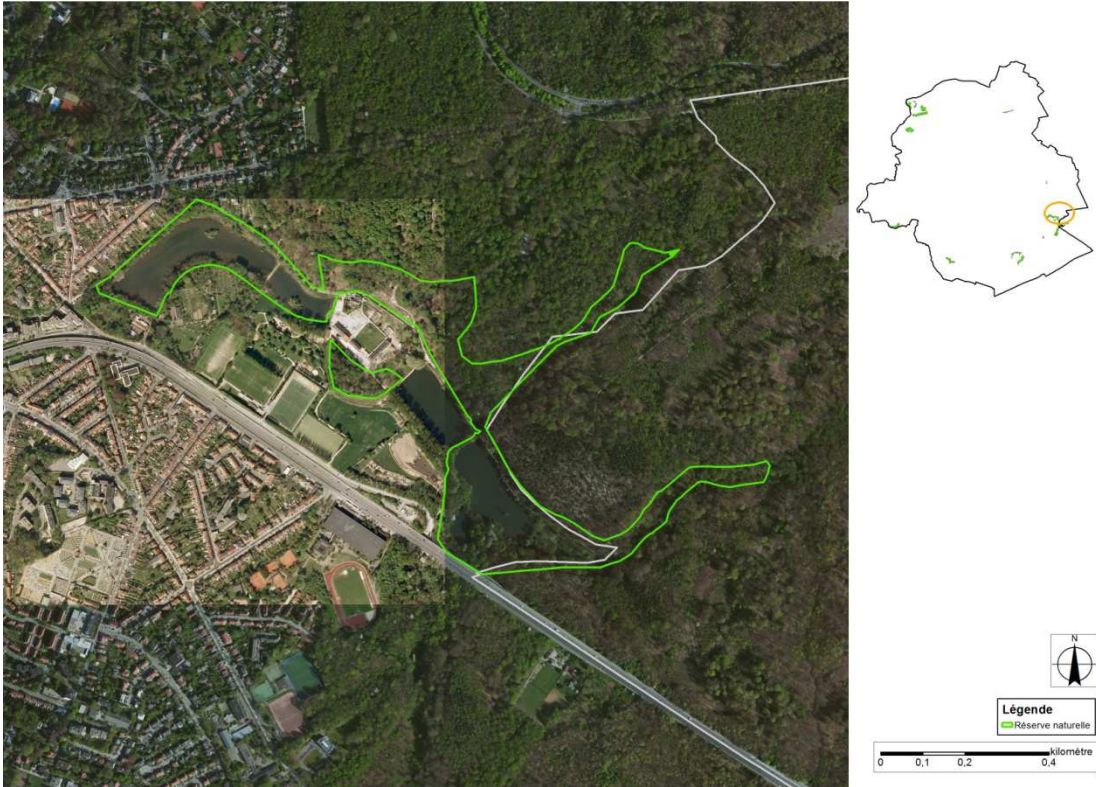
Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot wijziging van het koninklijk besluit van 26 juni 1989 houdende de oprichting van het Poelbos als Staatsnatuurreservaat.

Beschrijving van het gebied	Het reservaat, 9,7 hectaren groot, is een voormalige groeve die werd ontgonnen in de middeleeuwen, wat de aanwezigheid verklaart van een hier en daar sterk ingebedde vallei die van een microklimaat geniet. Onderaan in de vallei loopt een stroompje en liggen ook een poel en een vijver, die worden gevoed door verschillende bronnen. Het gebied is overwegend bebost en omvat verschillende habitats waaronder met name een beukenbos met onderhoud van anemonen, een eiken-haagbeukenbos, een essen-esdoornbos en een vochtig bos met wilgen en populieren. Een deel van het bos bestaat uit kleine graslanden. Door zijn kalkrijke bodem heeft het Poelbos de typische flora van waterrijke kalkgronden. Er staan ook een aantal opmerkelijke bomen. Het sterk kalkhoudende water zorgt voor tufvorming, gekoloniseerd door een specifieke vegetatie. De site wordt vooral bezocht door tal van soorten vleermuizen (een twaalfal soorten), vogels (tot 45 soorten die hier hun nesten bouwen) en amfibieën zoals de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>), de gewone pad (<i>Bufo bufo</i>), de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>) en de kleine watersalamander (<i>Lissotriton vulgaris</i>). Ook ijsvogels (<i>Alcedo atthis</i>) komen hier voor. Voor deze soort werden maatregelen getroffen opdat hij in het reservaat zou kunnen blijven. Het water van de vijver vloeit af naar het moeras van Jette.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 09	
Natuurreservaat Rood Klooster	
Plaatsbepaling	Het reservaat ligt in het Zoniënwood op het grondgebied van Oudergem.
Aanwijzingsbesluit	Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 10 december 1998 tot wijziging van het besluit van de Executieve van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat aan bepaalde gebieden die rond de Rood Kloosterabdij gelegen zijn, het statuut toekent van natuurreservaat en bosreservaat.
Beschrijving van het gebied	Met zijn specifieke reliëf (door de ontginning van steengroeven), zijn vijf vijvers, zijn moerassen, zijn bossen, zijn graslanden en zijn natuurreservaat biedt het Rood Klooster een ruime verscheidenheid aan habitats. Hier treffen we in het bijzonder eiken-haagbeukenbosjes, droge heide en elzen-essenbosjes. Hier gedijt ook een typische vegetatie van kalkrijke bodems die uniek is in het Zoniënwood. De vijvers van het Rood KLooster trekken heel wat vleermuizen aan (13 soorten), watervogels zoals de fuut (<i>Podiceps cristatus</i>), de ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>), amfibieën zoals de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>), de gewone pad (<i>Bufo bufo</i>), de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>), en vissoorten zoals de bittervoorn (<i>Rhodeus sericeus</i>).

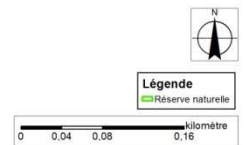
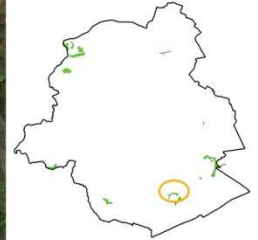
Bedreiging	• Geluidshinder door de autoweg en, in mindere mate, vliegtuigen die opstijgen in Zaventem; • Het afvloeiend water van de wegen is hier een van de meest zorgwekkende problemen. Dit afvloeiend water vertroebelt het vijverwater en voert verontreinigende stoffen aan die zich opstapelen in de sedimenten. Ook het strooizout zorgt voor tijdelijke verontreinigingspieken; • De luchtverontreiniging werd niet gemeten, maar de aanwezigheid van de autoweg in de nabijheid draagt wellicht bij tot de verontreiniging van het gebied; • De stedenbouwkundige druk blijft groot in de omgeving van het gebied, waardoor het nog meer afgesloten kan geraken van de andere groene zones; • Sluikstorten van tuinafval en puin; • De recreatieve druk is heel groot in het Rood Klooster. De bodem en de oevervegetatie zijn beschadigd en de fauna wordt verstoord; • Het afvalwater van de gebouwen van het Rood Klooster wordt rechtstreeks en onbehandeld in de Roodkloosterbeek geloosd, wat vervuiling van de oppervlaktewateren meebrengt; • Invasieve uitheemse soorten, zoals de Japanse duizendknoop, zijn aanwezig op de site, en kunnen de biodiversiteit doen afnemen; • De gemeente heeft herbiciden gebruikt in dit gebied.
Doelstellingen van het beheersplan	• In het algemeen, behoud, herstel en verhoging van de biodiversiteit, met een bijzondere aandacht voor de kwetsbare soorten; • Bescherming van de watervoorraden en de vochtige milieus door optimaal behoud van de grondwaterlaag en het waterpeil, door verbetering van de waterkwaliteit, door bescherming van de oevers van de vijvers,.... • Betreding van de bodem zoveel mogelijk beperken, vooral door het publiek te geleiden; • Zorgen voor de aanwezigheid van dood hout; • Maximaal herstel en ontwikkeling van inheemse diersoorten; • Het publiek geleiden; • Behoud van een goede landschappelijke kwaliteit van het gebied

NR 10

Natuurreservaat Verdronken Kinderen

Plaatsbepaling

Het reservaat ligt in het Zoniënwoud op het grondgebied van de gemeente Watermaal-Bosvoorde.

Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve van 27 april 1992 dat aan bepaalde delen van het Zoniënwoud, met name de Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde, de Verdronken Kinderenvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel, de Dry Borrenvallei te Oudergem, en de poel nabij de Pinnebeekdreef te Watermaal-Bosvoorde het statuut toekent van Gewestelijk Natuurreservaat en dat aan een bosgedeelte gelegen tussen de Verdronken Kinderenvallei en Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel het statuut toekent van Gewestelijk Bosreservaat.

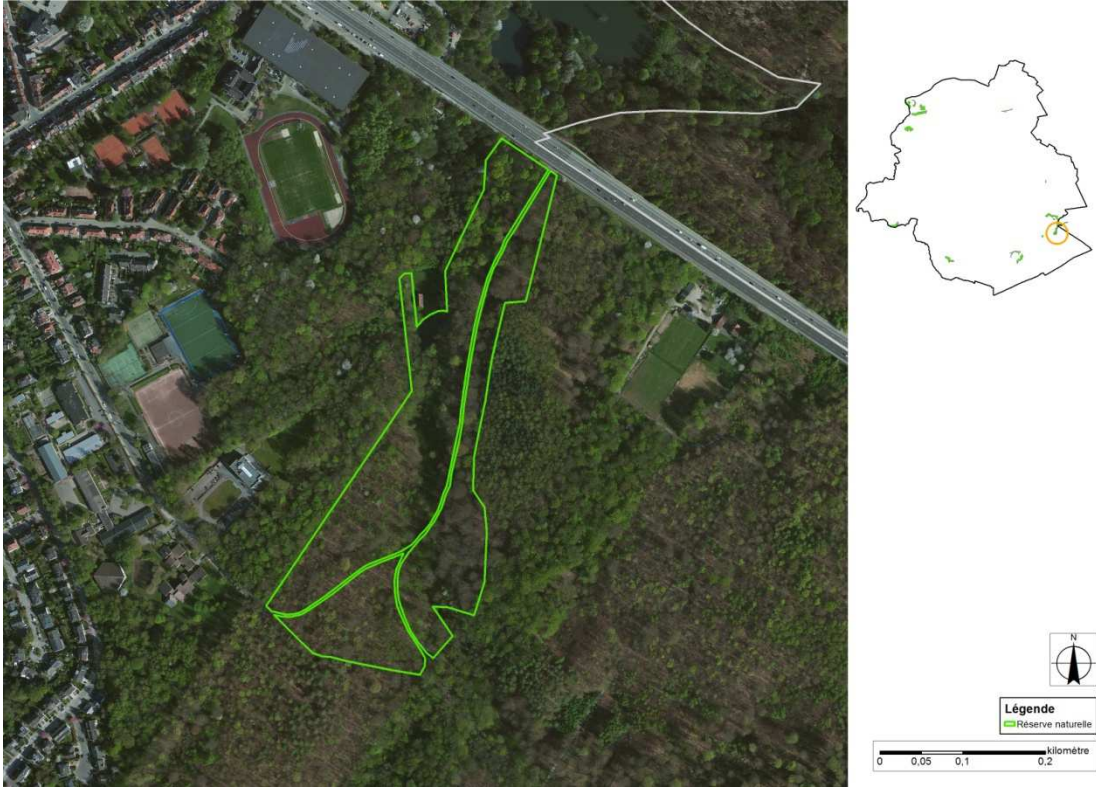
Beschrijving van het gebied

Het natuurreservaat Verdronken Kinderen wordt gekenmerkt door een mozaïek van vochtige milieus. In de vallei liggen drie vijvers, die onderling verbonden zijn door een beek, het Karregat. De open milieus (maaiweiden, bosranden, heide, rietvelden) wisselen af met een typische bosvegetatie die is aangepast aan de vochtige zones (elzen-essenbosjes en wilgenaantplant).

	Uiteraard komen hier watervogels voor, zoals de kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>), de tafeleend (<i>Aythya ferina</i>), de fuut (<i>Podiceps cristatus</i>), de ijsvogel (<i>Alcedo atthis</i>), ... en tal van in holen levende vogels zoals de grote bonte specht (<i>Dendrocopos major</i>), de boomklever (<i>Sitta europaea</i>), de boomkruiper (<i>Certhia brachydactyla</i>), ... en vleermuizen. In het reservaat leven ook verschillende soorten amfibieën, waaronder de alpenwatersalamander (<i>Mesotriton alpestris</i>), de bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>), de gewone pad (<i>Bufo bufo</i>), ... Ook verschillende vissoorten komen hier voor, zoals de bittervoorn (<i>Rhodeus sericeus</i>).
Bedreigingen	• De recreatieve druk is vrij groot en leidt tot schade aan oevers en bodem, verstoring van de fauna, enz. • Verontreiniging van het water door de lozingen van de sportinstallaties van de BIWM en de zinkputten van de omliggende woningen.
Doelstellingen van het beheersplan	• In het algemeen, bescherming, herstel en vergroting van de biodiversiteit in het reservaat, met een bijzondere aandacht voor de kwetsbare soorten; • Bescherming en de verbetering van de halfnatuurlijke landschappen; • Bescherming van het hydrologisch netwerk; • Benutten van het educatieve potentieel van het reservaat.

NR 11	
Natuurreservaat Dry Borrenvallei	
Plaatsbepaling	Het reservaat ligt in het Zoniënwood op het grondgebied van de gemeente Oudergem.
Aanwijzingsbesluit	Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve van 27 april 1992 dat aan bepaalde delen van het Zoniënwood, met name de Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde, de Verdrongen Kinderenvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel, de Dry Borrenvallei te Oudergem, en de poel nabij de Pinnebeekdreef te Watermaal-Bosvoorde het statuut toekent van Gewestelijk Natuurreservaat en data an een bosgedeelte gelegen tussen de Verdrongen Kinderenvallei en Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel het statuut toekent van Gewestelijk Bosreservaat.
Beschrijving van het gebied	Het natuurreservaat Dry Borren, met een oppervlakte van XX hectaren, kan bogen op een grote verscheidenheid aan zeer verschillende milieus (kalkminnende of zuurminnende beukenbossen, vochtige graslanden, moeras, vochtig bos, beek, vijver) waarin zich een zeer rijke fauna en flora hebben ontwikkeld. Deze verscheidenheid kan deels worden verklaard door het feit dat de bodem in het reservaat nu eens eerder zandachtig en kalkrijk is, en dan weer zuur.

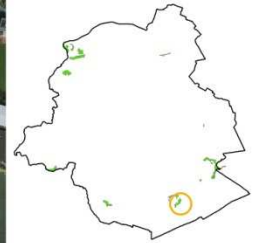

	Op de hellingen groeit een bos met overwegend beuk, waarin zich een grasvegetatie ontwikkelt die gebonden is aan de typische aard van de bodem op deze plek. De voedselrijke zoomvormende ruigten in de vallei veranderen in eikenhaagbeukenbossen wanneer men de vallei verlaat. Door het reservaat loopt een beek die wordt gevoed door drie bronnen die aan de oppervlakte komen aan de voet van de helling. Het water komt vooral van de afvloeiende beekjes van het stroomgebied, de weginfrastructuren en de grondwaterlaag die hier en daar aan de oppervlakte komt. Er ligt ook een vijvertje. Verschillende soorten vleermuizen komen hier voor, zoals de vale vleermuis, de mopsvleermuis, de meervleermuis en de ingekorven vleermuis, waarvan een aantal een schuilplaats vindt in het dak van het woudkasteeltje dat hiervoor speciaal werd ingericht. Daarnaast treffen we hier een aantal opmerkelijke vogelsoorten (zwarte specht, ijsvogel, grote bonte specht en sperwer).
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 12

Natuurreservaat Vuylbeekvallei

Plaatsbepaling

Het reservaat ligt in het Zoniënwoud op het grondgebied van de gemeente Watermaal-Bosvoorde.

Aanwijzings- besluit

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve van 27 april 1992 dat aan bepaalde delen van het Zoniënwoud, met name de Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde, de Verdrongen Kinderenvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel, de Dry Borrenvallei te Oudergem, en de poel nabij de Pinnebeekdreef te Watermaal-Bosvoorde het statuut toekent van Gewestelijk Natuurreservaat en dat aan een bosgedeelte gelegen tussen de Verdrongen Kinderenvallei en Vuylbeekvallei te Watermaal-Bosvoorde en te Ukkel het statuut toekent van Gewestelijk Bosreservaat.

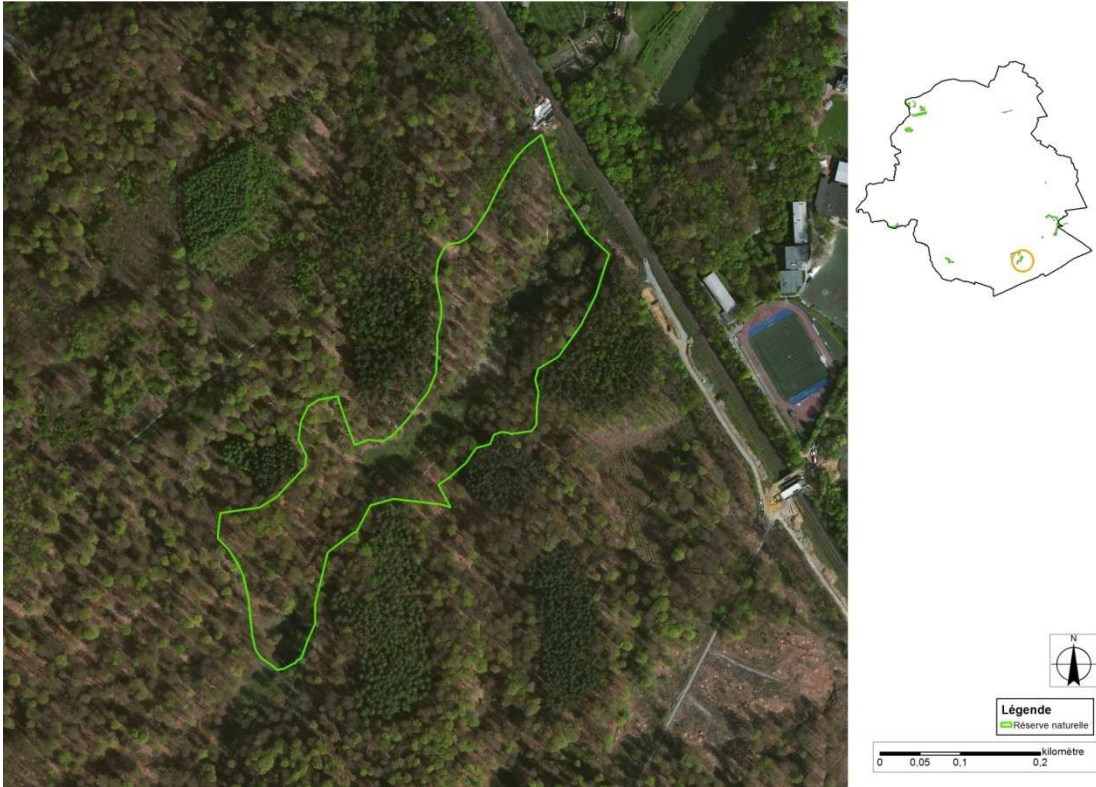
Beschrijving van het gebied

De Vuylbeekvallei vormt een geheel van milieus die weinig voorkomen in het Zoniënwoud, en die zeer rijk zijn op het vlak van fauna en flora. Onderaan in de vallei verbindt de Vuylbeek verschillende milieus (rietveld, vijvers, vochtige graslanden, poelen, elzen-essenbossen,...). Hier komen ook plantensoorten voor die typisch zijn voor de vochtige milieus, zoals verspreidbladig goudveil (*Chrysosplenium spp*) en veenmos (*Sphagnum sp.*).

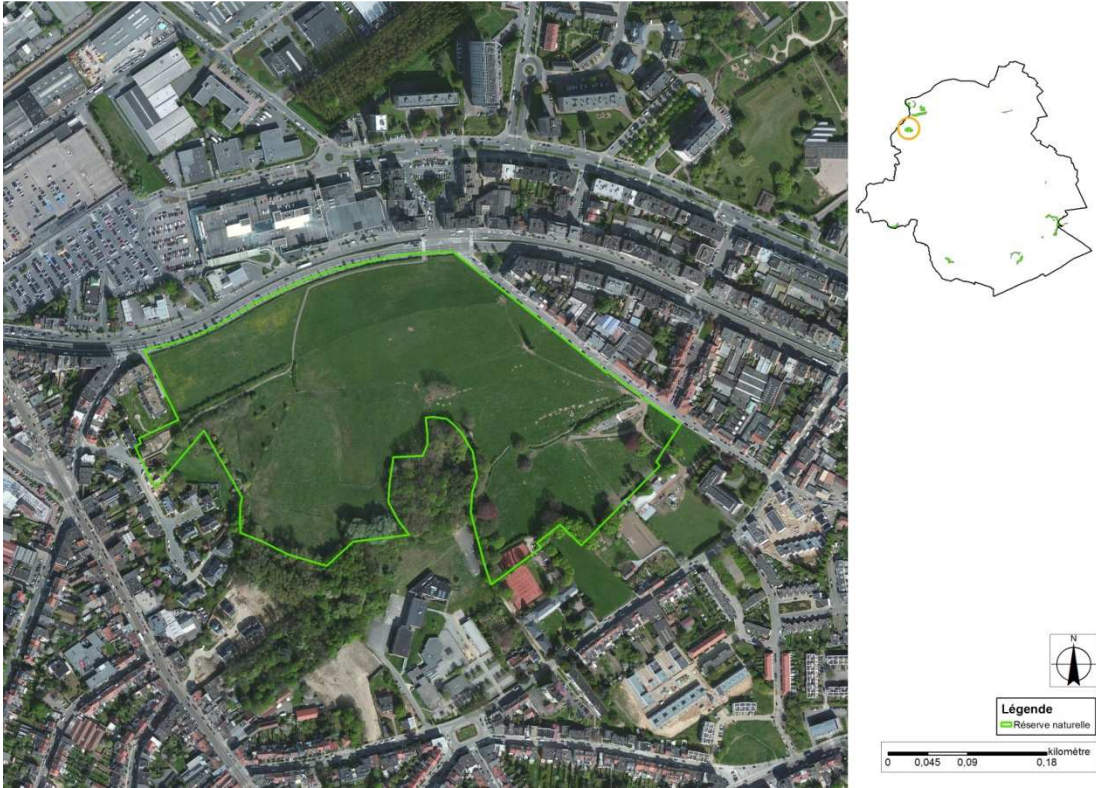

	De eerste waterpartij van het natuurreservaat ligt hoger dan het ondergronds waterbekken en wordt dus alleen gevoed door regenbuien. Deze plek is gekoloniseerd door tal van amfibieën, waaronder vooral de vuursalamander, de bruine kikker en de gewone pad. In het reservaat treffen we ook tal van vogelsoorten (zwarte specht, grote bonte specht, dodaars, kuifeend, waterhoen, wintertaling, ...) en soorten vleermuizen.
Bedreigingen	De recreatieve druk is matig, maar zorgt toch voor schade aan de dijken, de oevers en de bodem, en verstoort de fauna, enz.
Doelstellingen van het beheersplan	• Bescherming, herstel en vergroting van de biodiversiteit, met een bijzondere aandacht voor de kwetsbare soorten; • Bescherming, herstel en verbetering van de landschappen; • Bescherming van het hydrologisch netwerk; • Ontwikkeling van het educatief potentieel van het reservaat.

NR 13	
Natuurreservaat Vogelzangbeek	
Plaatsbepaling	Het reservaat ligt in de vallei van de Vogelzangbeek op het grondgebied van de gemeente Anderlecht.
Aanwijzings- besluit	Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 14 mei 2009 tot toekenning van het statuut van erkend natuurreservaat aan het gebied Vogelzangbeek.
Beschrijving van het gebied	In dit gebied treffen we verschillende habitattypes, waaronder vooral ruigten van vochtige milieus, schraal hooiland, dotterbloemgrasland, rietvelden en poelen. Daarnaast is het gebied doorspekt met tal van kleine landschapselementen (heggen, knotwilgen, bosranden, ...). Het gebied wordt bezocht door verschillende diersoorten, waaronder vogels, door de aanwezigheid van een landbouwgebied aan de rand van het reservaat.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

NR 14	
Natuurreservaat Zavelenberg	
Plaatsbepaling	Het reservaat ligt op het grondgebied van de gemeente Sint-Agatha-Berchem langs de Keizer Karellaan.
Aanwijzingsbesluit	Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Executieve van 10 april 1992 dat aan de Zavelenberg te Sint-Agatha-Berchem het statuut toekent van gewestelijk natuurreservaat
Beschrijving van het gebied	Net als het Laarbeekbos, het Poelbos en het Dielegembos dankt de Zavelenberg zijn heuvelachtige topografie aan de ontginning van een steengroeve in de middeleeuwen. De Zavelenberg omvat cultuur-, vochtige en verruigde graslanden. Op het hoogste punt van het gebied ligt een bos dat geen deel uitmaakt van het Natura 2000-gebied. Vochtige depressies met kwellen van kalkhoudend grondwater liggen aan de voet van de heuvel, omringd door de graslanden. Tussen de weiden staan soms heggen. Hier groeit een typische vegetatie van kalkgrond en er staan tal van opmerkelijke bomen. In het reservaat leven de laatste populaties van de haas (<i>Lepus europaeus</i>), maar ook tal van vogels en amfibieën.
Doelstellingen van het beheersplan	Het beheersplan is nog niet officieel goedgekeurd. De instandhoudingsdoelstellingen zijn dus niet gekend.

BIJLAGE 3: Landschappen en gehelen die beschermd zijn of op de bewaarlijst staan

Landschappen en gehelen die beschermd zijn of op de bewaarijst staan						
Het goed	Beschermd als landschap	Ingeschreven op de bewaarijst als landschap	Ingeschreven op de bewaarijst als geheel	Adres		
Centraal park en tuin van het Erasmushuis (Typologie: Park)		x		Anderlecht: De Formanoirstraat 0, Bruinstraat 0, Vaandelstraat 0, Dorpsstraat 0, Jef Dillensquare 0		
Vijverpark (Typologie: Park)		x		Anderlecht: Maurice Caremelaan 0, Marius Renardlaan 0, Frans Halssquare 0		
Vogelzang (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Anderlecht: Vogelzangstraat 0, Meylemeerschstraat 0, Bergensesteenweg 0		
Migerodegang en omgeving (Typologie: Varia)			x	Anderlecht: Migerodegang 0, Habermanstraat 4A-10, Broyerestraat 2		
Landhuis en zijn tuin (Typologie: Varia)			x	Anderlecht: Dokter Jacobsstraat 4		
Koevijverdal (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Anderlecht: Melkerijstraat 0, Koevijverstraat 0		
Moerasgebied Melkerijstraat (Typologie: Moerasgebied)	x			Anderlecht: Melkerijstraat 0, Zaadstraat 0, Hartelijkheidsstraat 0		
Rietveld van Neerpede (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Anderlecht: Appelboomstraat 0, Neerpedestraat 0		
Porseleinstraat (Typologie: Straatgedeelte)			x	Anderlecht: Porseleinstraat 5-19, Sint-Guidostraat 29-47, Porseleinstraat 2-38		
Bospark (Typologie: Bos en woud)	x			Anderlecht: Demosthenestraat 0, Weeshuisstraat 0, Gedachtenisstraat 0, Rustplein 0		
Voormalig eigendom Vandenpeereboom (Typologie: Varia)			x	Anderlecht: Dapperheidsplein 17		
Geheel van traditionele huizen, waaronder herberg De Swaene			x	Anderlecht: Dapperheidsplein 7, Kapittelstraat 1		
Veeartsenijschool van Kuregem en zijn park (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument			Anderlecht: Veeartsenstraat 41-47, Dokter Kubornstraat 0		
Park van Bergoje (Typologie: Park)		x		Oudergem: Jacques Bassemstraat 0, Waverseseenweg 0, Jacques Bassemstraat 44		

Blauwe ceder (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Oudergem: Henri de Brouckerelaan 48
Zilverlinde (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Audergem: Invalidenlaan 0, Sint-Juliaanskerklaan 0
IJskelder Rood Klooster en omgeving (Typologie: Varia)	en monument				Oudergem: Rokloosterstraat 0
Kersenboom (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Oudergem: Charles Schallerlaan 67
Turkse hazelaars (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Oudergem: Charles Schallerlaan 32
Hertoginnedal - kasteel, priorij, ingangspaviljoen, oranjerie, Noorse chalet (Typologie: Te bepalen)				en archeologische vindplaats	Oudergem: Vorstlaan 259, Hertoginnedal 1-4, Oude Molenstraat 112-114, Wahalaan 0
Hertoginnedal (Typologie: Park)	x				Oudergem: Generaal Baron Empainlaan 0, Priorijdreef 0, Vorstlaan 0, Hertoginnedal 0
Amerikaanse eik (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Oudergem: Jean Van Horenbeecklaan 149
Ginkgo (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Oudergem: Waversesteenweg 1555
Dubbelhuis (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Oudergem: Waversesteenweg 1604-1606
Massartuin (Typologie: Park)	x				Oudergem: Waversesteenweg 000, Waversesteenweg 1850, Waversesteenweg 1850A
Schietwilg (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Agatha-Berchem: Broekweg 0, Broekstraat 0
Amerikaanse eik (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Agatha-Berchem: Lusthuizenstraat 0
Zavelenberg (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Sint-Agatha-Berchem: Keizer Karellaan 0, Dendermondestraat 0
Kattebroeksite (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Sint-Agatha-Berchem: Kattestraat 0
Moderne wijk (Typologie: Tuinwijk)				x	Sint-Agatha-Berchem: Moderne-Wijkstraat 6-36, Moderne-Wijkstraat 9-43

Zilverlinde (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Agatha-Berchem: René Comhairelaan 69
Dorpskern van Berchem en Groendreefstraat (Typologie: Dorpskern)				x	Sint-Agatha-Berchem: Kerkplein 0
Kastanjeboom (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Agatha-Berchem: Joseph Mertensstraat 15
Ambiorixsquare, Maria-Louizasquare, Margaretasquare en Palmerstonlaan (Typologie: Plantsoen)	x				Brussel: Ambiorixsquare 0, Maria-Louizasquare 0, Margaretasquare 0, Palmerstonlaan 0
Beurs voor Publieke fondsen en omgeving (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument				Brussel: Henri Mausstraat 0, Beursstraat 0, Zuidstraat 0, Anspachlaan 80
Geheel van huizen in de begijnhofwijk (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Begijnhofstraat 5-13, Grootgodshuisstraat 4-30, Fermerijstraat 1-8
Koningstuinen (Typologie: Plantsoen)	x				Brussel: Bellevuestraat 0, Braambosstraat 0, Louizalaan 0
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Boterstraat 39-41
Geheel van traditionele huizen tegen de Sint-Niklaaskerk (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Korte Boterstraat 1-17, Grasmarkt 1-5, Taborastraat 2-16
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Ambachtengang 0, Boterstraat 28-46
Geheel van drie traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Boterstraat 29-33
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Bodenbroekstraat 14-16
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Brandhoutkaai 25-27
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Timmerhoutkaai 1-5
Bijstandsstraat (Typologie: Openbare weg)	x				Brussel: Bijstandsstraat 0

Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Baksteenkaai 14-16
Atlasceder (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Terkamerenlaan 70
Tuinen van het Instituut Pacheco (Typologie: Park)		x			Brussel: Grootgodshuisstraat 7, Vaartstraat 0
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Vlees-en-broodstraat 1-7
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Hoedenmakersstraat 13-23
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Hoedenmakersstraat 17-21
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Hoedenmakersstraat 16-24
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Hoedenmakersstraat 6-12
Jubelpark - Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (Typologie: Varia)				x	Brussel: Jubelpark 2-10-1A-9-10A-13-12
Jubelpark - Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (Typologie: Varia)				x	Brussel: Jubelpark 2-10-1A-9-10A-13-13
Jubelpark (Typologie: Park)		x			Brussel: Jubelpark 0, Oudergemsesteenlaan 0, Kortenberglaan 0, Gallierslaan 0, Blijde Inkomstlaan 0, Nerviërslaan 0, Renaissancelaan 0, IJzerlaan
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Heuvelstraat 2-10
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Heuvelstraat 5-17
Voormalige Manufacture Charlet & Cie (Typologie: Industrieel geheel)				x	Brussel: Diksmuidelaan 65-71, Handelskaai 48-50
Congresplein (Typologie: Groen plein)			x		Brussel: Congresplein 0
Complex gevormd door Hôtel Métropole en uitbreidingen (Typologie: Onbepaald)				en monument	Brussel: De Brouckereplein 23-29, 33-35, 31

Ter Kamerenabdij - tuinen op Brussel (Typologie: Groene omgeving van een kerk)	x				Brussel: Emile de Motlaan 0, Munsterstraat 0, Emile Duraylaan 0
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Schildknaapstraat 53, Predikherenstraat 32-34
Academiepaleis en tuin (Typologie: Gebouw en omgeving)				en landschap	Brussel: Hertogstraat 1, Troonplein 0, Lambermontstraat 0, Regentlaan 0
Geheel van twee traditionele huizen en voormalige hertog van Savoyegang (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Spoormakersstraat 43-73
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Spoormakersstraat 58-62
Geheel van neoclassicistische huizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Stooftstraat 43-55
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Stooftstraat 65, Mussenstraat 18-20
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Stooftstraat 34-42
Geheel van twee traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Vlaamsesteenweg 140-142
Geheel van traditionele huizen en Voermansgang (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Vlaamsesteenweg 176-180
Vanhoetegang (Typologie: Gang)				x	Brussel: Hooikaai 15, Vanhoetegang 1-10
Herenhuis in Lodewijk XV-stijl (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Wolvengracht 32
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Olivetenhof 21, Gootstraat 15-19
Pleinje Grootgodhuizenstraat voor het Pacheco Instituut (Typologie: Groen plein)	x				Brussel: Grootgodhuisstraat 0
Grote Markt - bodemlaag (Typologie: Plein)	x				Brussel: Grote Markt 0

Huizen op de Grote Markt (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Grote Markt 0
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Grote Zavel 38-39
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Lievevroubroersstraat 20-24
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Lievevroubroersstraat 5-9
Art-nouveaumuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Gutenbergquare 5-19
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Haringstraat 14-18
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Hoogstraat 131-135
Geheel van eclectische en art-nouveaumuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Jan Jacobsplein 1-17
Geheel van twee art-nouveaumuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Jozef II-straat 148-150
Geheel van eclectische woningen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Jozef II-straat 50-52
Geheel van art-nouveaumuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Lakensestraat 171-177
Amerikaanse iep (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Lakensestraat 0, Augustijnenstraat
Geheel van neoclassicistische herenhuizen (Typologie architecturaal)				x	Brussel: Wolstraat 1-9
Vijgenboom (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Leopoldstraat 9
Kerk en klooster van de Dominikanen en binnentuin (Typologie: Gebouw en omgeving)		en monument			Brussel: Renaissancelaan 40, Leysstraat 5
Vrijheidsplein (Typologie: Groen plein)		x			Brussel: Vrijheidsplein 0

Residence Palace (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Wetsstraat 155
Geheel van neoclassicistische huizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Luxemburgstraat 20-22
Galerij Bortier en voormalige Magdalenamarkt (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Sint-Jansstraat 21, Duquesnoystraat 14, Magdalenastraat 55-57
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Kolenmarkt 35-39
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Kolenmarkt 87-89
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Kolenmarkt 53-57
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Kolenmarkt 62-66
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Kaasmarkt 1-24
Geheel van traditionele huizen en Sint-Petronellagang (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Grasmarkt 64-66, Sint-Petronellagang 0
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Geschenkengang 1-3, Sint-Nikolaasgang 1-5, Grasmarkt 8-20
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Grasmarkt 7-11
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Grasmarkt 82-84
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Grasmarkt 87-111
Taverne Falstaff en geheel van opbrengsthuizen (Typologie: Straatgedeelte)				x	Brussel: Zuidstraat 1, Henri Mausstraat 17-51
Okkernoot (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Michel Angelolaan 69

Geheel van neoclassicistische huizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Montoyerstraat
Paleis van Karel van Lotharingen, Protestantse Koninklijke Kapel en Paleis voor de Nationale Nijverheid (Typologie: Varia)				x	Brussel: Museumplein 0
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Newtonstraat 0
Geheel van neoclassicistische huizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Nieuwe graanmarkt 9-34
Libanese ceder (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Brussel: Palmerstonlaan 20
Egmontpaleis of Arenbergpaleis (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Kleine Zavel 8
Kleine Zavel (Typologie: Plantsoen)		x			Brussel: Kleine Zavel 0
Beeldtuin van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten (Typologie: Park)			x		Brussel: Regentschapsstraat 0
Geheel gevormd door de Sint-Rochuspoot en de Ooievaarsstraat (Typologie: Varia)		en monument			Brussel: Papenvest 21-23, Ooievaarsstraat 1-17
Voormalige herberg l'Estrille du Vieux-Brussel (Typologie: Traditionele huizen)				x	Brussel: Rollebeekstraat 7-9
Voormalige Presse Socialiste (Typologie: Industrieel geheel)				x	Brussel: Zandstraat 29-35
Voormalige Etablissements Absalon (Typologie: Varia)				x	Brussel: Sint-Kristoffelstraat 41-45, Van Arteveldestraat 70-72
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Kinnebakstraat 0, Sint-Katelijnestraat 26-42
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Taborastraat 5-7
Complex van het Stadsarchief Brussel (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Vanderhaegenstraat 18, Huidevettersstraat 57-71
Wijnpaleis en voormalige magazijnen Merchie-Pède (Typologie: Industrieel geheel)				x	Brussel: Spiegelstraat 9, Huidevettersstraat 52-62

Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Guldenhoofdstraat 1-15
Geheel van eclectische herenhuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Trierstraat 53-57
Sint-Jan-Berchmanscollege (Typologie: Scholencomplex)				x	Brussel: Priemstraat, Ursulinenstraat 4
Witte paardekastanje (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Van Eyckstraat 48-52
Zelkova (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Vautierstraat 31
Geheel van traditionele huizen (Typologie: traditionele huizen)				x	Brussel: Violetstraat 10-12, Violetstraat 18-20
Egmontpark (Typologie: Park)		x			Brussel: Waterloolaan 30A, Wolstraat 0, Grotehertstraat 0
Voorportaal en ingang van het Egmontpark (Typologie: Varia)		en monument			Brussel: Waterloolaan 30-31
Ter Kamerenbos (Typologie: Park)		x			Brussel: Terkamerenbos 0
Park van Brussel (Typologie: Park)		x			Brussel: Park 0, Wetstraat 0, Koningsstraat 0, Paleizenplein 0, Hertogsstraat 0
Leopoldpark (Typologie: Park)		x			Brussel: Park Leopold 0, Etterbeeksesteenweg 0, Belliardstraat 0, Maalbeeklaan 0
Octrooipaviljoenen van de Anderlechtsepoort (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Anderlechtsepoort 1-2
Korte Violetstraat (Typologie: Openbare weg)		x			Brussel: Korte Violetstraat
Ninoofsepoort - voormalige octrooipaviljoenen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Ninoofsepoort 0
Meeûssquare - Brussel (Typologie: Plantsoen)		x			Brussel: De Meeussquare
Osseghempark (Typologie: Park)		x			Brussel: Aatomiumlaan 0, Atomiumsquare 0, Eeuwfeestlaan 0, Louis Steensplein 0, Dikkelindelaan 0, Jean Offenberglein 0, Madridlaan 0, Kreupelboslaan

Prins Karelsquare (Typologie: Plantsoen)			x		Brussel: Prins Karelsquare 0, De Vrièrestraat 0, Medoristraat 0, Chrysanthenstraat 0, Kunstenaarsstraat 0
Clementinasquare (Typologie: Plantsoen)	x				Brussel: Clementinasquare 0
Geheel van twee art-nouveahuizen (Typologie: Architecturaal geheel volgens spiegelbeeldschema)				x	Brussel: De Smet De Naeyerlaan 538-540
Zuileik (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: De Vrièrestraat 63-65
Prins Leopoldsquare (Typologie: Plantsoen)			x		Brussel: Prins Leopoldsquare 0
Twee Oosterse platanen (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Molenbeeksestraat 194
Begraafplaats van Laken (Typologie: Groene begraafplaats)	x				Brussel: Leopold I-straat 0, Kunstenaarsstraat 0, Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 0
Park van Laken (openbaar) (Typologie: Park)	x				Brussel: Vorstenuislaan 0, Abelenlaan 0, Koninklijk Parklaan 0
21 juli-square (Typologie: Plantsoen)	x				Brussel: Koninklijk Parklaan 0, Wijngaardenstraat 0
Park van de Sint-Annadreef (Typologie: Park)			x		Brussel: Sint-Annadreef 0, Koninklijk Parklaan 0, Abelenlaan 0
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)	x				Brussel: Jean Sobieskilaan 9-11
Sobieskipark en Koloniale Tuin (Typologie: Park)			x		Brussel: Jean Sobieskilaan 0, Ebbebomenlaan 0, Witte-Acaciaalaan 0
Tuin van het Chinees Paviljoen (Typologie: Park)	x				Brussel: Vuurkruisenlaan 0, Van Praetlaan 0
Palfynsquare (Typologie: Plantsoen)			x		Brussel: Jan Palfynsquare 0, Generaal De Ceunincklaan 0, Jan Palfynlaan 0
Geheel van eclectische herenhuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Belliardstraat 19-23
Geheel van herenhuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Belliardstraat 37-43
Frère-Orbansquare (Typologie: Plantsoen)	x				Brussel: Frère-Orbansquare 0

Geheel van classicistische herenhuisen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Wetenschapsstraat 27-35
Tamme kastanje en zijn onmiddellijke omgeving (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Louizalaan 00
Octrooipaviljoenen van de voormalige Naamsepoort (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Brussel: Louizalaan 544-589
Mammoetboom (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Franklin Rooseveltlaan 115
Villa Empain (Typologie: Villa en tuin)	en monument				Brussel: Victorialaan 35, Franklin Rooseveltlaan 67
Villa Empain (Typologie: Villa en tuin)		en monument			Brussel: Victorialaan 35, Franklin Rooseveltlaan 67
Kluispark of Meudonpark (Typologie: Park)	x				Brussel: Beukenoojjesstraat 39, Bosduifstraat 0, Beukenoojjesstraat 0
Paulownia tomentosa (Typologie: Opmerkelijke boom)			Opening van de procedure		Brussel: Ransbeekstraat 0
Sint-Elisabethkerk en omgeving (Typologie: Kerk en omgeving)	en monument				Brussel: Kortebachstraat 0, Sint-Elisabethstraat 0
Gewone es (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Brussel: Kortebachstraat 11
Moerassige weilanden van de Castrumhoeve (Typologie: Groene omgeving van een boerderij of molen)	x				Brussel: Ganzenweidestraat 0
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Etterbeek: Oudergemlaan 63
Geheel van eclectische woningen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Etterbeek: Belliardstraat 157-159
Ostrya (Ostrya carpinifolia) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Etterbeek: Generaal Fivestraat 0, Hansen-Soulielaan 27
Zeeden (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Etterbeek: Camille Josetlaan 9
Sint-Stanislas Instituut (Typologie: Scholencomplex)				x	Etterbeek: Nervierslaan 115, 131-133

Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Etterbeek: IJzerlaan 9
Felix Hap Tuin (Typologie: Park)	x				Etterbeek: Waversesteenweg 0, Oudergemlaan 191-193, Louis Hapstraat 53-73
Het Moeraske langs het formatiestation van Schaarbeek (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Evere: Carlisstraat 0, Walckiersstraat 0, Wipstraat
Voormalige windmolen van Evere en siertuin (Typologie: Varia)	en monument				Evere: Lindestraat 179-189, Windmolenstraat 25-27
Zomerlinde (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Evere: Sint-Vincentiusplaats 0
Begraafplaats van Brussel (Typologie: Groene begraafplaats)	x				Evere: Zaventemstraat 0, Veldstraat 0, Jules Bordetlaan 0, Kerkhof van Brussellaan 0, Eenboomstraat 0
Ecole normale de Berkendael en de tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument				Vorst: Berkendaelstraat 70-72
Varenbeuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			Opening van de procedure		Vorst: Besmelaan 22
Geheel van art-nouveahuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Vorst: Brugmannlaan 120-124
Kolchische esdoorn en 3 beuken (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Vorst: Brugmannlaan 118
Dudenpark (Typologie: Bos en woud)	x				Vorst: Gabriel Faurelaan 0, Victor Rousseaulaan 0, Brusselsesteenweg 0, Mysteriestraat 0, Jupiterlaan 0
Eigen huis en atelier van schilder en beeldhouwster Louise de Hem (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Vorst: Darwinstraat 15-17
Domein van Magnanerie (Typologie: Park)			x		Vorst: Domeinlaan 0, Minervalaan 0
Jupiterpark (Typologie: Park)			x		Vorst: Jupiterlaan 0, Gabriel Faurelaan 0, Besmelaan 0
Jacques Breilpark (Typologie: Bos en woud)	x				Vorst: Kersbeeklaan 254-270

Geheel van drie art-nouveaugebouwen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Vorst: Brugmannlaan 176-178, Molièrelaan 177-179
Park van de villa des Trois fontaines (Typologie: Park)	x				Vorst: Neerstalsteeweg 323-327
Abdij van Vorst (Typologie: Abdij)	en monument				Vorst: Abdissenstraat 0, Brusselsesteenweg 0, Brits Tweedelegerlaan 0, Sint-Denijsplein 0
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Vorst: Van Voixemlaan 164
Tamme kastanje (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Vorst: Wijnogstdreef 27
Park van Vorst (Typologie: Park)	x				Vorst: Villalaan 0, Rochefortplein 0, Kemmelberglaan 0, Koningin Marie-Hendrikalaan 0
Kasteel de Rivieren en park (Typologie: Kasteel en tuin)	en monument				Ganshoren: Kasteeldreef 46-66
De Sijsjesvijver (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)			x		Ganshoren: Mathieu de Jongelaan 0, Tachtigbeukenlaan 0
Paelinck-hoeve en omgeving (Typologie: gebouw en tuin)	en monument				Ganshoren: Leopold Demesmaekerstraat 25
Molenbeekdal te Ganshoren			Opening van de procedure		Ganshoren: Vandervekenstraat 0, Nestor Martinstraat 0
Moerassige weiden van Ganshoren (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Ganshoren: Van Overbekelaan 0, Bosstraat 0, Molenbeekse straat 0
Ginkgo en Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Elsene: Abdijstraat 26
Ter Kamerenabdij - Geheel van de gebouwen, de globale omheinde ruimte en haar onmiddellijke omgeving (Typologie: Abdij)	en monument				Elsene: Abdij Ter Kameren 0, Kloosterdreef 0, Munsterstraat 0, Emile de Motlaan 0, Emile Duraylaan 0, Rode-kruissquare 0, Dageraadstraat 0, Munsterstraat 0, Abdij Ter Kameren 0
Hartbladige els (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Elsene: Gewijde-Boomstraat 0
Zwarte den (Pinus nigra) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Elsene: Bosvoordsteeweg 32-34
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Elsene: Kroonlaan 26-28

Ginkgo (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Kruisstraat 37, Mercelisstraat 32
Résidence Albert en Léopold (Typologie: Architecturaal geheel volgens spiegelbeeldschema)			x		Elsene: de MeeÛssquare 22A, Luxemburgstraat 27-29, de MeeÛssquare 23-24, Luxemburgstraat 32
De MeeÛssquare - Elsene (Typologie: Plantsoen)	x				Elsene: de MeeÛssquare 0
Noorse esdoorn (Acer platanoides) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Generaal Geneesheer Derachelaan 45
Vijvers van Elsene (Typologie: Park)	x				Elsene: Gulden-sporenlaan 0a, Geo Bernierlaan 0, Klauwaertslaan 0, Generaal de Gaullelaan 0, Renbaanlaan 0, Munsterstraat 0
Witte paardekastanje (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Renbaanlaan 28
Mammoetboom (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Italiëlaan 27
Gemeentehuis en tuin - voormalig verblijf van Charles de Beriot en la Malibran (Typologie: Villa en tuin)	en monument				Elsene: Elsensesteenweg 168, Fernand Cocqplein 0
Geheel van art-nouveahuizen (Typologie: Architecturaal geheel)			x		Elsene: Generaal Jacqueslaan 186-188
Japanse esdoorn (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Franz Merjaystraat 188
Gewone beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Franz Merjaystraat 69
Gewone es (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Provooststraat 116
Geheel van art-nouveahuizen (Typologie: Architecturaal geheel)			x		Elsene: Sint-Bonifaasstraat 15-19, Sint-Bonifaasstraat 20-22, Ernest Solvaystraat 12-22, Ernest Solvaystraat 19
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: François Stroobantstraat 8
Wiertz Museum en tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument				Elsene: Van Elewycckstraat 41

Oude linde, staande tegen het koor der Sint-Adrianuskerk, te Elsene (Boendael) (Typologie: Opmerkelijke boom)	x				Elsene: Oude-Lindesquare 0
Italiaanse populier (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Visvijverstraat 73
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Elsene: Vleurgatsesteenweg 80-82
De Oeuvre du Calvaire, de tuin en de geplaveide met lindebomen omzoomde dreef (Typologie: Architecturaal geheel)			x		Elsene: Waverssesteenweg 249, Limaugestraat 14A-14
Overblijfselen van de Gallo-Romeinse villa van het Laarbeekbos (Typologie: Leefruimte)	en archeologische vindplaats				Jette: Bosstraat 0
Titecapark (Typologie: Park)	x				Jette: Tentoonstellingslaan 341, Tentoonstellingslaan 421-425, Dieleghemdreef 79, Dieleghemdreef
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Jette: Jean Gabinplein 0
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Jette: Amelie Gomandstraat 24
Magdalenakerk, redemptoristenklooster en tuin (Typologie: Gebouw en omgeving)				en landschap	Jette: Jetselaan 225
Laarbeekbos (Typologie: Bos en woud)	x				Jette: Laarbeeklaan 0a
Poelbos of park van het kasteel van Dieleghem (Typologie: Bos en woud)	x				Jette: Laarbeeklaan 0
Gewone magnolia (Magnolia x soulangeana) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Jette: Leopold I-straat 314
Dieleghembos (Typologie: Bos en woud)	x				Jette: Henri Liebrechtlaan 0, Bonaventurestraat 180-220, Abdij van Dieleghemstraat 0, Heymboschlaan 0
Kaukasische vleugelnoot (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Jette: Jules Lorgesquare 0

Hongaarse eik - Secretinplein (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Jette: Secretinlaan 0
Elisabethpark (Typologie: Park)	x				Koekelberg: Elisabethpark 0, Pantheonlaan 0, Emile Bossaertlaan 0, Landstroemiaan 0, Jetselaan 0, Leopold II-laan 0, Vrijheidslaan 0
Gashouder nr. 2 en onmiddellijke omgeving (Typologie: Varia)	en monument				Sint-Jans-Molenbeek: Fuchsiasstraat 113, Segherslaan 0
Karreveldpark (Typologie: Openbare tuin)	x				Sint-Jans-Molenbeek: Karreveldlaan 0, Jean de la Hoeselaan 0, Vrijheidslaan 0, Louis Mettwielaan 0
Kasterlinde (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Jans-Molenbeek: Kasterlindenstraat 0
Marie-Josépark (Typologie: Park)			x		Sint-Jans-Molenbeek: Edmond Machtenslaan 0, De Rooverelaan 1-3, Joseph Baecklaan 0
Scheutbos (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Sint-Jans-Molenbeek: Louis Mettwielaan 0, Idyllestraat 0, Gavottestraat 0, Aubadestraat 0, Gekweelstraat 0, Charles de Gronckelstraat 0, Toverfluitstraat 0, Cantilenestraat 0
Ginkgo (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Jans-Molenbeek: Osseghemstraat 00
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Jans-Molenbeek: Palokestraat 40
Voormalige Compagnie des Bronzes (Typologie: Industrieel geheel)				x	Sint-Jans-Molenbeek: Ransfortstraat 27
Begraafplaats, graf galerij en monumenten van Molenbeek (Typologie: Varia)				x	Sint-Jans-Molenbeek: Gentsesteenweg 537
Begraafplaats Sint-Jans-Molenbeek - Rododendron (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Jans-Molenbeek: Gentsesteenweg 537
Geheel van drie art-nouveahuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Sint-Gillis: Stenen-Kruisstraat 76-80
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Gillis: Defacqzstraat 134
Geheel van art-nouveahuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Sint-Gillis: Ducpetiauxlaan 18-20

Huizen Hanssens (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Sint-Gillis: Faiderstraat 10
Cité Fontainas en tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument				Sint-Gillis: Fontainashof 1
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Gillis: Ierlandstraat 70
Pieter Paulus van Parma park (Typologie: Park)	x				Sint-Gillis: Parmastraat 0, Studentenstraat 0, Munthofstraat 0
Voormalig domein J-B Robie (Typologie: Privétuin)		x			Sint-Gillis: Sint-Bernardusstraat 74
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Gillis: Sint-Bernardusstraat 58
Geheel van gebouwen, waaronder de brasserie Verschuieren (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Sint-Gillis: Sint-Gillisvoorplein 11-15, Waterloosesteenweg 59
Geheel van art-nouveauhuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Sint-Gillis: Waterloosesteenweg 246-256
Steenik (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Joost-ten-Node: Uurplaatstraat 28
Gewone esdoorn (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Joost-ten-Node: Wijnheuvelestraat 20
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)				x	Sint-Joost-ten-Node: Poststraat 51
Zwarte moerbeï (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Sint-Joost-ten-Node: Warmoesstraat 117
Kruidtuin (Typologie: Park)	x				Sint-Joost-ten-Node: Ginestestraat 0, Koningsstraat 236, Koningsstraat 0, Sint-Lazaruslaan 0, Victoria Reginalaan 0
Geheel van eclectische huizen (Typologie: Eclectisch geheel)				x	Sint-Joost-ten-Node: Arnand Steurssquare 8-19, Molenstraat 214
Arnand Steurssquare (Typologie: Plantsoen)	x				Sint-Joost-ten-Node: Arnand Steurssquare 0
Geheel van eclectische huizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Schaarbeek: Louis Bertrandlaan 1-2
Monument aan de Weldoeners en zijn omgeving (Typologie: Varia)	en monument				Schaarbeek: Weldoenersplein 0

Binnengaarde der Gefusilleerden te Schaarbeek (Typologie: Groene begraafplaats)	x				Schaarbeek: Kolonel Bourgstraat 0
Gewone es (Fraxinus excelsior) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Schaarbeek: Kolonel Bourgstraat 58
Voormalig domein Walckiers (Typologie: Varia)				x	Schaarbeek: Chaumontelstraat 5-9
Plataan (Platanus x hispanica) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Schaarbeek: D'Hoogvorststraat 2
Geheel van art-nouveauhuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Schaarbeek: Maarschalk Fochlaan 7-11
Ginkgo (Ginkgo biloba) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Schaarbeek: Haachtsesteenweg 256
Huis der Kunsten - voormalig kasteel Eenes-Terlinden - en tuin (Typologie: Villa en tuin)	en monument				Schaarbeek: Haachtsesteenweg 147
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Schaarbeek: Haachtsesteenweg 0, Voglerstraat 0, Ernest Laudestraat 0
Complex gevormd door de "Ecole communale n°1", "La Ruche", de turnzaal en de voormalige nijverheidsschool (Typologie: Functioneel geheel)				x	Schaarbeek: Josaphatstraat 229, Bijenkorfstraat 30, Josaphatstraat 241, Josaphatstraat 215
Hemelboom (Ailanthus altissima) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Schaarbeek: Heliotropenlaan 1, Lambermontlaan 0
Atlasceder (Cedrus Atlantica "glauca") (Typologie: Opmerkelijke boom)		x			Schaarbeek: Lambermontlaan 364
Josaphatpark (Typologie: Park)	x				Schaarbeek: Ambassadeur Van Vollenhovenlaan 0, Algemeen Stemrechtlaan 0, Ernest Renanlaan 0, Lambermontlaan 0, Chazallaan 0, Azalealaan 0
Sint-Suzannakerk (Typologie: Kerk en omgeving)	en monument				Schaarbeek: Gustave Latinislaan 50
Sint-Suzannakerk (Typologie: Kerk en omgeving)	en monument				Schaarbeek: Gustave Latinislaan 50

Kersenboom (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Schaarbeek: Milcampslaan 68
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Schaarbeek: Koninginnelaan 41
Koninginneplein en omgeving van de Sint-Mariakerk (Typologie: Groene omgeving van een kerk)	x				Schaarbeek: Koninginneplein 00
Gemeenteschool nr. 11-13 (Typologie: Scholencomplex)				x	Schaarbeek: Roodebeeklaan 59-61,103
Plataan (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Schaarbeek: Rubensstraat 47
Huis Devalck (Typologie: Varia)				x	Schaarbeek: André Van Hasseltstraat 32-34
Sophora japonica f. pendula (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel:Schoon Verblijflaan 87
Treurbeuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Joseph Bensstraat 43-45
Kastanjeboom (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Bosveldweg 80
Honderjarige linde (Typologie: Opmerkelijke boom)	x				Ukkel: Bosveldweg 00
Treures (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Brugmannlaan 297A
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Brugmannlaan 2374
Bomen: Eik en gewone esdoorn (Typologie: Opmerkelijke boom)	x				Ukkel: Jean Burgerslaan 0, Burgemeester Jean Herinckxlaan 0
Buysdellebos (Typologie: Bos en woud)			x		Ukkel: Buysdellelaan 0, Godshuizenlaan 0, Godshuizenweg 0
Zoniënwood (Typologie: Bos en woud)	x				Ukkel: Korporaaldreef 0, Lorrainedreef 0, Gendarmendreef 0
Zoniënwood (Typologie: Bos en woud)	x				Ukkel: Korporaaldreef 0, Lorrainedreef 0, Gendarmendreef 0
Zoniënwood (Typologie: Bos en woud)	x				Ukkel: Korporaaldreef 0, Lorrainedreef 0, Gendarmendreef 1
Zoniënwood (Typologie: Bos en woud)	x				Ukkel: Korporaaldreef 0, Lorrainedreef 0, Gendarmendreef 2

Villa Coene en tuin (Typologie: Villa en tuin)	en monument			Ukkel: Jean en Pierre Carsoellaan 198
Ginkgo (Ginkgo biloba) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Waterkasteelstraat 34
Waterkasteelstraat (Typologie: Groene weg)	x			Ukkel: Waterkasteelstraat 0, Dieweg 0, Sint-Jobsesteenweg 0
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Kasteel de Walzinlaan 11
Sauvagèrepark (Typologie: Park)	x			Ukkel: Eikenboslaan 0
Montjoiepark (Typologie: Park)		x		Ukkel: Winston Churchilllaan 0, Edith Cavellstraat 0, Montjoieaan 173
De Crabbegatweg (Typologie: Groene weg)	x			Ukkel: Crabbegatweg 0
Russische Orthodoxe kerk Sint-Job (Typologie: Kerk en omgeving)	en monument			Ukkel: De Frélaan 19
Roze hoeve (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument			Ukkel: De Frélaan 44
Omringend landschap van de Roze Hoeve of Hof ten Hove (Typologie: Groene omgeving van een boerderij of molen)	x			Ukkel: De Frélaan 44
Zeecrabbe (Typologie: Park)		x		Ukkel: De Frélaan 0, Roberts Jonesstraat 0
Verrewinkelbos (Typologie: Bos en woud)	x			Ukkel: De Perckestraat 0
Kerkhof van de Dieweg (Typologie: Groene begraafplaats)			en landschap	Ukkel: Dieweg 0, Ruststraat 0
Tamme kastanje (Castanea sativa) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: D'Orbaixlaan 24
De Kinsendaal (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Ukkel: Engelandstraat 00, Rietstraat 00
David en Alice Van Buuren museum en tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument			Ukkel: Leo Erreralaan 41
David en Alice Van Buuren Museum en tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument			Ukkel: Leo Erreralaan 41

Rode beuk (<i>Fagus sylvatica f. purpurea</i>) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Floreallaan 67
Tuipenboom (<i>Liriodendron tulipifera</i>) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Floridalaan 127
Raspailpark (Typologie: Park)	x				Ukkel: Victor Gambierstraat 0, Stallestraat 0
Zwarte den (<i>Pinus nigra</i>) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Gatti De Gamondstraat 153-161
Domein en kasteel Paridant (Typologie: Omgeving rond gebouw)	x				Ukkel: Groeselenbergstraat 52, Beeldhouwerslaan 00, De Frélaan 00, Bronweg 00
Wolvendaelpark (Typologie: Park)	x		x		Ukkel: Wolvendaellaan 0, Paul Stroobantlaan 0, Rodestraat 0, Dieweg 0, Crabbegatweg 0, De Frélaan 0, Heldensquare 0
Domein de Latour de Freins (Typologie: Privétuin)	en monument				Godshuizenlaan 0, Engelandstraat 555, Woudweg 0
Hoeve Sint-Eloy en omliggende gronden (Typologie: Hoeve en omgeving)	en monument				Ukkel: Godshuizenlaan 156
Kauwberg (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Ukkel: Dolezlaan 0, Kauwberg 0, Eikenboslaan 0, Jacques Pasturlaan 0, Sint-Jobsesteenweg 0
Nekkersgatmolen en zijn omgeving (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument				Ukkel: Keyenbemptstraat 66-70, Achille Reisdorfflaan 36
Nekkersgatmolen en zijn omgeving (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument				Ukkel: Keyenbemptstraat 66-70, Achille Reisdorfflaan 36
Wilde wingerd (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Ukkel: Mariannestraat 40
Moensberg (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x				Ukkel: Moensberg 0, Oude weg 0
De Delleweg (Typologie: Groene weg)			x		Ukkel: Prinses Paolalaan 0, Victor Allardstraat 0
Papenkasteel en zijn omgeving (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument				Ukkel: Papenkasteelstraat 99
Papenkasteel en zijn omgeving (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument				Ukkel: Papenkasteelstraat 99
Ceder en omliggende gronden (Typologie: Opmerkelijke boom)	x				Ukkel: Henri Pirennelaan 0, Floreallaan 0, Boetendaellaan 0

Huis van Dokter Ley en tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument			Ukkel: Prins van Oranjelaan 200
Huis van Dokter Ley en tuin (Typologie: gebouw en tuin)	en monument			Ukkel: Prins van Oranjelaan 200
De Kriekenput (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Ukkel: Borreweg 0, Engelandstraat 0
Himalayaceder (Cedrus deodara) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Lindenlaan 60
2 rode beuken (Fagus sylvatica f. purpurea) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Val Fleurilaan 16
Voormalig domein Delvaux (Typologie: Bos en woud)	x			Ukkel: Vanderaeylaan 0, Grasmusstraat 0, Henri Van Zuylstraat 0
Araucaria (Araucaria araucana) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Groene Jagerslaan 9
Gewone magnolia (Magnolia x soulangeana) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Waterloosesteenweg 1391
Amerikaanse eik (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Ukkel: Charles Lagrangesquare 0
Kleinbladige linde (Tilia cordata) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Watermaal-Bosvoorde: Kruisboogsquare 0
Vijver "Floréal" of "de Gerlache" (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Watermaal-Bosvoorde: Aargshertogenlaan 00, Vorstlaan 00
Tuinwijken Logis en Floreal (Typologie: Onbepaald)	en monument			Watermaal-Bosvoorde: Cannastraat 27
Onmiddellijke omgeving Charles-Albertkasteel (Typologie: Omgeving rond gebouw)	x			Watermaal-Bosvoorde: Charles-Albertlaan 7
Witte paardekastanje (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Watermaal-Bosvoorde: Onze-Lieve-Heersbeestjeslaan 6

Neolithische versterking van "Bosvoorde-Vijvers" (Typologie: Leefruimte)		en archeologische vindplaats			Watermaal-Bosvoorde: Twee Bergenlaan 0
Twee neolithische grafheuvels (Typologie: Kerkhof)		en archeologische vindplaats			Watermaal-Bosvoorde: Twee Bergenlaan 0, Tumuldreef 0
Vijvers van Bosvoorde (+ Tournay-Solvaypark en Internationale School) (Typologie: Park)	x				Watermaal-Bosvoorde: Vorsterielaan 0, Terhulpseseenweg 0
Geheel van art-nouveauvilla's en hun tuinen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Watermaal-Bosvoorde: Giervalkenlaan 9-13
Rode beuk (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Watermaal-Bosvoorde: Terhulpseseenweg 183
Omgeving van Sint-Clemenskerk (Typologie: Groene omgeving van een kerk)	x				Watermaal-Bosvoorde: Bosrechterstraat 0, Otfervangerstraat 0, Cederstraat 0
Plantsoen Tercoigne (Typologie: Park)	x				Watermaal-Bosvoorde: IJsvogellaan 0
Jagersveldpark (Typologie: Park)	x				Watermaal-Bosvoorde: Middelburgstraat 0, Alfred Solvaylaan 0, Philippe Dewolfsstraat 0, Delleurlaan 0
Le Logis-Floréal - Geheel van huizen (Typologie: Tuinwijk)				x	Watermaal-Bosvoorde: Floxenstraat 1-3
Araucaria (Araucaria araucana) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Watermaal-Bosvoorde: Brabantse Prinsenlaan 21
Geheel van art-nouveauhuizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Watermaal-Bosvoorde: Hakhoutlaan 7-15
Mammoetboom (Sequoiadendron giganteum) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Watermaal-Bosvoorde: Emile Van Becelaerelaan 26
Tulpenboom (Typologie: Opmerkelijke boom)					Watermaal-Bosvoorde: Emile Van Becelaerelaan 16
Klooster van de Zusters van Eucharistie (Typologie: Park)					Watermaal-Bosvoorde: Leopold Wienerlaan 18-34, Meikeverslaan 0-0

Geplaveid gedeelte Willeriekendreef en Opperjachtmeesterstraat (Typologie: Openbare weg)				Watermaal-Bosvoorde: Opperjachtmeesterstraat 0, Willeriekendreef 0
Gewone esdoorn (Typologie: Opmerkelijke boom)			Opening van de procedure	Sint-Lambrechts-Woluwe: Albertynlaan 0
Grove den (Pinus sylvestris) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Dennenboslaan 56
Drie gebouwen met een enige gevel en rode beuk in de tuin van nr. 165 (Typologie: Varia)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Brand Whitlocklaan 163-167
Lennekemarekapel en tuin die haar omgeeft (Typologie: Groene omgeving van een kerk)	x			Sint-Lambrechts-Woluwe: Kapellaan 37, Emile Vanderveldelaan 0
Lindekemalemolen en omliggende gronden (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)	x			Sint-Lambrechts-Woluwe: Jean-François Debeckerlaan 6-48, Woluwelaan 0, Struybekenweg 0, Stadionlaan 0
Voormalig domein Lindthout (Typologie: Gebouw(en) en omgeving)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Tweelindenlaan 2, Brand Whitlocklaan 55
Okkernotenboom (Juglans regia) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Louis Gribaumontlaan 91
Voormalige hoeve Hof ten Berg (Typologie: Functioneel geheel)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Hof Ten Berg 20-22, Theodore de Cuypergaarde 0-0
Geheel van art-nouveauehuizen (Typologie: Architecturaal geheel)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Kruisdagenlaan 15-21
Voormalige boerderij Hof ter Cauwerschuuren (Typologie: Hoeve en omgeving)	en monument			Sint-Lambrechts-Woluwe: Roodebeeksteenweg 155
Roodebeekpark (Typologie: Park)			x	Sint-Lambrechts-Woluwe: Roodebeeksteenweg 0, Karrestraat 0, Korenbloemstraat 0
Sint-Lambrechtskerk, oud kerkhof, afsluitingsmuur en omgeving (Typologie: Groene omgeving van een kerk)	x		en landschap	Sint-Lambrechts-Woluwe: Heilig-Hartplein 0

Geheel van Heilig Hart-plein (Typologie: Onbepaald)				Sint-Lambrechts-Woluwe: Heilig-Hartplein 0, Vootstraat 0, Sint-Lambertuskerkstraat 0, Madyolstraat 0, Sint-Lambertuskerkstraat 0
t Hof van Brussel (Typologie: Gebouw en omgeving)	en monument			Sint-Lambrechts-Woluwe: Heilig-Hartplein 0, Donkerstraat 0, Banierenstraat 0, Vandenhovenstraat 0, Tiendenschuurdreef 0
Geheel gevormd door het landgoed Voot (Typologie: Onbekend)	x			Sint-Lambrechts-Woluwe: Vootstraat 67, Sint-Lambertusplein 00
De weiden van Hof ter Musschen (Typologie: Groene omgeving van een boerderij of molen)	x			Sint-Lambrechts-Woluwe: Woluwelaan 0
Bosmassief van het Maloukasteel (Typologie: Park)	x			Sint-Lambrechts-Woluwe: Woluwelaan 00, Vootstraat 0, Stokkelsesteenweg 0, Stadionlaan 0
Bronnenpark op Sint-Lambrechts-Woluwe (Typologie: Park)	x			Sint-Lambrechts-Woluwe: Woluwelaan 00, Fabrystraat 0, Stationstraat van Woluwe 0
Landschap van de Vellemolenweg (Typologie: Halfnatuurlijk landschap)		x		Sint-Lambrechts-Woluwe: Vellemolenweg 0, Woluwelaan 0, Emile Vanderveidelaan 0, Veldkapellaan 0
Croussepark (Typologie: Park)	x			Sint-Pieters-Woluwe: Bosstraat 11, Katengarde 00, Kellestraat 00
Blatondomein (Typologie: Park)		x		Sint-Pieters-Woluwe: Bovenberg 118-120A, Woluwelaan 0
Oosterse amberboom (Liquidambar orientalis) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Sint-Pieters-Woluwe: Schermkunstlaan 65
Monsantopark (Typologie: Bos en woud)		x		Sint-Pieters-Woluwe: Zonnegaarde 0, François Gaystraat 202-274
Varenbeuk (Fagus sylvatica var. laciniata) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Sint-Pieters-Woluwe: Geraniumlaan 21
Gewone esdoorn (Acer pseudoplatanus) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Sint-Pieters-Woluwe: Stoeterijlaan 107
Gewone robinia (Robinia pseudoacacia) (Typologie: Opmerkelijke boom)		x		Sint-Pieters-Woluwe: Nijvelsedreef 28A

Oude hoeve Thielemans Auberge des maieurs genoemd en haar omgeving (Typologie: Dorpskern)				x	Sint-Pieters-Woluwe: Louis Thysstraat 16-18, Sint-Pietersvoorplein 1
Geheel van eclectische huizen (Typologie: Architecturaal geheel)				x	Sint-Pieters-Woluwe: Tervurenlaan 235-241
Mellaertsvijvers (Typologie: Park)	x				Sint-Pieters-Woluwe: Tervurenlaan 000, Vorstlaan 0, Markies de Villalobarlaan 0, Generaal Baron Empainlaan 0, Vorstlaan 275
Tuin van het Stoclet-paleis (Typologie: Privétuin)	x				Sint-Pieters-Woluwe: Tervurenlaan 279-281
Park van Woluwe (Typologie: Park)	x				Sint-Pieters-Woluwe: Tervurenlaan 0, Bemelstraat 0, Mostincklaan 0, Vorstlaan 0, Xavier Henrardlaan 0, Franciskanenlaan 0
Parmentierpark (Typologie: Park)	x				Sint-Pieters-Woluwe: Tervurenlaan 0000, Edmond Parmentierlaan 0, Oranjelaan 0, Kastanjebomenlaan 0, Rondeweg 378-396
Himalayaceder (Cedrus deodara) (Typologie: Opmerkelijke boom)			x		Sint-Pieters-Woluwe: Toeristenlaan 45

BIJLAGE 4: Passende beoordeling van het ontwerp van natuurplan

LEEFMILIEU BRUSSEL
BIM - BRUSSELS INSTITUUT VOOR MILIEUBEHEER

Passende beoordeling van de effecten (PB)

---

betreffende het ontwerp van gewestelijk natuurplan

Eindrapport
November 2013

Dossier nr. B01/2338/06.002.R1
Ecorem nv – Keizer Karellaan 292B 1083 Brussel
Tel. 02 800 00 10 – Fax. 02 411 83 52

INHOUD

Lijst van de figuren	3
Lijst van de tabellen.....	4
Technisch glossarium	5
1 Algemene inleiding	8
2 Doelstellingen en structuur van de studie.....	10
2.1 Doelstellingen	10
2.2 Structuur van de studie.....	10
2.3 Beperkingen.....	11
2.4 In de studie gebruikte term	11
3 Beschrijving van het ontwerp van natuurplan	12
4 Beschrijving van de beschermde gebieden	13
4.1 Natuur- en bosreservaten	13
4.1.1 Natuurreservaten (NR)	14
4.1.2 Bosreservaten (BR).....	15
4.1.3 Beheer van de reservaten	15
4.1.4 Beschrijving van de verschillende reservaten	15
4.2 Natura 2000-gebied	16
4.2.1 Wetgeving	16
4.2.2 Toestand in het BHG.....	17
4.2.3 Habitats en soorten van communautair belang.....	18
4.2.4 Beschrijving van GCB I: Zoniënwoud met bosrand en aangrenzende bosgebieden en Woluwevallei	24
4.2.5 Beschrijving van GCB II: Bosgebieden en open gebieden in het zuiden van het Brussels Gewest 28	
4.2.6 Beschrijving van GCB III: Bosgebieden en vochtige gebieden van de Molenbeekvallei in het noordwesten van het Brussels Gewest.....	30
5 Beoordeling van de effecten van het ontwerp van natuurplan.....	33
5.1 Methodologie	33
5.2 Direct verlies/directe winst van habitats.....	36
5.2.1 Tussentijdse conclusie	37
5.3 Toename/afname van de directe sterfte van fauna	37
5.3.1 Tussentijdse conclusie	38
5.4 Verbetering/verslechtering van de kwaliteit van de habitats.....	38
5.4.1 Chemische en fysisch-morfologische verstoringen	38
5.4.2 Verstoring van het natuurlijk gedrag.....	39
5.4.3 Tussentijdse conclusie	41
5.5 Toename/afname van de versnippering van habitats.....	41
5.5.1 Tussentijdse conclusie	43
5.6 Algemene conclusie.....	43
5.7 Samenvatting van de aanbevelingen.....	44
6 Alternatieve oplossingen.....	46
7 Compenserende maatregelen	47

LIJST VAN DE FIGUREN

Figuur 4-1: Kaart met de plaatsbepaling van de bosreservaten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Bron: BIM).....	13
Figuur 4-2: Kaart met de plaatsbepaling van de Natura 2000-gebieden op het grondgebied van het BHG (Bron: BIM).....	17
Figuur 4-3: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB I, gebied 1B (Bron: Belgisch Staatsblad)	26
Figuur 4-4: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB I, gebied 1A (Bron: Belgisch Staatsblad)	27
Figuur 4-5: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB II (Bron: Belgisch Staatsblad)	29
Figuur 4-6: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB III (Bron: Belgisch Staatsblad)	31

LIJST VAN DE TABELLEN

Tabel 3-1: Overzichtstabel van de doelstellingen en maatregelen van het Natuurplan.....	12
Tabel 4-1: Beknopte beschrijving van de verschillende natuurreservaten in het BHG	14
Tabel 4-2: Beschrijving van de gebieden van GCB I	25
Tabel 4-3: Beschrijving van de gebieden van GCB II	29
Tabel 4-4: Beschrijving van de gebieden van GCB III	31
Tabel 5-1: Indeling in 3 categorieën van de verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan	34

TECHNISCH GLOSSARIUM

Integraal natuurreservaat	Het integrale natuurreservaat vormt een beschermd gebied opgericht om er de natuurfenomenen volgens hun eigen dynamiek te laten ontwikkelen.
Gericht natuurreservaat	Het gerichte natuurreservaat vormt een beschermd gebied waarin een geschikt beheer de natuurlijke habitats en soorten waarvoor het gebied als reservaat is aangeduid in een gunstige staat van instandhouding beoogt te behouden of te herstellen. Daartoe kunnen maatregelen worden getroffen om planten- en diersoorten in stand te houden, te controleren of opnieuw in te voeren, om bepaalde facies van het plantendek te behouden of verstoorde natuurlijke habitats weer te herstellen.
Gewestelijk natuurreservaat	Een gewestelijk natuurreservaat is een natuurreservaat opgericht op gronden die eigendom zijn van het Gewest, door het Gewest gehuurd worden of daartoe tot zijn beschikking gesteld worden.
Erkend natuurreservaat	Een erkend natuurreservaat is een natuurreservaat dat op andere gronden dan deze bedoeld in de eerste alinea wordt ingesteld op verzoek van de eigenaar van de gronden en met de toelating van de gebruikers. Het reservaat wordt door een natuurlijk persoon of rechtspersoon anders dan het Gewest beheerd.
Integraal bosreservaat	Het integrale bosreservaat bestaat in een bos of een deel daarvan dat wordt beschermd en gecreëerd om er de natuurfenomenen een eigen dynamiek te laten ontwikkelen.
Gericht bosreservaat	Een gericht bosreservaat is een bos of een deel daarvan dat wordt beschermd en gecreëerd om de populaties inheemse soorten of typerende of opmerkelijke facies in stand te houden en het ongeschonden karakter van de bodem en het milieu te verzekeren.
Natura 2000-gebied	Netwerk van gebieden die een significant deel van de soorten en biotopen herbergen die op Europese schaal als belangrijk worden beschouwd en waarvoor twee Europese richtlijnen een gunstige staat van instandhouding garanderen. Deze gebieden zijn door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aangewezen conform de procedure en de criteria voorzien in artikelen 40 tot 46 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

Groen netwerk	Concept voor ruimtelijke ordening dat erop gericht is om binnen het Brusselse Gewest een doorlopend groen netwerk tot stand te brengen vanuit een ruimtelijk en functioneel oogpunt. Het groen netwerk heeft twee hoofddoelstellingen: een “groen snoer” ontwikkelen door de groene ruimten onderling te verbinden door middel van beplante verbindingen en de ruimtelijke verdeling van de groene ruimten verbeteren door nieuwe ruimten in te richten in de zones van de stad die te weinig groen bevatten.
Blauw netwerk	Geïntegreerde aanpak voor de herwaardering en sanering van de Brusselse rivieren. De principes van het blauwe netwerk bestaan erin de continuïteit van het netwerk van oppervlaktewateren zo goed mogelijk te herstellen en er de schone wateren in te laten afvloeien
Beheerplan	Het beheerplan van het reservaat of van het Natura 2000-gebied is een document dat in het bijzonder de maatregelen vermeldt die moeten worden genomen om de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied te realiseren. De ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud vermeldt de procedure voor het opstellen van en de minimale inhoud van de beheerplannen.

GLOSSARIUM VAN AFKORTINGEN

BHRN	Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
MER	Milieueffectenrapport
GCB	Gebied van communautair belang

1 ALGEMENE INLEIDING

Dit rapport, dat werd opgesteld op vraag van het Brussels Instituut voor Milieubeheer, vormt het rapport van de passende beoordeling van de effecten van het ontwerp van natuurplan op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze beoordeling past in het kader van de goedkeuringsprocedure van het ontwerp van natuurplan.

De noodzaak een passende beoordeling van het plan uit te voeren, vloeit voort uit de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud dat tot doel heeft *“bij te dragen aan het verzekeren van de instandhouding en het duurzame gebruik van de elementen die deel uitmaken van de biologische diversiteit en dat door maatregelen voor de bescherming, het beheer, de verbetering en het herstel van de soortenpopulaties van de wilde fauna en flora, evenals hun habitats, natuurlijke habitats en terrestrische en aquatische ecosystemen, en door de daartoe vereiste behouds- of herstelmaatregelen voor de milieukwaliteit.”*

De passende beoordeling van de effecten vormt een van de hulpmiddelen van de ordonnantie betreffende het natuurbehoud, net als de opstelling van een Gewestelijk natuurplan. Artikel 6 van de ordonnantie luidt als volgt:

“De planning inzake natuurbehoud beoogt het sturen en coördineren van de voorbereiding, opstelling en uitvoering van beslissingen op het vlak van natuurbehoud en in beleidslijnen van gewestelijke bevoegdheid die daarop van invloed kunnen zijn.

§ 2. De planning inzake natuurbehoud op gewestelijk niveau omvat:

- de redactie van een rapport over de staat van de natuur;*
- de redactie van een gewestelijk natuurplan;*
- desgevallend, de opstelling van actieplannen;*
- de opstelling van inventarissen en het toezicht op de soorten en natuurlijke habitats.”*

De ordonnantie strekt ook tot omzetting van de richtlijnen “Habitats” 92/43/EEG en “Vogels” 2009/147/EG. Artikel 57 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud stelt dat:

“Voor elk vergunnings-, toelatings- of goedkeuringsplichtig plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het ecologisch beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen en projecten significante gevolgen kan hebben voor zo’n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor dat gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat Natura 2000-gebied, conform de bepalingen van deze onderafdeling”.

Volgens artikel 65 van deze ordonnantie is de passende beoordeling ook van toepassing op de natuur- en bosreservaten.

Deze passende beoordeling wordt gerealiseerd conform **Bijlagen VII en VIII van de ordonnantie betreffende het natuurbehoud van 1 maart 2012** die respectievelijk de beoordelingscriteria voor de effecten van een plan of project en de minimale inhoud van een passende beoordeling van een plan of project vastleggen.

De nv Ecorem (Environmental Consulting, Remediation, Engineering and Management) is een onafhankelijk multidisciplinair advies-, studie- en ingenieursbureau gespecialiseerd in de uitvoering van diverse onderzoeksopdrachten in de milieusector, zowel in België (in de drie gewesten) als in het buitenland. Ecorem is door Leefmilieu Brussel erkend als opdrachthouder voor effectenstudies.

2 DOELSTELLINGEN EN STRUCTUUR VAN DE STUDIE

2.1 DOELSTELLINGEN

Deze passende beoordeling van het plan buigt zich over de voorspelbare effecten van de uitvoering van de maatregelen die zijn vastgelegd in het ontwerp van natuurplan op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). Daarnaast worden aanbevelingen gedaan om de eventuele negatieve gevolgen van het ontwerp van natuurplan te beperken. Aangezien het gaat om een beoordeling op plan, zal de beoordeling op grotere schaal worden uitgevoerd dan bij een beoordeling in de ontwerpfase.

In het geval bepaalde acties van het ontwerp van natuurplan negatieve gevolgen zouden inhouden voor een of meer beschermde gebieden, zullen verschillende mogelijke alternatieve oplossingen worden voorgesteld om deze effecten te vermijden, en tegelijk de doelstellingen van het ontwerp van natuurplan te halen.

Indien in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang die zijn opgenomen onder artikel 83 van de ordonnantie betreffende het natuurbehoud van 1 maart 2012, een of meer maatregelen van het plan die gevolgen hebben voor een beschermd natuurgebied moeten worden uitgevoerd, dan zullen compenserende maatregelen die nodig zijn om de voorspelbare effecten tegen te gaan, worden beoordeeld, en zullen voorstellen worden gedaan.

2.2 STRUCTUUR VAN DE STUDIE

Deze passende beoordeling op plan werd uitgevoerd tegelijk met het Milieueffectenrapport (MER) van het ontwerp van natuurplan, en maakt deel uit van de bijlagen ervan.

De structuur van het rapport is opgebouwd rond de volgende elementen:

- Een beknopte beschrijving van het ontwerp van natuurplan;
- Een beschrijving van de natuurreservaten, de bosreservaten en de Natura 2000-gebieden;
- Een analyse van de effecten van het ontwerp van natuurplan op de beschermde natuurgebieden;
- Een conclusie en een samenvatting van de aanbevelingen.

Om nodeloze herhaling van het MER te vermijden, verwijst dit rapport voor een vollediger beschrijving van bepaalde elementen echter regelmatig naar bepaalde documenten van het MER.

2.3 BEPERKINGEN

In het kader van deze passende beoordeling van de effecten konden niet alle beheerplannen van de reservaten en de Natura 2000-gebieden die geïnventariseerd zijn op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden geraadpleegd, aangezien de meeste ervan niet officieel zijn goedgekeurd door de Brusselse Regering.

We moeten echter vermelden dat de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud de Regering hiervoor uitstel geeft. Artikel 50 van de ordonnantie luidt *“Binnen dertig maanden na de publicatie in het Belgisch Staatsblad van een aanwijzingsbesluit van een Natura 2000-gebied, organiseert het Instituut voor elk Natura 2000-deelgebied van dat gebied een bespreking met de betrokken eigenaars en gebruikers ...*

Binnen vijfenveertig dagen na het in lid 1 bedoelde overleg over een Natura 2000-deelgebied, stelt het Instituut een omstandig en met redenen omkleed verslag op over de in te zetten middelen bedoeld in lid 1, 2° en stuurt dat naar de Regering. Het Instituut bezorgt de Regering ook het ontwerp van specifiek beheerplan, eventueel aangepast volgens de opmerkingen en het commentaar gehoord tijdens het overleg.”

Bij gebrek aan een aanwijzingsbesluit voor de Natura 2000-gebieden is deze procedure nog niet officieel aangevat. Het besluit voor identificatie van de gebieden werd echter gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 27 maart 2003. De gebieden zijn dus geïdentificeerd.

De potentiële impact van het ontwerp van natuurplan werd dus beoordeeld op basis van de huidige toestand door toepassing van het “standstill”-principe.

2.4 IN DE STUDIE GEBRUIKTE TERM

Gelet op de verschillende statuten van de gebieden die het voorwerp zijn van deze studie (natuurreservaat, bosreservaat en Natura 2000-gebied) zal de term *“beschermd natuurgebied”* worden gebruikt om naar al deze gebieden te verwijzen.

3 BESCHRIJVING VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

Het ontwerp van natuurplan werd opgesteld op vraag van de Brusselse Regering conform artikel 8 van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud. De ordonnantie vermeldt eveneens:

“Het gewestelijk natuurplan is een oriëntatie-, programmatie- en integratiedocument voor het natuurbehoudbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het plan legt de richtlijnen vast die op korte, middellange en lange termijn gevolgd moeten worden bij de besluitvorming door de Regering, het gewestelijk bestuur, de instellingen van openbaar nut, de privépersonen belast met een missie van openbare dienst en – in aangelegenheden van gewestelijk belang – de gemeentes.”

Het natuurplan telt 7 doelstellingen en 26 maatregelen waarvan de onderstaande tabel een overzicht geeft.

Tabel 3-1: Overzichtstabel van de doelstellingen en maatregelen van het Natuurplan

Doelstellingen	Maatregelen	Prioriteit
1. De toegang van de Brusselaars tot de natuur verbeteren	1. Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	1
	2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	2
	3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	3
	4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	3
2. Het gewestelijke groene netwerk versterken	5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	1
	6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	3
	7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	2
3. De uitdagingen op het vlak van natuur opnemen in de plannen en projecten	8. Invoeren van de functie “Natuurfacilitator”	1
	9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	3
4. Het ecologisch beheer van de groene ruimten uitbreiden en versterken	10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	2
	11. Plannen voor de inrichting en voor multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	3
	12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren	2
	13. De mechanismen van ondersteuning van de natuur coördineren en in goede banen leiden	2
5. Het onthaal van wilde dieren en planten en stadsontwikkeling met elkaar verzoenen	14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	2
	15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	1
	16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren	3
	17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren	3
	18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	2
6. De Brusselaars wakker schudden en op de been brengen voor natuur en biodiversiteit	19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren	3
	20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	3
	21. Een algemene bewustmakingsstrategie ontwikkelen	2
7. Het bestuur inzake de natuur verbeteren	22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	2
	23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	3
	24. Een echt “Natuurplatform” invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN	2
	25. De “Natuurpartnerschappen” met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingcontracten	3
	26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	3

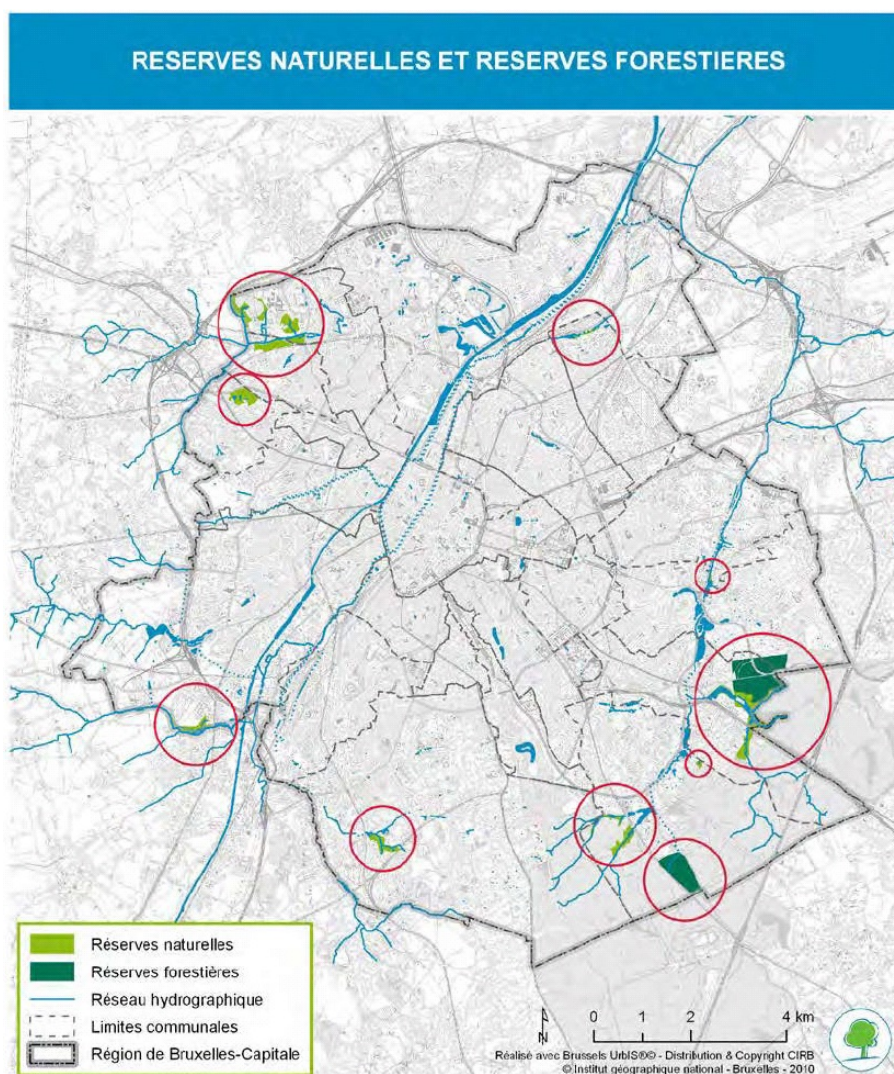
Wij verwijzen de lezer naar **Deel II van het MER** voor een vollediger beschrijving van het ontwerp van natuurplan.

4 BESCHRIJVING VAN DE BESCHERMDE GEBIEDEN

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de beschermde natuurgebieden, op basis waarvan de maatregelen van het ontwerp van natuurplan kunnen worden beoordeeld.

4.1 NATUUR- EN BOSRESERVATEN

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) vooral een stedelijk gebied is, is Brussel toch een vrij groene stad. Verspreid over het grondgebied van het Gewest liggen in het bijzonder 14 natuurreservaten en 2 bosreservaten. Deze beslaan een totale oppervlakte van 242 ha.

Figuur 4-1: Kaart met de plaatsbepaling van de bosreservaten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Bron: BIM)

4.1.1 Natuurreservaten (NR)

De natuurreservaten beslaan een totale oppervlakte van ongeveer 127 ha in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en hun statuut heeft tot doel de biodiversiteit van het gebied te beschermen. Elk gewestelijk natuurreservaat wordt aangewezen door de Regering en is het voorwerp van een “besluit” en een “beheerplan”. De verschillende natuurreservaten zijn op niet-homogene wijze verspreid over het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en zijn slechts in bepaalde gemeenten aanwezig.

We onderscheiden twee types van reservaat:

- Het **gewestelijk natuurreservaat**;
- Het **erkend natuurreservaat**.

Het gewestelijk natuurreservaat is gelegen op een terrein dat toebehoort aan of ter beschikking is gesteld van het Gewest, terwijl het erkend natuurreservaat gelegen is op een terrein dat toebehoort aan een andere entiteit of persoon en wordt beheerd op vraag van de eigenaar. De bescherming van het gebied is echter identiek.

Tabel 4-1 hieronder geeft een overzicht van de verschillende natuurreservaten en vermeldt de oppervlakte en de gemeente waarin het reservaat gelegen is.

Tabel 4-1: Beknopte beschrijving van de verschillende natuurreservaten in het BHG

Reservaat	Gemeente	Beknopte beschrijving van de types van habitats	Oppervlakte (ha)
Moeraske	Evere, Schaarbeek, Haren	Vochtig grasland, droog grasland, poel	4,2
Moeras van Ganshoren	Ganshoren	Vochtig grasland, wilgenstruweel	9
Moeras van Jette	Jette	Moeras	5
Poelbos	Jette	Bos, vijver, grasland	9
Laarbeekbos	Jette	Bos	13
Zavelenberg	Sint-Agatha-Berchem	Grasland, Bos	13
Rietkraag Ter Bronnenpark	Sint-Lambrechts-Woluwe	Rietland	0,4
Kinsendaal-Kriekenput	Ukkel	Moerasachtig bos, vochtig grasland, ruigten, vijver	10
Rood Klooster	Oudergem	Vijver, bos	26
Vallei van Verdronken Kinderen	Watermaal-Bosvoorde	Vijver, bos, ruigten	7
Vallei van de Vuilbeek	Watermaal-Bosvoorde	Vijver, bos, rietland	9
Vallei van de Drie Fontein	Oudergem	Vochtig grasland, bos	8

Pinnebeekpoel	Watermaal-Bosvoorde	Vijver bos	1
Vogelzangbeek	Anderlecht	Grasland, ruigte, rietveld	13

4.1.2 Bosreservaten (BR)

Deze reservaten beogen de instandhouding van de typische en bijzondere boshabitats en boslandschappen. Het grondgebied van het BHG telt maar 2 bosreservaten:

- het bosreservaat van het Rood Klooster dat werd opgericht voor de bescherming van het eikenbos met hyacinten
- en het bosreservaat van Gripendelle waarin een integraal beheer wordt toegepast.

Deze twee reservaten liggen in het Zoniënwoud en beslaan een oppervlakte van ongeveer 112 ha, wat bijna de oppervlakte is van alle natuureservaten in het BHG samen.

4.1.3 Beheer van de reservaten

Elk reservaat moet het voorwerp zijn van een beheerplan dat is goedgekeurd door de Brusselse Regering, om in het bijzonder de biodiversiteit van het gebied te bevorderen.

Wanneer het beheerplan het behoud of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van de soorten en natuurlijke habitats waarvoor het gebied is aangewezen, tot doel heeft, wordt gesproken over een “**gericht reservaat**”. Het uitgevoerde beheer kan verschillende vormen aannemen, zoals maaien, hakken, ruimen, ...

Wanneer het beheerplan echter tot doel heeft ervoor te zorgen dat natuurlijke verschijnselen zich zonder tussenkomst kunnen voordoen, spreekt men over een “**integraal reservaat**”.

4.1.4 Beschrijving van de verschillende reservaten

Wij verwijzen de lezer naar **Bijlage 2 van het MER** van het ontwerp van natuurplan voor een vollediger beschrijving per fiche van de verschillende reservaten.

4.2 NATURA 2000-GEBIED

4.2.1 Wetgeving

In 2009 werd richtlijn 2009/147/EEG inzake het behoud van de vogelstand goedgekeurd ter vervanging van Richtlijn 79/409/EEG, doorgaans de “Vogelrichtlijn” genoemd.

Artikel 2 van de Richtlijn luidt als volgt:

“De lidstaten nemen alle nodige maatregelen om de populatie van de in artikel 1 bedoelde soorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen, waarbij zij tevens rekening houden met economische en recreatieve eisen.”

Artikel 3 luidt als volgt:

“1. Met inachtneming van de in artikel 2 genoemde eisen nemen de lidstaten alle nodige maatregelen om voor alle in artikel 1 bedoelde vogelsoorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen.”

“2. Voor de bescherming, de instandhouding en het herstel van biotopen en leefgebieden worden in de eerste plaats de volgende maatregelen getroffen:

- a) instelling van beschermingszones;*
- b) onderhoud en ruimtelijke ordening overeenkomstig de ecologische eisen van leefgebieden binnen en buiten de beschermingszones;*
- c) herstel of weer aanleggen van vernietigde biotopen;*
- d) aanleg van biotopen.”*

Deze beschermingszones worden “Speciale beschermingszones” (SBZ) genoemd.

In 1992 werd richtlijn 92/43/EEG goedgekeurd, die doorgaans “Habitatrichtlijn” wordt genoemd. Deze richtlijn stelt voor een Natura 2000-netwerk te vormen dat bestaat uit gebieden met in bijlage I genoemde typen natuurlijke habitats en habitats van in bijlage II bij deze richtlijn genoemde soorten. Deze gebieden worden “Speciale Beschermingszones” (SBZ) genoemd.

Artikel 2 vermeldt:

“1. Deze richtlijn heeft tot doel bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna op het Europese grondgebied van de Lid-Staten waarop het Verdrag van toepassing is.

2. De op grond van deze richtlijn genomen maatregelen beogen de natuurlijke habitats en de wilde dier- en plantensoorten van communautair belang in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

3. In de op grond van deze richtlijn genomen maatregelen wordt rekening gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, en met de regionale en lokale bijzonderheden.”

Deze twee Europese richtlijnen liggen aan de oorsprong van de oprichting van het Natura 2000-netwerk. Deze richtlijnen beogen de bescherming van een bepaald aantal populaties van soorten en biotopen die als belangrijk worden beschouwd op Europese schaal en waarvoor een gunstige staat van instandhouding moet worden gegarandeerd. Een van de voorziene benaderingen is de vorming van een netwerk

van gebieden met een significant deel van deze soorten en habitats.

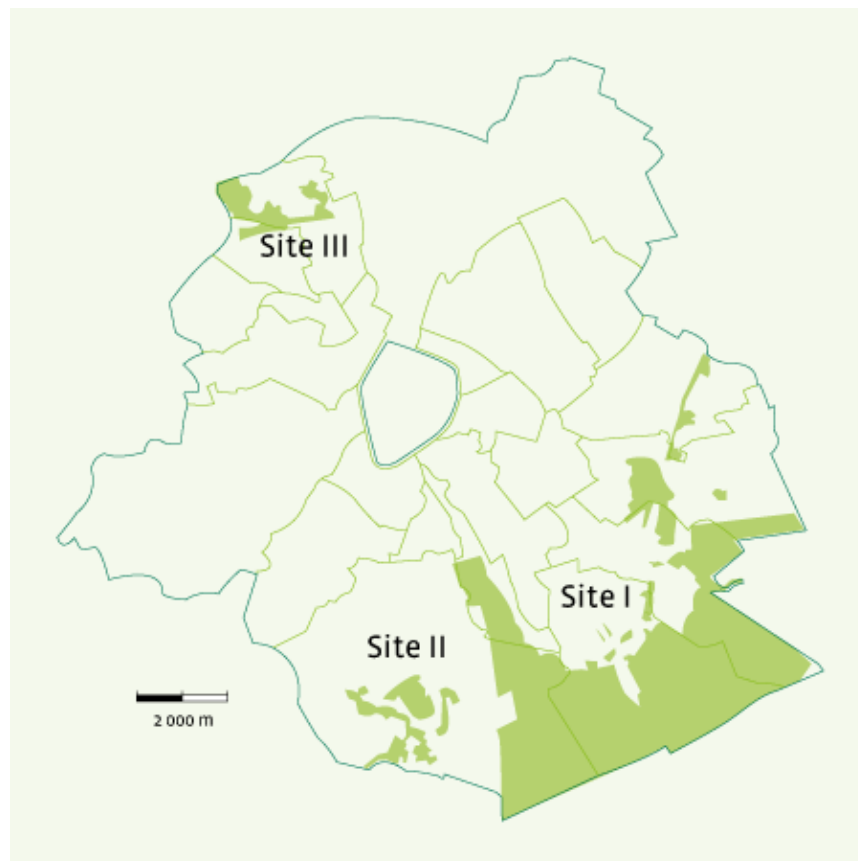
Deze twee richtlijnen werden omgezet op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt geen enkele SBZ op basis van de criteria van de “Vogelrichtlijn”, maar alleen SBZ’s op basis van de criteria van de “Habitatrichtlijn”. Deze gebieden zijn nog niet het voorwerp geweest van een aanwijzingsbesluit. Om die reden zal naar deze gebieden worden verwezen met de term Gebieden van communautair belang (GCB).

4.2.2 Toestand in het BHG

In 2003 werden drie GCB’s geïdentificeerd, namelijk:

- BE1000001, “*Het Zoniënwoud met bosranden en aangrenzende beboste domeinen en de vallei van de Woluwe. Complex “Zoniënwoud – Vallei van de Woluwe”* met een oppervlakte van 2064 ha
- BE1000002, “*De beboste en open zones in het zuiden van het Brussels Gewest. Complex “Verrewinkel – Kinsendaal”*” met een oppervlakte van 140 ha;
- BE1000003, “*De beboste zones en de vochtige zones van de vallei van de Molenbeek in het noordwesten van het Brussels Gewest. Complex “Laarbeek-Dielegem-Poelbos – Moeras van Jette-Ganshoren”* met een oppervlakte van 117 ha.

Figuur 4-2: Kaart met de plaatsbepaling van de Natura 2000-gebieden op het grondgebied van het BHG (Bron: BIM)

Deze selectie werd gemaakt op basis van een inventaris van de natuurlijke gebieden van het Gewest, opgesteld door Leefmilieu Brussel. De Europese Commissie heeft vervolgens de lijst van de verschillende GCB's vastgelegd in 2004, waaronder degene voorgesteld door het BHG.

Voor deze drie GCB's moet echter nog een aanwijzingsbesluit worden afgevaardigd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarin met name het volgende wordt vastgelegd:

- de lijst van de types van natuurlijke habitats en soorten van communautair belang die het Natura 2000-gebied herbergt en waarvoor het werd aangewezen;
- de staat van instandhouding, op schaal van het Natura 2000-gebied;
- de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, eventueel in detail voor bepaalde Natura 2000-gebieden;
- de voorgestelde beheermiddelen om de instandhoudingsdoelstellingen te halen.

Samen beslaan ze 14% van het Brusselse grondgebied. De GCB's vormen echter geen aaneensluitende gebieden. Ze bestaan uit twee types van gebieden met verschillende doelstellingen:

- de "kerngebieden" hebben als hoofddoel de habitats en de aanwezige soorten te behouden. Het zijn bijvoorbeeld rust-, foerageer-, voorplantings- of overwinteringsgebieden;
- De "verbindingsgebieden" hebben tot doel de verschillende kerngebieden met elkaar te verbinden.

4.2.3 Habitats en soorten van communautair belang

De GCB's zijn geïdentificeerd op basis van de aanwezigheid van de habitats en de soorten van communautair belang die zijn opgenomen in Bijlagen I en II van de "Habitatrichtlijn".

Onder "habitat van communautair belang" dient te worden verstaan, habitats die:

- ofwel gevaar lopen in hun natuurlijke verspreidingsgebied te verdwijnen;
- ofwel een beperkt natuurlijk verspreidingsgebied hebben ten gevolge van hun achteruitgang of wegens hun intrinsiek beperkte areaal;
- ofwel opmerkelijke voorbeelden zijn van kenmerken die typisch zijn voor één of meer van de volgende negen biogeografische regio's: Alpen gebied, Atlantische zone, Zwarte-Zeegebied, boreale zone, continentale zone, Macronesië, Middellandse-Zeegebied, Pannonisch gebied en steppengebied.

De "soorten van communautair belang" zijn

- ofwel bedreigd;
- ofwel kwetsbaar;
- ofwel zeldzaam;
- ofwel endemisch.

Op basis van het technisch en wetenschappelijk rapport uit 2002 dat doorslaggevend was bij de identificatie van de GCB's die werden voorgesteld aan de Europese

Commissie, telt het Brussels Gewest 9 types van habitats en 6 diersoorten van communautair belang. Deze zijn vaak aanwezig in verschillende GCB's.

4.2.3.1 Habitats

De 9 habitats van communautair belang in het BHG zijn geïdentificeerd in 3 GCB's, namelijk:

- 4030 Droge Europese Heide
- 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- 6510 Laaggelegen schraal hooiland
- 7220* Kalktufbronnen met tufsteenformatie
- 9130 Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*
- 9150 Midden-Europese kalkminnende beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion
- 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-Betuli*
- 9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur* 91E0* Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior*.

Van deze habitats zijn er 2 die gekwalificeerd zijn als prioritair omdat ze met verdwijnen bedreigd zijn, namelijk de kalktufbronnen met tufsteenformatie en de bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior*. Ze zijn aangeduid met een asterisk naast het nummer van de habitat.

4.2.3.1.1 Droge Europese Heide (4030)

Beschrijving

Mesofiele of xerofiele vegetatie die zich ontwikkelt op een siliciumbodem (zand, ...) van het Atlantische klimaat. De houtige vegetatie is minder dan 2 meter hoog en wordt gedomineerd door soorten die behoren tot de familie van de ericacea, zoals de struikheide (*Calluna vulgaris*). Deze habitats zijn doorgaans van antropogene oorsprong ten gevolge van de agropastorale exploitatie van het milieu (begrazing, ...). De intensiteit en de frequentie van de antropogene verstoringen beïnvloeden de vegetatie.

Bedreigingen

Deze gebieden komen voor op arme, zandachtige en doorgaans hellende gronden. Een van de problemen met betrekking tot hun instandhouding is dat op deze terreinen vaak naaldbomen worden aangeplant.

4.2.3.1.2 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (6430)

Beschrijving

De vegetatie bestaat hoofdzakelijk uit grasachtige mesohygrofiele of hygrofiele nitraatplanten die groeien langs de oevers van waterlopen. Moerasspirea (*Filipendula*

ulmaria) en moesdistel (*Cirsium oleraceum*) zijn twee kenmerkende plantensoorten van dit type habitat. De fauna en de flora zijn er rijk en gevarieerd.

Bedreigingen

Deze kwaliteitsvolle ruigten worden schaarser in Brussel door een te sterke onnatuurlijke eutrofiëring van bodem en water, de aantasting en de verstoringen voortgebracht door menselijke activiteiten (drainage, onaangepast beheer, ...) en de ontwikkeling van invasieve uitheemse soorten.

4.2.3.1.3 Laaggelegen schraal hooiland (6510)

Beschrijving

Deze graslanden komen voor op arme gronden en omvatten een grote plantendiversiteit van vooral composieten (margriet, centaurie, vederdistel, ...) en schermbloemigen (pastinaak, fluitenkruid, berenklauw, ...). Deze diversiteit neemt sterk af op verrijkte bodems.

Bedreigingen

De intensivering van de landbouw vormt de grootste bedreiging voor dit type van habitat, maar in de Brusselse context gaat het vooral om de verstedelijking. Bovendien is deze habitat in het algemeen sterk versnipperd en dus kwetsbaar voor verstoringen uit de hele omgeving (geen afgelegen centraal gebied). Een van de grootste problemen is de eutrofiëring van het milieu, vooral door het water (afvloeiing van het water van de wegen, ...) en de omliggende vegetatie (vallende bladeren, ...). Het beheer is overigens niet altijd aangepast (te intensief maaien, of in de verkeerde periodes, ...) wat zorgt voor een verarming van de diversiteit van de habitat.

4.2.3.1.4 Kalktufbronnen met tufsteenformatie (7220*)

Beschrijving

Vegetatie die zich ontwikkelt rond bronnen met kalkrijk water met tufsteen (verharde kalksteen) en gedomineerd door gespecialiseerd mossen die bijdragen aan de carbonaatafzetting.

Bedreigingen

Deze gemeenschappen zijn dus volledig geconditioneerd door een kwaliteitsvolle onderaardse waterloop en een sterke of minder sterke kationlading. Hun kwetsbaarheid hangt vaak samen met de beperkte omvang van de onthaalbiotopen en de kwetsbaarheid van de ecologische voorwaarden voor hun ontwikkeling. Het beheer van deze habitat steunt op de uitsluiting van alle verstoringen van fysisch-chemische, biologische en structurele aard. De aanwezigheid van ondoorlatende oppervlakten in de nabijheid van de bronnen kan de doorsijpeling van water in de bodem beperken, wat de aanvulling van het grondwater van de bron doet afnemen en een kleiner brondebiet tot gevolg heeft.

4.2.3.1.5 Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum (9130)

Beschrijving

De bomenvegetatie wordt gedomineerd door de beuk (*Fagus sylvatica*). De grasachtige vegetatie bestaat vooral uit de volgende kenmerkende soorten: bosanemoon (*Anemone nemorosa*), lievevrouwebedstro (*Galium odoratum*) en eenbloemig parelgras (*Melica uniflora*). Deze vegetatie ontwikkelt zich op neutrale of vrijwel neutrale bodems, met een zachte humus (mull).

Bedreigingen

Het biodiversiteitsverlies houdt hoofdzakelijk verband met de recreatieve activiteiten die worden waargenomen in deze gebieden (buiten de paden, loslopende honden, niet-toegelaten pluk), maar ook met de invloed van de mens (eutrofiëring van de waterlopen die door deze habitat lopen, met verontreiniging van de bodem en het grondwater tot gevolg, ...) en een onaangepast beheer (in de “kasteelparken” bijv.).

4.2.3.1.6 Midden-Europese kalkminnende beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion (9150)

Beschrijving

De boomvegetatie is gedomineerd door beuk (*Fagus sylvatica*). De struiklaag omvat soorten die goed op kalkgrond gedijen, zoals wilde liguster (*Ligustrum vulgare*) en zuurbes (*Berberis vulgaris*). De kruidlaag is rijk aan soorten zegge (*Carex sp*), grassen (*Brachypodium sp*), orchideeën en verschillende warmteminnende soorten. Dit type van vegetatie groeit op een kalkbodem.

Bedreigingen

Slechte bosbouwpraktijken kunnen het aantal microhabitats (dood hout, ...) doen verdwijnen of slinken, waardoor ook het potentieel voor onthaal van de fauna afneemt. Er zijn weinig gegevens beschikbaar voor het BHG.

4.2.3.1.7 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het Carpinion-Betuli (9160)

Beschrijving

Dit zijn bossen met wintereik (*Quercus robur*) of eik gemengd met haagbeuk (*Carpinus betulus*) en kleinbladige linde (*Tilia cordata*). De kruidlaag omvat in het bijzonder boshyacint. Deze bossen ontwikkelen zich op waterhoudende bodem.

Bedreigingen

Het beheer dat op deze habitat wordt toegepast, brengt problemen van biologische aard mee (geen laagvorming, aanwezigheid van siersoorten, afwezigheid van dood staand hout, ...). De aanwezigheid van invasieve soorten is een ander probleem. Deze habitat ondergaat ook een eutrofiëring van het milieu, die de aanwezige vegetatie beïnvloedt. Tot slot is er schade aan de habitat door de recreatieactiviteiten (betreding, loslopende honden, niet-toegelaten pluk).

4.2.3.1.8 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur* (9190)

Beschrijving

De boomlaag wordt gedomineerd door wintereik (*Quercus robur*), ruwe berk (*Betula pendula*) en zachte berk (*Betula pubescent*), en vaak ook wilde lijsterbes. De boomlaag is zwak ontwikkeld en omvat sporkehout (*Frangula alnus*). Bochtige smele (*Deschampsia flexuosa*) is kenmerkend voor de kruidlaag van dit milieu. Deze habitat komt voor op oligotrofe, vaak zandige of hydromorfe bodems.

Bedreigingen

Deze habitat ontwikkelt zich normaal gezien op arme bodems. De habitat is dus gevoelig voor eutrofiëring van het milieu door met name de neerslag uit de lucht, die de aanwezige vegetatie wijzigt. De aanwezigheid van invasieve soorten is een ander probleem waarmee deze habitat kampt.

4.2.3.1.9 Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (91E0*)

Beschrijving

De boomlaag is gedomineerd door els (*Alnus glutinosa*) en es (*Fraxinus excelsior*). De kruidlaag bestaat vooral uit moerasspirea (*Filipendula ulmaria*), gewone engelwortel (*Angelica sylvestris*), bosanemoon (*Anemone nemorosa*),.... Deze habitat komt voor langs waterlopen op vochtige bodems.

Bedreigingen

Het onderhout bestaat vaak uit een weelderige vegetatie van hoge grassen of een kwelvegetatie. Deze bossen zijn belangrijk voor de bufferrol (infiltratie) die ze spelen bij zware regen en wegens hun grote biodiversiteit. Helaas worden ze bedreigd door eutrofiëring en drainering.

4.2.3.2 Diersoorten

De identificatie van de gebieden van de “Habitatrichtlijn” steunt hoofdzakelijk op de aanwezigheid van leefbare populaties van vier soorten vleermuizen, een insectensoort en een vissoort die zijn opgenomen in bijlage II van de “habitatrichtlijn”.

Het gaat om de volgende soorten:

- Mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*)
- Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)
- Wimpervleermuis (*Myotis emarginatus*)
- Vale vleermuis (*Myotis myotis*)
- Vliegend hert (*Lucanus cervus*)
- Bittervoorn (*Rhodeus sericeus*).

4.2.3.2.1 Mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*)

Deze middelgrote bosvleermuis heeft een kenmerkende lange en zijdeachtige vacht, doorgaans heel donker tot zwart, soms grijzend. De soort is zeldzaam en bedreigd in Europa.

Zomerschuilplaatsen: De schuilplaatsen kunnen antropogeen (scheuren, loszittende materialen in de muren, ...) of natuurlijk zijn (barsten in stenen, onder schorsplakken, ...). In de loop van een seizoen veranderen ze regelmatig van schuilplaats.

Jachtterrein: De mopsvleermuis jaagt boven bosranden, lanen en boomkruinen in de bossen.

Overwinteringsverblijven: Deze soort is niet kouwelijk. Ze neemt haar intrek in verschillende soorten holten, vaak onder de grond (verlaten tunnels, ondergrondse groeven, ...). Ze installeert zich in scheurtjes of gaat gewoon tegen de muur hangen.

4.2.3.2.2 Meervleermuis (*Myotis dasycneme*)

Deze middelgrote tot grote vleermuis is verbonden aan aquatische milieus.

Zomerschuilplaatsen: Hij neemt zijn intrek onder het dak in holle muren van gebouwen.

Jachtterrein: De meervleermuis jaagt boven grote watervlakken zonder obstakels, zoals kanalen en grote meren.

Overwinteringsverblijven: De meervleermuis heeft een voorkeur voor grote ondergrondse holten, zoals ondergrondse groeven.

4.2.3.2.3 Wimpervleermuis (*Myotis emarginatus*)

Zomerschuilplaatsen: De gekende kolonies leven vooral onder het dak van gebouwen.

Jachtterrein: De wimpervleermuis jaagt in alluviale valleien, loofbossen en vochtige milieus, wallenlandschappen, boomgaarden, bewoonde gebieden, parken en tuinen.

Overwinteringsverblijven: Deze kouwkleum neemt zijn intrek in natuurlijke (grotten) of kunstmatige (tunnels, galerijen, ijskelders, tunnels, ...) ondergrondse plekjes, met een stabiele omgevingstemperatuur van 7 tot 11 °C.

Het gebied waarop het ontwerp betrekking heeft en de omgeving ervan vormen een ideaal jachtterrein voor deze soort, door de aanwezigheid van bossen, een boomgaard en graslanden. Bovendien kan het jachtgebied van deze soort tot 10 km van zijn schuilplaats strekken.

4.2.3.2.4 Vale vleermuis (*Myotis myotis*)

De vale vleermuis vangt tijdens de jacht grote insecten (vaak kevers), direct op de grond. Daarom heeft hij een voorkeur voor bossen zonder laaggroei of bodembedekking, en voor pas gemaaide grasvelden.

Zomerschuilplaatsen: In onze contreien bevinden de kraamkolonies zich onder het dak, zelden onder de grond.

Jachtterrein: In parken, velden, graslanden met een korte kruidlaag (afgegraasd door vee of regelmatig gemaaid) en in bossen (hoge beuken, eiken, pijnbomen of een mengeling van soorten) met een dunne en toegankelijke vegetatie op de bodem.

Overwinteringsverblijven: De individuele dieren overwinteren in natuurlijke (grotten) of kunstmatige (mijngangen, galerijen, ijskelders, tunnels, ...) omgevingen, soms op tientallen kilometers van de voorplantingsplaats.

4.2.3.2.5 Vliegend hert (*Lucanus cervus*)

Het vliegend hert heeft nood aan een zeer specifieke habitat: staand dood hout op zonnige plekken. De eitjes worden gelegd in de wortels en de stam van dit dode hout, waar de larven zich gedurende meerdere jaren kunnen ontwikkelen.

4.2.3.2.6 Bittervoorn (*Rhodeus sericeus*)

Deze vissoort heeft een voorkeur voor traagstromende habitats (traagstromende waterlopen, dode rivierarmen, meren, vijvers, poelen). De vervuiling van de oppervlaktewateren, vooral door stikstof en fosfor, heeft geleid tot de verdwijning van de zoetwatermossel die een belangrijke rol speelt in de voortplantingscyclus van de bittervoorn. De afvalwaterzuivering vormt een belangrijke uitdaging in Brussel, waar de antropogene druk heel groot is.

4.2.4 Beschrijving van GCB I: Zoniënwoud met bosrand en aangrenzende bosgebieden en Woluwevallei

4.2.4.1 Plaatsbepaling

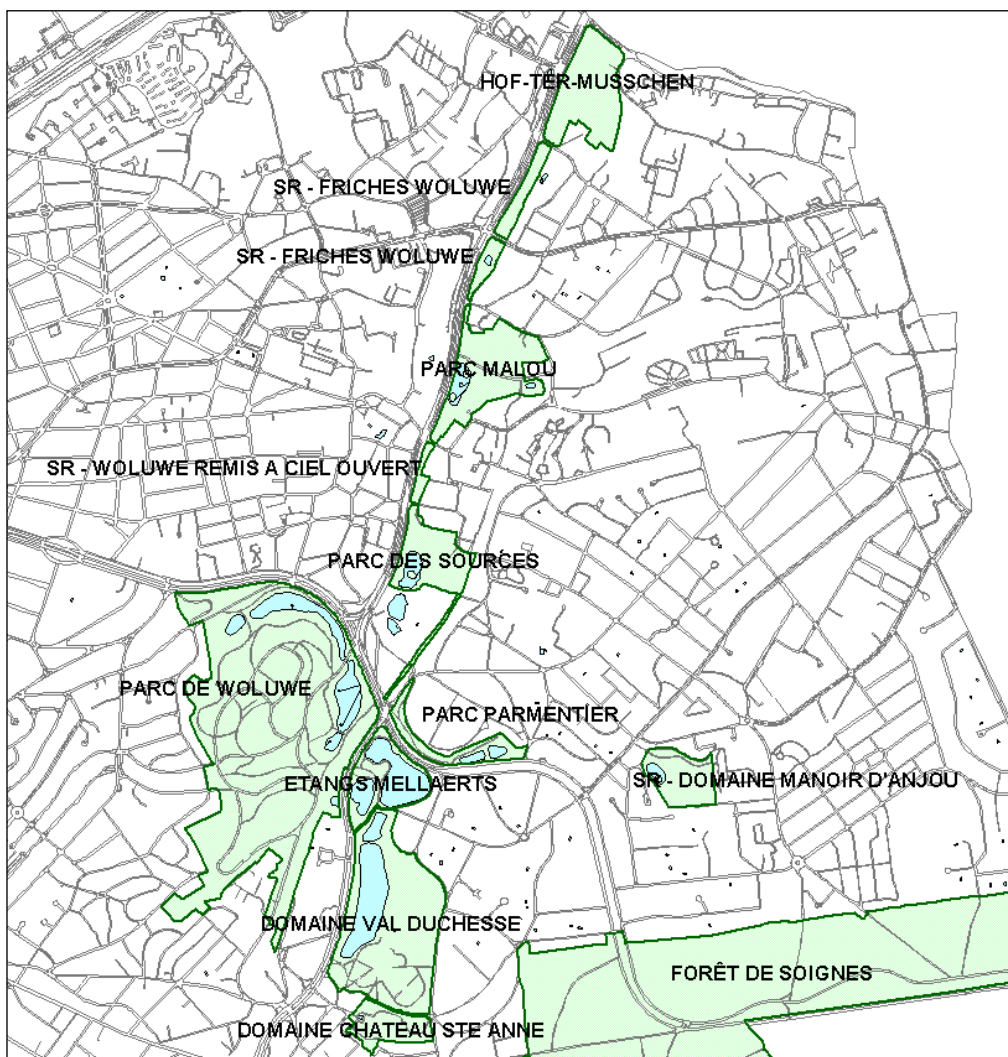
Het Gebied van communautair belang I (GCB I) is aanwezig in het zuiden van Brussel en beslaat een oppervlakte van 2.080 ha in de gemeenten Ukkel, Sint-Pieters-Woluwe, Watermaal-Bosvoorde, Oudergem, Brussel-stad en Sint-Lambrechts-Woluwe. Het bestaat hoofdzakelijk uit openbare groene ruimten.

Het GCB I is het grootste van de drie GCB's. Het bestaat uit 28 gebieden die zijn opgenomen in **Tabel 4.2**.

De plaatsbepaling van de verschillende gebieden van GCB I is weergegeven op **Figuren 4-3** en **4-4**.

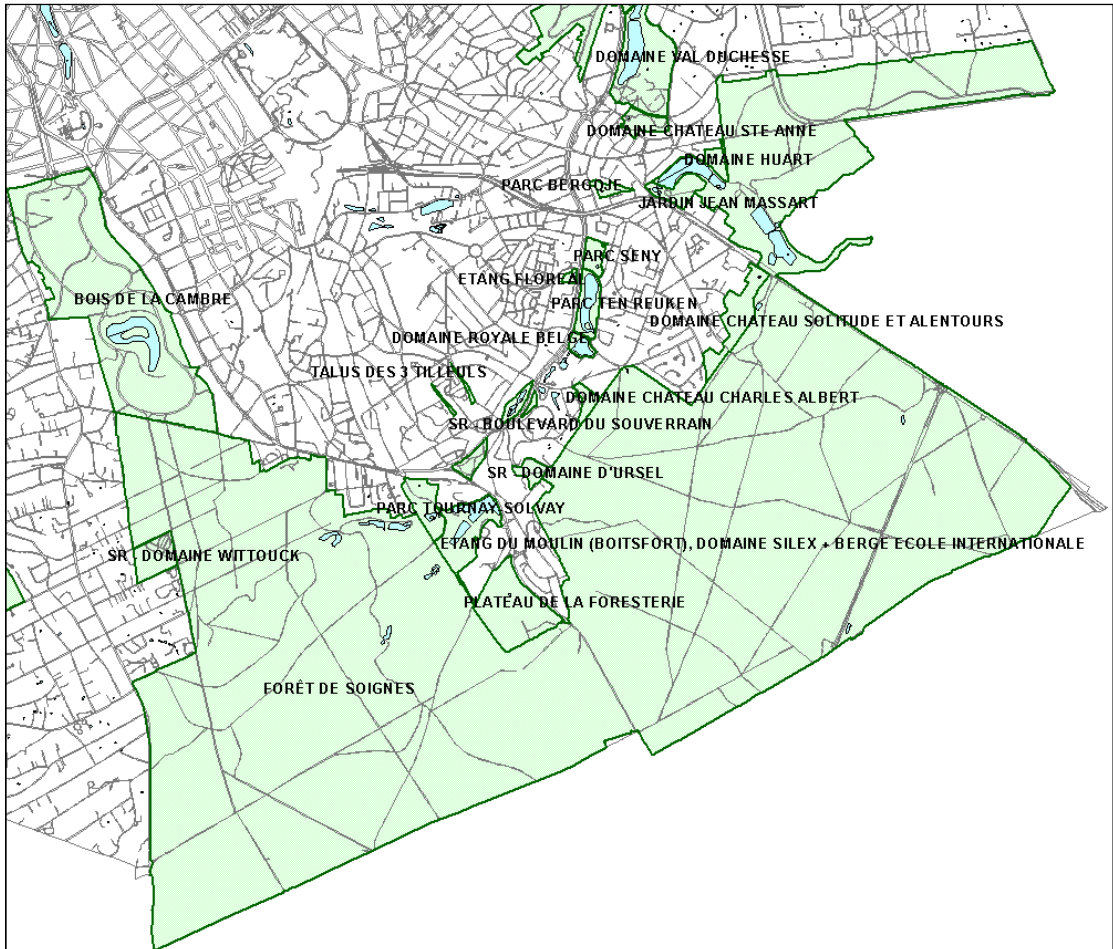
Tabel 4-2: Beschrijving van de gebieden van GCB I

GCB	Nummer van het gebied	Naam van het gebied	Gemeenten	Type van habitat	Oppervlakte
GCB I; Gebied IA. Zoniënwoud met bosrand en aangrenzende bosgebieden	IA 1	Zoniënwoud	Ukkel, Watermaal-Bosvoorde, Oudergem, en Sint-Pieters-Woluwe	Openbare groene ruimte (bos)	1.657 ha
	IA2	Terkamerenbos	Brussel-Stad en Ukkel	Openbare groene ruimte (park)	126,7 ha
	IA3	Tournay-Solvaypark	Watermaal-Bosvoorde	Openbare groene ruimte (park)	7,6 ha
	IA4	Vijver van Bosvoorde (Molenvijver), oever met talud internationale school, Vuursteendomein	Watermaal-Bosvoorde	Private groene ruimten	15,2 ha
	IA5	Vorsterijplateau	Watermaal-Bosvoorde	Private "open" ruimte	23 ha
	IA6	Kasteel "Charles Albert" - domein	Watermaal-Bosvoorde	Private groene ruimte	2,6 ha
	IA7	Kasteel "Solitude" - domein en omgeving	Oudergem	Private groene ruimte (bos)	11,6 ha
	IA8	Voormalig "Huart"-domein	Oudergem	Private groene ruimte (bos)	2,8 ha
	IA9	Massart-tuin	Oudergem	Private groene ruimte	5,3 ha
	IA10	Bergojepark	Oudergem	Openbare groene ruimte (park)	1,9 ha
	IA11	Taluds "Drie Linden"	Watermaal-Bosvoorde	Private beboste taluds	0,6 ha
	IA12	Verbindingsgebied "Wittouck"-domein	Ukkel	Private groene ruimte	7,3 ha
	IA13	Verbindingsgebied "d'Ursel"-domein	Watermaal-Bosvoorde	Private groene ruimte	2,9 ha
	IA14	Verbindingsgebieden langs de vorstlaan	Watermaal-Bosvoorde	Openbare groene ruimten (park) en private groene ruimte	6 ha
GCB I; Gebied IB. Woluwevallei	IB 1-2-3	"Royale Belge"-domein (gedeelte) (IB-1) - Ten Reukenpark en Senypark - Florealvijver (IB3)	Watermaal-Bosvoorde en Oudergem	Openbare groene ruimten (park) en private groene ruimten	13,5 ha
	IB 4/5	Kasteel "Sint-Anna"-domein (IB4) en Hertoginnedal (IB5)	Oudergem en Sint-Pieters-Woluwe	Private groene ruimten	30,4 ha
	IB 6	Mellaertsvijvers	Sint-Pieters-Woluwe	Openbare groene ruimte (park)	8 ha
	IB 7	Woluwepark	Oudergem en Sint-Pieters-Woluwe	Openbare groene ruimte (park)	73,2 ha
	IB 8	Parmentierpark	Sint-Pieters-Woluwe	Openbare groene ruimte (park)	4,2 ha
	IB 9	Ter Bronnenpark met talud oude spoorlijn	Sint-Pieters-Woluwe en Sint-Lambrechts-Woluwe	Openbare groene ruimte (park)	8 ha
	IB 10	Maloupark	Sint-Lambrechts-Woluwe	Openbare groene ruimte (park)	11,5 ha
	IB 11	Hof-ter-musschen	Sint-Lambrechts-Woluwe	Semi-private groene ruimte	10,3 ha
	IB 12	Verbindingsgebied "Manoir d'Anjou"-domein	Sint-Pieters-Woluwe	Private groene ruimte	5,4 ha
	IB 13	Verbindingsgebied "opengelegde Woluwe "	Sint-Lambrechts-Woluwe	Openbare groene ruimte (park)	0,9 ha
IB 14	Verbindingsgebied "Woluwe-ruigten"	Sint-Lambrechts-Woluwe	Niet-aangelegde openbare groene ruimte (behalve deel rond het "Slot")	3,6 ha	

Figuur 4-3: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB I, gebied 1B (Bron: Belgisch Staatsblad)

Figuur 4-4: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB I, gebied 1A (Bron: Belgisch Staatsblad)

4.2.4.2 Aanwijzingsbesluit

Er werden nog geen aanwijzingsbesluiten aangenomen.

4.2.4.3 Habitats van communautair belang

GCB I werd geïdentificeerd op basis van de aanwezigheid van de 7 volgende habitats van communautair belang:

- 4030 Droge Europese Heide
- 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- 9130 Beukenbossen van het type *Asperulo-Fagetum*
- 9150 Midden-Europese kalkminnende beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagion
- 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion-Betuli*
- 9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
- 91E0* Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior*.

4.2.4.4 Soorten van communautair belang

De identificatie als GCB garandeert ook het behoud van het vliegend hert (*Lucanus cervus*), de bittervoorn (*Rhodeus sericeus*) en vier soorten vleermuizen, namelijk:

- Mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*);
- Meervleermuis (*Myotis dasycneme*);
- Wimpervleermuis (*Myotis emarginatus*);
- Vale vleermuis (*Myotis myotis*).

In het algemeen bieden dit bosgebied en de vallei van de Woluwe de belangrijkste schuilplaatsen (rust-, foerageer-, voortplantings- en overwinteringsgebieden) voor de 19 bos- en boomsoorten van vleermuizen in Brussels Gewest.

4.2.4.5 Doelstellingen van het beheerplan

De beheerplannen van de verschillende gebieden van het GCB zijn nog niet officieel goedgekeurd.

4.2.5 Beschrijving van GCB II: Bosgebieden en open gebieden in het zuiden van het Brussels Gewest

4.2.5.1 Plaatsbepaling

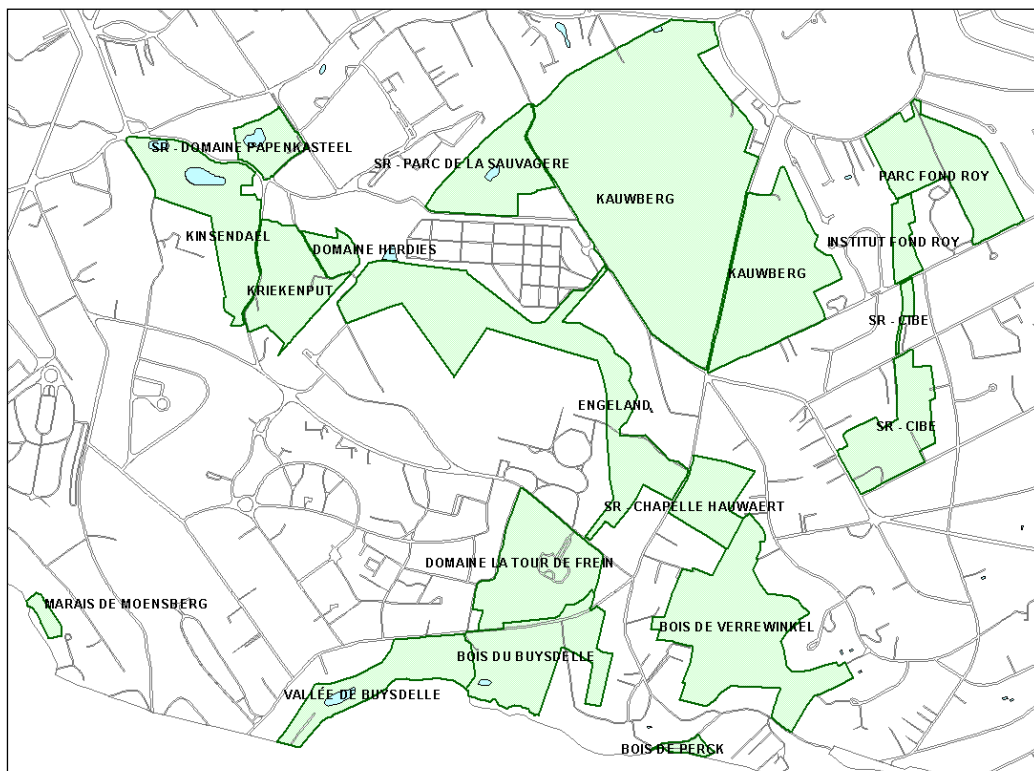
Het Gebied van communautair belang II (GCB II) ligt in het zuiden van Brussel en

beslaat een oppervlakte van 140 ha in de gemeente Ukkel. Dit GCB ligt tussen de Molenbeek-Geleytsbeek in het noorden en de Linkebeek-Verrewinkelbeek in het zuiden. Het bestaat uit 15 gebieden die zijn opgenomen in **Tabel 4.3**.

Tabel 4-3: Beschrijving van de gebieden van GCB II

GCB	Nummer van het gebied	Naam van het gebied	Gemeente	Type van habitat	Oppervlakte
GCB II	II 1	Verrewinkelbos	Ukkel	Openbare groene ruimte (bos)	19,1 ha
	II 2-3-4	Kinsendaal (II2), Kriekenput (II3), Herdies-domein (II4)	Ukkel	Openbare groene ruimten in privédomein	7,9 ha + 5,4 ha + 1,3 ha
	II 5-6-7	Buysdellebos (II5) en -vallei (II6) en "la tour de frein"-domein	Ukkel	Openbare groene ruimte (bos) + private groene ruimten	21,4 ha
	II 8	Moensbergmoeras	Ukkel	Private groene ruimte	73 a
	II 9	Kauwberg	Ukkel	Private groene ruimte	47,7 ha
	II 10	Fond'Roypark	Ukkel	Openbare groene ruimte (park) + private groene ruimte	7,8 ha + 1,4 ha (privé)
	II 11	Engeland	Ukkel	Private groene ruimte	15,1 ha
	II 12	Verbindingsgebied "BIWM"	Ukkel	Private groene ruimte	5,8 ha
	II 13	Verbindingsgebied "Hauwaert-kapel"	Ukkel	Private groene ruimte	3,5 ha
	II 14	Verbindingsgebied "Sauvagerepark"	Ukkel	Openbare groene ruimte (park)	5,6 ha
	II 15	Verbindingsgebied "Papenkasteel"-domein	Ukkel	Private groene ruimte (kasteelpark)	2,3 ha

De plaatsbepaling van de verschillende gebieden van GCB II is weergegeven in **Figuur 4-5**.

Figuur 4-5: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB II (Bron: Belgisch Staatsblad)

4.2.5.2 Aanwijzingsbesluit

Er werden nog geen aanwijzingsbesluiten aangenomen.

4.2.5.3 Habitats van communautair belang

GCB II werd geïdentificeerd op basis van de aanwezigheid van de 5 volgende habitats van communautair belang:

- 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het Carpinion-Betuli
- 9130 Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum
- 9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
- 91E0 Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

4.2.5.4 Soorten van communautair belang

De volgende soorten van communautair belang werden geobserveerd in het GCB II:

- Mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*)
- Vale vleermuis (*Myotis myotis*)

Daarnaast werden ook andere vleermuissoorten waargenomen, die zijn opgenomen in Bijlage IV van de habitatrichtlijn en een strikte bescherming vereisen.

4.2.5.5 Doelstellingen van het beheerplan

De beheerplannen van de verschillende gebieden van het GCB zijn nog niet officieel goedgekeurd.

4.2.6 Beschrijving van GCB III: Bosgebieden en vochtige gebieden van de Molenbeekvallei in het noordwesten van het Brussels Gewest

4.2.6.1 Plaatsbepaling

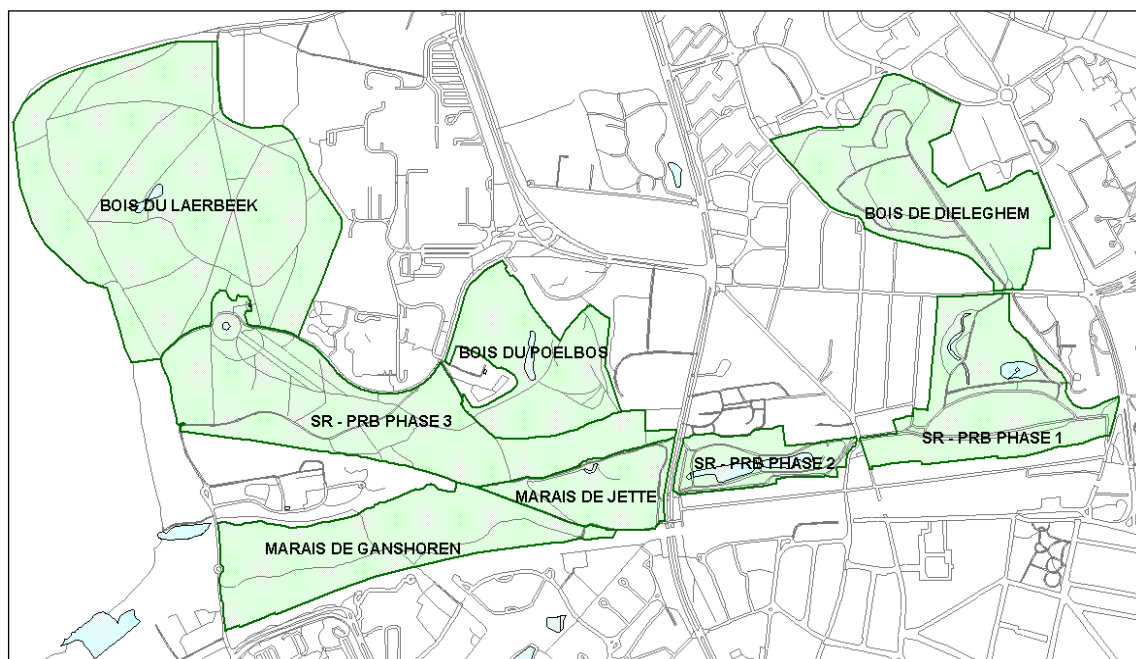
Het Gebied van Communautair Belang III (GCB III) ligt in het noorden van Brussel en beslaat een oppervlakte van 117 ha in de gemeenten Jette en Ganshoren. Het omvat zowel bossen op kalkbodem als moerasgebieden die reeds deels het statuut van natuurreservaat genieten.

Het GCB III bestaat uit 5 gebieden die zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel 4-4: Beschrijving van de gebieden van GCB III

GCB	Nummer van het gebied	Naam van het gebied	Gemeente	Type van habitat	Oppervlakte
GCB III	III 1-2-3	Poelbos (III1), Laarbeekbos (III2), Dielegembos (III3)	Jette	Openbare groene ruimten (bos)	15,3 ha
	III 4	Moeras van Jette- Ganshoren	Jette, Ganshoren	Openbare groene ruimte	13,5 ha
	III 5	Verbindingsgebied "Koning Boudewijnpark (fasen I,II,III)"	Jette	Openbare groene ruimte (park)	38 ha

De plaatsbepaling van de verschillende gebieden van GCB III is weergegeven in **Figuur 4-6**.

Figuur 4-6: Plaatsbepaling van de gebieden van GCB III (Bron: Belgisch Staatsblad)

4.2.6.2 Aanwijzingsbesluit

Er werden nog geen aanwijzingsbesluiten aangenomen.

4.2.6.3 Habitats van communautair belang

- 6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- 7220 Kalktufbronnen met tufsteenformatie
- 9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukenbossen behorend tot het Carpinion-Betuli
- 91E0 Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

4.2.6.4 Soorten van communautair belang

De volgende soorten van communautair belang werden geobserveerd in GCB III:

- Meervleermuis (*Vespertilion dasycnème*)
- Mopsvleermuis (*Barbastella barbastellus*)
- Vale vleermuis (*Myotis myotis*)

Daarnaast werden ook andere vleermuissoorten waargenomen, die zijn opgenomen in Bijlage IV van de habitatrichtlijn en een strikte bescherming vereisen.

4.2.6.5 Doelstellingen van het beheerplan

De beheerplannen van de verschillende gebieden van het GCB zijn nog niet officieel goedgekeurd.

5 BEOORDELING VAN DE EFFECTEN VAN HET ONTWERP VAN NATUURPLAN

5.1 METHODOLOGIE

Alle maatregelen van het ontwerp van natuurplan houden verband met de fauna en de flora die dus mogelijk een directe of indirecte impact hebben op de beschermde natuurgebieden.

In het algemeen kunnen de verschillende maatregelen worden ingedeeld in 3 grote categorieën:

- De administratieve of organisatorische maatregelen;
- De maatregelen betreffende het beheer en de organisatie van de groene ruimten;
- De maatregelen die specifiek betrekking hebben op de fauna en de flora.

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillende maatregelen volgens categorie.

Conform bijlage VIII van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud zal de beoordeling van de effecten betrekking hebben op vier grote categorieën van potentiële effecten, namelijk:

- Het directe verlies/de directe winst van habitats;
- De toename/afname van de directe sterfte van fauna;
- De verbetering/verslechtering van de kwaliteit van de habitats;
- De toename/afname van de versnippering van habitats.

De methodologie die dit verslag hanteert om de effecten van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan op de beschermde natuurgebieden te beoordelen, bestaat er dus in het effect van de uitvoering ervan te beoordelen op het vlak van de vier grote categorieën van potentiële impact die eerder zijn gedefinieerd.

Tabel 5-1: Indeling in 3 categorieën van de verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan

Administratieve of organisatorische maatregelen	Maatregelen op het vlak van beheer, aanwezigheid en structuur van de groene ruimten	Maatregelen die specifiek betrekking hebben op de fauna en de flora
5. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk	1. Ontwikkelen van een duurzame strategie voor onthaal van het publiek in de groene ruimten	16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren
6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven	2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten	17. De doorlatendheid van de fauna vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren
8. Invoeren van de functie “Natuurfacilitator”	3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving	19. Het beheer van de hinder door fauna en flora optimaliseren
9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur	4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten	
14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden	
20 Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren	10. De verschillende bevoegdheidsniveaus een gemeenschappelijk referentiesysteem bezorgen voor het ecologisch beheer van de groene ruimten	
21. Een algemene bewustmakingsstrategie	11. Plannen voor de inrichting en voor	

ontwikkelen	multifunctioneel beheer van de groene ruimten ontwikkelen en uitvoeren	
22. De steun aan verenigingen in het domein van bewustmaking en educatie versterken	12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren	
24. Een echt “Natuurplatform” invoeren, via een hervorming en een uitbreiding van de BHRN.	14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten	
25. De “Natuurpartnerschappen” met het Gewest formaliseren door ondertekening van doelstellingencontracten	15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren	
26. De aansluiting tussen de verschillende systemen voor bescherming van de groene ruimten optimaliseren	18. Het beheer van de invasieve uitheemse soorten optimaliseren	
	23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen	

5.2 DIRECT VERLIES/DIRECTE WINST VAN HABITATS

Geen van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan houdt acties in die leiden tot een verlies van oppervlakte van de beschermde natuurgebieden, waardoor de oppervlakte toegekend aan de instandhouding van doelhabitats en doelsoorten zou verminderen. Wij mogen dus redelijkerwijs aannemen dat het ontwerp van natuurplan geen direct habitatverlies inhoudt.

De habitatwinst kan voortvloeien uit:

- de vergroting van de oppervlakte van de habitat (creatie van gebieden toegewezen voor de bescherming van een of andere habitat);
- de verhoging van de biologische waarde van een bestaande habitat, in het bijzonder via een aangepast beheer ervan.

Hoewel het ontwerp van natuurplan geen vergroting van de oppervlakte van de beschermde natuurgebieden inhoudt, voorziet maatregel 26 toch een optimalisering op het vlak van de verschillende statuten voor bescherming van de groene ruimten die mogelijk kunnen leiden tot een verbetering van het beschermingsniveau van bepaalde habitats, wat in zekere mate ook leidt tot een betere bescherming van het gebied op langere termijn. De potentiële wijziging van beschermingsstatuut voor bepaalde gebieden kan worden gezien als gelijkwaardig aan een vergroting van de oppervlakten van de biologisch waardevolle habitats op voorwaarde dat het nieuwe statuut in het algemeen een beter beschermingsniveau garandeert dan met het oude statuut het geval was. Om die reden **bevelen wij aan dat elke eventuele wijziging van het beschermingsstatuut van een groene ruimte het huidige beschermingsniveau garandeert of verbetert, maar in geen geval vermindert.**

Het ontwerp van natuurplan voorziet verschillende maatregelen voor het beheer van gebieden die potentieel kunnen leiden tot een verbetering van de staat van instandhouding van verschillende habitats, met als belangrijkste:

- 7. Een geïntegreerde visie ontwikkelen voor de instandhouding en het herstel van de relict-landbouwgebieden;
- 14. De goede praktijken voor beheer van de groene ruimten promoten;
- 15. De beheerplannen van de beschermde gebieden uitvoeren;
- 16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren;
- 23. Het participatief beheer van de openbare groene ruimten bevorderen.

Het ontwerp van natuurplan houdt ook maatregelen in om het publiek bewust te maken van de natuur, zoals de ontwikkeling van een algemene communicatiestrategie of van een natuurfacilitatordienst, die de Brusselaars mogelijk meer waardering voor de beschermde natuurgebieden kunnen bijbrengen de Brusselaars.

Bovendien blijkt uit het ontwerp van natuurplan, en vooral uit maatregel 10, ook een bereidheid om de coördinatie tussen de verschillende actoren te verbeteren.

Tot slot voorziet het ontwerp van natuurplan de invoering van een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora. Aan de hand van dit schema kunnen mogelijk de effecten van de verschillende maatregelen op dit vlak worden

beoordeeld. Het kan dus als basis te dienen voor eventuele wijzigingen in de uitvoering van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan.

5.2.1 Tussentijdse conclusie

In het algemeen mogen wij redelijkerwijs aannemen dat het ontwerp van natuurplan zal leiden tot een winst aan biologisch waardevolle habitats ten gevolge van de verschillende maatregelen voor verbetering van de staat van instandhouding van de groene ruimten en dus de beschermde natuurgebieden. Hierbij moeten we benadrukken dat maatregel 15 betreffende de uitvoering van de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden van groot belang is voor de verbetering van de biologische waarde van de gebieden. **Het is dus belangrijk erop toe te zien dat de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten worden uitgevoerd, en de nodige en toereikende middelen te voorzien voor deze uitvoering.**

5.3 TOENAME/AFNAME VAN DE DIRECTE STERFTE VAN FAUNA

Onder directe sterfte van de fauna dient te worden verstaan, alle sterfte die voortvloeit uit een menselijke actie die leidt tot de onmiddellijke dood van een dier, zoals bijvoorbeeld een aanrijding tussen een auto en een ree.

In het algemeen, op het niveau van de steden, houden de acties die een aanzienlijke toename van de directe sterfte van fauna kunnen inhouden wellicht vooral verband aan de verbindingswegen en werken van hakken van bomen en afbraak van gebouwen die bepaalde dieren een schuilplaats boden.

Op basis van deze elementen mogen we redelijkerwijs aannemen dat geen van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan een aanzienlijke negatieve impact zal hebben in termen van directe sterfte van fauna.

Het ontwerp van natuurplan omvat ook 4 maatregelen die meer bepaald de directe sterfte van fauna ten gevolge van menselijke activiteiten kunnen verminderen, namelijk:

- 8. Invoeren van de functie “Natuurfacilitator”;
- 9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur;
- 16. Actieve beschermingsmaatregelen treffen voor de planten- en diersoorten die tot het erfgoed behoren;
- 17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren.

Deze 4 maatregelen kunnen de directe sterfte van de fauna potentieel verbeteren, op het niveau van zowel de bestaande als de toekomstige infrastructuur, door kunstwerken te bouwen en rekening te houden met de fauna vanaf de ontwerpfase van het project. Maatregel 9 kan ook een rol spelen in het proces van afgifte van vergunningen, vooral bijvoorbeeld in het kader van afbraakwerken of het kappen van bomen, die mogelijk de dood van bepaalde dieren tot gevolg kunnen hebben indien bepaalde maatregelen niet worden getroffen.

Wij bevelen echter aan dat erop wordt toegezien dat deze verschillende maatregelen ook rekening houden met de aquatische soorten van het BHG.

5.3.1 Tussentijdse conclusie

Het ontwerp van natuurplan houdt geen stijging van de directe sterfte van de fauna in, en geen enkele maatregel die het verkeer of het hakken van bomen zou kunnen bevorderen. De uitvoering van bepaalde maatregelen zou daarentegen een aanzienlijke daling van de directe sterfte van de fauna tot gevolg moeten hebben.

5.4 VERBETERING/VERSLECHTERING VAN DE KWALITEIT VAN DE HABITATS

Bepaalde activiteiten die plaatsvinden buiten of binnen het beschermd natuurgebied brengen verstoringen (lawaaï, verontreiniging van het water, ...) mee, die leiden tot een aantasting van de kwaliteit van de habitats en het bepaalde soorten onmogelijk maken zich hier te ontwikkelen.

5.4.1 Chemische en fysisch-morfologische verstoringen

Op basis van de maatregelen die zijn opgenomen in het ontwerp van natuurplan mogen wij redelijkerwijs aannemen dat het ontwerp van natuurplan geen toename van de chemische en fysisch-morfologische verstoringen inhoudt die een aanzienlijke negatieve impact kunnen hebben op de beschermde natuurgebieden.

Het ontwerp van natuurplan voorziet een verbetering van de staat van instandhouding van bepaalde habitats, wat de structuur van bepaalde beschermde natuurgebieden zou kunnen wijzigen. Deze wijziging zou echter gunstig moeten zijn vanuit het oogpunt van de biodiversiteit.

Een van de belangrijkste chemische verstoringen waarmee de beschermde natuurlijke gebieden van het BHG kampen, is de verontreiniging van de oppervlaktewateren, aangezien de meeste van deze gebieden een watermassa omvatten (waterloop, vijver, ...). Dit is onder andere het geval voor het Zoniënwoud waarin het hemelwater van een deel van de ring en van de E411 afvloeit zonder voorafgaande behandeling. Bepaalde soorten van communautair belang, zoals de bittervoorn, zijn bijzonder gevoelig voor waterverontreiniging. We moeten echter vermelden dat het oppervlaktewater op dit moment het voorwerp is van een beheerplan in het BHG. Dit beheerplan beoogt een verbetering van vooral de chemische, ecologische en morfologische kwaliteit van de waterlichamen.

Het ontwerp van natuurplan omvat maatregelen om beter rekening te kunnen houden met de potentiële impact op de natuur bij de opstelling en de beoordeling van de vergunning van projecten of plannen (maatregelen 8 en 9), wat de bescherming van de beschermde natuurgebieden voor menselijke activiteiten die de chemische en fysisch-chemische omgeving kunnen wijzigen, nog versterkt. Dit is echter niet het geval voor de bestaande projecten en plannen. Om die reden blijft het nodig een inventaris op te stellen van de huidige puntbronnen die aan de basis liggen van

chemische en fysisch-chemische verstoringen, en passende maatregelen te treffen om de impact op het betreffende beschermd natuurgebied te beperken. **Om die reden bevelen wij aan dat het ontwerp van natuurplan een maatregel zou omvatten betreffende de vermindering van de potentiële chemische en fysisch-morfologische effecten van de bestaande projecten en plannen op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.**

5.4.2 Verstoring van het natuurlijk gedrag

5.4.2.1 Geluidsverstoring

Het ontwerp van natuurplan houdt geen andere lawaaierige activiteiten in dan degene die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het beschermd natuurgebied. Bij de uitvoering van maatregel 1 **zal het echter nodig zijn de toegang tot de habitats die lawaaigevoelige soorten herbergen, zoveel mogelijk te beperken.**

De maatregelen om beter rekening te kunnen houden met de potentiële impact op de natuur bij de opstelling en de beoordeling van de vergunning van projecten of plannen (maatregelen 8 en 9) versterken ook de bescherming van de beschermd natuurgebieden voor menselijke activiteiten die een wijziging van de geluidsomgeving kunnen meebrengen. Dit zal echter niet het geval zijn voor de bestaande projecten en plannen. Om die reden blijft het noodzakelijk de huidige puntbronnen die aan de oorsprong liggen van geluidshinder in kaart te brengen, en passende maatregelen te treffen om de impact op het betreffende beschermd natuurgebied te verminderen. **Om die reden bevelen wij aan dat het ontwerp van natuurplan een maatregel zou omvatten betreffende de vermindering van alle potentiële geluidsverstoringen van de bestaande projecten of plannen voor de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.**

Tot slot vermelden we dat het BHG beschikt over een specifiek plan voor geluid, net als voor de oppervlaktewateren.

5.4.2.2 Lichtverstoring

In de eerste plaats is het nuttig te vermelden dat ook voor licht, net als voor water en geluid, een specifiek plan werd opgesteld op het niveau van het BHG.

Het ontwerp van natuurplan leidt niet rechtstreeks tot een toename van de lichtvervuiling. Maatregelen 1, 4, 11 en 12 kunnen mogelijk inhouden dat een verlichtingssysteem wordt geplaatst in groengebieden die deel uitmaken van het ecologisch netwerk, wat een verstoring meebrengt voor bepaalde dieren, zoals vleermuizen, en hun verplaatsingen beperkt. Er zijn echter ook maatregelen om beter rekening te kunnen houden met de potentiële impact op de natuur bij de opstelling en de beoordeling van de vergunning van projecten of plannen (maatregelen 8 en 9), die de bescherming van de beschermd natuurgebieden versterken op het vlak van activiteiten die lichtvervuiling meebrengen. **Wij bevelen echter aan dat bij de uitvoering van maatregelen 1, 4, 11 en 12 een beoordeling wordt gemaakt van de eventuele impact op de fauna van elk nieuw verlichtingssysteem in de groene ruimten, en dat de nodige corrigerende maatregelen worden getroffen.**

Terwijl maatregelen 8 en 9 betrekking hebben op nieuwe projecten of plannen, zal dit niet het geval zijn voor de bestaande projecten en plannen. Om die reden blijft het

noodzakelijk de huidige puntbronnen die aan de oorsprong liggen van lichtverstoreningen in kaart te brengen, en passende maatregelen te treffen om de impact op het betreffende beschermde natuurgebied te verminderen. **Om die reden bevelen wij aan dat het ontwerp van natuurplan een maatregel zou omvatten betreffende de vermindering van alle potentiële lichtverstoreningen van de bestaande projecten of plannen voor de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten.**

5.4.2.3 Recreatiedruk

Een andere sterke bedreiging waarmee de beschermde natuurgebieden vandaag kampen, is de recreatiedruk. De maatregelen van het ontwerp van natuurplan houden op het eerste gezicht geen sterke toename van de recreatiedruk in. De manier waarop een aantal van deze maatregelen wordt uitgevoerd, kan de recreatiedruk in de beschermde natuurgebieden echter doen toenemen. Dit geldt in het bijzonder voor maatregel 1, die net tot doel heeft de groene ruimten in te delen volgens bezoekersdruk en uitdagingen op het vlak van instandhouding van de natuur.

Gelet op de inzet op het vlak van natuurbehoud in de beschermde natuurgebieden **bevelen wij bijgevolg aan de toegang van het publiek tot de habitats die het kwetsbaarst zijn of die storingsgevoelige soorten herbergen, te beperken.** Deze strategie kan bovendien slechts tot bepaalde resultaten leiden indien de verschillende regels voor toegang tot de verschillende groene ruimten worden nageleefd, vooral in de **beschermde natuurgebieden.** Daarom **bevelen wij ook aan dat een controle op de naleving van de regels voor bezoeken aan de verschillende groene ruimten wordt ingevoerd, vooral voor de beschermde natuurgebieden.**

Uit het ontwerp van natuurplan blijkt ook een bereidheid om de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten te vergroten:

- 2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten;
- 3. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de gebouwen en hun directe omgeving;
- 4. De toegang van het publiek tot ruigten verhogen en de begroening van speelplaatsen van scholen vergroten.

Deze uitbreiding van de oppervlakte van de voor het publiek toegankelijke groene draagt mogelijk ook bij tot een vermindering van de druk op de beschermde natuurgebieden. Er worden echter nog cijfermatige doelstellingen vermeld, zodat het moeilijk blijft de doeltreffendheid van deze maatregelen te beoordelen.

Tot slot kunnen de maatregelen voor een participatief beheer en bewustmaking van de burger (maatregelen 21, 22 en 23) leiden tot een grotere bewustwording van de kwetsbaarheid van deze beschermde natuurgebieden en tot een sterkere naleving van de regels voor het bezoeken ervan.

5.4.2.4 Invasieve soorten

Tal van invasieve soorten leven in de beschermde natuurgebieden van het BHG en daarbuiten. Het ontwerp van natuurplan voorziet een beheer van invasieve uitheemse soorten dat gebaseerd is op:

- In de eerste plaats, preventie en bewustmaking van publiek en vakmensen;
- In de tweede plaats, de uitvoering van maatregelen om deze soorten op te sporen en om tijdig in te grijpen;
- Op de laatste plaats, een beheersing en een vermindering van de populaties.

Aangezien de middelen beperkt zijn en de uit te voeren taak groot **bevelen wij aan in de eerste plaats in te grijpen op het niveau van de habitats van prioritair communautair belang, alsook langs de waterlopen en de vervoersinfrastructuren die de beschermde natuurgebieden doorkruisen.**

Bovendien werkt het sluikestorten van groenafval in of aan de rand van beschermde natuurgebieden de verspreiding van invasieve soorten in de hand, die hierdoor tot in deze gebieden worden gelokt. Het blijft dus **noodzakelijk een voluntaristisch beleid te voeren dat gericht is op informatie over en repressie van het sluikestorten van groenafval in de groene ruimten in het algemeen.**

5.4.3 Tussentijdse conclusie

In het algemeen houdt het ontwerp van natuurplan op het eerste gezicht geen negatieve gevolgen in in termen van wijziging van de kwaliteit van de beschermde natuurgebieden.

De maatregelen om beter rekening te kunnen houden met de natuur bij het ontwerp en de uitvoering van de plannen en projecten kunnen mogelijk de impact op de beschermde natuurgebieden verminderen, op voorwaarde dat ze ambitieuze doelstellingen inhouden, vooral op het vlak van de verbetering van de chemische en hydromorfologische kwaliteit van de waterlopen.

Een samenwerking tussen de gewesten blijft echter noodzakelijk om de eventuele hinder voor de beschermde natuurgebieden aan de rand van het BHG te beperken. Daarom bevelen wij ook aan, naast de eerdere aanbevelingen betreffende in het bijzonder de recreatiedruk en de invasieve soorten, **dat het ontwerp van natuurplan een luik omvat over de intergewestelijke samenwerking op het vlak van het beheer en de bescherming van de natuur, om de eventuele impact vanuit het Vlaams en het Waals Gewest te beperken.**

5.5 TOENAME/AFNAME VAN DE VERSNIPPERING VAN HABITATS.

De aanleg van voorzieningen of infrastructuur leidt tot een versnippering van de habitats, waardoor geïsoleerde gebieden van verschillende grootte en vorm ontstaan. Deze voorzieningen of infrastructuur vormen voor bepaalde soorten ook onoverkoombare obstakels, waardoor bijvoorbeeld hun foerageergebied kleiner wordt of interacties tussen individuele dieren verhinderd worden.

Op basis van deze elementen mogen wij redelijkerwijs aannemen dat geen enkele maatregel van het ontwerp van natuurplan een toename van de versnippering van de habitats inhoudt. De maatregel betreffende de openstelling voor het publiek van bepaalde ruigten houdt nochtans mogelijk een vermindering van hun kwaliteit in, vooral ten gevolge van de betreding ervan (geluidsverstoring, recreatiedruk, ...) of door de geplande inrichtingswerken (vernieling van habitats, ...), waardoor hun

functie in het ecologisch netwerk afneemt. Hoewel de maatregel al bepaalde stappen voorziet om de staat van instandhouding te behouden, **bevelen wij daarom aan een bijzondere aandacht te schenken aan de keuze van de ruigten en de aanleg die er mogelijk is, om de functie natuurbehoud te kunnen verzoenen met de recreatieve functie die deze ruimten moeten vervullen.** De keuze van ruigten zou bijvoorbeeld niet alleen mogen worden gemaakt op basis van hun biologische waarde, maar ook op basis van hun rol in het ecologisch netwerk. Een gebied met een lage biologische waarde kan immers vaak een doorgang vormen tussen gebieden voor bepaalde soorten, doordat ze bepaalde kenmerken vertonen (donker, geen obstakels, ...).

Een aantal maatregelen heeft ook betrekking op een verbetering van de verbindingen tussen de verschillende groene ruimten, namelijk:

- 2. De aanwezigheid van natuur versterken ter hoogte van de publieke ruimten;
- 3. Zorgen voor aangepaste bescherming en beheer voor de gebieden van hoge biologische waarde en toezien op de uitvoering van het ecologisch netwerk ;
- 5. Een richtschema opstellen voor het ecologisch netwerk en toezien op de bescherming van de stedelijke biotopen;
- 6. Het grondbeheer van strategische gebieden verwerven;
- 9. Een synthetische indicator ontwikkelen om te beoordelen in welke mate in de projecten rekening wordt gehouden met de natuur;
- 12. Plannen ontwikkelen en uitvoeren voor de inrichting en het ecologisch beheer van de ruimten die verbonden zijn aan vervoersinfrastructuren;
- 17. De doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna verbeteren;
- 20. Een toezichtsschema voor de natuurlijke habitats, de fauna en de flora opstellen en uitvoeren.

Deze maatregelen zouden dus potentieel de versnippering van de habitats moeten verminderen. Deze maatregelen hebben echter hoofdzakelijk betrekking op de continuïteit van het groene netwerk, en niet op die van het blauwe netwerk. Het zou dus wenselijk zijn ook rekening te houden met de connectiviteit tussen de waterlichamen, in het bijzonder in de ontwerpfasen van de projecten en bij de opstelling van het ontwerp van het operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk. Daarom **bevelen wij aan dat erop wordt toegezien dat alle maatregelen van het ontwerp van natuurplan die hierboven worden vermeld, ook zouden gelden voor het blauwe netwerk.**

Door opstelling van een operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk, de verwerving van het grondbeheer van strategische gebieden en een sterkere inaanmerkingneming van de effecten van de plannen en projecten is het overigens mogelijk een coherent ecologisch netwerk samen te stellen op schaal van het BHG. Omdat het ingevoerde ecologisch netwerk functioneel zou zijn, blijft het echter belangrijk dat de verschillende voorschriften van de planning van dit netwerk realistisch en concreet zijn, en afgestemd op de noden van de fauna en de flora. Daarom **bevelen wij aan dat de richtlijnen van het toekomstig operationeel plan voor de uitvoering van het ecologisch netwerk zo concreet mogelijk zijn, en ook aangepast aan verschillende situaties, om coherente gehelen van groene ruimten in te voeren op hun niveau en op het niveau van het ecologisch netwerk.**

Door de doorlatendheid van de vervoersinfrastructuren voor de fauna te vergroten,

kan ook het ecologisch netwerk worden verbeterd.

Ook andere maatregelen zorgen voor een beter beheer van de groene ruimten, zoals de maatregel betreffende de invoering van een multifunctioneel beheer van de groene ruimten, wat de kwaliteit van de habitats zou moeten verbeteren, en ook zou moeten bijdragen aan de verbetering van het ecologisch netwerk.

Tot slot voorziet het ontwerp van natuurplan dat een monitoring wordt opgezet om toe te zien op een doeltreffende uitvoering van het ecologisch netwerk.

5.5.1 Tussentijdse conclusie

Geen van de maatregelen van het ontwerp van natuurplan houdt een versterking van het barrière-effect in. Op basis van de verschillende maatregelen van het ontwerp van natuurplan kunnen wij redelijkerwijs aannemen dat het ontwerp van natuurplan het ecologisch netwerk van het BHG aanzienlijk zou moeten verbeteren, op voorwaarde dat dit wordt gedefinieerd en ingevoerd op basis van de behoeften aan aansluitingen tussen de natuurlijke ruimten, en niet alleen op basis van stedenbouwkundige of sociale overwegingen.

5.6 ALGEMENE CONCLUSIE

Deze studie vormt de passende beoordeling van de effecten van het ontwerp van natuurplan op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit verslag werd opgesteld in het kader van het Milieueffectenrapport (MER) van het ontwerp van natuurplan en conform de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

Deze beoordeling van de effecten van de acties van het ontwerp van natuurplan werd gemaakt op basis van de verschillende maatregelen die dit plan omvat, en volgens de inhoud van bijlage VIII van de ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud.

Het Brussels Gewest telt 12 natuurreservaten, 2 bosreservaten en 3 Natura 2000-gebieden. Deze verschillende beschermde natuurgebieden zijn op dit moment onderhevig aan verschillende effecten, met als belangrijkste:

- de recreatiedruk;
- de stedenbouwkundige druk;
- de versnippering van de habitats;
- de verontreiniging van het oppervlaktewater;
- de eutrofiëring van de bodem;
- de voortplanting van de invasieve soorten.

De voorziene groei van de Brusselse bevolking in de komende jaren zou deze aantastingen nog kunnen versterken.

Het ontwerp van natuurplan is in het bijzonder gericht op de oriëntatie en de coördinatie van de voorbereiding, de opstelling en de uitvoering van de beslissingen in het domein van het natuurbehoud en in het gewestelijk beleid dat hierop van invloed kan zijn, en dit voor een periode van 5 jaar.

De passende beoordeling van de effecten heeft aangetoond, op basis van de beschikbare informatie, dat het ontwerp van natuurplan in het algemeen niet leidt tot:

- grote habitatverliezen;
- een grote toename van de directe sterfte van de fauna;
- een grote afname van de kwaliteit van de habitats;
- een grote toename van de versnippering van de habitats.

De verschillende maatregelen samen zouden moeten leiden tot een betere staat van instandhouding van de beschermde natuurgebieden **op voorwaarde dat ze worden uitgevoerd**.

Bepaalde aanbevelingen werden echter gedaan om de staat van instandhouding potentieel nog iets meer te verbeteren.

Wij mogen dus redelijkerwijs aannemen dat het ontwerp van natuurplan helemaal geen negatieve impact zal hebben op de habitats en soorten van communautair belang van de Natura 2000-gebieden of op de habitats en soorten van de natuur- en bosreservaten.

5.7 SAMENVATTING VAN DE AANBEVELINGEN

Wij bevelen aan dat de volgende elementen worden opgenomen in het ontwerp van natuurplan.

- Elke eventuele wijziging van het beschermingsstatuut van een groene ruimte moet het huidige beschermingsniveau behouden of verbeteren, maar mag het in geen geval doen afnemen;
- De beheerplannen van de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten moeten worden uitgevoerd, en de noodzakelijke en toereikende middelen voor de uitvoering ervan moeten worden voorzien;
- De verschillende maatregelen die bijdragen tot een vermindering van de directe sterfte van de fauna moeten ook rekening houden met de aquatische soorten van het BHG;
- Er moet een maatregel worden opgenomen betreffende de vermindering van de potentiële chemische en fysisch-morfologische impact van bestaande projecten of plannen op de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten;
- Er moet een maatregel worden opgenomen betreffende de vermindering van potentiële geluidsverstoringen van bestaande projecten of plannen in de

Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten;

- Er moet een maatregel worden opgenomen over de vermindering van potentiële lichtverstoringen van bestaande projecten of plannen in de Natura 2000-gebieden en de natuur- en bosreservaten;
- De eventuele impact op de fauna van de installatie van nieuwe verlichtingssystemen in de groene ruimten moet worden beoordeeld, en de nodige corrigerende maatregelen moeten worden getroffen;
- De toegang van het publiek tot de habitats die het kwetsbaarst zijn of die storingsgevoelige soorten herbergen, moet zoveel mogelijk worden beperkt;
- De naleving van de regels voor bezoeken aan de verschillende groene ruimten moet worden gegarandeerd, en vooral voor de beschermde natuurgebieden;
- Het natuurplan moet in de eerste plaats werken op het niveau van de prioritaire habitats van communautair belang, en langs de waterlopen en de vervoersinfrastructuren die de beschermde natuurgebieden doorkruisen, in het kader van de strijd tegen invasieve soorten;
- Het natuurplan moet een voluntaristisch beleid voeren dat gericht is op informatie over en repressie van het sluijkstorten van groenafval in de groene ruimten in het algemeen;
- Het natuurplan moet een luik omvatten over de intergewestelijke samenwerking op het vlak van het beheer en de bescherming van de natuur, om de eventuele impact vanuit het Vlaams en het Waals Gewest te beperken;
- Het moet een bijzondere aandacht schenken aan de keuze van de voor het publiek toegankelijke ruigten en de aanleg die er mogelijk is, om de functie natuurbehoud te kunnen verzoenen met de recreatieve functie die deze ruimten moeten vervullen;
- Het moet erop toezien dat alle maatregelen van het ontwerp van natuurplan die hierboven worden vermeld, ook zouden gelden voor het blauwe netwerk;
- Het moet erop toezien dat de richtlijnen van het toekomstig operationeel plan voor uitvoering van het ecologisch netwerk zo concreet mogelijk zijn, en ook aangepast aan verschillende situaties, om coherente gehelen van groene ruimten in te voeren op hun niveau en op het niveau van het ecologisch netwerk.

6 ALTERNATIEVE OPLOSSINGEN

Gelet op de resultaten van de passende beoordeling van de effecten wordt de opstelling van alternatieve oplossingen niet noodzakelijk geacht.

7 COMPENSERENDE MAATREGELEN

Gelet op de resultaten van de passende beoordeling van de effecten wordt de opstelling van alternatieve oplossingen niet noodzakelijk geacht.

Gedaan te Brussel
Interne kwaliteitscontrole uitgevoerd

Ir. Amandine D'Haese
Business unit manager

Dhr. Arnaud de Valensart
Consultant

Dhr. W. Mondt
Afgevaardigd bestuurder

ECOREM SA
Kontichsesteenweg 38
2630 Aartselaar
Tel. 03 87 10 900 - Fax 03 87 10 901

E-mail: info@ecorem.be